

**Likuma “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022.,
2023. un 2024. gadam”**

PASKAIDROJUMI

SATURS

1. Makroekonomiskās attīstības apraksts.....	4
1.1. Ārējā ekonomiskā vide.....	4
1.2. Latvijas tautsaimniecības attīstība.....	6
1.2.1. Iekšzemes kopprodukts	6
1.2.2. Tautsaimniecības nozaru attīstība.....	10
1.2.3. Inflācija	28
1.2.4. Nodarbinātība un bezdarbs	31
1.2.5. Iedzīvotāju ienākumi	34
1.2.6. Ārējā tirdzniecība un maksājumu balance.....	39
1.2.7. Investīcijas	46
1.3. Makroekonomisko nelīdzsvarotību uzraudzība Eiropas Savienībā.....	49
1.3.1. Makroekonomikas nesabalansētību identificēšanas un pārvaldes posmi	49
1.3.2. Pārmērīga makroekonomiskā nesabalansētība un Padziļināto izpētes ziņojumu izstrāde	50
1.3.3. Latvijas ekonomiskās situācijas novērtējums 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojumā un iespējamās tendences 2022. gada ziņojumā.....	52
1.4. Makroekonomiskās attīstības scenārijs.....	54
1.5. Jūtīguma analīze	56
1.5.1. Optimistiskais scenārijs	56
1.5.2. Pesimistiskais scenārijs.....	58
1.6. Iepriekšējo makroekonomisko prognožu izvērtējums	61
2. Fiskālā politika	64
2.1. Vidēja termiņa strukturālās bilances mērķu noteikšana	66
2.1.1. 2022., 2023. un 2024.gada strukturālās bilances mērķi.....	67
2.1.2. Koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu noteikšana	70
2.1.3. Uzkrāto bilanču starpības	74
2.1.4. Vidēja termiņa strukturālās budžeta bilances mērķu salīdzinājums	76
2.1.5. Vispārējās valdības sektorā klasificēto kapitālsabiedrību faktiskā ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci un parādu	77
2.2. Vispārējās valdības budžeta balance	77
2.2.1. Vispārējās valdības budžeta struktūra.....	77
2.2.2. Vispārējās valdības budžeta balance	79
2.2.3. Valdības apstiprinātie atbalsta pasākumi Covid-19 infekcijas izraisītās krīzes seku mazināšanai tautsaimniecībā un to fiskālā ietekme	85

2.2.4. Budžeta prognožu salīdzinājums ar aktuālajām Eiropas Komisijas prognozēm	87
2.3. Vidēja termiņa budžeta prioritārie attīstības virzieni.....	88
2.3.1. Politikas pasākumi vidēja termiņa budžeta prioritāro attīstības virzienu īstenošanā	88
2.3.2. Finanšu resursi vidēja termiņa budžeta prioritāro attīstības virzienu īstenošanā	95
3. Kopbudžeta nodokļu un nenodokļu ieņēmumu prognozes.....	100
3.1. Nodokļu politikas aktualitātes	100
3.2. Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi	102
3.3. Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi	115
4. Valdības parāda vidējā termiņa attīstības tendences	117
Pielikumi.....	120

1. MAKROEKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS APRAKSTS¹

1.1. ĀRĒJĀ EKONOMISKĀ VIDE

Pasaules ekonomikas attīstību, kas jau 2019. gadā bija sākusi nedaudz bremsēties, jau kopš 2020. gada sākuma gandrīz pilnībā noteikusi Covid-19 pandēmija – gan slimības izplatības samazināšanai noteiktie ierobežojumi, gan vakcīnu izstrādāšana un vakcinācijas uzsākšana, gan valstu sniegtie atbalsta pasākumi uzņēmējiem un iedzīvotājiem. 2020. gadā pasaules ekonomika piedzīvoja 3,2% kritumu, kas bija smagāks nekā finanšu krīzes laikā 2009. gadā, kad pasaules ekonomika saruka par 0,1%. Tomēr kritums izrādījās mazāks nekā sākotnēji sagaidīts, un arī izaugsmes atjaunošanās šogad notiek straujāk.

Jau visu pagājušā gada otro pusi pasaules ekonomiskās attīstības prognozes tika pakāpeniski paaugstinātas un arī šogad Starptautiskais Valūtas fonds vairākas reizes paaugstināja globālās izaugsmes prognozi 2021. gadam. Atbilstoši jaunākajām, jūlijā publiskotajām Starptautiskā Valūtas fonda prognozēm, pasaules ekonomika šogad pieaugs par 6,0%, bet 2022. gadā izaugsme kļūs nedaudz lēnāka, veidojot 4,9%. Salīdzinājumā ar iepriekšējām, aprīļa prognozēm, kopējā pasaules ekonomikas izaugsmes prognoze šim gadam nav mainījusies. Taču attīstīto valstu, pirmām kārtām Amerikas Savienoto Valstu un *Euro* zonas prognozes ir uzlabojušās, kamēr attīstības valstīm izaugsme tiek prognozēta nedaudz zemāka, īpaši pazeminoties Indijas ekonomikas pieaugumam, bet riski tiek saskatīti arī Ķīnā. Šādu atšķirīgu virzību pašlaik lielā mērā nosaka atšķirīgā vakcīnu pieejamība, vakcinācijas tempi un pandēmijas izplatības gaita attīstītajās un attīstības valstīs. Būtiska loma šeit ir arī atšķirīgajiem dažādu valstu fiskālā un monetārā atbalsta apjomiem.

Latvijas ekonomikas attīstību visbūtiskāk ietekmē situācija eirozonā un atsevišķās tās galvenajās ārējās tirdzniecības partnervalstīs, un straujāka ierobežojumu atcelšana un partnervalstu spēcīgāka ekonomikas izaugsme dod pamatu sagaidīt straujākus attīstības tempus arī Latvijā. Līdzīgi kā pasaulei kopumā, arī eirozonai ekonomikas izaugsmes prognozes jau kopš pagājušā gada vidus tiek arvien paaugstinātas, un pēc Eiropas Komisijas pēdējām, 2021. gada vasaras prognozēm, eirozonas ekonomika šogad pieaugs par 4,8% un nākamgad – par 4,5%, kas ir attiecīgi par 0,6 procentpunktiem un 1,5 procentpunktiem vairāk, nekā Eiropas Komisija bija prognozējusi šā gada februārī. Desmit Latvijas lielāko eksporta partnervalstu – Lietuvas, Igaunijas, Krievijas, Vācijas, Zviedrijas, Apvienotās Karalistes, Dānijas, Polijas, Nīderlandes un Somijas – kopējā vidēji svērtā ekonomikas izaugsmes prognoze 2021. gadam bija par 1,5 procentpunktiem augstāka nekā februārī un 2022. gadam – par 0,3 procentpunktiem augstāka.

¹ Datu avoti: Ja nav norādīts citādi – Centrālās statistiskās pārvaldes un Finanšu ministrijas prognozes. Dati atbilstoši Centrālās statistikas datu bāzēs pieejamajai informācijai līdz 30.09.2020., ietverot arī 30.09.2020. veikto iekšzemes kopprodukta datu revīziju.

1.1. tabula. Iekšzemes kopprodukta pieauguma prognozes 2021. un 2022. gadam

Valsts	Īpatsvars kopējā Latvijas eksportā 2020. gadā (%)	IKP pieauguma prognoze salīdzināmās cenās (g/g, %)		Izmaiņas pret EK 2021. gada februāra prognozēm (procentpunkti)	
		EK, 2021. gada jūlijs		2021	2022
Lietuva	16,4	-7,1	6,7	1,6	0,8
Igaunija	11,7	-7,7	6,2	2,3	0,0
Krievija	8,5	-6,6	1,6	1,4	-0,8
Vācija	7,3	-6,3	5,3	0,4	1,5
Zviedrija	5,7	-5,3	3,1	1,9	-0,4
Lielbritānija	5,7	-9,7	6,0	2,5	-0,2
Dānija	4,6	-5,2	4,3	0,1	-0,2
Polija	3,7	-4,6	4,3	1,7	0,1
Nīderlande	3,1	-6,8	4,6	1,5	0,3
Somija	2,7	-5,5	3,0	-0,1	0,9
Kopā vidēji svērtais 10 valstīm	69,3	-6,5	4,8	1,5	0,3
Euro zona	49,6	-8,7	6,1	0,6	1,5

Jaunākie, šā gada otrā ceturkšņa, iekšzemes kopprodukta dati rāda, ka Eiropas ekonomiskās izaugsmes atjaunošanās šogad varētu būt arī straujāka par Eiropas Komisijas pēdējās prognozēs paredzēto. *Euro* zonas ekonomika šā gada otrajā ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, pieaugusi par 2,2%, kamēr Eiropas Komisija savās jūlija prognozēs otrajam ceturksnim bija paredzējusi 1,3% kāpumu. Šā gada pirmajā pusē kopā, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusi, *Euro* zonas iekšzemes kopprodukts ir palielinājies par 6,3%.

Covid-19 pandēmija pēdējā pusotra gada laikā izraisījusi arī būtiskas cenu svārstības. Ja pagājušajā gadā izejvielu cenas pasaules tirgos piedzīvoja kritumu un patēriņa cenu pieaugumu ierobežoja arī ekonomikas kritums, šogad situācija jau ir pretēja un inflācijas līmenis pasaulē strauji paaugstinās. *Euro* zonā inflācija pagājušajā gadā bija noslīdējusi līdz 0,3%, bet šogad, augot naftas un pārtikas izejvielu cenām pasaules tirgū, patēriņa cenu pieaugums, pēc Eiropas Komisijas pēdējām prognozēm, varētu sasniegt 1,9%. Straujāku cenu pieaugumu veicina arī ekonomikas stimulēšanas pasākumi, gan centrālajām bankām pazeminot procentu likmes, gan iegādājoties vērtspapīrus, gan valdībām Covid-19 krīzes laikā sniedzot finansiālu atbalstu iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Pēdējo mēnešu laikā būtiski augušas arī kravu pārvadājumu izmaksas, kuģu frakts likmes un konteineru pārvadājumu cenas, un inflācijas kāpumu veicina arī problēmas globālajās piegāžu ķēdēs. Pēc pēdējiem pieejamajiem datiem, gada inflācija *Euro* zonā augustā ir sasniegusi 3,0%, kas ir augstākais rādītājs kopš 2011. gada.

Neskatoties uz straujo ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos pasaulē, arī pašlaik, tāpat kā visu pēdējo pusotru gadu, saglabājas ļoti augsta nenoteiktība par pandēmijas turpmāko attīstību, vakcinācijas tempiem un vakcīnu iedarbīgumu, kā arī par iespējamām jaunām vīrusa

mutācijām. Riskus rada arī jau minētais straujais ražotāju un patēriņa cenu pieaugums, kas var izraisīt monetārās politikas izmaiņas un procentu likmju pieaugumu, dodot divkāršu sitienu attīstības valstīm ar zemiem vakcinācijas un augstiem parādu līmeņiem. Dažu pēdējo mēnešu laikā augusi arī politiskā spriedze atsevišķos pasaules reģionos, un ir vērojama arī zināma ekonomiskās izaugsmes vājināšanās vairākās pasaules nozīmīgajās ekonomikās, tostarp Ķīnā un Vācijā. Privātā sektora ražošanas un pakalpojumu aktivitāti raksturojošais PMI indekss pasaules ekonomikai kopā augustā uzrādījis lēnāko izaugsmi pēdējo septiņu mēnešu laikā, attīstībai palēninoties gan ražošanas, gan pakalpojumu sektoros. Līdz ar to ir jāreķinās, ka gan pasaules, gan Latvijas galveno eksporta partnervalstu ekonomiskās attīstības prognozes vēl arvien var piedzīvot visai krasas korekcijas, līdzīgi kā tas bijis visā pandēmijas laikā jau kopš 2020. gada sākuma.

1.2. LATVIJAS TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBA

1.2.1. Iekšzemes kopprodukts

Latvijas ekonomikas izaugsme, kas 2017.-2018. gadā bija sasniegusi labu tuvu pie 4% pieauguma tempu, 2019. gadā jau sāka palēnām bremsēties. 2020. un 2021. gadā situāciju jau pilnībā noteica Covid-19 izplatība Latvijā un pasaulē, izraisot iekšzemes kopprodukta kritumu. Pagājušajā gadā Latvijas iekšzemes kopprodukts salīdzināmās cenās samazinājās par 3,6%. Tomēr ekonomikas kritums 2020. gadā izrādījās būtiski mazāks, nekā tika prognozēts Covid-19 krīzes sākumā, un to noteica gan visai veiksmīgā slimības pirmā uzliesmojuma pārvarēšana 2020. gada pavasarī, gan ekonomikas atbalsta pasākumi un labvēlīgā ekonomikas struktūra, kad ražojošās nozares praktiski nepiedzīvoja izlaides apjomu kritumu.

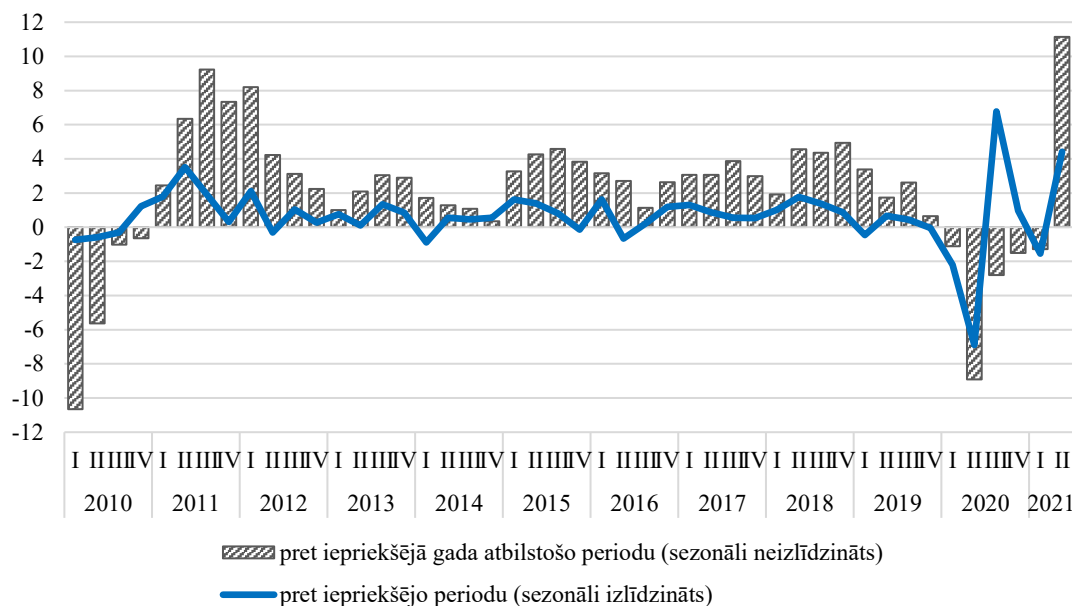
Lielākā negatīvā ietekme uz ekonomikas kopējiem rādītājiem pagājušajā gadā bija krīzes tieši skartajām pakalpojumu nozarēm, kur transporta un uzglabāšanas nozare samazinājās par 14,9%, izmitināšanas un ēdināšanas nozare – par 38,1%, bet māksla, izklaide un atpūta – par 26,6%. Visas pakalpojumu nozares kopā pērn samazinājās par 4,8%, kamēr ražojošās nozares uzrādīja 0,4% pieaugumu.

Būvniecības nozare pagājušajā gadā palielinājās par 2,6%, bet lauksaimniecībā un mežsaimniecībā sasniegts 1,8% pieaugums, galvenokārt pateicoties labības rekordražai, kā arī augot apjomiem mežsaimniecībā un mežizstrādē. Salīdzinoši veiksmīgi krīzi pārvarēja arī apstrādes rūpniecība, kur apjomi pagājušajā gadā samazinājās tikai par 0,9%, galvenokārt pateicoties pieaugumam kokapstrādes nozarē, kā arī elektrisko iekārtu ražošanā.

No izlietojuma puses Covid-19 krīze pērn vistiešāk atspoguļojās privātā patēriņa kritumā – par 10,0%, kamēr preču un pakalpojumu eksports samazinājās par 2,7%. Tajā pašā laikā importam samazinoties vēl straujāk, ārējās tirdzniecības izmaiņu ietekme uz kopējo ekonomikas izaugsmi bija pozitīva, kamēr sabiedriskais patēriņš pērn palielinājās par 2,6% un arī investīcijās saglabājās 0,2% pieaugums.

2021. gada pirmajā pusē Latvijas ekonomikas attīstību joprojām būtiski ietekmēja Covid-19 situācija, slimības ierobežošanai ieviestie pasākumi un to pakāpeniska mīkstināšana. Pirmajā ceturksnī Latvijas iekšzemes kopprodukts samazinājās par 1,3%, salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo ceturksni, bet otrajā ceturksnī jau bija fiksēta ļoti strauja 11,1% izaugsme, ko noteica pagājušā gada zemā bāze un Covid-19 ierobežojumu pakāpeniska

atcelšana (1.1. attēls). Līdz ar straujo pieaugumu otrajā ceturksnī iekšzemes kopprodukts jau ir par 0,9% pārsniedzis pirmskrīzes, 2019. gada ceturktā ceturkšņa līmeni.

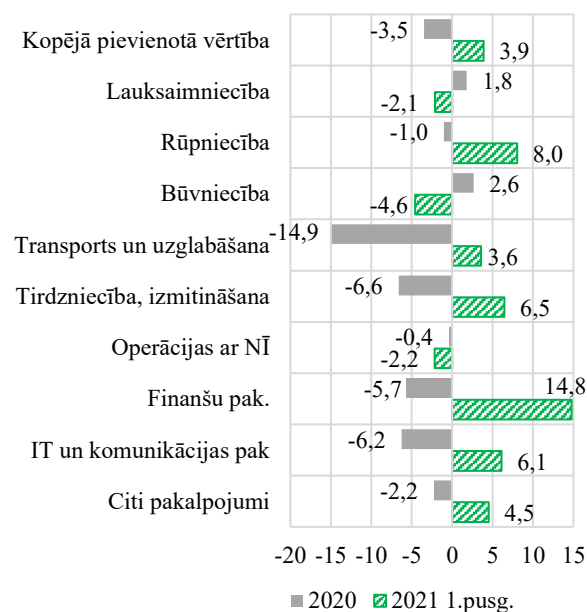
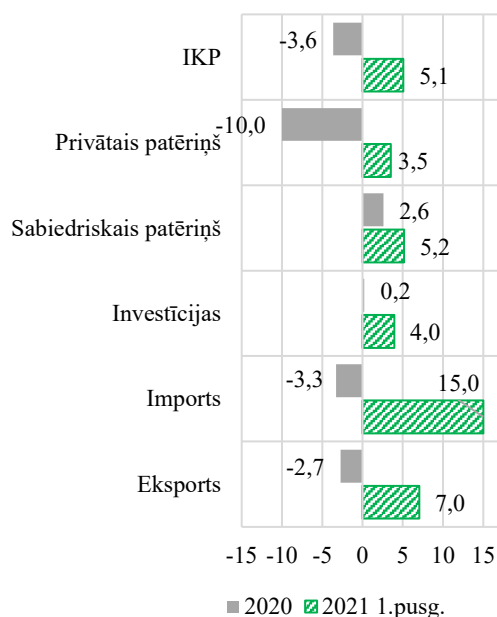

1.1. attēls. Reālā iekšzemes kopprodukta pieaugums pa ceturkšņiem (%)

Skatoties pa atsevišķām ekonomikas nozarēm, veselība un sociālā aprūpe šā gada otrajā ceturksnī pirmskrīzes līmeni pārsniegusi par 28,7%, finanšu pakalpojumu nozare – par 11,9%, apstrādes rūpniecība – par 5,3%, valsts pārvalde – par 5,0% un pārējā rūpniecība – par 3,2%. Savukārt krīzē smagāk cietušās nozares – izmitināšana un ēdināšana, māksla izklaide un atpūta, kā arī transports joprojām būtiski atpaliek no pirmskrīzes līmeņa – attiecīgi par 47,3%, 37,7% un 9,6%.

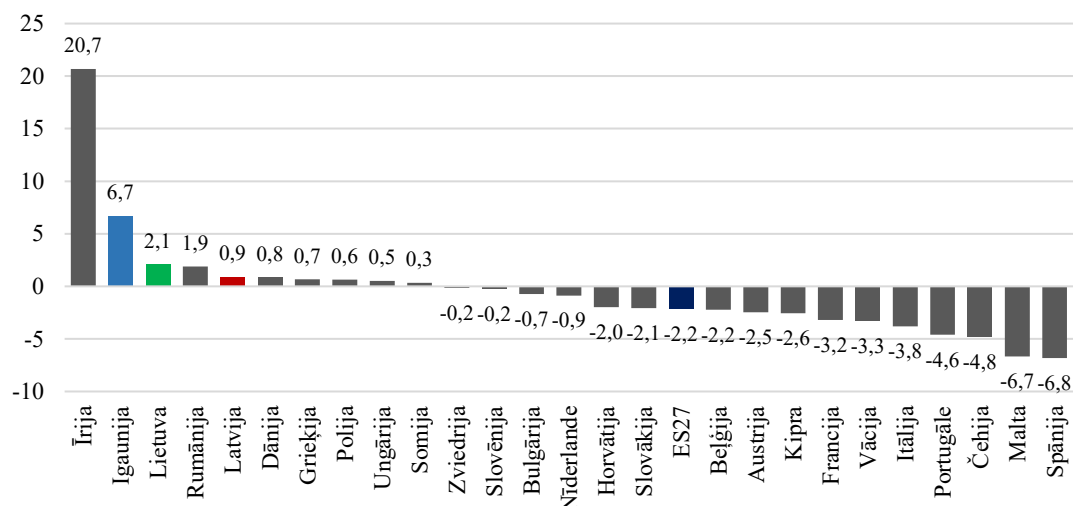
Līdz ar straujo kāpumu otrajā ceturksnī, iekšzemes kopprodukts 2021. gada pirmajā pusē kopā, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusi, ir palielinājies par 5,1% (1.2. attēls). No nozaru puses vislielākais devums Latvijas ekonomikas izaugsmē šā gada pirmajā pusē bija pieaugumam tirdzniecības nozarē par 8,9%, veselības un sociālās aprūpes nozarē par 29,6% un apstrādes rūpniecībā par 8,6%. Savukārt kritumi gada pirmajā pusē bijuši lauksaimniecības nozarē – par 2,1% un būvniecības nozarē par 4,6%, ko lielā mērā noteikuši laika apstākļi. Izmitināšanas un ēdināšanas nozare, ko vissmagāk skāra Covid-19 mazināšanai noteiktie ierobežojumi, gada pirmajā pusē piedzīvojuši kritumu par 19,8%.

No izlietojuma puses būtiskākā loma ekonomikas izaugsmē 2021. gada pirmajā pusē bija privātā patēriņa pieaugumam, ko nodrošināja pakāpeniskā Covid-19 ierobežojumu mazināšana un atcelšana, kā arī valsts atbalsts krīzes skartajiem uzņēmumiem un iedzīvotājiem. Spēcīgs kāpums bijis sabiedriskajam patēriņam, gada pirmajā pusē palielinoties par 5,2%, investīcijas augušas par 4,0% un eksports palielinājies par 7,0%, pārsvarā augot preču eksportam, ko veicināja pasaules ekonomikas atgūšanās no krīzes un spēcīgais pieprasījums Latvijas galvenajās ārējās tirdzniecības partnervalstīs.

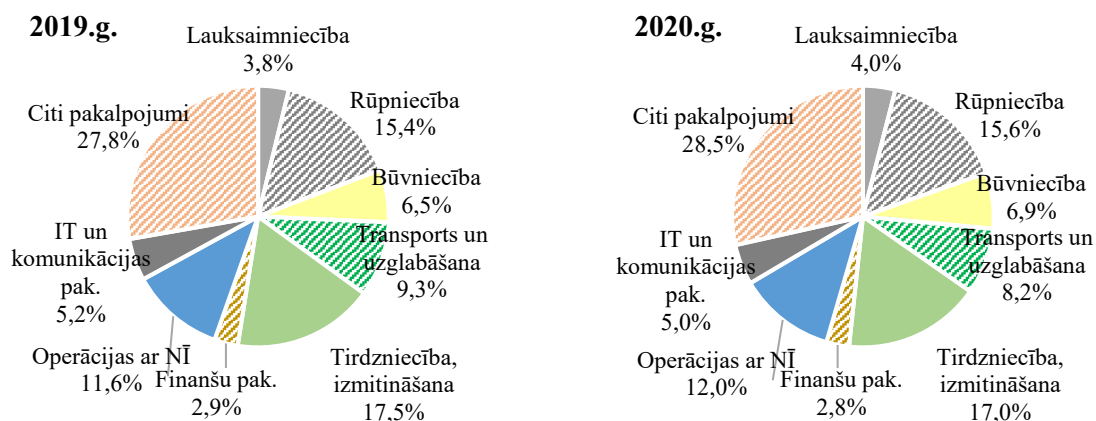
1.2. attēls. Iekšzemes kopprodukta izmaiņas no izlietojuma puses un iekšzemes kopprodukta pievienotās vērtības izmaiņas tautsaimniecības nozarēs, salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo laika periodu (%)

Līdzīgi kā pārējās Baltijas valstis, Latvijas ekonomika Covid-19 krīzi līdz šim ir pārvarējusi salīdzinoši veiksmīgāk nekā Eiropas Savienība kopumā, ko nodrošinājis gan mazāks krīzes tieši skarto nozaru, tajā skaitā tūrisma īpatsvars ekonomikā, gan valsts atbalsta pasākumi, gan ne tik spēcīgi Covid-19 uzliesmojumi kā atsevišķās Eiropas dienvidu valstīs, tostarp Spānijā un Itālijā. Ja Baltijas valstu ekonomikas jau ir atgriezušās pirmskrīzes, 2019. gada ceturktā ceturkšņa līmenī, Spānija no tā vēl atpaliek par 6,8%, Malta par 6,7% un Čehija par 4,8% (1.3. attēls). Eiropas Savienības ekonomika kopā šā gada otrajā ceturksnī no pirmskrīzes līmeņa atpalika par 2,2%.

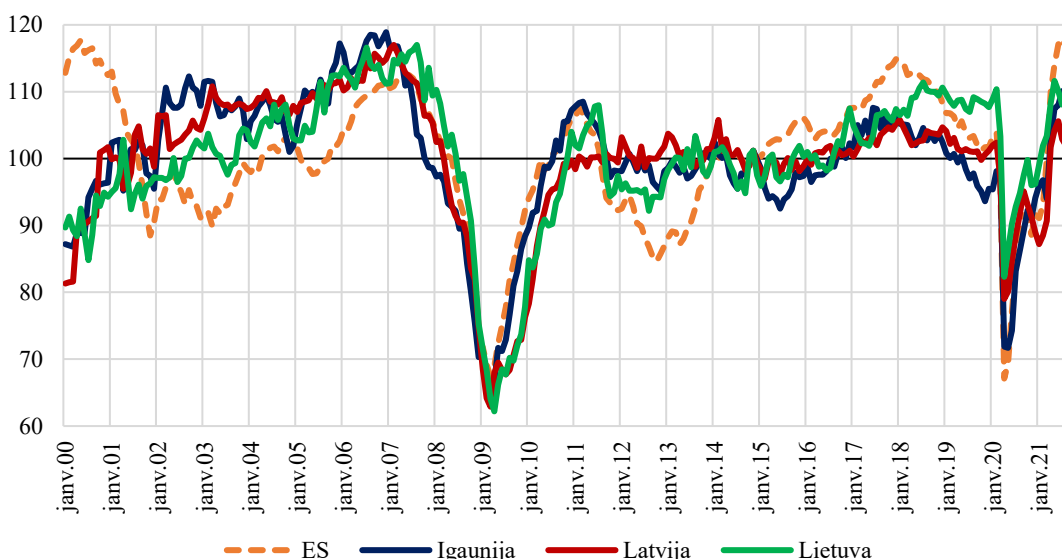
1.3. attēls. Iekšzemes kopprodukta izmaiņas 2021. gada 2. ceturksnī, salīdzinot ar 2019. gada 4. ceturksni (% , sezonāli un kalendāri izlīdzināti dati)

Covid-19 krīzei daudz smagāk skarot pakalpojumu nozares, 2020. gadā Latvijas tautsaimniecības nozaru struktūrā notikušas zināmas izmaiņas, kas varētu saglabāties arī vidējā termiņā. Lai gan lielākās nozares tāpat kā iepriekš bijušas tirdzniecība, rūpniecība, nekustamā īpašuma operācijas un transports, pakalpojumu nozaru kopējais īpatsvars pievienotajā vērtībā 2020. gadā ir samazinājies par 0,8 procentpunktiem līdz 73,5%, kamēr ražojošo nozaru īpatsvars audzis līdz 26,5%. No atsevišķām nozarēm transporta īpatsvars pievienotajā vērtībā sarucis par 1,1 procentpunktu līdz 8,2%, tirdzniecības un izmitināšanas īpatsvars krities par 0,5 procentpunktiem līdz 17,0%, bet visu ražojošo nozaru īpatsvars ir audzis, tajā skaitā lauksaimniecībai un rūpniecībai par 0,2 procentpunktiem, bet būvniecībai par 0,4 procentpunktiem (1.4. attēls).

1.4. attēls. Pievienotās vērtības struktūras salīdzinājums pa nozaru grupām 2019. un 2020. gadā (2015. g. salīdzināmajās cenās, %)

Par spēcīgu ekonomiskās aktivitātes atjaunošanos pēc Covid-19 ierobežojumiem gan Latvijā, gan ārējās tirdzniecības partnervalstīs jau visa šā gada laikā ir signalizējuši apstieidzošie ekonomikas sentimenta rādītāji. Eiropas Komisijas veidotais ESI indekss Eiropas Savienības valstīs kopā 2021. gada jūlijā sasniedza visu laiku augstāko atzīmi un tuvu šim līmenim saglabājās arī augustā, liecinot par augstu biznesa aktivitāti arī turpmākajos mēnešos. Latvijas uzņēmēju un patērētāju noskaņojums, kas jūnijā bija sasniedzis augstāko rādītāju kopš 2018. gada sākuma, ir nedaudz mazāk optimistisks nekā Eiropas Savienībā kopumā un pārējās Baltijas valstīs. Pēdējos divos mēnešos Latvijas ESI indekss ir nedaudz pazeminājies, ko visdrīzāk izraisījusi nedrošība par jaunu Covid-19 uzliesmojumu šā gada rudenī.

1.5. attēls. Eiropas Savienības, Latvijas, Lietuvas un Igaunijas ekonomiskā sentimenta indekss (ESI)

1.2.2. Tautsaimniecības nozaru attīstība

Rūpniecība

Rūpniecības nozare Latvijā turpina atgūties no Covid-19 pandēmijas sekām, galvenajiem rādītājiem jau pārsniedzot 2019. un 2020. gada līmeni.

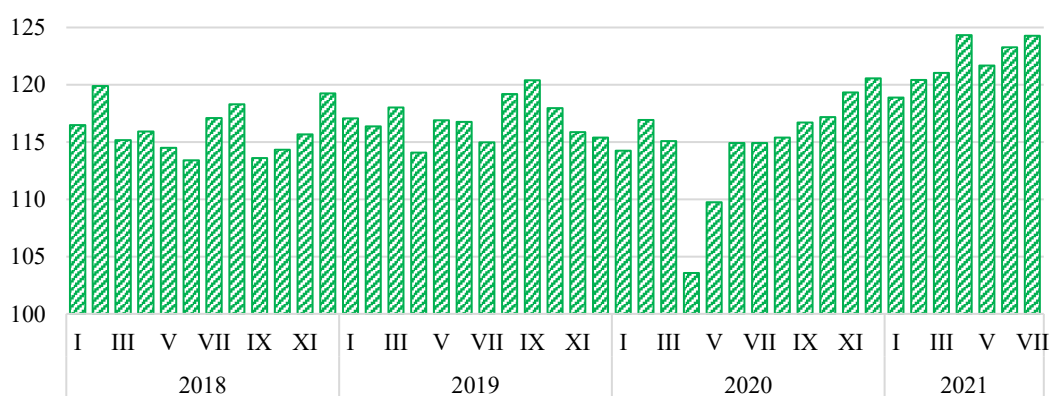
Rūpniecība ir viena no lielākajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm, 2020. gada pievienotās vērtības struktūrā veidojot 16,6%, kas ir par 0,2 procentpunktiem vairāk nekā 2019. gadā. Lielāko pievienotās vērtības daļu rūpniecībā veido apstrādes rūpniecība (81,2%), bet atlikušo aizņem elektroenerģijas un gāzes apgāde (15,6%) un ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde (3,2%).

Rūpniecības nozare 2020. gadā nodrošinājusi 134,2 tūkst. darba vietu, no kurām izteikts vairākums jeb 114,5 tūkst. bija apstrādes rūpniecībā. Rūpniecībā pērn bija nodarbināti 15,0% no visiem Latvijas strādājošajiem iedzīvotājiem, un nozarē nodarbināto skaits bijis par 0,2% mazāks nekā 2019. gadā, ko ietekmējusi gan pandēmiskā situācija, gan sistēmu automatizācija. Jāpiemin, ka iepriekšējos trīs gadus nodarbināto skaita samazinājums rūpniecības nozarē bijis

straujāks – 2,5-4,1% apmērā, kas liecina par nodarbināto pieplūdumu no nozarēm, kuras pandēmija 2020. gadā ietekmēja spēcīgāk.

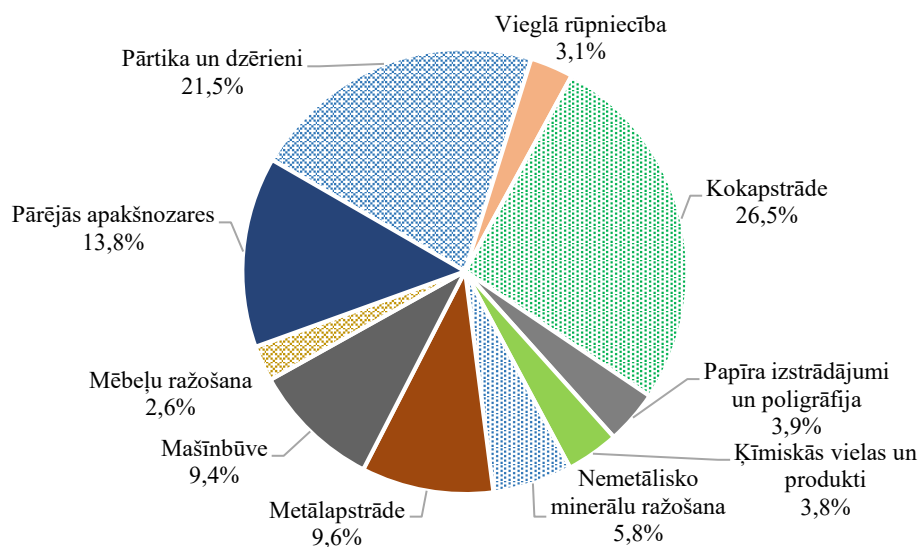
Pērn rūpniecībā reģistrēts izlaides apjoma kritums 1,8% apmērā (salīdzināmajās cenās) pret 2019. gadu, kas liecina par nozares samērā veiksmīgu krīzes pārvarēšanu, citās Eiropas Savienības dalībvalstīs nozarei pārsvarā piedzīvojot spēcīgākus kritumus. Samazinājumu Latvijas rūpniecībā noteica apstrādes rūpniecības sarukums par 1,2%, kur ievērojamu pieaugumu uzrādīja kokrūpniecība, taču teju visās pārējās apakšnozarēs fiksēti ražošanas apjomu samazinājumi zemāka pieprasījuma rezultātā. Elektroenerģijas un gāzes apgāde 2020. gadā samazinājās par 7,2%, taču ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē pieaugums par 8,7%.

Savukārt šā gada pirmajos septiņos mēnešos rūpniecības nozare Latvijā uzrādījusi pieaugumu 8,3% apmērā (1.6. attēls) pret pērnā gada attiecīgo periodu un 4,8% pieaugumu pret 2019. gada septiņiem mēnešiem, kas liecina ne tikai par veiksmīgu atgūšanos no pandēmijas radītās krīzes, bet arī par ievērojamu rūpniecības tempu palielinājumu salīdzinājumā ar pirmskrīzes rādītājiem. Šajā gadā spēcīga izaugsme fiksēta visās apakšnozarēs. Ieguves rūpniecībā fiksēts pieaugums 6,7% apmērā, elektroenerģijas un gāzes apgādē pieaugums par 6,6%, bet nozīmīgākajā – apstrādes rūpniecībā – sasniegts kāpums par 8,9%, spēcīgu izaugsmi uzrādot kokrūpniecībai.

**1.6. attēls. Rūpniecības produkcijas apjoma indekss
(sezonāli izlīdzināti dati, 2015 = 100)**

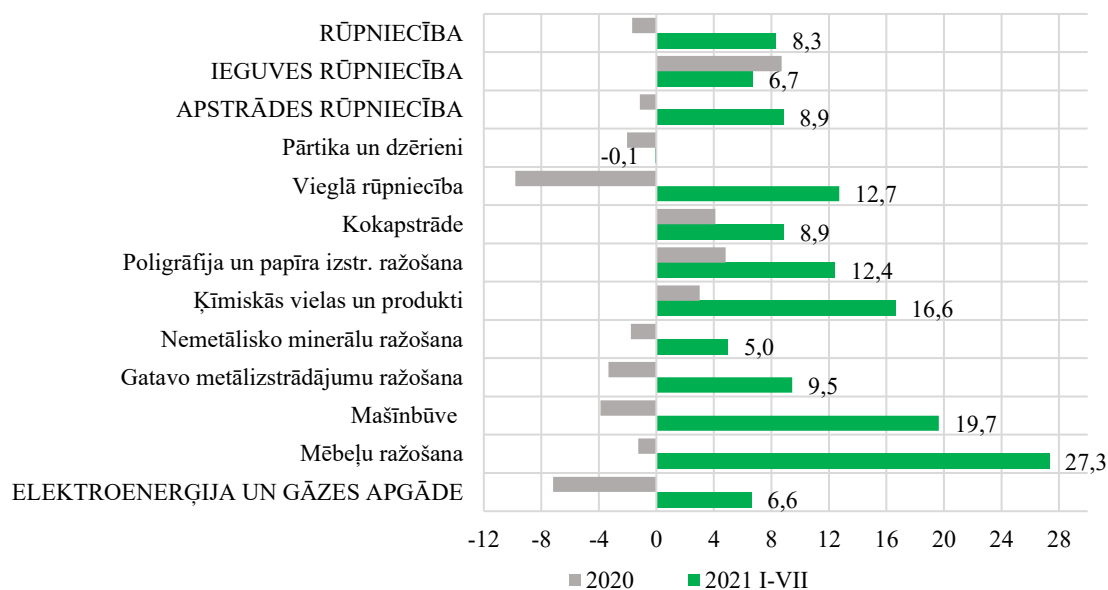
Neskatoties uz pandēmijas izraisīto samazinājumu rūpniecības izlaides apjomos 2020. gadā, apstrādes rūpniecības izlaides struktūrā (1.7. attēls) nav ievērojamu pārmaiņu salīdzinājumā ar 2019. gadu. Latvijas apstrādes rūpniecības struktūrā teju pusi aizņem kokapstrāde un pārtikas un dzērienu ražošana, kur izteikti lielāko daļu veido pārtikas ražošana (19,1%).

1.7. attēls. Apstrādes rūpniecības nozaru izlaides struktūra 2020. gadā (faktiskajās cenās, %)

Struktūrā par 0,4 un 0,3 procentpunktiem augušas arī Latvijas apstrādes rūpniecībā nozīmīgās metālapstrādes un mašīnbūves apakšnozares. Lielākās izmaiņas pret 2019. gadu apstrādes rūpniecības struktūrā fiksētas ķīmisko vielu un produktu izlaidē, kur fiksēts pieaugums 0,5 procentpunktu apmērā, ko noteica pieprasījuma kāpums pēc dezinfekcijas līdzekļiem. Savukārt vieglās rūpniecības īpatsvars samazinājās par 0,4 procentpunktiem, galvenokārt apģērbu veikalu darbības ierobežošanas iespaidā, kad valstī tika noteikti ierobežojumi Covid-19 pandēmijas mazināšanai.

Pretēji 2020. gada pirmajiem septiņiem mēnešiem, šā gada septiņos mēnešos spēcīgi pieaugumi fiksēti visās rūpniecības nozarēs, kā arī teju visās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs (1.8. attēls). Augstos pieauguma tempus ietekmēja zemā bāze pērnā gada aprīlī un maijā, kad pandēmija pirmo reizi skāra Latvijas rūpniecību, kā arī pašlaik augstais pieprasījums pēc Latvijas rūpnieku ražojumiem gan Latvijā, gan citur pasaulē. Šo faktoru ietekmē nozīmīgākie pieaugumi šogad fiksēti kokrūpniecībā, mēbeļu ražošanā, mašīnbūvē, kā arī metālizstrādājumu ražošanā. Neliels samazinājums bijis vienīgi pārtikas un dzērienu rūpniecībā, ko ietekmējusi arī pieprasījuma samazināšanās kafejnīcām un restorāniem noteikto ierobežojumu dēļ. Pārtikas ražošanas apjomus ietekmē arī cenu izmaiņas, un iedzīvotāju skaita, kā arī tūristu skaita samazināšanās valstī.

1.8. attēls. Rūpniecības nozaru izlaides apjoma izmaiņas 2020. gadā un 2021. gada septiņos mēnešos, salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo laika periodu (kalendāri izlīdzināti dati,%)

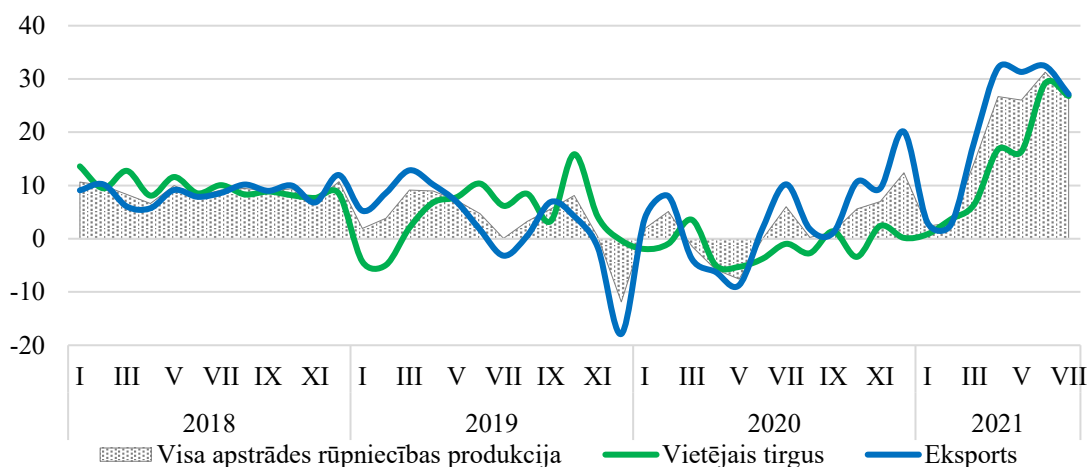
Lielāko devumu Latvijas apstrādes rūpniecības pieaugumā nodrošinājusi kokrūpniecība, kas strauji palielinājusi ražošanas tempus kopš pērnā gada jūlija. Pateicoties augstam iekšzemes un ārējam pieprasījumam, 2020. gadā uzrādīts 4,1% pieaugums, bet šā gada septiņos mēnešos pieaugums sasniedza 8,9%. Līdz ar kokapstrādes labo sniegumu Latvijas apstrādes rūpniecība kopumā pandēmijas krīzi pārvarējusi visai veiksmīgi. Augstais pieprasījums pēc kokmateriāliem strauji palielināja to cenas. Vidējais koksnes izstrādājumu cenu indekss šā gada septiņos mēnešos ir par 26,5% augstāks nekā pērn, jūlijā sasniedzot pat 52,5% pieaugumu. Lai arī cenas ir jūtami augušas, pieprasījums pēc koksnes izstrādājumiem saglabājas augsts. Vienlaikus ar kokizstrādājumu apgrozījuma pieaugumu strauji palielinājušies mēbeļu ražošanas apjomi, sasniedzot 27,3% kāpumu septiņos mēnešos, tāpat nodrošinot nozīmīgu devumu Latvijas apstrādes rūpniecībā.

Pandēmija visspēcīgāk iespaidoja gatavo metālizstrādājumu ražošanu, kur izlaide pērn samazinājās par 3,3%, taču šā gada pirmajos septiņos mēnešos reģistrēts augsts pieaugums 9,5% apmērā. Tāpat kā kokrūpniecībā, arī metālizstrādājumu ražošanā rūpnieki cenšas apmierināt augsto tirgus pieprasījumu.

Arī elektroenerģijas un gāzes apgāde 2020. gadā uzrādīja sarukumu par 7,2%, galvenokārt krītoties koģenerācijas stacijās saražotajiem apjomiem. Taču šā gada septiņos mēnešos fiksēts pieaugums 6,6% apmērā, palielinoties koģenerācijas staciju izlaidei, bet hidroelektrostaciju saražotajai enerģijai paliekot pērnā gada līmenī.

Apstrādes rūpniecības produkcijas apgrozījums faktiskajās cenās pērn bija audzis par 1,9% pret 2019. gadu, kas ir par 1,5 procentpunktiem lēnāk nekā 2019. gadā. Pieaugumu ietekmēja produkcijas realizācija eksportā (+3,8%), taču apgrozījums vietējā tirgū samazinājās par 0,7% (1.9. attēls), pandēmijas iespaidā krītoties pieprasījumam pēc precēm. Ja 2019. un 2020. gadā pieaugums svārstījās 2,2-3,2% robežās, tad šā gada pirmajos septiņos mēnešos pieaugums sasniedza 18,4%, apstrādes rūpniecības apgrozījumam eksportā uzrādot 20,4%

pieaugumu un apgrozījumam vietējā tirgū palielinoties par 14,4%. Līdzīgi kā rūpniecības izlaidi, arī produkcijas apgrozījumu ietekmējusi zemā bāze pērnā gada aprīlī un maijā, kā arī augstais preču pieprasījums vietējā tirgū un vēl augstāks pieprasījums ārpus valsts robežām.

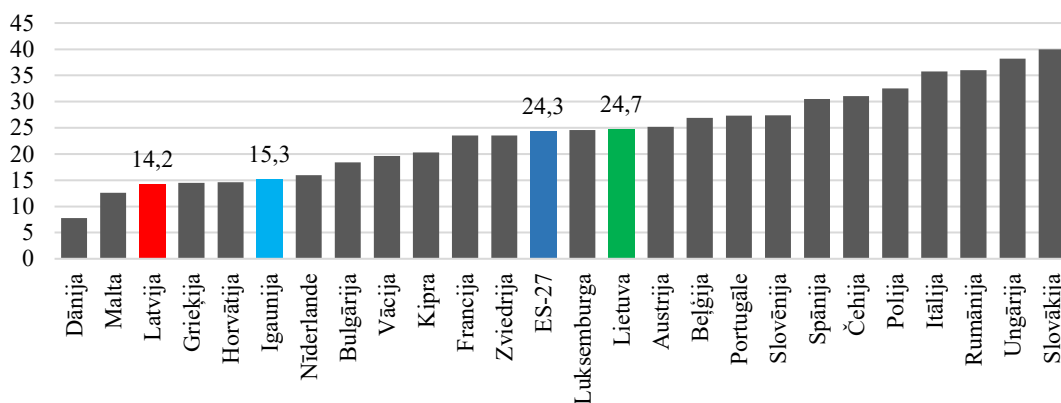

1.9. attēls. Apstrādes rūpniecības apgrozījuma pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo mēnesi (kalendāri izlīdzināti dati, %)

Apstrādes rūpniecībā apgrozījums visstraujāk audzis koksnes, koka un korķa izstrādājumiem (+38,8%), mēbelēm (+43,6%), autobūves ražojumiem (+32,7%), kā arī ķīmiskajām vielām un produktiem (+22%). Tīkmēr par 24,9% krities ādas un tās izstrādājumu apgrozījums, par 4,2% krities saražoto metālu apgrozījums, pieaugot apgrozījumam vietējā tirgū, bet samazinoties eksporta apgrozījumam. Par 1,8% samazinājies pārstrādāto un konservēto augļu un dārzeņu apgrozījums.

Eiropas Komisijas apkopotais ekonomiskās konfidences indekss šā gada septiņos mēnešos piedzīvojis svārstības, taču ne tādā apmērā kā 2020. gadā. Šā gada janvārī, februārī un martā Latvijas apstrādes rūpniecības noskaņojums bijis līdzīgs kā vidēji 2020. gadā, rūpniekiem ļoti zemu vērtējot sagaidāmo pasūtījumu apjomu. Taču kopš marta, uzlabojoties pandēmiskajai situācijai un valdībai mīkstinot ierobežojumus, rūpnieku noskaņojums uzlabojās, paredzot augstāku pasūtījumu skaitu, līdz ar to arī iespēju palielināt ražošanas apjomus. Ja aprīlī – jūlijā noskaņojuma indekss bija nedaudz virs ilgtermiņa vidējā rādītāja, augustā tas saruka līdz nulles atzīmei. Valstī atkal pasliktinoties pandēmiskajai situācijai, rūpnieki paredz nedaudz zemāku pasūtījumu apjomu un ražošanas intensitāti.

Šis gads Eiropas rūpniecībā ļoti atšķiras no pērnā gada. Pērn visas ES valstis otrajā ceturksnī uzrādīja straujus rūpniecības izlaides samazinājumus, saasinoties Covid-19 pandēmijai, kamēr šā gada otrajā ceturksnī situācija bija pretēja, Eiropas rūpniecība strauji atkopās un pieauguma tempi pārsniedza pērn fiksētos kritumus (1.10. attēls). Latvijas apstrādes rūpniecības izaugsme otrajā ceturksnī bija salīdzinoši pieticīga (14,2%) uz Eiropas Savienības vidējā rādītāja fona, tomēr arī pērn rūpniecības apjomu samazinājums Latvijā bija viens no zemākajiem Eiropas Savienībā, sārūkot vien par 6,1%.

1.10. attēls Apstrādes rūpniecības produkcijas apjoma pārmaiņas Eiropas Savienības dalībvalstīs 2021. gada otrajā ceturksnī, salīdzinot ar 2020. gada otro ceturksni, (% , kalendāri izlīdzināti dati)

Situāciju Eiropas un Latvijas rūpniecībā šogad noteiks pandēmiskās situācijas attīstība, kā arī rūpnieku spēja pielāgoties augstajam preču pieprasījumam. Rūpniekiem sasniedzot vai pārsniedzot pieprasījuma līmeni, iespējama būvmateriālu, tajā skaitā kokmateriālu, cenu samazināšanās. Uzņēmēji aptaujās norāda, ka turpmākajos mēnešos paredz lielāku darbaspēka nepieciešamību, vienlaikus norādot uz kvalificētu darbinieku trūkumu.

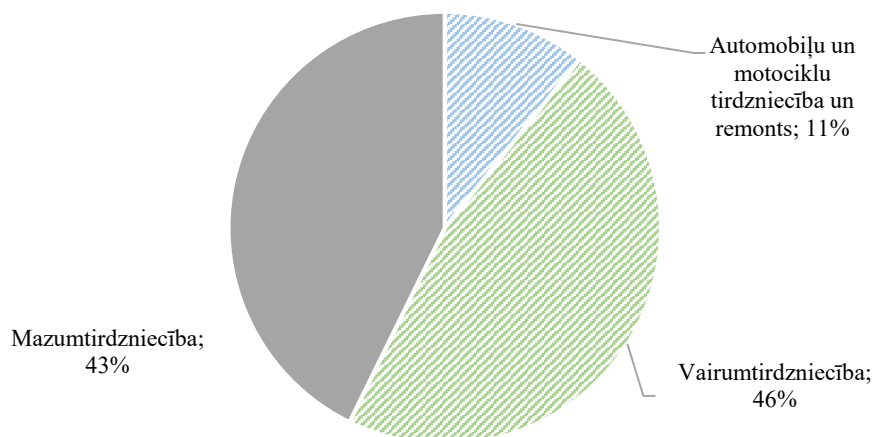
Tirdzniecība

Latvijas tirdzniecības nozare būtisku kritumu piedzīvoja šā gada janvārī un februārī, taču tam sekoja strauja izaugsme, jūnija un jūlija mēnešos uzrādot nebijuši augstus rādītājus. Tirdzniecības nozare ir viena no lielākajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm un tā apvieno vairumtirdzniecību, mazumtirdzniecību, kā arī automobiļu un motociklu tirdzniecību un remontu. Latvijas iekšzemes kopprodukta pievienotās vērtības struktūrā tirdzniecība 2020. gadā veidoja 15,6%.

2020. gadā tirdzniecības nozarē nodarbināto skaits ievērojami ir samazinājies – par 5,1% jeb 7 tūkst., aptverot 130,6 tūkst. jeb 14,6% no visiem tautsaimniecībā nodarbinātajiem iedzīvotājiem. Nodarbināto skaitam tirdzniecībā krītoties daudz straujāk nekā ekonomikā kopumā, par nodarbinātības līderi pagājušajā gadā atkal ir kļuvusi rūpniecības nozare.

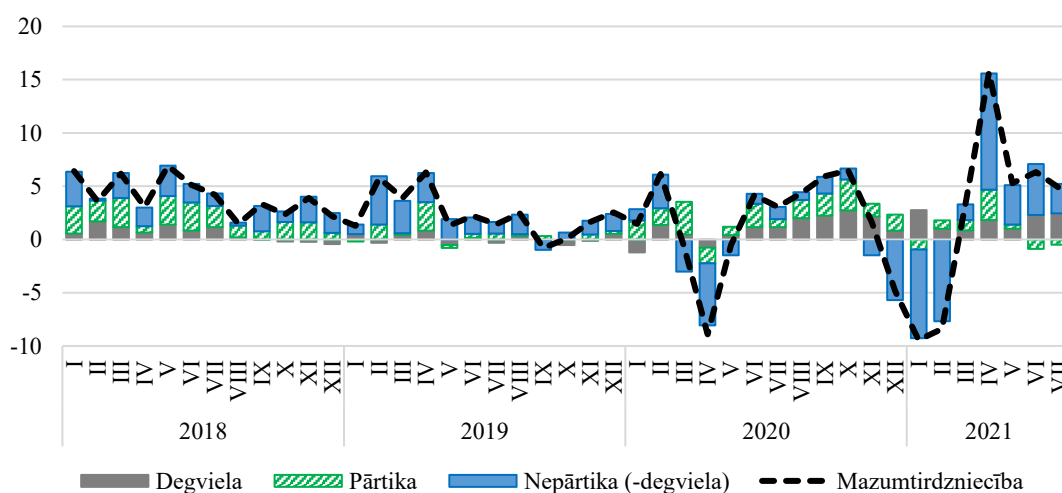
Pērnā gada samazinājums tirdzniecības nozarē skaidrojams gan ar veikalu darbības pārtraukšanu pandēmijas ierobežojumu iespaidā, gan ar sistēmu automatizāciju, arvien vairāk cilvēkiem izmantojot pašapkalpošanās kases, kā arī ar iepirkšanos interneta veikalos.

Tirdzniecības struktūrā vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība aizņem attiecīgi 46% un 43%, atlikušos 11% aizņemot automobiļu un motociklu tirdzniecībai (1.11. attēls). Lai gan 2020. gadā, griezumā pa ceturkšņiem situācija struktūrā bija svārstīga, gada griezumā tā nav būtiski mainījusies, salīdzinot ar iepriekšējā gada struktūru. Savukārt šā gada pirmajā pusgadā mazumtirdzniecība kopējā tirdzniecības struktūrā pieaugusi par sešiem procentpunktiem, vienlīdzīgi samazinoties vairumtirdzniecībai un automobiļu un motociklu tirdzniecībai un remontam.

1.11. attēls Tirdzniecības pievienotās vērtības struktūra 2020. gadā (%)

Mazumtirdzniecības nozare pērn pandēmijas ietekmē uzrādīja zemāko pieaugumu (1,4%) kopš 2010. gada. Līdzīgi kā visa Latvijas tautsaimniecība, arī mazumtirdzniecība lielāko sarukumu piedzīvoja aprīlī, tam sekojot pakāpeniskai izaugsmei. Šā gada septiņos mēnešos svārstību apmērs bijis vēl lielāks (1.12. attēls).

1.12. attēls Mazumtirdzniecības apgrozījuma pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo mēnesi (%)

Šā gada janvārī un februārī, līdz ar pandēmijas mazināšanai noteiktajiem ierobežojumiem apģērbu, būvmateriālu u.c. veikalu darbībai, mazumtirdzniecības aktivitāte bija ļoti zema. Covid-19 saslimstības rādītājiem uzlabojoties, valdība, sākot ar aprīli, mīkstināja ierobežojumus, kam sekoja straujš mazumtirdzniecības apjoma palielinājums, jūlijā sasniedzot nepieredzēti augstus rādītājus.

2020. gadā kopējo mazumtirdzniecības izaugsmi nodrošināja pārtikas preču patēriņa pieaugums 3,6% apmērā pret 2019. gadu un degvielas tirdzniecības kāpums par 6,4%, tajā skaitā arī degvielas cenu krituma ietekmē, bet nepārtikas preces (atskaitot degvielu) piedzīvoja pārdošanas apjoma kritumu par 2,0%, ko izraisīja tirdzniecības ierobežojumi. Savukārt šā gada septiņos mēnešos kopējo mazumtirdzniecības izaugsmi 2,7% apmērā nodrošināja tieši nepārtikas preču tirdzniecība (+3,8%), kā arī degvielas tirdzniecības apjoma kāpums (+9,3%).

Pretēji pērnā gada naftas cenu sarukumam, šogad naftas cenas ir kāpušas. Neskatoties uz cenu pieaugumu, situācijai pasaules ekonomikā uzlabojoties, strauji aug arī degvielas pieprasījums un tuvākajā laikā patērīna samazinājums nav paredzams. Savukārt ilgtermiņā degvielas tirgu arvien vairāk ietekmēs elektroenerģijas izmantošana transporta nozarē.

Vairumtirdzniecības nozares pievienotā vērtība pērn samazinājās par 3%, taču šā gada pirmajā pusgadā pieauga par 10%, īpaši augstu pieaugumu sasniedzot otrajā ceturksnī. Šā gada pirmajā pusgadā starp vairumtirdzniecības kategorijām lielākie pieaugumi bija mašīnu, iekārtu un to piederumu, kā arī lauksaimniecības izejvielu un dzīvu lopu pozīcijās, kuras 2020. gada pirmajā pusgadā attiecīgi piedzīvoja lielākos samazinājumus. Pandēmiskajai situācijai uzlabojoties, pieaugusi arī mājāsaimniecības preču vairumtirdzniecība. Palielinājusies arī vairumtirdzniecība uz līguma pamata vai par atlīdzību.

Saskaņā ar Latvijas Bankas apkopotajiem datiem, mājāsaimniecību finanšu noguldījumi komercbankās jūlija beigās bijuši par 17,7% augstāki kā pērn jūlija beigās, tostarp noguldījumi uz nakti auguši šajā periodā par 23,3%, kas liecina par pozitīvām tendencēm vidējās Latvijas mājāsaimniecības finansiālajā situācijā.

Mazumtirgotāju un patērētāju ekonomiskā sentimenta rādītāji, sākot ar šā gada aprīli, sasnieguši pirmspandēmijas līmeni, taču jūlijā līdz ar pandēmiskās situācijas saasināšanos patērētāju noskaņojums atkal pasliktinājies. Nav sagaidāms, ka turpmāko situāciju tirdzniecības nozarē būtiski ietekmēs pandēmiskās situācijas pasliktināšanās, taču bažas raisa strauja izejvielu cenu kāpums, kas rada nelabvēlīgu vidi rūpniekiem.

Transports

Transporta nozare, kurai vēsturiski ir bijusi būtiska loma Latvijas ekonomikā, ņemot vērā tās augsto īpatsvaru kopējā pievienotajā vērtībā, Covid-19 krīzes laikā līdzās izmitināšanas un ēdināšanas nozarei bija viena no smagāk cietušajām tautsaimniecības nozarēm. 2020. gadā kopējās pievienotās vērtības apjoms transporta nozarē samazinājās par 14,9%, un nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā noslīdēja līdz 8,2%, salīdzinot ar 9,3% iepriekšējā gadā.

Covid-19 izplatības samazināšanai laikā no pagājušā gada marta līdz jūnijam bija apturēti starptautiskie pasažieru pārvadājumi, un arī pēc satiksmes daļējas atjaunošanas pārvadājumu apjomi 2020. gadā saglabājās ļoti zemi. Nozares darbību vēl papildus negatīvi ietekmēja Krievijas kravu tranzīta krasais samazinājums caur Latvijas ostām, kopējam kravu apjomam Latvijas ostās samazinoties par 28,0%, bet kravu pārvadājumu apjomam dzelzceļā krītoties par 42,0%.

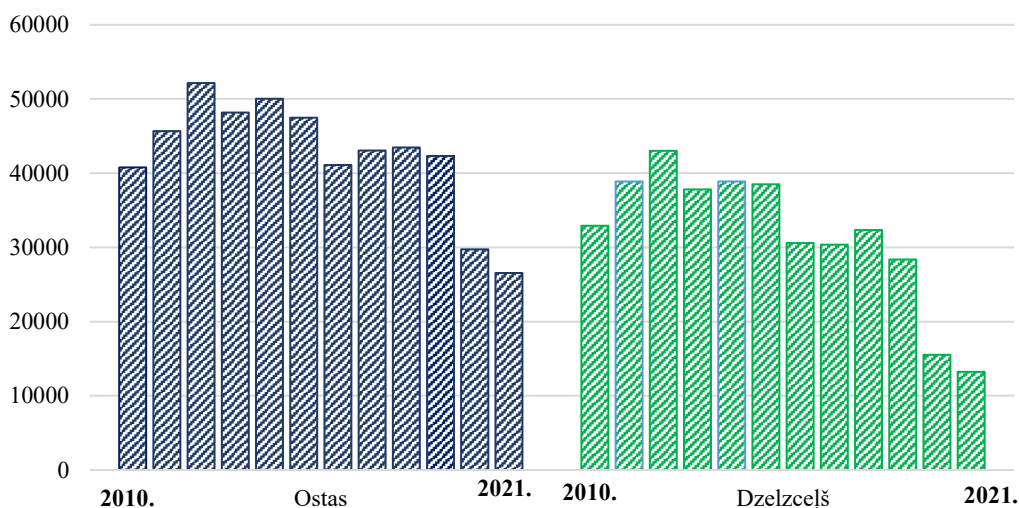
Pandēmijas ierobežojumu dēļ pasažieru skaits lidostā Rīga 2020. gadā veidoja tikai ceturto daļu no 2019. gada līmeņa, samazinoties no 7,8 miljoniem līdz 2,0 miljoniem jeb par 74,2%, prāmju pasažieru skaits Latvijas ostās kritās par 56,5%, bet pasažieru skaits sauszemes transportā saruka par 36,4%. Arī kravu apgrozība autopārvadājumos Covid-19 ietekmē pagājušajā gadā samazinājās par 8,4%.

2021. gada pirmajā pusē transporta nozari turpināja negatīvi ietekmēt Covid-19 izplatība un saslimstības mazināšanai noteiktie ierobežojumi. Pasažieru pārvadājumu apjomi joprojām saglabājās zemi, tālu atpaliekot no pirmskrīzes līmeņa, tomēr jau sāka pārsniegt 2020. gada rekordzemos rādītājus. Savukārt kravu pārvadājumus turpināja negatīvi ietekmēt Krievijas kravu tranzīta tālāka samazināšanās caur Latvijas ostām, kas gan vairs nebija tik strauja kā 2020. gadā. Nozares kopējā pievienotā vērtība 2021. gada pirmajā pusē, salīdzinot ar

2020. gada pirmo pusi, pieauga par 3,6%, bet joprojām bija par 12,3% mazāka nekā 2019. gada pirmajā pusē.

Krievijai turpinot pārvirzīt naftas un ogļu kravas uz savām Baltijas jūras ostām, kravu apgrozījums Latvijas ostās šā gada pirmajos astoņos mēnešos samazinājās par 10,7% līdz 26,5 milj. tonnu, bet kravu pārvadājumu apjoms dzelzceļā saruka par 14,8% līdz 13,2 milj. tonnu (1.13. attēls). Naftas produktu apjomi Latvijas ostās ir samazinājušies par 24,8%, bet ogļu tranzīts praktiski jau ir pārtraukts. Pa maģistrālo naftas produktu vadu Polocka-Ventspils transportētais dīzeļdegvielas apjoms gada pirmajā pusē bijis par 40,3% mazāks nekā 2020. gada pirmajā pusē un veidojis 0,5 milj. tonnu, tajā skaitā otrajā ceturksnī naftas produktu transportēšana praktiski bijusi pārtraukta, pārsūknējot tikai 800 tonnas.

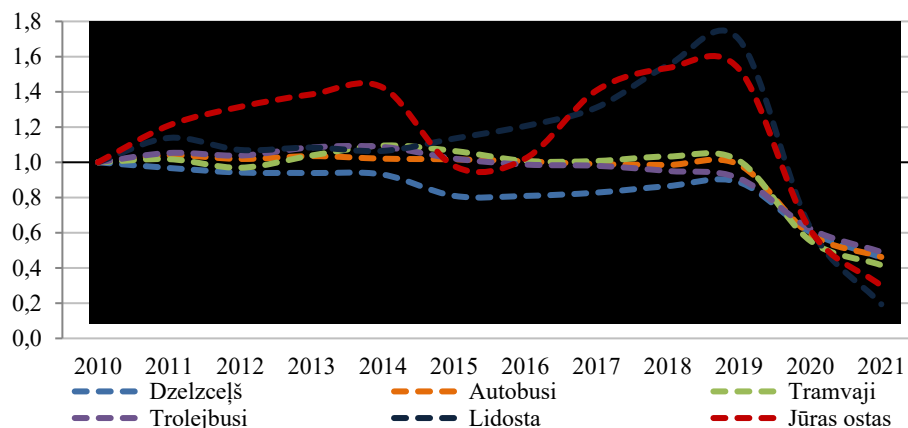
Vienlaikus ar naftas produktu un ogļu tranzīta kritumu, pārējo kravu apgrozījums Latvijas ostās kopumā ir pieaudzis, salīdzinājumā ar pagājušā gada pirmajiem astoņiem mēnešiem palielinoties par 6,6%. Turpinoties strukturālām izmaiņām, naftas un ogļu kravas, kuru īpatsvars Latvijas ostās 2015. gadā bija sasniedzis 65,5%, 2021. gada astoņos mēnešos veidoja vairs tikai 22,7% no visām ostās pārkrautajām kravām.

1.13. attēls. Kravu apgrozījums Latvijas ostās un pārvadājumu apjoms dzelzceļā (tūkst. tonnu), 2010.-2021. gada pirmajos astoņos mēnešos

Pretstatā dzelzceļa pārvadājumiem, kravu apgrozība autotransportā, šā gada pirmajā pusē, atjaunojoties ekonomiskajai aktivitātei, par 17,8% pārsniegusi 2020. gada līmeni un bijusi arī par 3,5% augstāka nekā 2019. gadā. Gan Latvijā, gan starptautiskajā satiksmē kravu autopārvadājumu pieaugums bijis visai līdzīgs, kravu apgrozībai salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusi palielinoties attiecīgi par 14,7% Latvijā un 18,9% ārvalstīs.

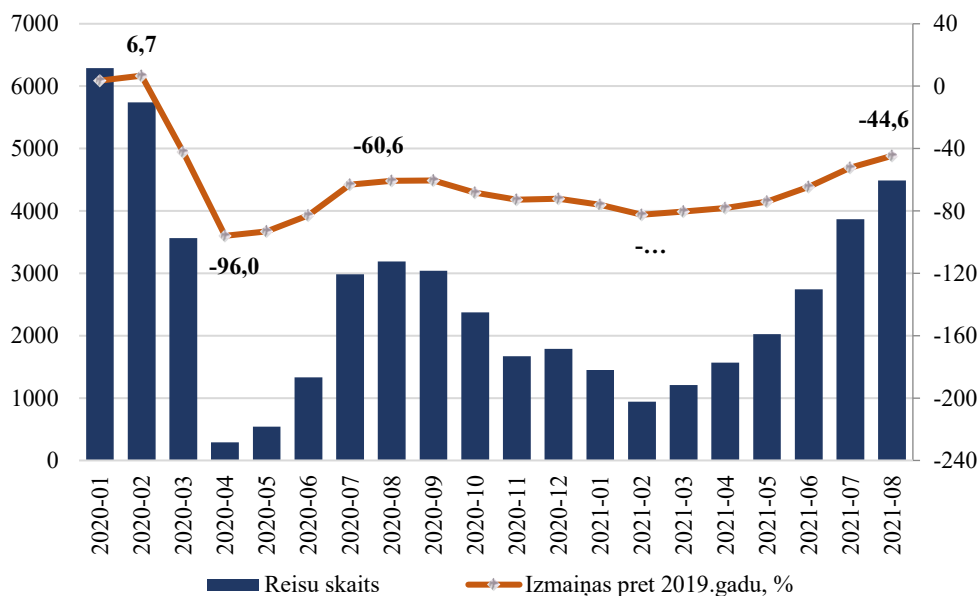
Saglabājoties Covid-19 ierobežojumiem, pasažieru skaits visos galvenajos transporta veidos 2021. gada pirmajā pusē kopā bija mazāks nekā pirms gada, kad janvārī un februārī Latviju vēl nebija skāris slimības uzliesmojums (1.14. attēls). Pasažieru skaits dzelzceļā kritās par 23,9%, autobusos – par 21,9%, tramvajos – par 25,1% un trolejbusos – par 21,3%. Lidostā Rīga apkalpoto pasažieru skaits bija par 69,3% mazāks nekā pirms gada un jūras ostās – par 51,7% mazāks nekā pirms gada.

**1.14. attēls. Pasažieru skaita indekss galvenajos transporta veidos
(2010. gada 1.pusgads=1)**

Vienlaikus, 2021. gadā pa mēnešiem, Covid-19 ierobežojumiem pakāpeniski mazinoties un atjaunojoties arī starptautiskajai satiksmei, pasažieru skaits arvien palielinājās, no aprīļa jau pārsniedzot 2020. gada līmeni, bet joprojām ievērojami atpaliekot no pirmskrīzes līmeņa. 2021. gada otrajā ceturksnī pasažieru skaits sauszemes transportā bija par 45,5% lielāks nekā attiecīgajā ceturksnī pirms gada, lidostā pagājušā gada līmenis bija pārsniegts par 22,6%, bet jūras ostās – vairāk nekā četras reizes.

Pāravadājumu pakāpenisko atjaunošanos raksturo lidostas Rīga dati, kur reisu skaits 2021. gada laikā mēnesi no mēneša arvien audzis, taču vēl augustā bijis gandrīz uz pusi mazāks nekā pirms krīzes (1.15. attēls).

**1.15. attēls. Komerčiālo reisu skaits lidostā Rīga 2020. un 2021. gadā pa mēnešiem,
Eurostat/Eurocontrol dati**

Arī gada tālākajos mēnešos, atsākoties arvien aktīvākai iedzīvotāju kustībai, pasažieru pārvadājumi turpinās pārsniegt pērnā gada līmeni, un augs arī kravu autopārvadājumu apjomi. Tādējādi arī visā 2021. gadā kopā transporta nozare varētu uzrādīt nelielu pieaugumu salīdzinājumā ar 2020. gadu, tomēr vēl būtiski atpaliekot no 2019. gada līmeņa. Arī 2022. gadā nozares pievienotās vērtības apjomi transporta nozarē visticamāk vēl neatgriezīsies pirmskrīzes līmenī, ko noteiks mazāki pasažieru pārvadājumu apjomi un Krievijas kravu tranzīta daļas zaudēšana ostās un dzelzceļā.

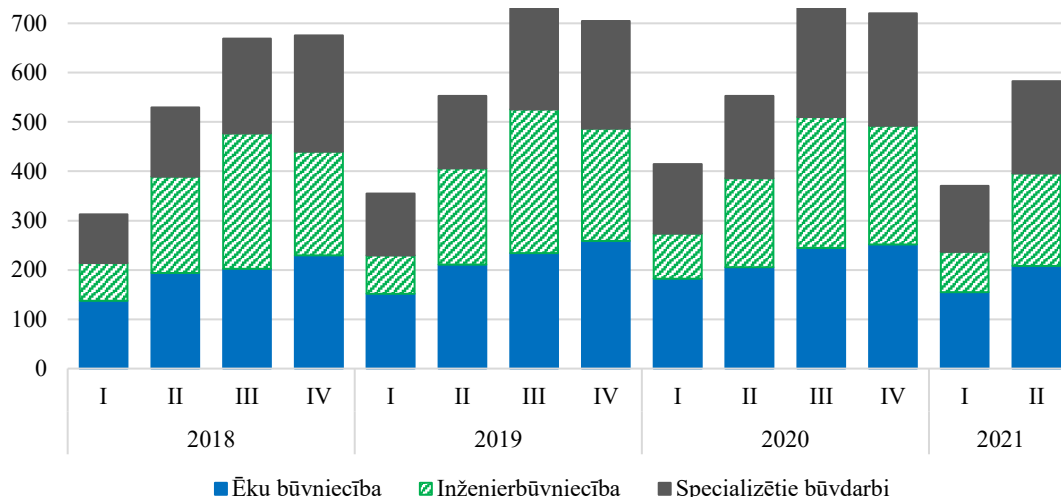
Būvniecība

Pandēmijas periodā, būvniecībai straujākais kritums bija šā gada pirmajā ceturksnī, otrajā ceturksnī uzrādot līdzvērtīgus būvniecības apjomus kā pērn un 2019. gadā. Pērn, līdzīgi kā 2019. gadā, būvniecības nozare auga tikai par 2,7%, tajā pašā laikā nozarē nodarbināto skaits samazinājās par 5,7%, nodarbinot 76,5 tūkstošus iedzīvotāju jeb 8,6% no visiem tautsaimniecībā strādājošajiem.

2020. gadā būvniecības nozares pieaugumu nodrošināja speciālo būvdarbu kāpums par 8%, ēku būvniecībā saglabājoties nelielam pieaugumam 0,9% apmērā, kamēr inženierbūvniecībā reģistrēts kritums 1,5% apmērā. Savukārt šā gada pirmajā pusgadā piedzīvots būvniecības apjomu samazinājums 4,7% apmērā salīdzināmās cenās, pirmajā ceturksnī apjomiem sarūkot par 12,3%, bet otrajā ceturksnī pieaugot par 1,0%.

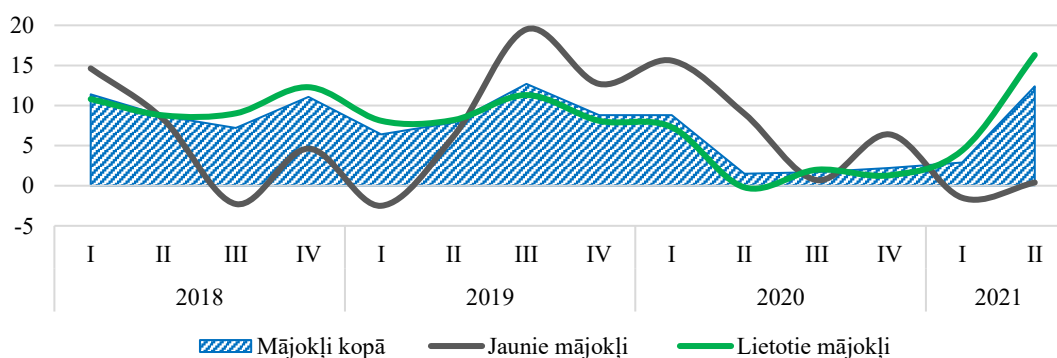
Krasi 2021. gada pirmā ceturkšņa samazinājumu izraisīja gan nelabvēlīgie laikapstākļi būvniecībai, Latvijai piedzīvojot bargāko ziemu pēdējo gadu laikā, gan arī ierobežojumi pandēmijas mazināšanai būvniecības preču veikalos janvārī un februārī. Pirmā ceturkšņa samazinājumu visvairāk ietekmēja ēku būvniecības apjomu sarūks par 16,7%, spēcīgu samazinājumu fiksējot nedzīvojamo ēku būvniecībā, ko ietekmēja pandēmiskās situācijas izraisītā rūpnieku un tirgotāju darbības apjomu sabremzēšanās, tādējādi samazinoties vajadzībai pēc uzņēmumu paplašināšanas un jaunu ēku būvniecības. Savukārt otrajā ceturksnī, mazinoties ierobežojumiem, strauji auga ēku nojaukšanas, būvlaukumu sagatavošanas un būvdarbu pabeigšanas darbi.

Būvniecības nozares struktūrā (1.16. attēls) 2020. gadā neliels samazinājums bijis inženierbūvniecībai, tās īpatsvaram kopējā būvniecības produkcijas apjomā pazeminoties līdz 32%. Pēdējo gadu laikā inženierbūvniecības īpatsvars būvniecības nozarē ir pastāvīgi samazinājies, noslīdot no 39% 2015. gadā. Tajā pašā laikā ik gadu pieaug ēku būvniecības daļa kopējā struktūrā, no 29% 2015. gadā palielinoties līdz 36% 2020. gadā, savukārt specializēto būvdarbu īpatsvars pēdējo gadu laikā bijis samērā stabils. Šā gada pirmajā pusē būvniecības nozares struktūrā par diviem procentpunktiem pieauga specializēto būvdarbu īpatsvars, kas skaidrojams gan ar būvdarbu pabeigšanas pieaugumu, otrajā ceturksnī mazinoties ierobežojumiem, gan ar elektroinstalāciju un cauruļvadu ievilkšanas darbu pieaugumu, savukārt inženierbūvniecības darbu īpatsvars turpināja samazināties.

1.16. attēls. Būvniecības nozares izlaides apjoms pa celtniecības darbu veidiem faktiskajās cenās pa ceturkšņiem (milj. euro).

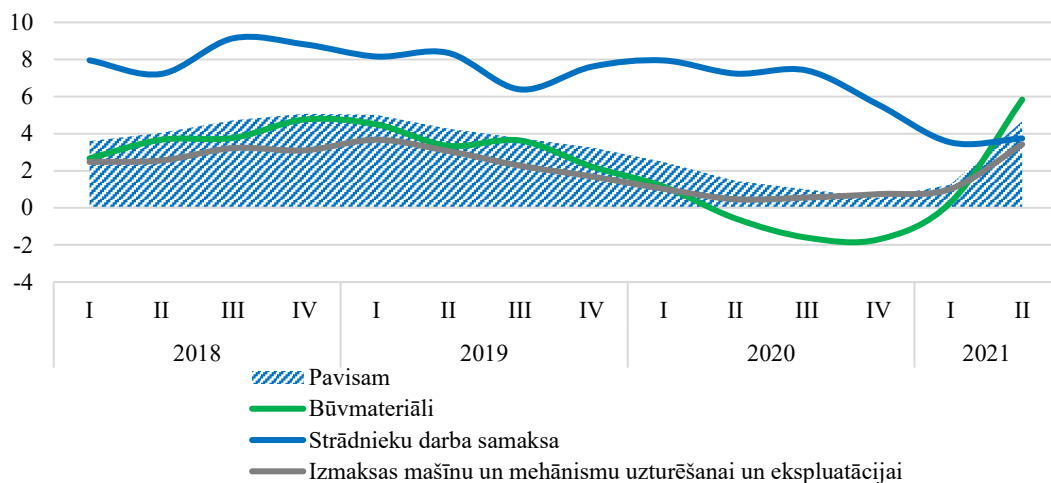
Dzīvojamo māju cenas pēc 9% pieauguma 2018. un 2019. gadā, 2020. gadā pieauga vien par 3,5%, par 7,7% palielinoties jaunu mājokļu un par 2,5% lietotu mājokļu cenām (1.17. attēls). Cenu pieauguma tempa samazināšanās bija saistīta gan ar finansiālās situācijas pasliktināšanos krīzes skarto nozaru darbiniekiem, gan vispārējo nenoteiktību un neziņu par situācijas turpmāko attīstību, tādējādi mazinoties pieprasījumam pēc mājokļa iegādes. Šā gada pirmajā ceturksnī cenu pieauguma tempi vēl saglabājās zemi, bet otrajā ceturksnī, epidemioloģiskajai situācijai uzlabojoties, fiksēts jau 12,4% pieaugums, krasi pieaugot lietoto mājokļu cenām. Tādējādi šā gada pirmajā pusgadā mājokļu cenas ir augušas par 7,6%, pateicoties lietotu mājokļu cenu kāpumam par 10,2%, bet jaunu mājokļu cenām saglabājoties pērnā gada līmenī.

1.17. attēls Mājokļu cenu pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo ceturksni (%)

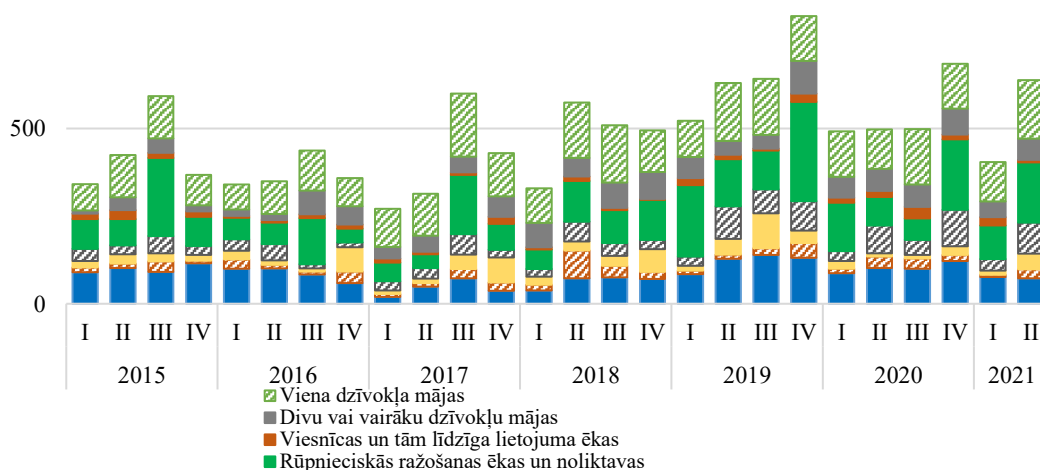
Šā gada pirmajā pusē strauji pieauga būvniecības izmaksas. Tās sastāv no būvmateriālu izmaksām, strādnieku darba algas, kā arī mašīnu un iekārtu uzturēšanas izmaksām. Pērn kopējās izmaksas augušas vien par 1,4%, ko izraisīja darba samaksas pieaugums par 7%, pārējās komponentēs izmaksām gandrīz nemainoties (1.18. attēls). Zems izmaksu pieaugums (+1,3%)

saglabājās arī 2021. gada pirmajā ceturksnī, taču jau no otrā ceturkšņa būvniecības izmaksas strauji palielinās visās izmaksu kategorijās, sasniedzot 4,7% kopējo pieaugumu. Pirmajā pusgadā kopā būvniecības izmaksas bijušas par 3,0% augstākas nekā pirms gada, tajā skaitā būvmateriālu izmaksas augušas par 3%, strādnieku darba samaksa – par 3,6%, bet mašīnu un mehānismu uzturēšanas izmaksas – par 2,2%. Šā gada jūlijā izmaksu kāpums turpinājās un sasniedza 8,2% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu, krasi pieaugot būvmateriālu cenām.

1.18. attēls Būvniecības izmaksu pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo ceturksni (%)

Izsniegto būvatļauju dinamika ļauj spriest par turpmākajām būvniecības tempu izmaiņām. Pērn izdotajās būvatļaujās paredzamā platība pandēmijas ietekmē gada laikā samazinājās par 16,9% (1.19. attēls), visvairāk sarūkot rūpnieciskās ražošanas ēku, noliktavu, tirdzniecības un citu nedzīvojamo ēku plānotajai platībai. Turpretī, Latvijas ekonomikai atkopjoties no Covid-19 krīzes, šā gada pirmajā pusgadā reģistrēts 5,3% pieaugums, pirmajā ceturksnī paredzamajām platībām būvatļaujās esot par 17,8% mazākām kā pērn attiecīgajā periodā, bet otrajā ceturksnī strauji augot par 28,1%.

1.19. attēls. Izdotajās būvatļaujās paredzamā platība pa ēku veidiem (tūkst. km²)

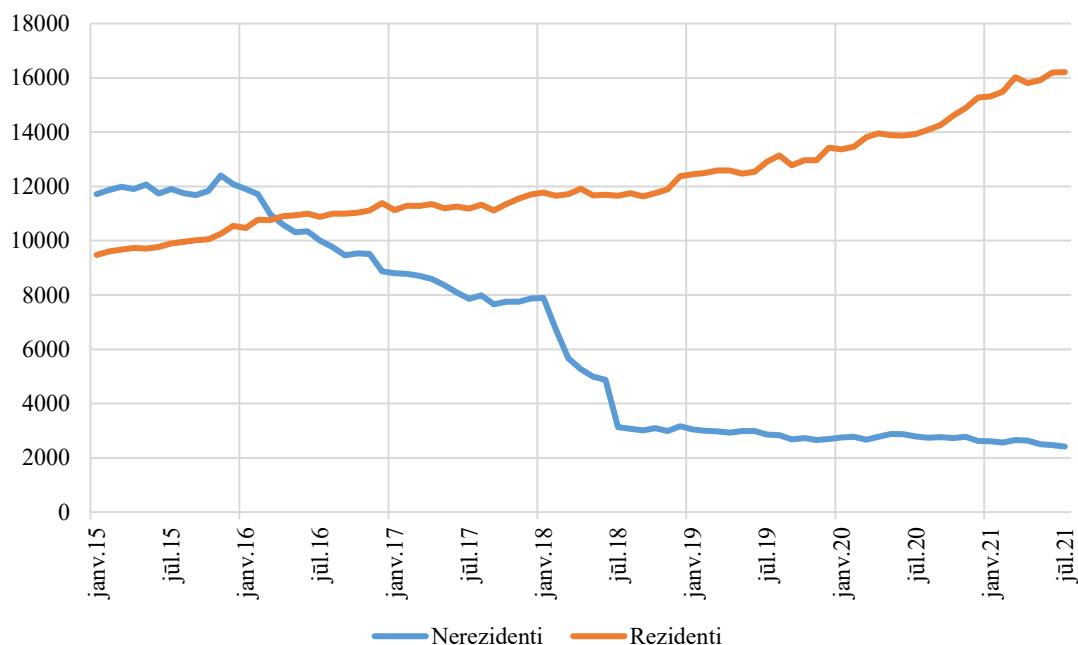
Plānotās būvniecības platības samazinājumu šā gada pirmajā ceturksnī noteica viena dzīvokļa māju, rūpniecības, tirdzniecības, kā arī noliktavu ēku plānoto platību samazinājums, taču otrajā ceturksnī visās minētajās ēku grupās uzrādīti strauji plānoto būvniecības platību pieaugumi, nodrošinot arī pieaugumu pusgada griezumā.

Nav sagaidāms, ka turpmāko situāciju būvniecībā būtiski ietekmēs jauni Covid-19 slimības uzliesmojumi, tomēr bažas rada augošās būvmateriālu izmaksas, ražotājiem nespējot segt patreiz ļoti augsto būvmateriālu pieprasījumu. Sagaidāms, ka būvniecības nozari stimulēs infrastruktūras objektu būvniecība, kur lielākais no tiem ir *RailBaltica*.

Finanšu un apdrošināšanas nozare

Finanšu un apdrošināšanas nozarē vērojama pievienotās vērtības kritums, kurš iesākās 2017. gadā, turpinājās arī nākamajos gados, tajā skaitā arī 2020. gadā, taču krituma temps pērn samazinājās. Pievienotās vērtības kritums 2018. gadā nozarē bija 3,1%, 2019. gadā – 15,7%, savukārt 2020. gadā – 5,7% gada izteiksmē. Savukārt 2021. gada pirmais pusgads jau ir sācies ar pievienotās vērtības kāpumu par 14,8% pret iepriekšējā gada pirmo pusgadu. Ja iepriekšējo gadu lejupslīdi nozarē noteica strukturālās izmaiņas, kas saistītas ar nerezidentu apkalpošanu, tad 2020. gadā finanšu sektoru tāpat kā citas nozares skāra Covid-19 izraisītā krīze. Kopumā nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā tautsaimniecībā piecu gadu laikā ir samazinājies gandrīz divas reizes - no 4,8% 2015. gadā līdz 2,8% 2020. gadā. Taču 2021. gada pirmajā pusgadā vērojama pieaugums vieš cerības, ka kritums, kuru ietekmēja t.sk. strukturālās izmaiņas un kas noslēdzās 2019. gadā, rezultējoties ar riskantu nerezidentu noguldījumu aizplūdi, varētu būt beidzies. Līdz ar to vairs nav gaidāma finanšu nozares daļas tālāka samazināšanās kopējā tautsaimniecības struktūrā.

Kopš 2016. gada, kad nerezidentu depozītu apjoms bija vislielākais, to apjoms līdz 2020. gada beigām bija samazinājies par 78% un šāda tendence turpināja saglabāties arī 2021. gada pirmajā pusgadā (1.20. attēls). Kopumā 2020. gadā banku nozari Covid-19 krīze ietekmēja minimāli, jo, lai gan kopējais kredītportfelis samazinājās par 1%, kopējie aktīvi 2020. gadā auga par 8,4% un peļnītspēja saglabājās, lai arī peļņas rādītāji 2020. gadā bija aptuveni uz pusi zemāki nekā iepriekšējā gadā.

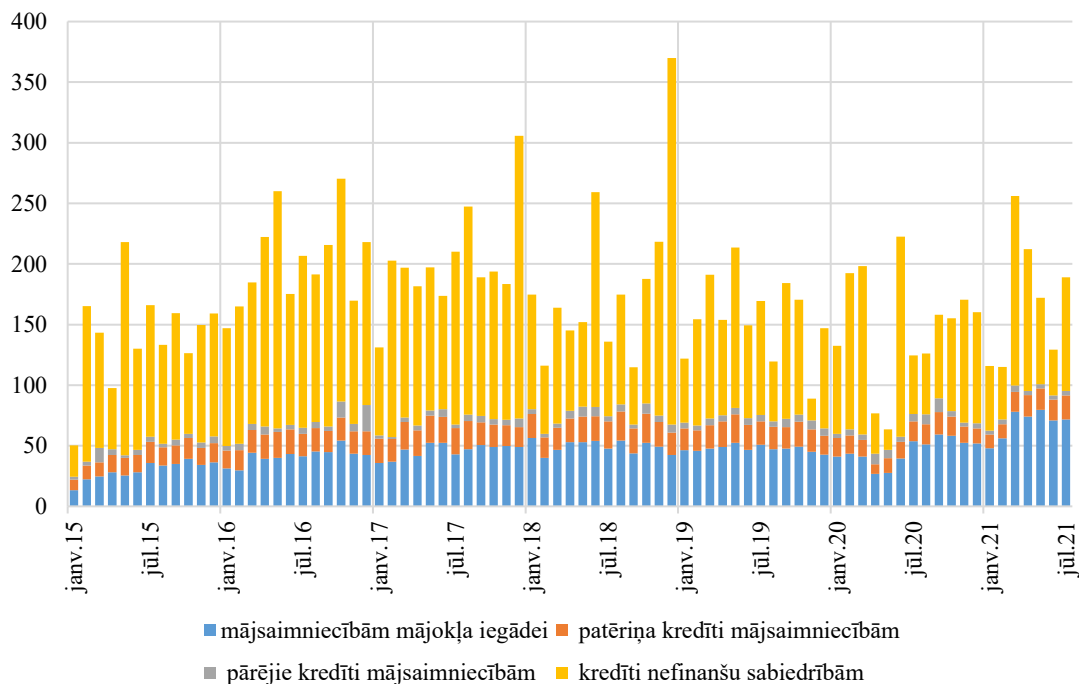

1.20. attēls. Nerezidentu un rezidentu noguldījumi Latvijas bankās (milj. euro)

2021. gadā kopējie banku aktīvi turpināja pieaugt, pirmajos astoņos mēnešos gada pieaugums bija 10,7%. Arī kopējais Latvijas mājāsaimniecībām jaunizsniegto kredītu apjoms mājokļa iegādei 2021. gada septiņos mēnešos ir sasniedzis 478,2 milj. euro un ir par 75,1% lielāks nekā attiecīgajā periodā pērn, kas ir arī absolūti lielākais kāpums kopš 2015. gada (1.21. attēls). Tomēr citas kredītu kategorijas pagaidām neuzrāda šādu kāpumu.

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2021. gadā savu devumu Latvijas tautsaimniecības kreditēšanā ir sniegusi valsts attīstības finanšu institūcija ALTUM, pirmajā pusgadā kredītportfeli palielinot par 55,4 milj. euro jeb par 6,9% salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusgadu. 2021. gada pirmajā pusgadā visos segmentos bija vērojams apjoma pieaugums. Lielākais kāpums sasniegts privātpersonu kreditēšanā, kopējam kredītportfelim pieaugot par 24,5 milj. euro (+15%), kas ir ievērojami vairāk nekā 2020. gada pirmajā pusgadā.

Ja 2020. gadā Covid-19 ierobežojumi un nenoteiktība jūtami mazināja mājāsaimniecību vēlmi kreditēties, tad ALTUM mājokļu garantiju programmā (ģimenēm ar bērniem) 2021. gada pirmajā pusgadā izsniegto garantiju apjoms, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, palielinājās par 90%, sasniedzot 17,1 milj. euro.

**1.21. attēls. Rezidentiem izsniegtie jaunie kredīti
(bez refinansētiem kredītiem, milj. euro)**

Saskaņā ar banku uzrauga un regulatora Finanšu un kapitāla tirgus komisijas apkopojumu, 2020. gadā banku sektors darbojās ar peļņu aptuveni 154 milj. *euro* apmērā un arī kredītportfeļa kvalitāte 2020. gadā ir uzlabojusies, ienākumus nenesošo kredītu īpatsvaram samazinoties līdz 4,7% no kopējā kredītportfeļa jeb par vienu procentpunktu salīdzinājumā ar 2019. gadā.

Pēc Finanšu un kapitāla tirgus komisijas informācijas, arī apdrošināšanas sabiedrību darbību Covid-19 krīze 2020. gadā ietekmēja minimāli. Apdrošināšanas nozare kopumā ir kāpinājusi peļņas apjomus un kopējā apdrošināšanas nozares peļņa 2020. gadā sasniedza 53 milj. *euro*, kas ir 73% kāpums pret 2019. gadu. Kopējais parakstīto prēmiju apjoms pagājušajā gadā ir krities par 6%, bet izmaksāto atlīdzību apjoms samazinājās straujāk – par 8%.

Arī ieguldījumu fondu un alternatīvo ieguldījumu fondu darbība 2020. gadā ir bijusi samērā noturīga pret Covid-19 krīzi un to aktīvu apjoms 2020. gadā ir audzis par attiecīgi 9% ieguldījumu fondiem un 12% alternatīvo ieguldījumu fondiem, sasniedzot attiecīgi 248 milj. *euro* un 224 milj. *euro*. Latvijas kapitāla tirgū regulētā tirgus kapitalizācija 2020. gadā ir augusi par 6,1%, sasniedzot 2,89 miljardus *euro*, savukārt neregulētā tirgus kapitalizācija palielinājusies par 163,3%, sasniedzot 83,3 milj. *euro*. Valsts fondēto pensiju shēmas kopējos aktīvos un privāto pensiju fondu kopējos aktīvos 2020. gadā ir fiksēts pieaugums attiecīgi par 13% un 9%, sasniedzot kopējos aktīvu apjomus attiecīgi 5,1 miljards *euro* un 0,6 miljardi *euro*.

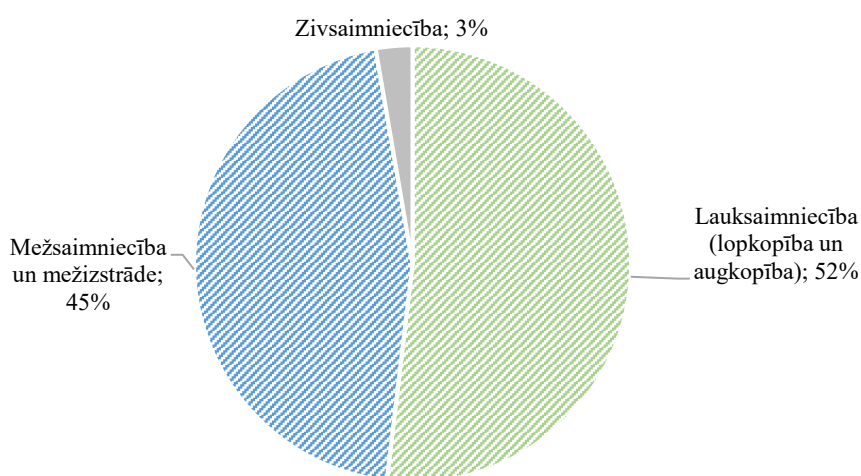
Lauksaimniecība

Lauksaimniecības nozari veido mežsaimniecība, zivsaimniecība un lauksaimniecība (lopkopība un augkopība). Lauksaimniecība ir viena no nozarēm, kuras darbību Covid-19 krīze

tieši skārusi vismazāk, un nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā 2020. gadā sasniedza 4,0%, salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinoties par 0,2 procentpunktiem.

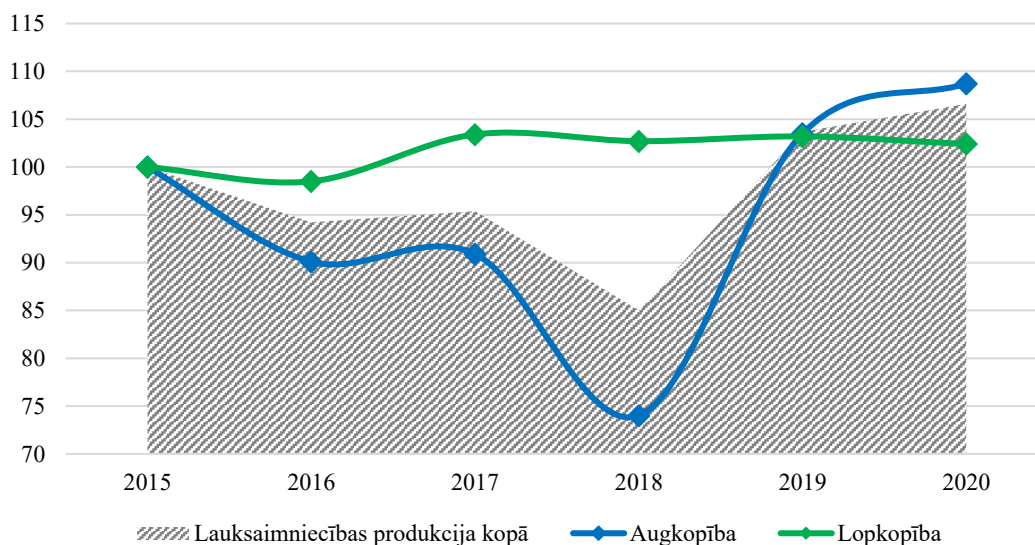
Lauksaimniecībā 2020. gadā bija nodarbināti 64,3 tūkst. jeb 7,2% no kopējā tautsaimniecībā nodarbināto skaita. Kopš 2008. gada lauksaimniecībā novērota nodarbināto skaita samazināšanās, kas skaidrojama galvenokārt ar industrializācijas attīstību, nomainot fizisko darbaspēku ar automatizētām iekārtām. Arī 2020. gadā nodarbināto skaits nozarē samazinājās par 3% salīdzinājumā ar 2019. gadu.

Lauksaimniecības pievienotā vērtība pēc straujā kāpuma 2019. gadā, pērn ir uzrādījusi vājāku izaugsmi 1,8% apmērā, vairāk pieaugot lopkopības un augkopības apakšnozarei, taču krītot zivsaimniecības pievienotajai vērtībai. Pieauguma tempa samazinājumam 2020. gadā sekoja 2,1% kritums šā gada pirmajā pusgadā, ko ietekmēja gan mežsaimniecības, gan lopkopības un augkopības pievienotās vērtības samazinājums, taču straujš pieaugums bija zivsaimniecības nozarē.

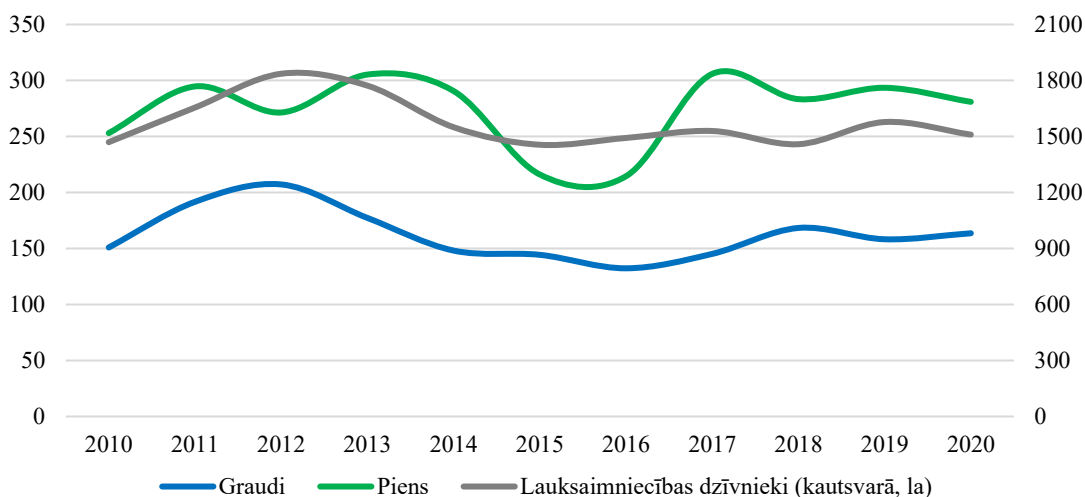
1.22. attēls. Lauksaimniecības nozares pievienotās vērtības struktūra 2020. gadā (%)

Lopkopības un augkopības apvienotā apakšnozare ir lielākā lauksaimniecības nozarē un 2020. gadā aizņēma 52% no kopējā sektora (1.22. attēls), kas bija par 2 procentpunktiem vairāk nekā 2019. gadā. Pateicoties labajai graudaugu ražai, augkopības produkcija pēc 39,9% kāpuma 2019. gadā pagājušajā gadā ir palielinājusies vēl par 5%, bet lopkopības produkcijas apjomi pēdējos gados ir saglabājušies stabili (1.23. attēls). Tā kā 2021. gada vasara ir bijusi karsta un sausa, šā gada augkopības raža varētu būt mazāka nekā pērn.

1.23. attēls. Lauksaimniecības produkcijas indeksi (salīdzināmās cenās, 2015=100)

Lauksaimniecības produkcijas cenas pēc 4,6% kāpuma 2019. gadā, 2020. gadā ir kritušas par 1,9%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Tostarp augkopības produkcijas cenas pērn samazinājušās par 2,1% un lopkopības produkcijas cenas – par 3,7%, tajā skaitā piena produkcijas cenas – par 4,1% (1.24. attēls). Savukārt šā gada pirmā pusgada cenās vērojams pieaugums 1,4% apmērā, par 2,7% pieaugot augkopības un par 0,6% lopkopības produkcijas cenām, tajā skaitā piena cenām par 5,4%. No augkopības produkcijas pirmajā pusgadā visstraujāk pieauga miežu cenas, turpretī lētāki ir kļuvuši kartupeļi. Savukārt lopkopībā strauji ir augusi broileru cena, tajā pašā laikā cūku cena strauji kritusi.

1.24. attēls. Lauksaimniecības produkcijas cenas (euro par 1 tonnu)

Mežsaimniecība un mežizstrāde, kas 2020. gadā veidoja 45% no Latvijas lauksaimniecības sektora, pagājušajā gadā palielinājās par 1,1%, gada sākumā nozarei sarūkot, bet pēdējā ceturksnī uzrādot strauju pieaugumu. Šā gada pirmajā pusgadā mežsaimniecībā un mežizstrādē bijis samazinājums 1,4% apmērā, lielākam sarukumam izpaužoties pirmajā

ceturksnī, kad mežistrādes nozari var būt ietekmējuši laika apstākļi. Vienlaikus nozares attīstību šogad veicina strauji pieaugušās kokmateriālu cenas, stimulējot paplašināt mežistrādes apjomus un nodrošinot papildus resursus meža kopšanai un atjaunošanai.

Zivsaimniecība ir pārliecinoši mazākā no lauksaimniecības nozarēm, veidojot 3% no lauksaimniecības pievienotās vērtības. Pērn zivsaimniecības pievienotā vērtība samazinājās par 5,8%, ko ietekmēja straujš kritums pirmajā pusgadā. Savukārt šā gada pirmajā pusgadā zivsaimniecības pievienotā vērtība ir augusi par 23,4%.

2021. gadā lauksaimniecības nozares attīstību pozitīvi var ietekmēt cenu pieaugums, kas atsācies pēc Covid-19 krīzes, taču karstie laika apstākļi un mazais nokrišņu daudzums vasarā var būt samazinājis ražas apjomus.

1.2.3. Inflācija

2020. gadā patēriņa cenas Latvijā pieauga par 0,2%. Pandēmija būtiski izmainīja patēriņa cenu dinamiku gan Eiropā, gan Latvijā. Ja vēl pērn janvārī un februārī gada inflācija Latvijā pārsniedza 2%, tad 2020. gada maijā un jūnijā pirmo reizi kopš 2016. gada vidus bija fiksēta deflācija. Pērnā gada jūlijā īslaicīgi bija novērojama inflācija – patēriņa cenas pieauga par 0,5% gada izteiksmē, ko lielā mērā noteica pārtikas cenu pieaugums. Savukārt jau augustā atkal bija deflācija, kas saglabājās līdz 2020. gada beigām.

Straujo patēriņa cenu kritumu samērā īsā laika periodā noteica gan ārējie, gan iekšējie faktori, tomēr abos gadījumos cenu kritums ir saistīts ar Covid-19 pandēmijas sekām. Pandēmijas dēļ visā pasaulē samazinājās ekonomiskā aktivitāte un pieprasījums pēc energoresursiem, tādējādi naftas cena 2020. gada aprīlī piedzīvoja kritumu līdz zemākajam līmenim pēdējo 16 gadu laikā. Rezultātā Latvijā strauji samazinājās gāzes, degvielas un siltumenerģijas cenas. Savukārt ārkārtējās situācijas izsludināšana gan Latvijā, gan pārējās pasaules valstīs, kā arī ieviestie pasākumiem cīņai pret koronavīrusa izplatību mazināja pieprasījumu ar tūrisma nozari saistītajiem pakalpojumiem, kā piemēram, aviopārvadājumiem un izmitināšanas pakalpojumiem. Tā rezultātā saruka arī šo pakalpojumu cenas. Kopumā 2020. gadā preču cenas vidēji samazinājās par 0,5%, bet pakalpojumu cenas palielinājās vidēji par 1,9%. Lai arī pakalpojumu cenas pērn palielinājās, fiksētais kāpums bija gandrīz uz pusi mazāks nekā iepriekšējos gados.

2021. gada astoņos mēnešos patēriņa cenu līmenis Latvijā bija par 1,6% augstāks nekā pērn attiecīgajā periodā (1.2. tabula un 1.25. attēls). Neskatoties uz to, ka inflācija šajā periodā kopumā bija mērena, cenu izmaiņas gada sākumā un vēlākajos mēnešos būtiski atšķiras. Šā gada janvārī un februārī Latvijā turpinājās deflācija un kopumā bija saglabājusies iepriekšējā gada nogales tendence, kad patēriņa cenu līmenis bija krītošs. Savukārt martā patēriņa cenas pirmo reizi kopš pērnā gada augusta palielinājās – par 0,3% gada izteiksmē. Kopš pandēmijas sākuma bija pagājis viens gads, tādējādi, mazinoties Covid-19 krīzes negatīvajiem faktoriem un izzūdот bāzes efektiem, deflācijas periods Latvijā, ko izraisīja pandēmija, bija beidzies. Turpmākajos mēnešos cenu pieaugums paātrinājās no 1,7% aprīlī līdz 3,7% augustā, inflācijas spiedienam kļūstot arvien pamanāmākam ikdienas tēriņos.

Patēriņa cenu paātrinājumu kopš šā gada aprīļa noteica vairāki faktori. Viens no faktoriem bija bāzes efekts, jo sākot no pērnā gada maija un līdz gada beigām, izņemot jūliju, Latvijā bija fiksēta deflācija. Tomēr noteicošā loma bija izejvielu cenu kāpumam, kas atspoguļojās augošajās energoresursu un pārtikas cenās. Pašreizējo patēriņa cenu dinamiku nosaka galvenokārt ārējie faktori, t.i., naftas un gāzes, kā arī pārtikas cenu pieaugums pasaulē,

transportēšanas izmaksu pieaugums, ko ietekmē gan augstākas degvielas cenas, gan piegāžu traucējumi pandēmijas dēļ saistībā ar ierobežojumiem visā pasaulē. Papildus tam cenu dinamiku nosaka pasaules ekonomikas atkopšanās no pandēmijas un līdz ar to augošais preču pieprasījums, kas apsteidz piedāvājumu. Ja iepriekšējā gadā tieši ārējie faktori noteica deflāciju Latvijā atsevišķos mēnešos, tad šogad vērojama pretēja situācija – importētā inflācija būs ievērojami augstāka nekā pamatinflācija. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka tādos pakalpojumu sektoros kā izmitināšana un pasažieru aviopārvadājumi pandēmijas ietekme joprojām būs jūtama, jo šajos sektoros cenas šā gada pirmajos astoņos mēnešos turpināja samazināties.

Lielāko devumu patēriņa cenu pieaugumā šā gada astoņos mēnešos noteica degvielas cenu kāpums par 11,2% salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo periodu, izskaidrojot 0,6 procentpunktus no fiksētās 1,6% inflācijas. Šā gada sākumā degvielas cenas gada izteiksmē turpināja samazināties, bet martā sākās straujš cenu pieaugums. Maijā degvielas cenas pieauga par 29,5% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada maiju, kas bija straujākais kāpums kopš 2010. gada sākuma un sasniedza šā gada cenu pieauguma maksimumu, bet jūlijā un augustā tās pieauga attiecīgi par 17,8% un 19,1%. Šādu pieaugumu varētu uzskatīt par ļoti strauju, tomēr dīzeļdegvielas vidējā cena Latvijā šā gada augustā bija 1,25 *euro* par litru, kas atbilst 2020. gada janvāra līmenim jeb pirmspandēmijas līmenim, pirms naftas cena pasaules biržās sāka strauji samazināties un 2020. gada augustā 1 litrs dīzeļdegvielas jau maksāja 1,05 *euro*. Tādējādi straujo degvielas cenu pieaugumu ietekmē zemā bāze. Līdz septembrim *Brent* markas jēlnaftas cena ir palielinājusies līdz 75 Amerikas Savienoto Valstu dolāriem par barelu, kas ir gandrīz divas reizes vairāk nekā pirms gada. Turpmākās naftas cenu svārstības noteiks pieprasījuma apjoms atkarībā no pasaules ekonomikas attīstības tempiem. Sagaidāms, ka degvielas cenu pieaugums arī turpmākajos mēnešos gada izteiksmē būs augsts un saglabāsies kā galvenais inflāciju ietekmējošais faktors, tomēr pieauguma temps pakāpeniski mazināsies.

Naftas un gāzes cenu pieaugums pasaulē ietekmē arī ar mājokli saistīto pakalpojumu cenas. Mājokļu apsaimniekošanas izdevumi šā gada astoņos mēnešos palielinājās par 0,3% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu. Šo pakalpojumu vidējais pieaugums astoņos mēnešos bija zems, tomēr līdz gada beigām tas palielināsies. Augustā mājokļu uzturēšanas pakalpojumu cena gada griezumā palielinājās par 6,8%. Tā pamatā bija cenu pieaugums tādiem komunālajiem pakalpojumiem kā gāze (+36,4%), siltumenerģija (+6,1%) un elektrība (+7,8%), jo jūlijā tika pārskatīti gāzes tarifi, bet augustā tika palielināts elektroenerģijas tarifs, kā arī siltumenerģijas tarifs Rīgā. Tādējādi, lai arī astoņos mēnešos mājokļu uzturēšanas pakalpojumi vidēji uzrādīja nebūtisku pieaugumu, tomēr sākot ar augustu kāpums ir ievērojams, kas paātrināsies arī šā gada septembrī, ko ietekmēs atkārtots siltumenerģijas tarifa palielinājums Rīgā.

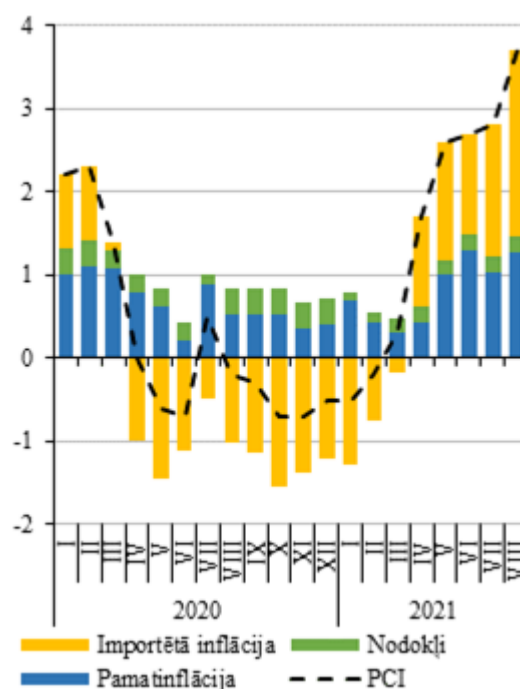
Pārtikas cenas Latvijā šā gada pirmajos astoņos mēnešos palielinājās par 0,7% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu un to devums kopējā inflācijā bija 0,2 procentpunkti. Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas dati par neapstrādātās pārtikas cenām pasaulē liecina, ka pārtikas cenu indekss ir būtiski audzis kopš 2020. gada vidus, sasniedzot augtāko līmeni kopš 2011. gada beigām. Cenu kāpums ir vērojams visām galvenajām pārtikas grupām, tajā skaitā graudaugiem, eļļām, cukuram, pienam.

Neapstrādātās pārtikas cenu kāpumu noteicošie faktori ir dažādi un ir saistīti ar sliktajiem laika apstākļiem (attiecīgi ar slikto ražu), pieprasījuma pieaugumu, kas būtiski apsteidz piedāvājumu, naftas cenu kāpumu, kas palielina transportēšanas izmaksas, un piegāžu traucējumiem. Attiecībā uz pieprasījumu jāatzīmē, ka tajās valstīs, kur vakcinēšanas process

notiek diezgan raiti, pulcēšanās ierobežojumi pakāpeniski tiek atviegloti un atkal var strādāt restorāni un kafejnīcas, palielinot pieprasījumu pēc pārtikas. Turpmāko pārtikas cenu dinamiku ietekmēs pasaules ekonomikas aktivitāte, rudenī gaidāmā raža, kā arī situācija ar pandēmijas attīstību pasaulē. Latvijā kopš gada sākuma pārtikas cenas palielinājās minimāli, tomēr pārtikas cenu kāpums varētu paātrināties šā gada nogalē vai nākamā gada sākumā.

1.2. tabula. PCI izmaiņas pa grupām 2020. gadā un 2021.g. astoņos mēnešos

Grupas un apakšgrupas	2020.g.	I-VIII 2021.g.
Vidējā inflācija	0,2	1,6
Pārtika un bezalkoholiskie dzērieni	2,4	0,7
Mājokļa īres maksa	-2,2	0,6
Elektroenerģija	-2,9	1,3
Gāze	-15,5	6,6
Siltumenerģija	-3,6	-4,4
Veselības aprūpe	3,0	2,6
Degviela	-10,6	11,2
Pārvadājumu pakalpojumi	0,0	-1,1
Atpūta un kultūra	2,0	2,2
Restorāni un viesnīcas	2,7	1,4
Dažādas preces un pakalpojumi	-0,1	-0,1

1.25. attēls. Devums gada inflācijā pēc izcelsmes avota (pp) un PCI (%)

Patēriņa cenu izmaiņas Latvijā atbilst tendencēm *Euro* zonā. Šā gada pirmajos astoņos mēnešos saskaņotais patēriņa cenu indekss eirozonā ir palielinājies nedaudz straujāk nekā Latvijā un salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu bija par 1,7% augstāks. Savukārt augustā saskaņotais patēriņa cenu indekss eirozonā gada griezumā palielinājās par 3,0%, kas tāpat kā Latvijā ir straujākais cenu pieaugums kopš 2012. gada. *Euro* zonas valstīs būtisku devumu inflācijā gan astoņos mēnešos kopumā, gan augustā nodrošināja energoresursu cenu pieaugums (degviela, gāze, siltumenerģija, elektroenerģija), jo, izslēdzot tās, vidējais cenu līmenis būtu palielinājies gandrīz divas reizes mazāk. Papildus tam jāatzīmē, ka pamatinflācija jeb cenu izmaiņas, kas raksturo tieši iekšējā tirgus ekonomikas procesus, šā gada astoņos mēnešos eirozonā bija 1,0%, bet Latvijā 1,2%, kas pie samērā straujās ekonomiskās izaugsmes šā gada pirmajā pusgadā nav daudz.

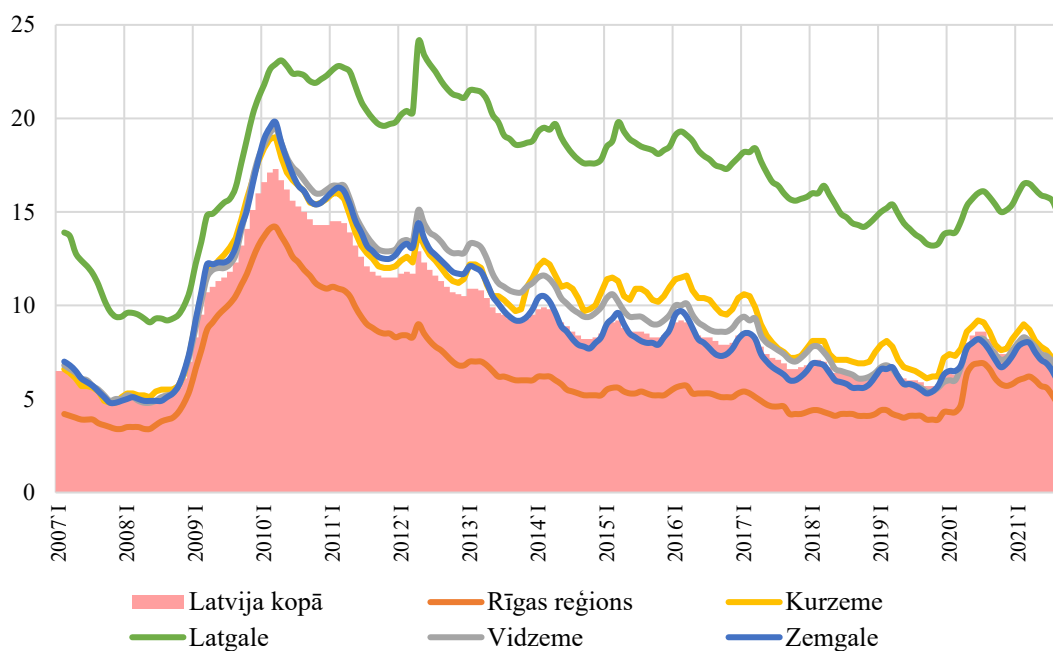
1.2.4. Nodarbinātība un bezdarbs

Bezdarba līmenis, kas līdz ar spēcīgo ekonomikas izaugsmi laikā līdz 2019. gadam bija būtiski samazinājies, Covid-19 krīzes laikā 2020. gadā un 2021. gada pirmajā pusē atkal pieauga, tomēr šis bezdarba kāpums bija nesalīdzināmi mazāks nekā 2009.-2010. gada ekonomiskās krīzes laikā un arī mērenāks, nekā tika prognozēts Covid-19 krīzes sākumā 2020. gada pavasarī.

2020. gadā bezdarba līmenis, pēc darbaspēka apsekojuma, salīdzinot ar 2019. gadu palielinājās par 1,8 procentpunktiem un sasniedza 8,1% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, tālu atpaliekot no pagājušajā krīzē 2010. gadā sasniegtā 19,5% maksimuma. Šā gada pirmajā ceturksnī, līdz ar Covid-19 atkārtoto uzliesmojumu, bezdarbs saglabājās sasniegtajā 8,1% līmenī, bet otrajā ceturksnī, slimības izplatībai un ierobežojumiem mazinoties, jau noslīdēja līdz 7,9%. Salīdzinājumā ar 2020. gada otro ceturksni, kad Latviju visjūtāmāk bija skāris Covid-19 uzliesmojums, bezdarba līmenis bija samazinājies jau par 0,7 procentpunktiem, bet bezdarbnieku skaits krities par 10,1 tūkst. jeb 12,1%. Tāpat kā 2020. gadā, arī šā gada pirmajā pusē bezdarba līmeni būtiski ierobežoja valsts sniegtais nodarbinātības atbalsts dīkstāves pabalstu un algu subsīdiju veidā, gan tas, ka ekonomika krīzes otrajā vilnī jau bija labāk pielāgojusies Covid-19 ierobežojumiem.

Līdzīgi reģistrētā bezdarba līmenis, kas 2021. gada ziemas mēnešos bija pieaudzis līdz 8,2%, kopš marta visai stabili samazinās un augusta beigās jau ir noslīdējis līdz 6,5% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, kas ir par 1,7 procentpunktiem mazāk nekā pirms gada. Reģistrēto bezdarbnieku skaits gada laikā ir sarucis par 21,3% un augusta beigās bija 59,0 tūkstoši. Arī beidzoties dīkstāves atbalsta periodam, gada otrajā pusē bezdarba līmenis nav sācis pieaugt, bet tieši pretēji – bezdarbnieku skaita kritums jūlijā un augustā kļuvis vēl straujāks, ko ietekmējuši gan sezonāli faktori, gan Covid-19 ierobežojumu mazināšana un atcelšana.

Pašlaik pieejamie dati neliecina, ka Covid-19 pandēmija un slimības apkarošanai noteiktie ierobežojumi būtu atstājuši paliekošu negatīvu ietekmi darba tirgū, un septembra sākumā reģistrētais bezdarbs praktiski jau ir atgriezies pirmskrīzes līmenī, kad 2020. gada februārī reģistrētā bezdarba līmenis bija 6,3%. Arī skatoties pa reģioniem, kur Covid-19 uzliesmojumā visvairāk cieta pārsvarā Rīgā bāzētās pakalpojumu nozares, bezdarba līmenis ir sācis atgriezties pirmskrīzes laika zemajos līmeņos. Reģistrētā bezdarba līmenis Rīgas reģionā, kur tas pērn vasarā bija sasniedzis 6,9%, augusta beigās samazinājies jau līdz 4,7%, un gandrīz tikpat straujš kritums bijis arī citos Latvijas reģionos (1.26. attēls).

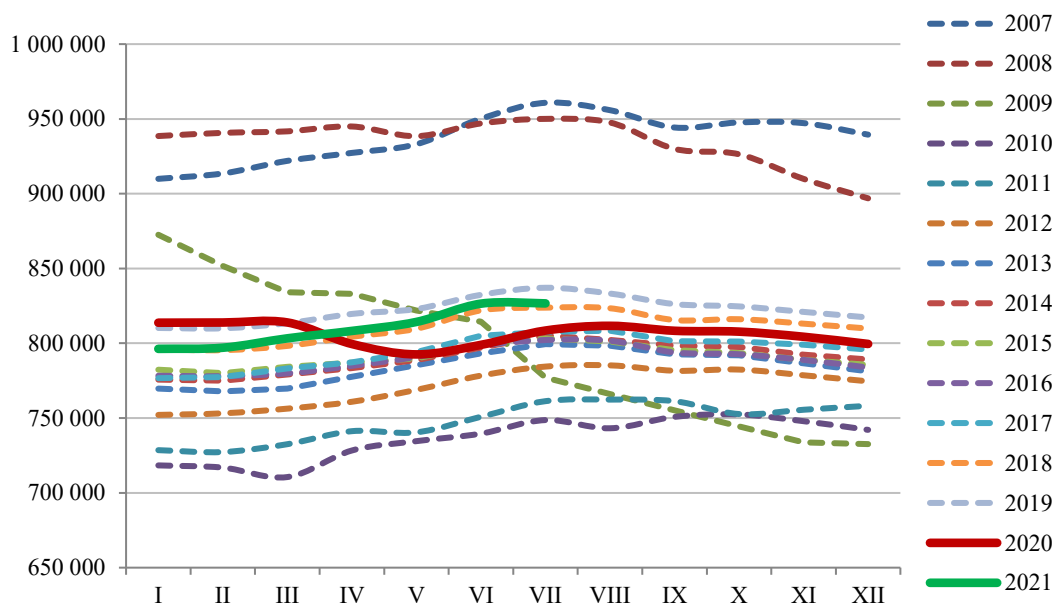

**1.26. attēls. Reģistrētā bezdarba līmenis Latvijas reģionos
(% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem) perioda beigās**

Tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits 2020. gadā samazinājās par 17 tūkst. jeb 1,9% un veidoja 893 tūkst. Dati par aizņemtajām darba vietām rāda, ka 2020. gadā lielākais strādājošo skaita kritums bijis Covid-19 krīzes tieši skartajās nozarēs, tajā skaitā izmitināšanas un ēdināšanas nozarē aizņemto darba vietu skaits samazinājās par 21,4%, citu pakalpojumu nozarēs – par 8,1%, transporta nozarē – par 7,1% un mākslas izklaides un atpūtas nozarē – par 6,5%. Tajā pašā laikā darba vietu skaits veselības nozarē pieauga par 3,0%, informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē – par 2,9%, ieguves rūpniecībā – par 2,1% un izglītības nozarē – par 1,2%.

Arī 2021. gada pirmajā pusē Centrālās statistikas pārvaldes darbaspēka apsekojuma dati parādīja nodarbināto skaita samazināšanos – par 4,4% salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusi, lielai daļai Covid-19 ierobežojumu skarto nozaru darbinieku saņemot dīkstāves pabalstus un kļūstot ekonomiski neaktīviem. Taču jau no jūlija mazinoties Covid-19 ierobežojumiem un beidzoties dīkstāves atbalstam, lielākā daļa uz laiku par ekonomiski neaktīvajiem kļuvušie cilvēki jau kā nodarbinātie pakāpeniski atgriezīsies darba tirgū.

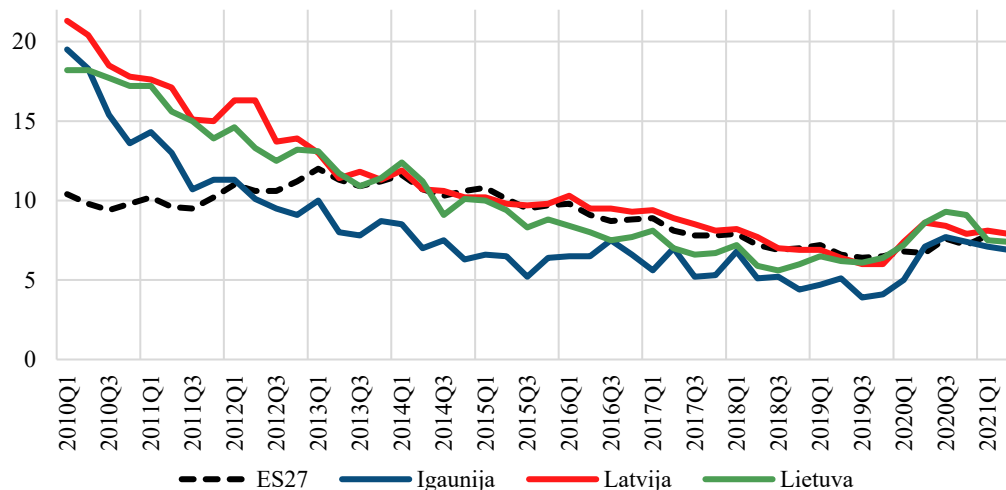
Kā liecina Valsts ieņēmumu dienesta dati par darba ņēmēju skaitu Latvijā, jūlijā darba ņēmēju skaits, kuri maksā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, jau bijis par 2,2% lielāks nekā pirms gada, un ar 826,6 tūkstošiem praktiski jau ir atgriezies 2018. gada līmenī un tikai par 1,2% atpaliek no 2019. gada līmeņa (1.27. attēls).

1.27. attēls. Darba ņēmēji, kas maksā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, Valsts ieņēmuma dienesta dati

Dati par aizņemtajām darba vietām rāda, ka lielākais darba vietu skaita pieaugums šā gada otrā ceturksnā beigās, salīdzinot ar to pašu laiku pirms gada, bijis profesionālo pakalpojumu, citu pakalpojumu, apstrādes rūpniecības, ēdināšanas, kā arī veselības un sociālās aprūpes nozarē. Savukārt izmitināšanas, transporta un uzglabāšanas, kā arī finanšu pakalpojumu nozarēs aizņemto darba vietu skaits bijis mazāks nekā pirms gada.

Kopumā situācija darba tirgū visās Baltijas valstīs Covid-19 krīzes laikā attīstījusies diezgan līdzīgi un pandēmija nav ienesusi būtiskas izmaiņas bezdarba līmeņos (1.28. attēls). Visās Baltijas valstīs bezdarbs šā gada otrajā ceturksnī jau ir zemāks nekā pirms gada, taču vēl nav atgriezies 2019. gada otrā ceturksnā līmenī, Igaunijā to pārsniedzot par 1,8 procentpunktiem, Latvijā par 1,5 procentpunktiem un Lietuvā par 1,2 procentpunktiem. Tāpat ir saglabājusies situācija, kad Igaunijā bezdarba līmenis vēsturiski ir zemāks nekā kaimiņvalstīs, un Lietuvā nedaudz zemāks nekā Latvijā. Ja 2020. gada laikā bezdarbs Lietuvā bija sasniedzis augstāku līmeni nekā Latvijā, to noteica lielāks valsts atbalsts iedzīvotājiem bezdarba pabalstu veidā, kamēr Latvija krīzes skarto nozaru darbiniekiem maksāja dīkstāves pabalstus, saglabājot darba vietas. Attiecīgi 2021. gadā bezdarba samazinājums Lietuvā bija straujāks, atkal noslīdot zem Latvijas līmeņa.

1.28. attēls. Bezdarba līmenis Baltijas valstīs un Eiropas Savienībā vidēji, pa ceturkšņiem, % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem

1.2.5. Iedzīvotāju ienākumi

Neskatoties uz Covid-19 krīzi, iedzīvotāju ienākumi, tajā skaitā darba samaksa un sociālā atbalsta apmērs 2020. gadā un 2021. gada pirmajā pusē uzrādīja visai spēcīgu pieaugumu, veicinot strauju mājsaimniecību noguldījumu pieaugumu komercbankās, kā arī spēcīgu privātā patēriņa atgūšanos uzreiz pēc Covid-19 ierobežojumu atcelšanas. Vienlaikus šis ienākumu pieaugums bija daudz nevienmērīgāk sadalīts nekā iepriekš, veicinot nevienlīdzības pieaugumu darbspējas vecuma iedzīvotāju grupās.

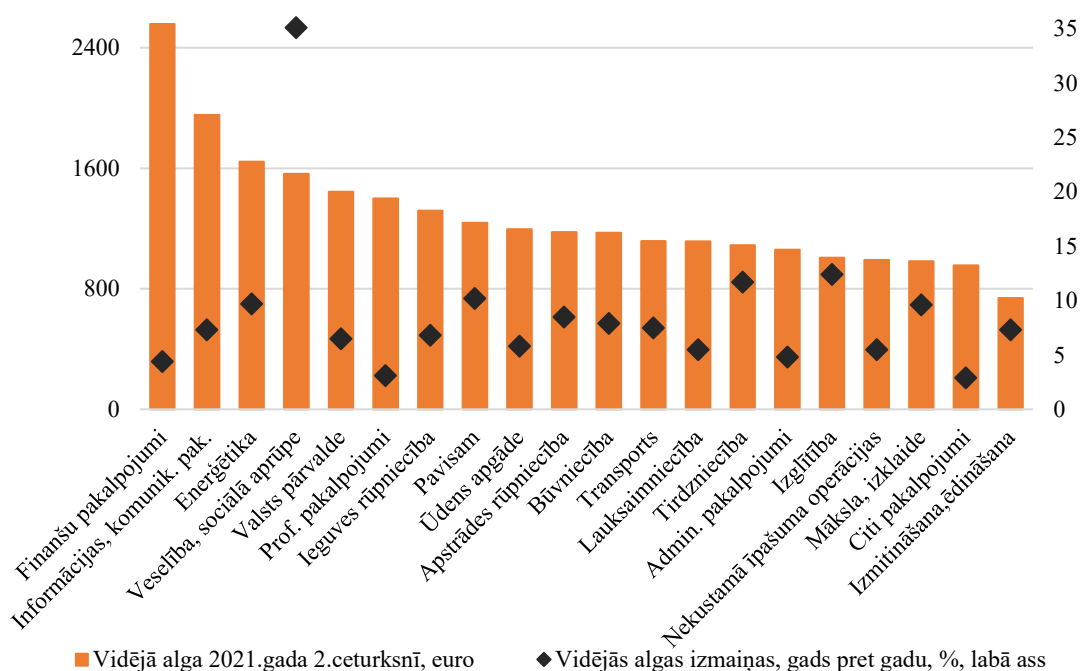
Mēneša vidējā bruto darba samaksa 2020. gadā turpināja salīdzinoši strauji pieaugt, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinoties par 6,2% un sasniedzot 1143 *euro*. Šis pieaugums bija tikpat straujš kā kopumā laikā kopš globālās finanšu krīzes, kad 2011.-2019. gadā mēneša vidējā bruto darba samaksa bija augusi vidēji par 6,1% gadā. 2021. gada pirmajā pusē vidējās algas pieaugums ir kļuvis vēl straujāks, pirmajā ceturksnī, salīdzinot ar 2020. gada attiecīgo ceturksni, palielinoties par 9,5% un otrajā ceturksnī – par 10,2%, sasniedzot 1237 *euro*.

Vidējās darba samaksas pārmaiņas gan 2020. gadā, gan šogad būtiski ietekmēja ne tikai darbinieku algu izmaiņas, bet arī darba tirgus strukturālās pārmaiņas – darbību uzsākušie un pārtraukušie uzņēmumi un darbinieku skaita un slodžu izmaiņas. Covid-19 ierobežojumu dēļ darbu apturēja nozares, kurās vidējās darba samaksas līmenis bija zemāks par vidējo valstī, tādējādi paaugstinot vidējās algas līmeni tautsaimniecībā, kā arī mainījās darbinieku nostrādāto stundu skaits, ietekmējot mēneša vidējo bruto darba samaksu, kas tiek aprēķināta par pilnu slodzi. Attiecīgi bruto samaksa par vienu nostrādāto darba stundu šā gada otrajā ceturksnī palielinājās par 4,6%, kas ir būtiski lēnāk nekā mēneša vidējās darba samaksas pieaugums (10,2%). Mēneša vidējās bruto darba samaksas pieaugumu 2021. gadā ietekmēja arī minimālās algas paaugstinājums no 430 *euro* uz 500 *euro*, sākot no 2021. gada 1.janvāra.

Straujākais darba samaksas pieaugums 2021. gadā bija sabiedriskajā sektorā, kur mēneša vidējā bruto darba samaksa otrajā ceturksnī palielinājās par 13,4% līdz 1291 *euro*, bet arī privātajā sektorā fiksēts visai straujš vidējās darba samaksas pieaugums – par 9,0% līdz 1215

euro. Darba samaksas pieaugumu sabiedriskajā sektorā noteicis galvenokārt finansējuma palielinājums ārstniecības personu darba samaksai Covid-19 krīzes apstākļos, kā arī ar pieaugušais izglītības nozares finansējums. Attiecīgi veselības un sociālās aprūpes nozarē mēneša vidējā darba samaksa 2021. gada otrajā ceturksnī bija par 35,1% augstāka nekā pirms gada un izglītības nozarē – par 12,4% augstāka nekā pirms gada. Straujš darba samaksas pieaugums bijis arī tirdzniecības nozarē – par 11,7% salīdzinot ar 2020. gada otro ceturksni.

Augstākā darba samaksa joprojām saglabājās finanšu pakalpojumu un informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarēs, kur vidējā alga 2021. gada otrajā ceturksnī bija attiecīgi 2558 *euro* un 1955 *euro*, bet zemākā darba samaksa bija izmitināšanas un ēdināšanas nozarē – 738 *euro*. (1.29. attēls).

1.29. attēls. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa valstī, pa nozarēm (euro)

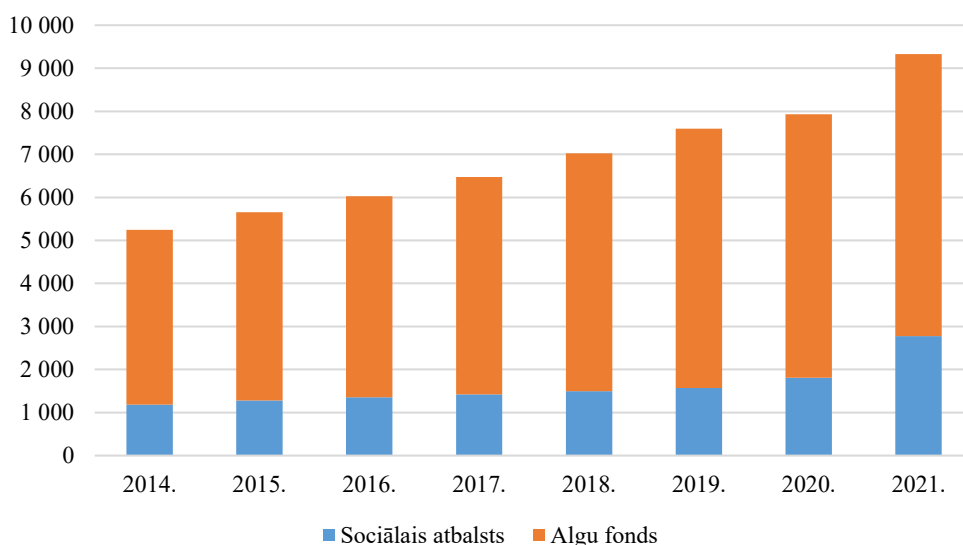
Neskatoties uz to, ka Covid-19 krīzei vairāk skāra Rīgā strādājošos uzņēmumus, joprojām saglabājušās arī būtiskas darba samaksas atšķirības starp Rīgas reģionu un pārējo Latviju, tomēr ārpus Rīgas darba samaksas palielinājums šogad bijis nedaudz straujāks. Rīgas reģionā mēneša vidējā bruto darba samaksa šā gada otrajā ceturksnī bija 1339 *euro* – par 9,8% lielāka nekā pirms gada. Latgales reģionā mēneša vidējā bruto darba samaksa otrajā ceturksnī bija 887 *euro* (+12,8%), Vidzemes reģionā – 992 *euro* (+11,0%), Kurzemes reģionā – 1061 *euro* (+11,9%) un Zemgales reģionā 1059 *euro* (+11,5%).

Strādājošo reālā neto darba samaksa, kas ietver patēriņa cenu un nodokļu izmaiņas un precīzāk raksturo strādājošo pirktspējas izmaiņas, pagājušajā gadā augusi par 6,1%, atspoguļojot zemo patēriņa cenu pieaugumu. Šogad strādājošo iedzīvotāju reālo ienākumu pieaugums bijis vēl straujāks, reālajai neto darba samaksai pieaugot attiecīgi par 9,7% un 7,9% šā gada pirmajā un otrajā ceturksnī.

Covid-19 krīzes laikā nesalīdzināmi lielāka loma nekā iepriekš bijusi valsts sociālajam atbalstam nestrādājošajiem un Covid-19 ierobežojumu skartajiem iedzīvotājiem. Turpinoties vecuma pensiju indeksācijai, mēneša vidējā vecuma pensija šā gada otrajā ceturksnī sasniesusi 389 *euro*, salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo ceturksni palielinoties par 6,9%. Vecuma pensijas 2021. gada otrajā ceturksnī saņēma pavisam 541,5 tūkstoši cilvēku jeb 28,6% no visiem Latvijas iedzīvotājiem, kamēr tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits šajā laikā veidoja 861 tūkstoti jeb 45% no visiem iedzīvotājiem.

Covid-19 pirmā viļņa laikā no 2020. gada marta līdz jūnijam mēnesī vidēji 31,7 tūkstoši cilvēku saņēma dīkstāves pabalstus, bet slimības otrā uzliesmojuma laikā 2021. gada pirmajā pusē kopējais dīkstāves atbalsta un algu subsīdiju saņēmēju skaits sasniedza jau 76,7 tūkstošus. Līdz 2021. gada 29. augustam kopējais Covid-19 otrajā vilnī izmaksātais dīkstāves atbalstu un subsīdiju atbalsts darba ņēmējiem sasniedza 137,8 miljonus *euro* un pašnodarbinātajiem – 16,4 miljonus *euro*, bet vidējais dīkstāves pabalsta apmērs bija 451 *euro* mēnesī darba ņēmējiem un 420 *euro* pašnodarbinātajiem.

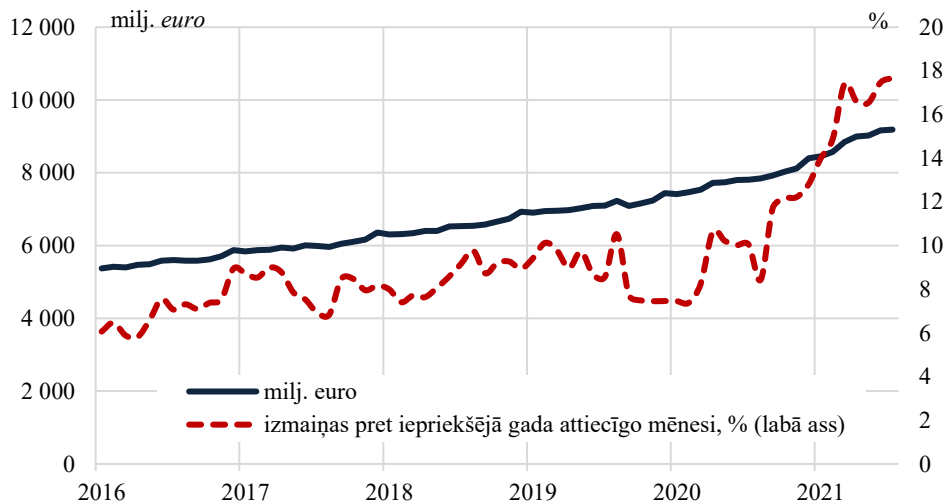
Kopumā no budžeta izmaksātā sociālā atbalsta apmērs iedzīvotājiem, tajā skaitā pensijas un citi pabalsti, šā gada pirmajā pusē sasniedza 2,7 miljardus *euro* un bija par 53,5% lielāks nekā 2020. gada pirmajā pusē. Papildus sociālais atbalsts, kas līdzās dīkstāves atbalstam un subsidētajam nodarbinātības atbalstam ietvēra arī vienreizēju pabalstu ģimenēm par katru bērnu 500 *euro* apmērā un katram pensionāram 200 *euro* apmērā, nodrošināja iedzīvotāju patēriņa saglabāšanos Covid-19 ierobežojumu laikā un sekmēja spēcīgu patēriņa pieaugumu uzreiz pēc ierobežojumu mīkstināšanas un atcelšanas. Kopējais darba samaksas fonds – kopējā strādājošajiem iedzīvotājiem izmaksātā bruto darba alga – šā gada pirmajā pusē palielinājās par 7,1% (1.30. attēls).

1.30. attēls. Kopējie iedzīvotāju ienākumi no darba samaksas un sociālā atbalsta gada pirmajā pusē (milj. *euro*)

Kopējam iedzīvotāju ienākumu apjomam Covid-19 laikā turpinot pieaugt un vienlaikus pastāvēt ierobežojumiem dažādu preču iegādei un pakalpojumu saņemšanai, jau kopš 2020. gada sākuma visai būtiski ir palielinājies kopējais mājsaimniecību noguldījumu apjoms

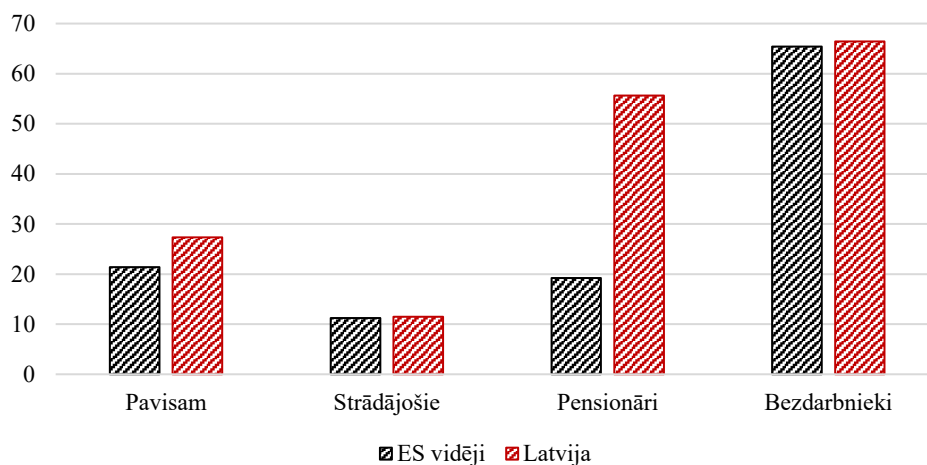
komercbankās. Ja laikā kopš Latvijas pievienošanās *Euro* zonai mājsaimniecību noguldījumi bankās auga vidēji par 8% gadā, kopš 2020. gada pieauguma temps ir pārsniedzis 10% un 2021. gada jūlija beigās rezidentu mājsaimniecību kopējais noguldījumu apjoms ir sasniedzis 9,2 mljrd. *euro*, salīdzinājumā ar 2020. gada jūlija beigām palielinoties par 17,7% jeb 1,4 mljrd. *euro* (1.31. attēls).

1.31. attēls. Rezidentu mājsaimniecību kopējie noguldījumi Latvijas komercbankās (milj. *euro* un izmaiņas %)

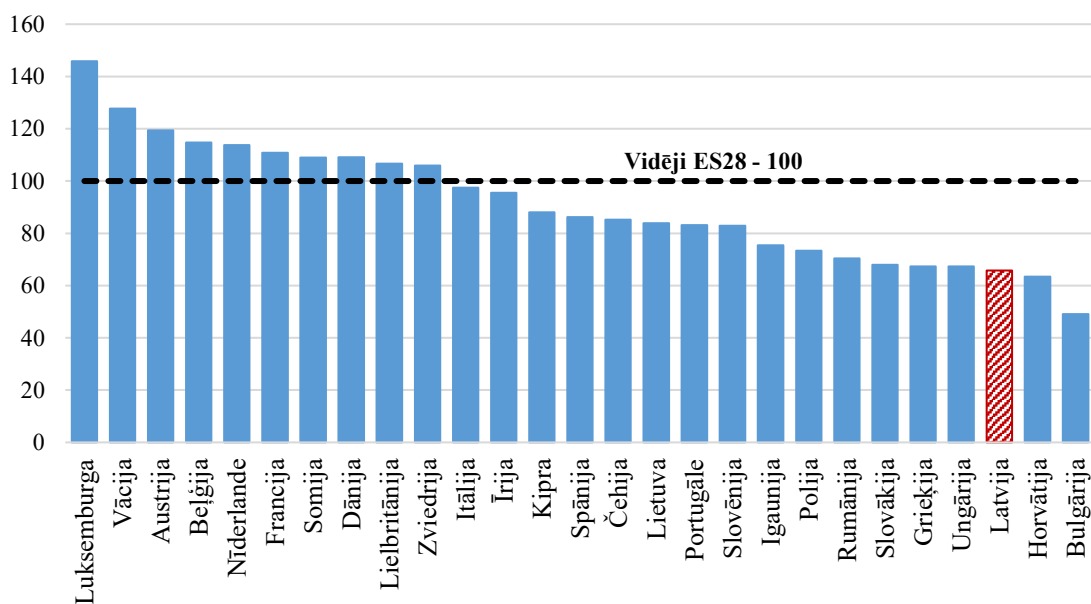
Vienlaikus šis ienākumu un uzkrājumu pieaugums ir visai nevienmērīgs un norāda uz potenciālu nevienlīdzības pieaugumu darbspējas vecuma iedzīvotāju vidū, Covid-19 krīzei smagāk skarot zemāk atalgotos, izmitināšanas un ēdināšanas un citu pakalpojumu nozarēs nodarbinātos cilvēkus. Materiālo nevienlīdzību raksturojošie rādītāji par Covid-19 krīzes laiku vēl nav pieejami, bet iepriekšējo gadu dati rāda, ka būtiskas izmaiņas nevienlīdzības līmenī Latvijā laikā kopš pagājušās 2008.-2009. gada finanšu krīzes nav notikušas, un pēc 2019. gada datiem Latvija joprojām ir trešā nevienlīdzīgākā valsts Eiropas Savienībā aiz Bulgārijas un Lietuvas. Latvijas Džini koeficients 2019. gadā ir uzrādījis nelielu nevienlīdzības samazinājumu, pazeminoties līdz 34,5 no 35,2 iepriekšējā gadā un atgriežoties 2016. gada līmenī.

Augsto nevienlīdzības līmeni Latvijā galvenokārt nosaka augstais nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars pensionāru grupā, kur tas ir būtiski augstāks nekā Eiropas Savienībā vidēji. Skatoties pēc nodarbošanās statusa, Latvijā nabadzības riskam ir pakļauti 55,6% pensionāru, kamēr Eiropas Savienībā vidēji – tikai 19,2%. Arī bezdarbniekiem nabadzības risks Latvijā ir nedaudz augstāks nekā vidēji Eiropas Savienībā, kamēr strādājošajiem iedzīvotājiem tas praktiski neatšķiras no Eiropas Savienībā vidējiem rādītājiem (1.32. attēls).

1.32. attēls. Nabadzības riskam pakļautie iedzīvotāji, pēc statusa, 2019. gada dati (%)

Līdz ar ekonomikas izaugsmi laikā kopš 2010. gada Latvijas iedzīvotāju ienākumi arvien ir tuvinājušies Eiropas Savienības vidējam līmenim, bet joprojām no tā būtiski atpaliek. Laikā no 2008. līdz 2019. gadam māsaimniecību vidējie rīcībā esošie ienākumi uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes standarta ir palielinājušies no 59,7% no Eiropas Savienības vidējā līdz 65,8% no Eiropas Savienības vidējā, tomēr joprojām ir trešie zemākie Eiropas Savienībā, apsteidzot tikai Bulgāriju, un Horvātiju (1.33. attēls).

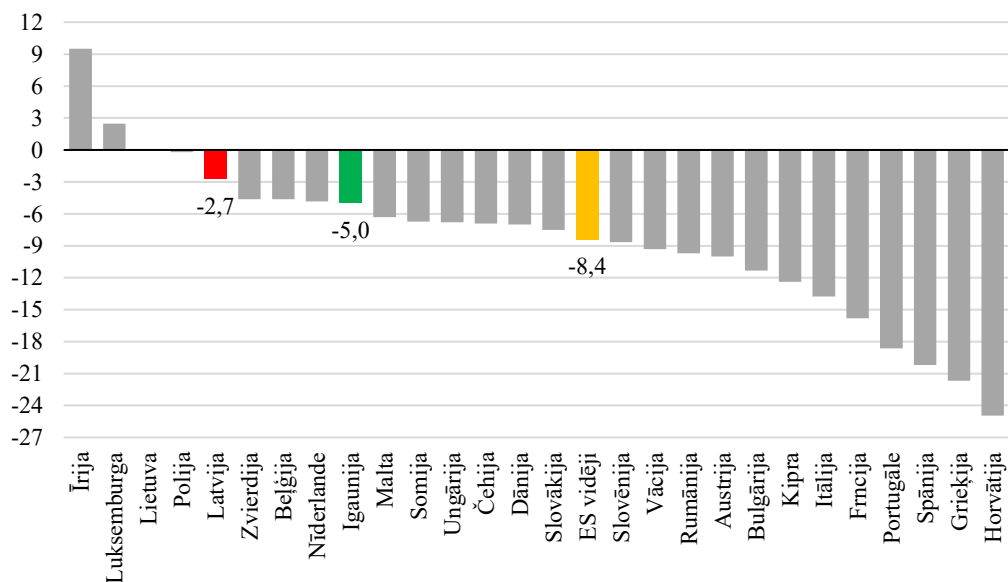

1.33. attēls. Māsaimniecību rīcībā esošie ienākumi uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes standarta Eiropas Savienības valstīs, 2019. gadā, % no Eiropas Savienības vidējā

1.2.6. Ārējā tirdzniecība un maksājumu bilance

Latvijas preču un pakalpojumu ārējās tirdzniecības apgrozījums salīdzināmajās cenās 2020. gadā samazinājās par 3,0%, uzrādot sliktāko sniegumu kopš 2010. gada. Covid-19 krīze vairāk ietekmēja preču un pakalpojumu importu, tam samazinoties par 3,3% salīdzinājumā ar 2019. gadu. Savukārt eksports samazinājās par 2,7%, ko pamatā noteica straujais pakalpojumu eksporta kritums.

Latvijas **preču un pakalpojumu eksports** 2020. gadā ir samazinājies pirmo reizi 11 gadu laikā, tomēr eksporta kritums bija viens no mazākajiem starp Eiropas Savienības valstīm un būtiski zemāks nekā vidēji Eiropas Savienībā (-8,4%). Mazāks eksporta kritums nekā vidēji Eiropas Savienībā ir saistīts ar vairākiem faktoriem. Pirmkārt, 2020. gadā kopumā epidemioloģiskā situācija Latvijā bija labāka nekā lielākajā daļā Eiropas Savienības valstu un nebija ieviesti ļoti stingri ierobežojumi, tādējādi ļaujot ražojošajiem uzņēmumiem turpināt darbu. Otrkārt, Latvijā ir mazāks ar tūrisma nozari saistīto pakalpojumu īpatsvars pakalpojumu eksportā, it īpaši salīdzinājumā ar Dienvideiropas valstīm. Lielākie eksporta kritumi ir fiksēti tādās valstīs kā Horvātija, Grieķija, Spānijā, Portugālē (1.34. attēls). Šo valstu kopējo eksporta vērtību negatīvi ietekmēja būtisks pakalpojumu eksporta samazinājums, kas bija tuvu vai pat lielāks nekā 40%, un noteicošā loma bija tieši ar tūrisma nozari saistīto pakalpojumu eksporta kritumam. Trešais faktors, kas minimizēja pandēmijas negatīvo ietekmi Latvijas eksportā, ir rekordaugstā graudaugu raža Latvijā. Tādējādi pērn izdevās sasniegt arī rekordaugstus graudaugu eksporta apjomus, nodrošinot būtisku devumu preču eksporta pieaugumā. Kopumā jāsecina, ka 2020. gadā Latvijas preču eksports salīdzināmajās cenās ir palielinājies par 5,5%, bet pakalpojumu eksports samazinājies par 21,4%. Ņemot vērā, ka Latvijas reālā iekšzemes kopprodukta kritums bija straujāks nekā eksporta samazinājums, eksporta īpatsvars iekšzemes kopproduktā 2020. gadā palielinājās līdz 63,9%, sasniedzot vēsturiski augstāko līmeni.

1.34. attēls. Preču un pakalpojumu eksporta izmaiņas Eiropas Savienības dalībvalstīs 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu (salīdzināmajās cenās, %)

Covid-19 krīze radīja būtiskus šķēršļus tirdzniecībai starp valstīm. Tomēr par spīti ekonomiskās aktivitātes kritumam Latvijas galvenajos noieta tirgos, robežu slēgšanai, izejvielu un starppatēriņa preču piegādes ķēžu traucējumiem, Latvijas **preču eksports** 2020. gadā palielinājās par 5,5%. Tas, pēc Īrijas, bija otrais lielākais pieaugums Eiropas Savienībā, kamēr Eiropas Savienībā vidēji preču eksporta vērtība samazinājās par 5,6%. Tādējādi preču eksporta izaugsme minimizēja pakalpojumu eksporta krituma negatīvo ietekmi. Preču eksportu pērn veicināja graudaugu eksporta kāpums par 21,5%, kā arī mehānisko ierīču un elektroiekārtu reeksporta pieaugums par 17,3%.

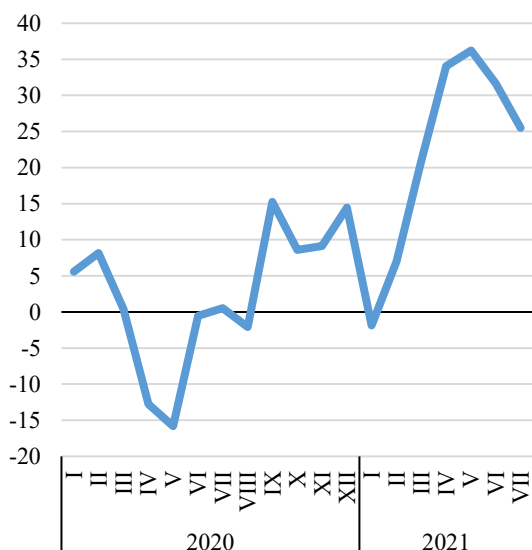
Savukārt, Latvijas **pakalpojumu eksporta vērtība** 2020. gadā salīdzināmajās cenās samazinājās par 21,4%, kamēr Eiropas Savienībā vidēji kritums veidoja 15,4%. Lielāks pakalpojumu eksporta kritums Latvijā ir saistīts ar to, ka transporta pakalpojumu eksportu Latvijā būtiski ietekmēja spēcīgs kritums jūras un dzelzceļa transporta pakalpojumos saistībā ar ogļu un naftas produktu kravu plūsmas samazināšanos no Krievijas. Savukārt pandēmijas un ārkārtējā stāvokļa dēļ gan Latvijā, gan citās pasaules valstīs būtiski samazinājās arī gaisa transporta pakalpojumu eksports un ārvalstu tūristu izdevumi Latvijā.

2021. gada pirmajā ceturksnī preču un pakalpojumu eksports uzrādīja nelielu samazinājumu, ko noteica krītošais pakalpojumu eksports. Tomēr šā gada otrajā ceturksnī būtiski palielinājās gan preču, gan pakalpojumu eksports. Tādējādi pirmajā pusgadā kopējā eksporta vērtība salīdzināmajās cenās bija par 7,0% augstāka nekā 2020. gada pirmajā pusē. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka kopējo eksportu veicināja tieši preču eksporta būtiska izaugsme (+10,6%), kamēr pakalpojumu eksports šā gada pirmajā pusgadā bija par 3,2% mazāks nekā pirms gada. Pateicoties straujai preču eksporta izaugsmei, kopējais eksports pārsniedza pirms Covid-19 krīzes vērtību un salīdzinājumā ar 2019. gada pirmo pusgadu ir palielinājies par 1,3%.

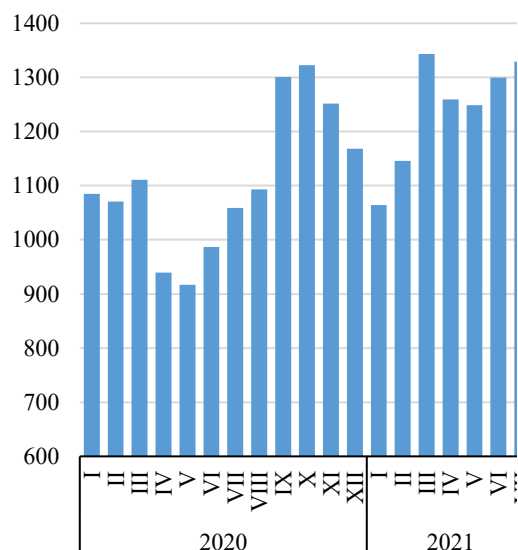
No mēnešu datiem var secināt, ka pandēmijas negatīvā ietekme uz preču ārējo tirdzniecību līdz šā gada vidum būtiski ir samazinājusies un vairs nerada šķēršļus preču eksporta attīstībai. Pasaules valstu ekonomikām atgūstoties no pandēmijas ierobežojumiem un augot izejvielu preču cenām pasaules tirgos, Latvijas preču eksporta vērtība 2021. gada pirmajos 7 mēnešos palielinājās par 21,2%. Vēl šā gada janvārī preču eksports uzrādīja nelielu samazinājumu, kas galvenokārt bija saistīts ar augu valsts produktu eksporta samazinājumu un satiksmes līdzekļu reeksporta kritumu. Savukārt turpmākajos mēnešos preču eksporta vērtība tikai augs, atsevišķos mēnešos pieaugums pārsniedza pat 35%. Varētu apgalvot, ka spēcīgu preču eksporta pieaugumu noteica zemā bāze pērnajā gadā, kad pandēmijas dēļ saruka globālie tirdzniecības apjomi. Tomēr, ja preču eksporta vērtību salīdzina ar 2019. gada pirmajiem 7 mēnešiem, tad arī šajā gadījumā būs fiksēts straujš 18,5% kāpums. Tas nozīmē, ka Covid-19 pandēmija neradīja strukturālas problēmas preču eksportējošajās nozarēs un, atjaunojoties pasaules pieprasījumam, Latvijas eksportētāji spēja ātri un veiksmīgi iekļauties pasaules tirdzniecības plūsmās.

Jāatzīmē, ka visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, izņemot Kipru un Luksemburgu, pašreiz vērojams straujš preču eksporta pieaugums. Vienlaicīgi jānorāda, ka Latvija 2020. gadā bija viena no tām dažām Eiropas Savienības valstīm, kuras pat pandēmijas ierobežojumu apstākļos spēja nedaudz kāpināt eksporta vērtību. Tas apliecina Latvijas eksportētāju konkurētspēju – spēju attīstīties sarežģītajos pandēmijas apstākļos un izmantot iespējas pasaules tirdzniecības atjaunošanās laikā. Situācija ārējos tirgos saglabājas Latvijas preču eksportam labvēlīga, atjaunojoties izaugsmei gan pasaules, gan Eiropas valstu ekonomikās, kas notiek pat straujākos tempos nekā sākotnēji gaidīts, mazinoties Covid-19 ierobežojumiem

(1.35. un 1.36. attēls). Tāpēc pasaules attīstīto valstu ekonomiskās izaugsmes prognozes šā gada laikā tiek pastāvīgi paaugstinātas. Vienlaikus uzņēmēju un patērētāju konfidences rādītāji Eiropā ir sasnieguši rekordaugstus līmeņus, signalizējot par spēcīgu ekonomikas izaugsmi un augstu pieprasījumu nākamajos mēnešos. Sagaidāms, ka arī turpmākajos mēnešos gaidāmi augsti Latvijas preču eksporta pieauguma tempi, kas tomēr pakāpeniski kļūs zemāki, ar katru mēnesi mazinoties pagājušā gada Covid-19 krīzes bāzes efektiem un cenu pieauguma ietekmei.

1.35. attēls. Preču eksporta gada pieaugums (%)

1.36. attēls. Preču eksporta vērtība (milj. euro)

Preču eksporta kāpums šī gada septiņos mēnešos kopumā bija fiksēts visās preču grupās. Lielāko devumu preču eksporta izaugsmē nodrošināja koksnes un koka izstrādājumu eksporta pieaugums par 40,2% salīdzinājumā ar attiecīgo periodu 2020. gadā, izskaidrojot trešdaļu no kopējā preču eksporta pieauguma. Koksnes un koka izstrādājumu eksporta pieaugums bija fiksēts uz Vāciju, Lietuvu, Nīderlandi un Amerikas Savienotajām Valstīm. Tomēr noteicošā loma bija eksporta pieaugumam uz Apvienoto Karalisti, būtiski palielinoties garumā sazāģētu kokmateriālu un koksnes granulu eksportam, kas nodrošināja divas trešdaļas no kopējās koka un koksnes eksporta izaugsmes uz šo valsti.

Straujš pieaugums bija fiksēts arī minerālproduktu, kā arī metālu un to izstrādājumu eksportam. Minerālproduktu eksporta vērtība pieauga par 49,1%, galvenokārt pateicoties lielākam naftas eļļu, dabasgāzes un elektroenerģijas eksportam uz Lietuvu un Igauniju, ko noteica gan cenu kāpums, gan arī lielāks eksporta apjoms. Savukārt metālu un to izstrādājumu eksports pieauga par 34,2% salīdzinājumā ar pērnā gada septiņiem mēnešiem. Zīmīgi, ka arī šajā preču grupā eksporta kāpums bija diversificēts un fiksēts dzelzs atkritumiem, plakanajiem dzelzs velmējumiem, tērauda izstrādājumiem, kā arī varam un tā izstrādājumiem.

Jāatzīmē, ka preču eksporta kāpumu veicina arī izejvielu cenu pieaugums. To nosaka pasaules ekonomikas atkopšanās, kā arī ieviestie ierobežojumi koronavīrusa izplatības mazināšanai, kas negatīvi ietekmēja ražošanas jaudas un piegādes ātrumu. Tādējādi piedāvājums atjaunojas lēnāk nekā pieprasījums, radot cenu spiedienu atsevišķās nozarēs. Kopš gada sākuma pasaules biržās strauji pieauga koksnes, naftas, metālu un citu izejvielu cenas. Tas

ir atspoguļojies arī Latvijas ražotāju un eksporta vienības cenās. Šā gada septiņos mēnešos eksporta vienības cena koksnei un naftas produktiem ir palielinājusies par 28%, bet metāliem par 31%.

Nozīmīgu ieguldījumu preču eksporta attīstībā nodrošināja arī pārējās preču eksporta grupas, tostarp mehānismu un elektroierīču eksportam pieaugot par 10,8%, ķīmiskās rūpniecības ražojumu eksportam par 23,1% un pārtikas un lauksaimniecības preču eksportam par 5,8% (1.3. tabula). Kopumā jāsecina, ka preču eksporta pieaugums turpināsies arī turpmākajos šā gada mēnešos, kā arī nākamā gada sākumā. Tomēr vidējā termiņā eksporta izaugsme varētu bremsēties nepietiekamo investīciju un darbaspēka trūkuma dēļ.

1.3. tabula. Preču eksporta vērtība 2020. gada un 2021. gada pirmajos septiņos mēnešos (izmaiņas un preču grupu īpatsvars 2021. gada septiņos mēnešos)

Preču grupa	I-VII 2020 milj. euro	I-VII 2021 milj. euro	Izmaiņas, milj. euro	Izmaiņas	Preču grupu īpatsvars
Koks un koka izstrādājumi	1256	1761	505	40%	20%
Mehānismi un ierīces, t.sk. elektroierīces	1335	1480	145	11%	17%
Lauksaimniecības preces un pārtika	1378	1458	80	6%	17%
Metāli un to izstrādājumi	644	865	221	34%	10%
Ķīmiskās rūpniecības ražojumi	585	719	135	23%	8%
Pārējās preces	476	551	76	16%	6%
Minerālprodukti	312	466	153	49%	5%
Satiksmes līdzekļi	373	439	66	18%	5%
Plastmasas, kaučuks un to izstrādājumi	261	317	56	22%	4%
Tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi	216	243	27	12%	3%
Būvniecības izstrādājumi	183	208	25	14%	2%
Papīrs, kartons un poligrāfijas izstrādājumi	149	182	33	22%	2%
Pavisam	7168	8689	1521	21%	100%

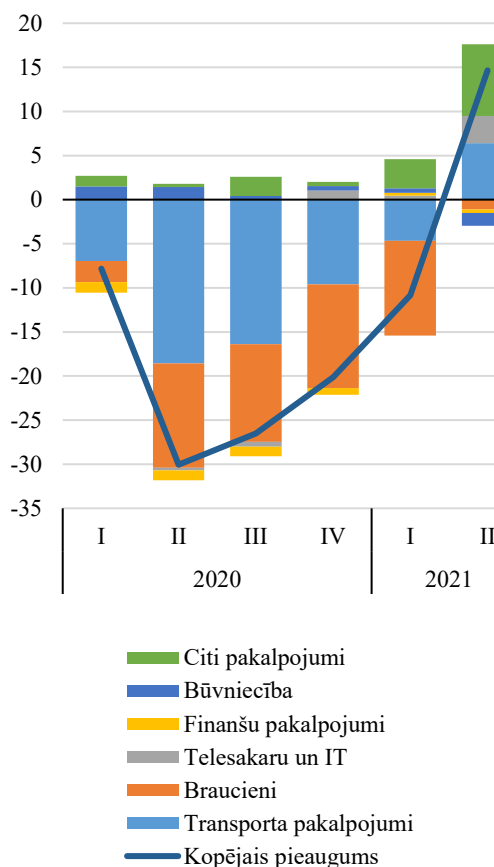
Atšķirībā no preču eksporta, pandēmijas negatīvā ietekme uz pakalpojumu eksportu joprojām ir jūtama. Šī gada pirmajos septiņos mēnešos kopējais pakalpojumu eksports faktiskajās cenās palielinājās par 2,0% salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn. Pozitīva pakalpojumu eksporta dinamika fiksēta sākot no šā gada. aprīļa un galvenokārt tā ir saistīta ar zemo bāzi pērn, kad pakalpojumu eksporta kritums bija ap 30%. Lai arī pēdējos mēnešos pakalpojumu eksports pieaug, tā vērtība saglabājas zema un aptuveni par 20% atpaliek no pirms Covid-19 līmeņa. Situācija tūrisma un aviopārvadājumu nozarēs saglabājas sarežģīta, ko ietekmē epidemioloģiskā situācija un ierobežojumi, kavējot attīstību.

Neskatoties uz to, ka līdz vasaras nogalei Eiropas Savienībā vidēji bija sasniegts nozīmīgs mērķrādītājs cīņā pret pandēmiju – 70% pieaugušo iedzīvotāju bija pilnība vakcināti, Eiropas Savienības dalībvalstīs joprojām pastāv cilvēku pulcēšanās ierobežojumi. Savukārt nevakcinētiem cilvēkiem ārvalstu ceļošanu sarežģī nepieciešamība nodot Covid-19 analīzes un ievērot karantīnu. Tādējādi tūristu plūsma joprojām turpina samazināties. Šā gada septiņos mēnešos ārvalstu tūristu skaits Latvijā bija par 69% mazāks nekā pērnā gada attiecīgajā periodā. Šāds kritums ir iespaidīgs, ņemot vērā, ka jau 2020. gada pirmajos septiņos mēnešos apkalpoto

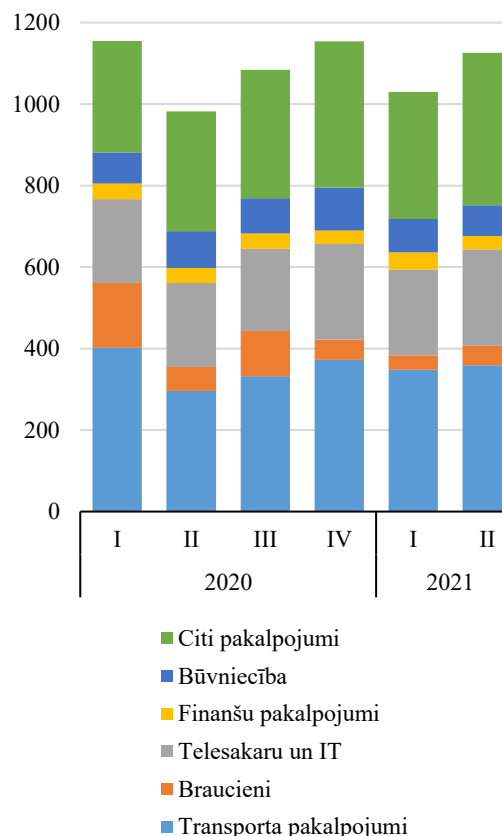
ārvalstu tūristu skaits Latvijas viesnīcās ir samazinājies par 56,9%. Ārvalstu tūristu izdevumi Latvijā šā gada septiņos mēnešos bija par 56,6% mazāki nekā pērn attiecīgajā periodā. Tādējādi ārvalstu tūristu izdevumu kritums atstāja lielāko negatīvo ietekmi uz pakalpojumu eksportu. Arī Rīgas lidostā šā gada pirmajos septiņos mēnešos apkalpoto pasažieru skaits bija 703 tūkst. cilvēku jeb par 53,3% mazāk salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn, kas atbilst ārvalstu tūristu skaita kritumam. Tikmēr apkalpoto lidmašīnu skaits ir samazinājies mazāk, kopumā par 28,6%.

Transporta pakalpojumu eksports šā gada septiņos mēnešos ir palielinājies par 2,4%. Detalizēti dati par transporta pakalpojumu veidiem tieši septiņos mēnešos nav pieejami, bet pirmā pusgada rezultāti liecina, ka transporta pakalpojumu eksportu veicināja sniegto autotransporta kravu pārvadājumu pakalpojumu pieaugums ārvalstīs par 9,8%, kamēr pārējo transporta pakalpojumu eksports ir samazinājies. Gaisa transporta pakalpojumu eksports bija par 41,7%, jūras transporta pakalpojumu eksports – par 8,3%, bet dzelzceļa transporta pakalpojumu eksports – par 6,3% zemāks nekā pirms gada.

Pārējo pakalpojumu eksporta vērtība septiņos mēnešos ir palielinājusies par 12,6%. To veicināja informācijas un datorpakalpojumu, telesakaru pakalpojumu, kā arī citu saimnieciskās darbības pakalpojumu eksports. Šāds pārējo pakalpojumu eksporta pieaugums jāvērtē pozitīvi, tomēr salīdzinājumā ar vidējo preču eksporta pieaugumu, augstākminēto pakalpojumu eksporta pieaugums būtiski atpaliek. Jāatzīmē arī to, ka pandēmijas laikā, būtiski palielinoties pieprasījumam pēc informācijas tehnoloģiju pakalpojumiem un citiem attālināto pakalpojumu veidiem, informācijas un datorpakalpojumu eksports pieauga par 10,4% un telesakaru pakalpojumu eksports – par 4,5% (1.37. un 1.38. attēls).

1.37. attēls. Latvijas pakalpojumu eksports faktiskajās cenās pa grupām, deviņi (pp) un kopējais pieaugums (%)

1.38. attēls. Latvijas pakalpojumu eksports faktiskajās cenās pa grupām (milj. euro)

Tāpat kā eksports, arī **preču un pakalpojumu imports** 2020. gadā saruka. Mazinoties ekonomikas aktivitātei Latvijā, mazinājās arī pieprasījums pēc importa precēm, galvenokārt pēc starppatēriņa precēm, kas tiek izmantotas ražošanas procesā. Savukārt ārējā pieprasījuma kritums negatīvi ietekmēja satiksmes līdzekļu reeksporta apjomus, tādējādi mazinot kapitālpreču importu. Kopējais preču un pakalpojumu imports salīdzināmajās cenās 2020. gadā bija par 3,3% mazāks nekā iepriekšējā gadā. Ņemot vērā, ka importa kritums bija straujāks par eksporta samazinājumu, neto eksporta devums reālā iekšzemes kopprodukta pieaugumā 2020. gadā bija pozitīvs, proti, 0,5 procentpunkti.

2021. gada pirmajā ceturksnī kopējais imports bija pērnā gada līmenī. Savukārt, šā gada otrajā ceturksnī salīdzinājumā ar pērnā gada otro ceturksni bija fiksēts ļoti straujš gan preču, gan pakalpojumu importa pieaugums, attiecīgi par 31,6% un 36,5%. Tādējādi, 2021. gada pirmajā pusgadā kopējais imports salīdzināmajās cenās bija par 15,0% augstāks. Zīmīgi, ka importa pieaugums bija divas reizes straujāks nekā eksporta pieaugums, un, atšķirībā no eksporta kāpuma, straujš importa pieaugums bija fiksēts gan precēm, gan pakalpojumiem. Straujš importa pieaugums gan šā gada otrajā ceturksnī, gan arī jūlija mēnesī liecina par Latvijas ekonomikas atkopšanos. Palielinoties iekšējam patēriņam un aktivizējoties būvniecībai, pieprasījums pēc importa patēriņa un kapitāla precēm arī pieaug. Kopumā, kapitālpreču imports gada pirmajā pusē palielinājās par 33,0%, bet starppatēriņa preču imports – par 25,1%.

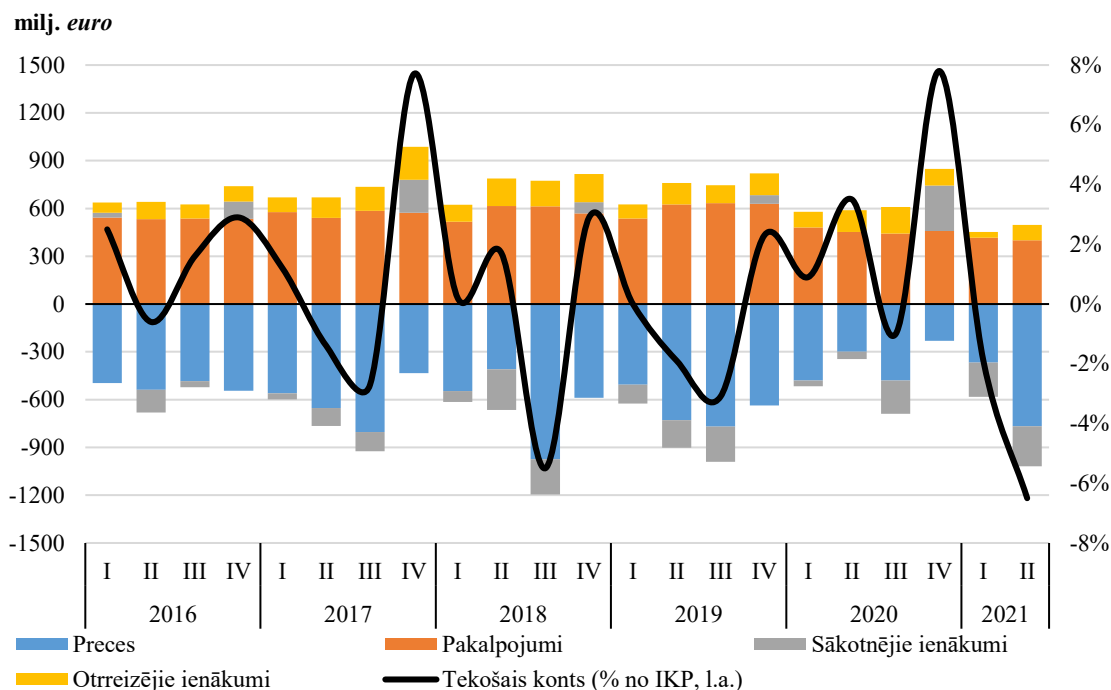
Mēnešu dati rāda, ka preču imports 2021. gadā ir palielinājies visās preču grupās. Šā gada pirmajos septiņos mēnešos preču importa vērtība palielinājās par 25,7%. Būtiskāko devumu preču importa pieaugumā nodrošināja mehānisko ierīču un elektroiekārtu, satiksmes līdzekļu, metālu un to izstrādājumu, kā arī minerālproduktu imports (1.4. tabula).

1.4. tabula Preču importa vērtība 2020. gada un 2021. gada pirmajos septiņos mēnešos (izmaiņas un preču grupu īpatsvars 2021. gada septiņos mēnešos)

Preču grupa	I-VII 2020 milj. euro	I-VII 2021 milj. euro	Izmaiņas, milj. euro	Izmaiņas	Preču grupu īpatsvars
Mehānismi un ierīces, t.sk. elektroierīces	1840	2169	328	18%	21%
Lauksaimniecības preces un pārtika	1534	1568	34	2%	15%
Ķīmiskās rūpniecības ražojumi	956	1143	187	20%	11%
Satiksmes līdzekļi	647	1057	409	63%	10%
Metāli un to izstrādājumi	704	1027	323	46%	10%
Minerālprodukti	554	903	350	63%	9%
Pārējās preces	597	715	119	20%	7%
Plastmasas, kaučuks un to izstrādājumi	499	601	103	21%	6%
Koks un koka izstrādājumi	314	534	221	70%	5%
Tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi	326	351	25	8%	3%
Papīrs, kartons un poligrāfijas izstrādājumi	174	192	18	10%	2%
Būvniecības izstrādājumi	146	160	14	9%	2%
Pavisam	8291	10421	2130	26%	100%

Pakalpojumu importa vērtība 2021. gada pirmajos septiņos mēnešos palielinājās par 13,8%, ko veicināja transporta pakalpojumu, kā arī pārējo pakalpojumu imports. Transporta pakalpojumu imports pieauga visos transporta veidos, izņemot gaisa transportu. Tikmēr informācijas un datorpakalpojumu imports pieauga par 19,5%. Vienlaicīgi Latvijas iedzīvotāju izdevumi ārvalstīs samazinājās par 54,6% salīdzinājumā ar pērnā gada pirmajiem septiņiem mēnešiem.

Ārējās tirdzniecības apgrozījuma straujais pieaugums būtiski ietekmēja Latvijas maksājumu bilances tekošo kontu (1.39. attēls). 2021. gada pirmajā pusgadā tekošajā kontā bija 652 milj. euro deficīts pretstatā 306 milj. euro pārpalikumam pērnā gada attiecīgajā periodā. Pasliktinājās visas tekošā konta apakškontu bilances, tomēr noteicošā loma bija tieši ārējās tirdzniecības kontiem. Preču importam palielinoties straujāk par preču eksportu, preču konta deficīts ir palielinājies par 355 milj. euro līdz 1134 milj. euro. Līdzīgi bija arī pakalpojumu kontā – pakalpojumu imports pieauga straujāk par eksportu, tāpēc pakalpojumu konta pārpalikums ir samazinājies par 116 milj. euro līdz 817 milj. euro. Tādējādi pakalpojumu konta pārpalikums tikai daļēji nosedz preču konta deficītu.

1.39. attēls. Latvijas maksājumu bilances tekošā konta komponentes (milj. euro) un tekošais konts procentos no iekšzemes kopprodukta (labā ass)

Sākotnējo ienākuma konta deficīts ir palielinājies par 383 milj. *euro* līdz 466 milj. *euro*, ko galvenokārt ietekmēja lielāks izmaksāto dividenžu apjoms ārvalstu investoriem. Savukārt otrreizējo ienākumu konta pārpalikums ir samazinājies par 103 milj. *euro* līdz 132 milj. *euro*, ko negatīvi ietekmēja augstākas Latvijas iemaksas Eiropas Savienības budžetā, kā arī māsasaimniecību un uzņēmumu augstāks kapitāla pārvedumu apjoms uz ārvalstīm.

Tekošā konta deficīts attiecībā pret iekšzemes kopproduktu šā gada pirmajā pusgadā ir palielinājies līdz 4,4%. Sagaidāms, ka tekošā konta deficīts vidējā termiņā mazināsies, ko noteiks pakalpojumu eksporta izaugsme un straujāka Eiropas Savienības finanšu instrumentu ieviešana.

1.2.7. Investīcijas

Neskatoties uz ekonomiskās aktivitātes kritumu 2020. gadā, investīciju apjoms Latvijā ir nedaudz palielinājies. Bruto pamatkapitāla veidošana pērn bija 6281 milj. *euro* apmērā, kas salīdzināmajās cenās bija par 0,2% vairāk nekā 2019. gadā. Tādējādi Covid-19 krīzes negatīvā ietekme uz investīciju aktivitāti bija būtiski mazāka nekā uz privāto patēriņu vai ārējo tirdzniecību.

Investīciju apjoms Latvijā 2020. gadā bija noturīgs arī uz Eiropas Savienības kopējā fona. Eiropas Savienības investīcijas pērn samazinājās vidēji par 6,5%, un tikai četrām Eiropas Savienības dalībvalstīm, proti, Dānijai, Igaunijai, Rumānijai, kā arī Latvijai investīciju apjoms bija augošs. Pandēmijas laikā investīciju vide visās Eiropas Savienības dalībvalstīs ir būtiski pasliktinājusies, jo uzņēmēju vēlme veikt jaunas investīcijas un attīstīt jaunus projektus bija zema saistībā ar nenoteiktību par ieviesto ierobežojumu ilgumu, praktiski apturot atsevišķu nozaru, kā piemēram, izmitināšanas, ēdināšanas, pasažieru pārvadājumu darbību. Šādos

apstākļos palielinājās valdības loma investīciju veikšanā tautsaimniecībā. Vispārējās valdības investīciju apjoms Eiropas Savienībā 2020. gadā palielinājās vidēji par 4,0%. Savukārt, Latvijā vispārējās valdības investīcijas pieauga par 8,3%, palielinot to īpatsvaru kopējās investīcijās no 22,6% 2019. gadā līdz 24,1% 2020. gadā. Savukārt, kopējais investīciju īpatsvars iekšzemes kopproduktā 2020. gadā ir palielinājies par 1 procentpunktu līdz 23,7%.

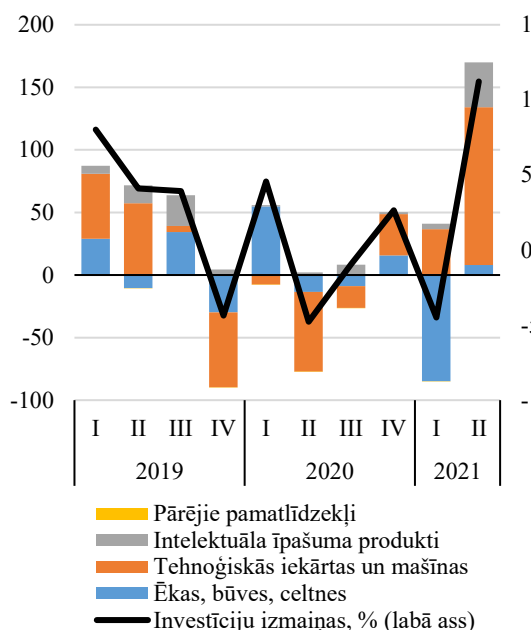
Investīciju apjoma izmaiņas 2020. gadā Latvijā pa ceturkšņiem ir atšķirīgas. Pērnā gada pirmajā ceturksnī, kad pandēmija vēl nebija skārusi Latviju, investīcijas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu palielinājās par 4,6%, bet jau 2020. gada otrajā ceturksnī – pandēmijas sākumā, kad, pastāvot lielai nenoteiktībai, būtiski pasliktinājās uzņēmumu noskaņojums, tika fiksēts investīciju kritums par 4,8%. Situācijai stabilizējoties un mēreni palielinoties ekonomiskajai aktivitātei, trešajā ceturksnī investīcijas samazinājās vien par 0,9%, bet jau ceturtajā ceturksnī atsākās investīciju kāpums, un bruto pamatkapitāla veidošanas apjoms bija par 2,6% lielāks nekā 2019. gada ceturtajā ceturksnī.

2021. gada pirmajā ceturksnī investīciju apjoms saruka par 4,5%, ko noteica investīciju kritums ēkās un būvēs. Savukārt šā gada otrajā ceturksnī kopējās investīcijas gada izteiksmē palielinājās par 11,2%, ko lielā mērā veicināja augstākas investīcijas iekārtās un mašīnās, kā arī intelektuālajā īpašumā. Kopumā 2021. gada pirmajā pusē investīcijas veidoja 2733 milj. *euro* jeb par 4,0% vairāk nekā pērnā gada attiecīgajā periodā.

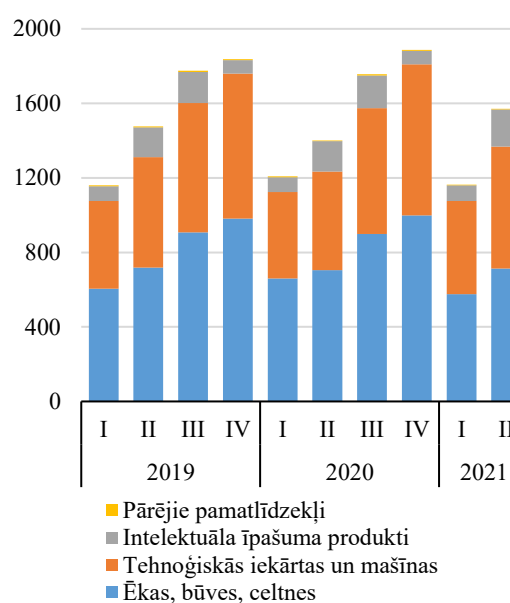
Investīcijām iekārtās un mašīnās bija noteicošā lomā kopējo investīciju pieaugumā šā gada pirmajā pusgadā. Šo investīciju apjoms palielinājās par 16,4% un veidoja 42,3% no kopējām investīcijām. Samērā straujais pieaugums ir atspoguļojies arī importa datos, jo kapitālpreču importa vērtība, kas atspoguļo ieguldījumus iekārtās un mašīnās, attiecīgajā laika periodā arī strauji palielinājās, pieaugot par 33,0% faktiskajās cenās. Jāatzīmē, ka pirms pandēmijas investīciju apjoms šajos pamatlīdzekļos bija augošs, tomēr nepietiekošs, lai spētu būtiski veicināt un nodrošināt produktivitātes pieaugumu un inovāciju ieviešanu. Tādējādi, pozitīvi ir vērtējams fakts, ka tieši ieguldījumiem iekārtās un mašīnās bija galvenā loma investīciju kāpumā.

Vienlaicīgi, aktuālākie apstrādes rūpniecības nozarē strādājošo uzņēmēju aptaujas dati par investīcijas ietekmējošiem faktoriem rāda, ka 56% no plānotajām investīcijām 2021. gadā būs vērstas uz veco iekārtu aizvietošanu un ražošanas procesu optimizāciju, un tikai 30% uz ražošanas paplašināšanu. Visticamāk, ka pandēmijas dēļ uzņēmumi joprojām ir piesardzīgi attiecībā uz jaunu projektu īstenošanu, tāpēc ražošanas paplašināšanai atvēl mazāk nekā trešo daļu no plānotajām investīcijām.

Neskatoties uz to, ka investīcijas biroju, mājokļu, noliktavu un citu ēku būvniecībā, kā arī jau esošo ēku un būvju renovācijā 2021. gada pirmajā pusgadā samazinājās par 5,6%, tās joprojām saglabājas kā galvenais investīciju veids. Šā gada pirmajā pusē investīcijas ēkās un būvēs veidoja 1288 milj. *euro* jeb 47,1% no kopējām investīcijām. Investīciju kritumu noteica mazāka aktivitāte būvniecības nozarē. Būvniecības produkcijas apjoms salīdzināmās cenās šā gada pirmajā pusē samazinājās par 4,7% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu. Ceturkšņu dati liecina, ka būvniecības produkcijas apjoms pirmajā ceturksnī ir samazinājies par 12,3%, ko galvenokārt ietekmēja būvniecības darbiem nelabvēlīgie laika apstākļi. Savukārt šā gada otrajā ceturksnī būvniecības produkcijas apjoms palielinājās par 1,0% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu. Investīciju izmaiņas pa darbības veidiem un to apjoms ir atspoguļots attiecīgi 1.40. un 1.41. attēlā.

1.40. attēls. Bruto kapitālieguldījumu izmaiņas pa darbības veidiem (milj. euro, salīdzināmajās cenās)

1.41. attēls. Bruto kapitālieguldījumi pa darbības veidiem (milj. euro, salīdzināmajās cenās)

Balstoties uz uzņēmumu aptaujas datiem, darbu apjoms būvniecības nozarē šā gada trešajā ceturksnī pieaugs, atgriežoties pirmspandēmijas līmenī. Tādējādi augošā konfidence būvniecības nozarē un dati par pasūtījumu apjomu liecina, ka investīciju kritums ēkās un būvēs 2021. gada sākumā bija īslaicīgs. Tomēr pastāv vairāki būtiski faktori, kas varētu kavēt jauno būvobjektu realizēšanu, līdz ar to arī investīciju apjomu.

Pirmkārt, pandēmijas dēļ tādās nozarēs kā izmitināšana, ēdināšana, izklaide un kultūra, kā arī transports būtiski ir samazināties apgrozījums un pasliktinājušies peļņas rādītāji. Visticamāk šīs nozares atteiksies no jauniem kredītiem un investīcijām vidējā termiņā. Savukārt, darba organizācijas ieradumu maiņa un masveidīga attālinātā darba prakses ieviešana varētu mazināt pieprasījumu pēc birojiem, kas negatīvi ietekmēs investīciju aktivitāti.

Otrkārt, izejvielu cenu pieaugums, tajā skaitā koksnes un metāla cenu kāpums, kā arī ierobežots darbaspēks šajā nozarē, kas stimulē algu kāpumu, rada spiedienu uz būvniecības izmaksām. Šā gada pirmajā ceturksnī būvniecības izmaksas pieauga par 1,3%, bet otrajā ceturksnī par 4,7%, kas kopumā atbilst pirmspandēmijas izmaksu kāpumam. Tomēr turpmākajos ceturkšņos būvniecības izmaksu pieaugums var pātrināties.

Covid-19 krīzes pārvarēšanā būtiska loma ir valdības īstenotajiem ekonomikas atbalsta un izaugsmes veicināšanas pasākumiem. Salīdzinājumā ar iepriekšējo ekonomikas krīzi šobrīd Latvijas finanšu stāvoklis ir labāks un pieejamie finanšu resursi ir ievērojami plašāki. Valsts atbalsts uzņēmumiem, izmaksājot dīkstāves pabalstus un piešķirot grantus apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai, palīdz mazināt Covid-19 krīzes negatīvo ietekmi uz uzņēmumu darbību. Savukārt vidējā termiņā Latvijai būs pieejamas Eiropas Savienības struktūrfondu investīcijas, Atveseļošanas un noturības mehānisma līdzekļi, kā arī investīcijas *RailBaltica*

projekta realizācijai. Būtiska loma Covid-19 krīzes seku pārvarēšanā būs jaunajam ES fondu investīciju plānošanas periodam 2021.-2027. gadam. Tomēr ir svarīgi, lai struktūrfondu investīciju plūsma pa gadiem būtu vienmērīga, lai neradītu pārkašānu būvniecības nozarē.

1.3. MAKROEKONOMISKO NELĪDZSVAROTĪBU UZRAUDZĪBA EIROPAS SAVIENĪBĀ

Viens no Eiropas Savienības pamatmērķiem ir dalībvalstu ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes veicināšana. Lai nodrošinātu savlaicīgu makroekonomisko risku identificēšanu un pārvaldi 2011. gada 16. novembrī Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome pieņēma divas regulas – par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (regula Nr.1176/2011), un regulu par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības koriģēšanai *Euro* zonā (Nr.1174/2011).²

Procedūras izstrādes mērķis bija ne tikai stiprināt Stabilitātes un izaugsmes pakta funkcionēšanu, bet papildus budžeta uzraudzībai, paplašināt fiskālo un makroekonomisko nelīdzsvarotību uzraudzību un īstenot to efektīvu vadību Eiropas Savienības dalībvalstīs. Regulu ietvaros tika atrunāta makroekonomikas uzraudzības un nesabalansētību identificēšanas kārtība, kā arī iespējamo finanšu sankciju kārtība, kas varētu tikt piemērota dalībvalstīm, kurās makroekonomiskā disciplīna netiek ievērota.

Finanšu sankcijas paredz noteiktu ikgadēju soda naudu vai procentus nesošu depozītu, kas ir 0,1% no attiecīgās dalībvalsts iepriekšējā gada iekšzemes kopprodukta. Neraugoties uz to, ka makroekonomiskās nesabalansētības procedūras ietvaros ir atrunātas iespējamās finanšu sankcijas, praksē nevienai no dalībvalstīm tās līdz šim netika piemērotas.

1.3.1. Makroekonomikas nesabalansētību identificēšanas un pārvaldes posmi

Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums tiek publicēts tekošā gada beigās, kas ir arī sākums jaunam makroekonomiskās nesabalansētības uzraudzības ciklam. Tādējādi šobrīd, sagatavojot 2022. gada budžeta paskaidrojumus, tiek izmantots “Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums 2021” (*Alert Mechanism Report 2021*), kurš tika publicēts 2020. gada 18. novembrī. Ziņojumu izstrādē tiek lietoti statistikas dati ar gandrīz divu gadu nobīdi, attiecīgi 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums balstās uz 2019. gada statistikas datiem. Lai gan nākamais “Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums 2022” (angļu val. - *Alert Mechanism Report 2022*) tiks publicēts tikai šā gada nogalē, jau šobrīd ir zināmi gandrīz visi pamata rādītāji par Latviju (1.6. tabula).

Ziņojuma pamatā ir divas rādītāju grupas – 14 pamata rādītāji un 28 papildinoši rādītāji. Pamata rādītājiem ir definēti mērķlīmeņi jeb pieļaujamās robežvērtības, kuru pārsniegšana var iniciēt Padziļinātās izpētes ziņojuma (angļu val. - *In-depth review, IDR*) izstrādi par attiecīgo dalībvalsti. Lēmums par attiecīgās valsts ekonomikas padziļinātās izpētes procedūras

² <http://eur-lex.europa.eu>: Jaunās regulas veido arī par Eiropas Semestra pamatu. Eiropas Semestris ir Eiropas Savienības ekonomikas un budžeta politikas saskaņošanas ikgadējais cikls, kura ietvaros Eiropas Savienības dalībvalstis saņem Eiropas Komisijas ieteikumus - ieteikumi tiek sniegti Stabilitātes un izaugsmes pakta un makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras kontekstā.

uzsākšanu var tikt pieņemts pamatojoties uz izvērstu, fundamentālu ekonomiskās situācijas un saistīto risku analīzi, kā arī ņemot vērā rādītāju sagaidāmo dinamiku. Automātiska padziļinātās izpētes procedūras uzsākšana, pamatojoties vienīgi uz tehnisku dažu rādītāju noteikto robežvērtību pārsniegšanu, netiek praktizēta. Pamata rādītāju tabula (*scoreboard*) ietver šādus rādītājus:

1. Tekošā konta balance, % no iekšzemes kopprodukta, 3 gadu vidējais rādītājs;
2. Neto starptautisko investīciju pozīcija, % no iekšzemes kopprodukta;
3. Reālais efektīvais valūtas kurss (HICP deflators), 3 gadu % izmaiņas;
4. Eksporta tirgus daļa, % no pasaules eksporta, 5 gadu % izmaiņas;
5. Nominālo vienības darbaspēka izmaksu indekss,³ 3 gadu % izmaiņas, (2010=100);
6. Mājokļu cenu indekss (2010=100), gada % izmaiņas;
7. Privātā sektora konsolidētā kredītplūsma, % no iekšzemes kopprodukta;
8. Privātā sektora konsolidētais parāds, % no iekšzemes kopprodukta;
9. Vispārējās valdības sektora parāds, % no iekšzemes kopprodukta;
10. Bezdarba līmenis, 3 gadu vidējais;
11. Finanšu sektora nekonsolidētās saistības, 1 gada % izmaiņas;
12. Iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis – 3 gadu izmaiņas procentu punktos no visiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15 līdz 64 gadiem;
13. Ilgtermiņa bezdarba līmenis – 3 gadu izmaiņas procentu punktos no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem;
14. Jauniešu bezdarba līmenis – 3 gadu izmaiņas procentu punktos no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem.

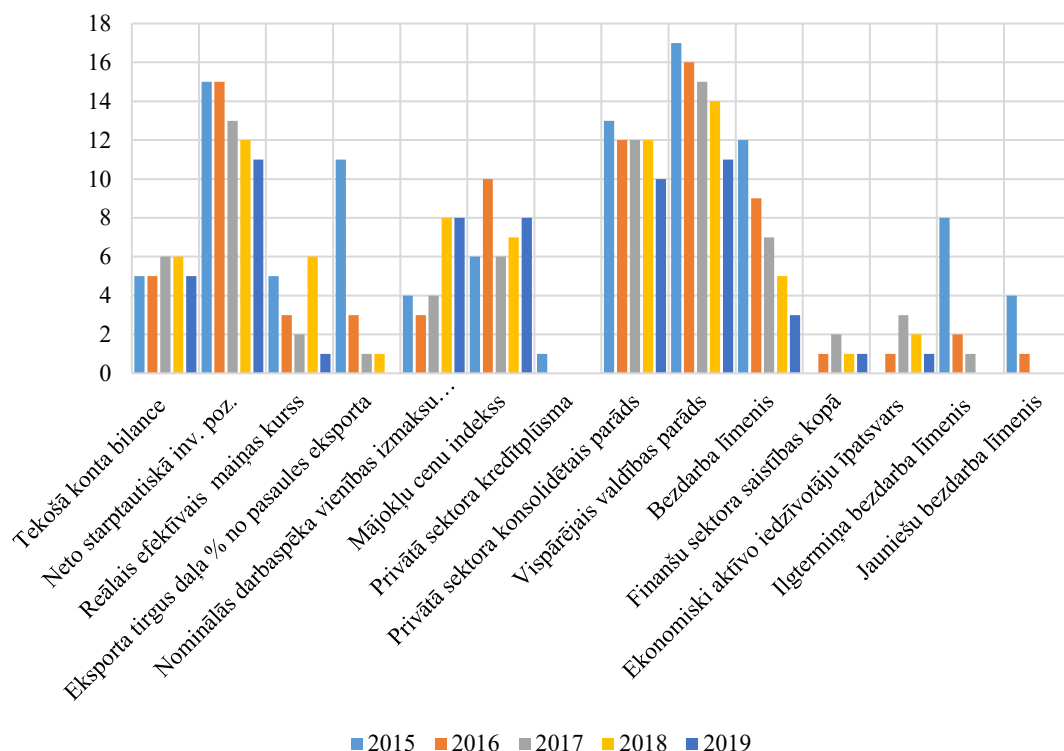
Līdzīgi kā pamata rādītāju tehniskā neievērošana, arī jaunieviesto sociālo rādītāju robežvērtību tehniska neievērošana nevar kalpot par makroekonomiskās nesabalansētības fakta atzīšanu kādā no dalībvalstīm – šāds lēmums vienmēr tiek balstīts uz padziļinātu, vispārēju situācijas analīzi, ņemot vērā rādītāju dinamiku un attīstības perspektīvas.

1.3.2. Pārmērīga makroekonomiskā nesabalansētība un Padziļināto izpētes ziņojumu izstrāde

2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojumā 12 dalībvalstīm konstatētas nesabalansētības, t.sk. trim dalībvalstīm pārmērīgas nesabalansētības. Tādējādi pandēmijas gadā par vienu valsti (Bulgāriju) ir samazinājies kopējais padziļināti analizējamo valstu skaits. Pārējo valstu sastāvs ar konstatētajām nesabalansētībām un pārmērīgajām nesabalansētībām nav mainījies.

Latvijā tāpat kā līdz šim makroekonomiskās nesabalansētības nav konstatētas un nav ierosināts sākt padziļināto izpēti.

³ Nominālās vienības darbaspēka izmaksas (*Nominal Unit Labour Costs*) mēra vidējās darbaspēka izmaksas uz vienu saražoto produkcijas vienību.

1.42. attēls. Valstu skaits, kurās pārsniegts Agrārās brīdināšanas mehānisma rādītāju noteiktais robežsliekšnis (pa rādītājiem)

Saskaņā ar 2021. gada Agrārās brīdināšanas mehānisma ziņojumu padziļinātā izpētes procedūra ir uzsākta 12 valstīs – Horvātijai, Francijai, Vācijai, Īrijai, Nīderlandei, Portugālei, Rumānijai, Spānijai un Zviedrijai, kā arī Kiprai, Grieķijai un Itālijai, kurās ir konstatētas pārmērīgas nesabalansētības (1.5. tabula).

1.5. tabula. 2021. gada Agrārās brīdināšanas mehānisma ziņojuma rezultāts⁴

1. Nesabalansētības netika konstatētas un netiek iniciēta Padziļinātā izpētes ziņojuma izstrāde	Austrija, Beļģija, Igaunija, Ungārija, Čehija, Dānija, Latvija , Lietuva, Luksemburga, Malta, Slovākija, Polija, Slovēnija, Somija
2. Pastāv makroekonomiskās nesabalansētības	Horvātija, Francija, Vācija, Īrija, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Spānija un Zviedrija
3. Pastāv pārmērīgas makroekonomiskās nesabalansētības	Kipra, Grieķija un Itālija
4. Kopā, no 27 Eiropas Savienības dalībvalstīm Padziļinātās izpētes ziņojumi izstrādāti	12 dalībvalstīs

Kopumā ziņojumā norādīts, ka Covid-19 krīze ir pastiprinājusi vairākas esošās makroekonomiskās nelīdzsvarotības un var rasties jauni riski, jo īpaši pieaugot valdības un privātā sektora parāda attiecībai pret iekšzemes kopproduktu.

⁴ <http://ec.europa.eu/>; *Alert Mechanism Report 2019*

Raugoties nākotnē, turpmāko privātā sektora parāda samazinājumu varētu kavēt vāja ekonomikas attīstība, iespējamie bankroti un vājš darba tirgus. Šāds privāto parādu samazinājumu scenārijs ietekmētu banku bilances un vēl vairāk pasliktinātu to rentabilitāti. Tajā pašā laikā pārmērīgi straujš darbaspēka izmaksu kāpums un mājokļu cenu pieaugums, kas raksturoja neseno pagātni, izzudīs, taču, var rasties arī bažas, ka korekcija pārvēršas par pārmērīgām lejupvērstām korekcijām, jo īpaši attiecībā uz mājokļu cenām dalībvalstīs ar jau tagad augstu mājtsaimniecību parāda līmeni. Tādējādi Covid-19 šoks, kas ir pastiprinājis pašreizējo nelīdzsvarotību *Euro* zonā, nosaka nepieciešamību pēc iespējas labāk izmantot Eiropas Savienības atbalsta mehānismus.

1.3.3. Latvijas ekonomiskās situācijas novērtējums 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojumā un iespējamās tendences 2022. gada ziņojumā

Sagatavojot 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojumu ir izmantoti 2019. gada dati, kad pandēmijas ietekme vēl nebija izteikta. Neskatoties uz to, ziņojumā ir analizēta iespējamā Covid-19 pandēmijas negatīvā ietekme uz nesabalansētības rādītājiem 2020. gadā, kas Latvijas gadījumā nav pasliktinājis rezultātu.

Ja 2020. gada ziņojumā trīs Latvijas rādītāji pārsniedza kritisko robežvērtību, tad 2021. gada ziņojumā vairs tikai divi – neto starptautiskā investīciju pozīcija un nominālo vienības darbaspēka izmaksu indekss (iepriekšējā ziņojumā bija pārsniegta arī mājokļu cenu indeksa robežvērtība). Līdz ar to var secināt, ka Latvijā ir turpinājusies pastāvošo nesabalansētību mazināšanās un Latvijā nav konstatēta makroekonomiskā nelīdzsvarotība.

Tāpat kā visos iepriekšējos gados kopš Agrās brīdināšanas mehānisma ieviešanas, arī šajā ziņojumā Latvijā makroekonomiskās nesabalansētības nav konstatētas un par Latviju nav tikusi veikta padziļinātā izpēte. Atjaunotajā ziņojumā norādīts, ka rezultātu apkopojumā, kurā iekļauti rādītāji līdz 2019. gadam, neto starptautisko ieguldījumu pozīcija (NIIP) un vienības darbaspēka izmaksu pieauguma rādītāji pārsniedz indikatīvo robežsliekšni. Tāpat attiecībā uz Latviju ziņojumā norādīts, ka vienības darbaspēka izmaksas 2019. gadā turpināja augt salīdzinoši spēcīgi, ko veicināja ievērojams algu pieaugums. Tika prognozēts, ka algu pieaugums 2020. gadā samazināsies, ņemot vērā Covid-19 krīzes ietekmi, taču *Eurostat* dati rāda, ka arī 2020. gadā vienības darbaspēka izmaksas ir augušas pat straujāk kā 2019. gadā, triju gadu pieaugumam sasniedzot 19,9% pretstatā 17% 2019. gadā. Tādējādi šis rādītājs noteikto robežvērtību 9% pārsniegs arī nākamā gada ziņojumā. Vienlaikus reālais efektīvais valūtas kurss pēc iepriekšējā gada spēcīgā pieauguma saglabājās nemainīgs. Eksporta tirgus daļas samazinājās pirmo reizi četru gadu laikā.

Valsts parāds 2019. gadā turpināja samazināties līdz aptuveni 37% no iekšzemes kopprodukta, bet 2020. gadā, veicot pasākumus pandēmijas un ekonomikas krituma novēršanai, tas palielinājies līdz 43,5% no iekšzemes kopprodukta. Latvija iekļuva Covid-19 krīzē bez konstatētas makroekonomiskās nelīdzsvarotības, lai gan ar darbaspēka piedāvājumu un izmaksu konkurētspēju saistītā dinamika ietvēra dažus ierobežotus riskus. Līdz ar Covid-19 krīzi darba tirgus un algu spiedienam uz laiku būtu jāsamazinās. Kopumā Eiropas Komisija neuzskata par nepieciešamu šajā posmā veikt turpmāku padziļinātu analīzi saistībā ar Makroekonomisko nelīdzsvarotības procedūru.

**1.6. tabula. Agrās brīdināšanas mehānisma rādītāju dinamika Latvijā kopš
nelīdzsvarotības uzraudzības sākuma^{5,6}**

		Robežvērtības	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tekošā konta balance % no IKP	3 gadu vidējais	-4%	-0,9	2	-1.8	-3.3	-2.7	-1.7	-0.2	0.7	0.9	0.1	0.7
Neto starptautiskā investīciju pozīcija	% no IKP	-35%	-83,0	-75.6	-68	-67.3	-65.5	-61.7	-55.8	-53.1	-46.5	-41.7	-36.6
Reālais efektīvais valūtas maiņas kurss - 42 tirdzniecības partneri	3 gadu % izmaiņas	±5%	6,7	-2.4	-8.6	-1.7	0.4	2.5	4.8	1.7	5.1	3.8	5.9
Eksporta tirgus daļa % no pasaules eksporta	5 gadu % izmaiņas	-6%	21,65	27.36	8.22	5.64	11.5	13.04	9.14	7.39	8.34	3.33	17.76
Nominālās darbaspēka vienības izmaksu indekss (2010=100)	3 gadu % izmaiņas	9%	-2,0	-20.8	-6.8	7.7	17	17.3	16.2	14.2	14.7	17	19.9
Mājokļu cenu indekss (2015=100)	1 gada % izmaiņas	6%	-8,7	4.1	-0.2	6.8	4.6	-2.8	7.2	5.6	6.4	5.8	2.6
Privātā sektora kredītplūsmu - konsolidēta	% no IKP	14%	-9,1	-2.2	-2.4	-0.6	-4.6	-0.8	2.5	2.7	-0.2	1.5	(:)
Privātā sektora konsolidētais parāds	% no IKP	133%	134	110.9	95.8	90	82.3	78.4	78.4	75.7	69.8	67.2	(:)
Vispārējais valdības parāds	% no IKP	60%	48,1	43.7	42.2	40	41.6	37.1	40.4	39	37.1	37	43.5
Bezdarba līmenis	3 gadu vidējais	10%	14,9	17.7	16.9	14.4	12.6	10.9	10.1	9.4	8.6	7.5	7.3
Finanšu sektora saistības kopā - nekonsolidētas	1 gada % izmaiņas	16.50%	0,5	-4.3	5.4	5.7	10.9	13.3	4.7	6.2	-3.5	4.6	(:)
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars % no visiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15-64 gadiem	3 gadu izmaiņas procentu punktos	-0.2 pp	0,4	-1,4	0.9	1	1.8	1.3	2.3	2.4	2	1	1.2
Ilgttermiņa bezdarba līmenis % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15-74 gadiem	3 gadu izmaiņas procentu punktos	0.5 pp	7,2	6,9	3.3	-3.1	-4.2	-3.3	-1.7	-1.3	-1.4	-1.6	-1.1
Jauniešu bezdarba līmenis % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15-24 gadiem	3 gadu izmaiņas procentu punktos	2 pp	25,6	17,4	-4.8	-13	-11.4	-12.2	-5.9	-2.6	-4.1	-4.9	-2.1

1.4. MAKROEKONOMISKĀS ATTĪSTĪBAS SCENĀRIJS

Vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības scenārijs 2021.-2024. gadam izstrādāts 2021. gada jūnijā, balstoties uz 2021. gada pirmā ceturkšņa iekšzemes kopprodukta datiem, kā arī līdz šā gada jūnijam pieejamo īstermiņa makroekonomisko informāciju un valdības apstiprinātajiem atbalsta pasākumiem Covid-19 izraisītās krīzes seku mazināšanai tautsaimniecībā. Izstrādājot vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības scenāriju, Finanšu ministrija ir konsultējusies ar Starptautisko Valūtas fondu un Eiropas Komisijas ekspertiem. Makroekonomisko rādītāju prognozes ir saskaņotas ar Latvijas Banku un Ekonomikas ministriju, kā arī tās 2021. gada 14. jūnijā ir apstiprinājusi Fiskālās disciplīnas padome.

Atbilstoši scenārijam Latvijas iekšzemes kopprodukta pieaugums 2021. gadā sasniegs 3,7% un 2022. gadā – 5,0%, kas ir attiecīgi par 0,7 procentpunktiem un 0,5 procentpunktiem straujāk nekā prognozēts šā gada februārī, sagatavojot Latvijas Stabilitātes programmu 2021.-2024. gadam. Savukārt 2023. un 2024. gadā iekšzemes kopprodukts palielināsies attiecīgi par 3,5% un 3,4%, kas attiecīgi ir par 0,3 un 0,7 procentpunktiem vairāk nekā februāra prognozēs. Makroekonomisko prognožu uzlabošanās pamatā ir labāka ekonomikas reakcija uz pandēmijas izaicinājumiem.

Makroekonomiskās attīstības scenārijs balstās uz pieņēmumu, ka ekonomikas izaugsmi 2021. un 2022. gadā noteiks Covid-19 uzliesmojuma ierobežošana gan Latvijā, gan veiksmīga krīzes pārvarēšana pasaulē un galvenajās Latvijā ārējās tirdzniecības partnervalstīs, veicinot iekšējo un ārējo pieprasījumu. Līdzīgs pieņēmums ir pamatā arī visu starptautisko institūciju makroekonomikas prognozēm, balstoties uz Covid-19 izplatības dinamikas pēdējiem datiem prognožu veikšanas brīdī.

Atbilstoši scenārijam līdz šā gada rudenim būtu sasniegts pietiekams vakcinācijas līmenis, lai izvairītos no Covid-19 trešā viļņa, un tāpēc nav nepieciešams atjaunot ierobežojumus slimības izplatības mazināšanai. Papildus tam, ekonomiku stiprinās šogad paredzētie valsts atbalsta pasākumi un pieaugošais Eiropas Savienības finanšu līdzekļu apjoms, t.sk. no Atveseļošanās un noturības fonda. Tomēr šie atbalsta pasākumi nespēs pilnībā atjaunot krīzes smagāk skartās nozares – transportā, izmitināšanā un ēdināšanā, mākslas, izklaides un atpūtas nozarē, profesionālo pakalpojumu nozarē izlaides apjomi līdz 2021. gada beigām vēl joprojām būtiski atpaliks no 2019. gada līmeņa.

Latvijas ekonomikas izaugsmes galvenais virzītājspēks šogad būs privātā patēriņa pieaugums, kas pēc ierobežojumu atcelšanas un patērētāju noskaņojuma uzlabošanās šā gada otrajā ceturksnī ir strauji atjaunojies. Tāpēc 2021. gadā kopumā privātais patēriņš varētu palielināties par 6,3%. Ņemot vērā zemo bāzi, 2022. gadā privātā patēriņa pieaugums varētu sasniegt 10,4%, tomēr patēriņš būtu tikai par 5,5% lielāks nekā 2019. gadā. 2023. un 2024. gadā privātā patēriņa pieaugumi mazināsies līdz attiecīgi 4% un 3,5%. Papildus šogad iekšzemes patēriņu balstīs sabiedriskā patēriņa pieaugums par 3,5%, ko nosaka Covid-19 atbalsta pasākumi, savukārt nākamajos gados sabiedriskā patēriņa pieaugums vidēji būs 1,4% apmērā.

Investīciju (bruto pamatkapitāla veidošanas) apjoms šogad varētu palielināties par 4,1%, bet 2022. gadā sasniegt jau 8,5% kāpumu, kamēr vidējā termiņā pieaugums būs ap 4,5%.

⁵ 2020. gada ziņojumā par Latviju tiek izmantoti 2018. gada statistikas dati

⁶ Pēdējā ailē ir norādīts provizorisks novērtējums par 2020. gadu no Eurostat datiem, kas tiks izmantots par pamatu 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojuma sagatavošanā, kas tiks publicēts 2021. gada nogalē

2022. gada relatīvi lielāko pieaugumu nodrošinās Eiropas Savienības fondu un Atveseļošanās un noturības mehānisma finansējama pieejamība, kā arī *RailBaltica* projekta realizācija.

Eksporta pieaugums 2021. un 2022. gadā varētu attiecīgi sasniegt attiecīgi 6,5% un 5,8%, bet turpmākajos gados samazināties līdz 4,1%. Atbilstoši Eiropas Komisijas prognozēm Latvijas ārējais pieprasījums būs spēcīgs. Turklāt šā gada otrajā pusē izzudīs pakalpojumu eksporta negatīvais devums, ko izraisīja Covid-19 ierobežojumi, kamēr preču eksportu šie ierobežojumi neskāra.

1.7. tabula. Makroekonomisko prognožu kopsavilkums

	2020	2021	2022	2023	2024
	fakts	prognoze			
Iekšzemes kopprodukts (milj. <i>euro</i>)	29 334	31 364	34 022	36 115	38 033
pieaugums faktiskajās cenās (%)	-3,6	6,9	8,5	6,2	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	-3,6	3,7	5,0	3,5	3,4
Iekšzemes kopprodukta deflators (gads pret gadu, %)	0,1	3,1	3,3	2,6	1,9
PCI (gads pret gadu, %)	0,2	2,0	2,4	2,2	2,0
Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa (<i>euro</i>)	1 143	1 234	1 309	1 380	1 454
pieaugums faktiskajās cenās (%)	6,2	8,0	6,0	5,5	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	6,0	5,9	3,5	3,2	3,2
Nodarbinātība (tūkst. iedzīvotāju atbilstoši darbaspēka apsekojumiem)	893	883	899	902	902
pieaugums (%)	-1,9	-1,1	1,8	0,3	0,0
Bezdarba līmenis (gada vidējais, % no ekon. aktīviem iedzīv.)	8,1	7,9	7,0	6,3	5,9

Gada vidējā inflācija 2021. gadā prognozēta 2,0% un 2022. gadā 2,4% līmenī. Salīdzinājumā ar februāra prognozēm inflācijas prognoze 2021. gadam ir palielināta par 0,6 procentpunktiem un 2022. gadam – par 0,4 procentpunktiem. Straujāku patēriņa cenu pieaugumu noteiks gan izejvielu preču cenu, tostarp naftas un pārtikas izejvielu cenu kāpums pasaulē, gan arī ekonomiskās izaugsmes paātrināšanās Latvijā un pakalpojumu cenu pieaugums. Savukārt turpmākajos divos gados inflācija samazināsies līdz 2% līmenim.

Līdz ar straujāku ekonomikas izaugsmi bezdarba līmenis Latvijā 2021. gadā pazemināsies līdz 7,9%, kas ir par 0,4 procentpunktiem mazāk nekā tika prognozēts šā gada februārī, jo valdības atbalsta programma mazinās nodarbinātības samazinājumu Covid-19 ietekmētajās nozarēs. 2022. gadā, turpinoties straujai ekonomikas attīstībai un samazinoties darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaitam, bezdarba līmenis pazemināsies līdz 7,0%. Nodarbināto skaits nedaudz palielināsies 2022. gadā un tam līdz 2024. gadam stabilizējoties 900 tūkst. līmenī, bezdarbs 2024. gadā jau noslīdētu līdz 5,9%.

Mēneša vidējās bruto darba samaksas pieaugums šogad prognozēts 8,0% apmērā, vidējai darba samaksai paaugstinoties līdz 1 234 *euro*. Nākamajā gadā algu pieaugums veidos

6,0% un vidējā termiņā pietuvosies produktivitātes pieaugumam tautsaimniecībā, kas ir ap 3,2%.

Makroekonomiskās attīstības scenārija riski

Izstrādājot makroekonomisko rādītāju prognozes, Finanšu ministrija balstījās uz konservatīviem pieņēmumiem. Jāatzīmē, ka nenoteiktība ap Covid-19 izplatību saglabājas augsta un ekonomikas izaugsme var izrādīties gan straujāka, gan lēnāka, nekā paredz bāzes scenārija prognoze, tomēr prognožu riski pārsvarā ir lejupvērsti.

Būtiskākais negatīvais risks ir Covid-19 nākamais uzliesmojums Eiropā un Latvijā, ko varētu izraisīt jaunais Indijas jeb delta vīrusa paveids. Pieaugot mirstībai, tas var radīt nepieciešamību pēc jauniem, vēl spēcīgākiem ierobežojošajiem pasākumiem. Turklāt ekonomiskās stimulēšanas ietekmē kapacitātes trūkums būvniecības nozarē var izraisīt strauju cenu kāpumu, nenodrošinot investīciju gaidīto pozitīvo devumu ekonomikas izaugsmē. Lai arī neliels, tomēr pastāv risks, kas saistīts ar politisko nestabilitāti dažās kaimiņvalstīs, un var straujāk mazināt jau tā zemos kravu tranzīta apjomus.

Vienlaikus pastāv arī pozitīvie riski, kas var nodrošināt straujāku ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos Latvijā, ja ekonomikas izaugsme pasaulē un Latvijas tirdzniecības partnervalstīs atjaunojas straujāk nekā prognozēts. Ekonomisko aktivitāti stimulēs Eiropas Savienības fondu investīcijas 2021-2027. gada plānošanas periodā, it sevišķi Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošana un *RailBaltica* projekta realizācija. Tāpat iespējams arī straujāks privātā patēriņa kāpums Latvijā, ko var nodrošināt mājsaimniecību uzkrājumu pieaugums pēdējos gados.

1.5. JŪTĪGUMA ANALĪZE

Nemot vērā iespējamās pozitīvos un negatīvos riskus ekonomikas izaugsmei, Finanšu ministrija ir izstrādājusi divus alternatīvus ekonomikas attīstības scenārijus laika posmam no 2021. līdz 2024. gadam, kad realizētos viens vai vairāki no iepriekš minētajiem riskiem. Šajos scenārijos ir modelēta šo risku realizēšanās ietekme uz dažādiem makroekonomiskajiem rādītājiem un vispārējās valdības budžetu un parādu.

1.5.1. Optimistiskais scenārijs

Optimistiskā scenārija galvenais pamats ir straujāka nekā pamata scenārijā, ekonomiskā izaugsme, pieņemot, ka līdz gada beigām nebūs vajadzības ieviest dažādos Covid-19 ierobežojumus, proti, pandēmijas gaita būs kontrolēta un neradīs papildus slogu nedz veselības sistēmai, nedz ekonomikai kopumā. Līdz ar to būtiski uzlabosies patērētāju un uzņēmēju noskaņojums, un to pieaugusi aktivitāte stimulēs iekšzemes patēriņu.

Šis scenārijs paredz, ka arī situācija tirdzniecības partnervalstīs būs labāka nekā prognozēts pavasarī, dodot papildus stimulu eksportam. Turklāt tādā gadījumā straujāk attīstīsies arī ar tūrisma saistītās nozares. Arī šā gada vasaras vidū novērotais izejvielu cenu pieaugums stimulēs piedāvājuma pieaugumu, cerot uz labāku peļņu; tas kopumā veicinās eksporta izaugsmi. Valdības patēriņa pieaugums 2021. gada otrajā ceturksnī būtiski pārspēja prognozi, izdevumu veselībai un pabalstu dēļ, kas atstās pozitīvu bāzes efektu uz šo gadu un nedaudz arī uz 2022. gadu. Savukārt 2023. un 2024. gadu ekonomikas attīstība atbilstu bāzes scenārija pieauguma tempiem.

Lai arī izaugsme bija gaidāma, tomēr 2021. gada 2. ceturksnī iekšzemes kopprodukts negaidīti uzrādīja straujāku – 11% pieaugumu gada izteiksmē. Tam būs pozitīvs bāzes efekts uz izaugsmes statistiku, 2021. gadā nodrošinot, ka iekšzemes kopprodukta pieaugums būtu 4,7% apmērā, kas ir par 1 procentpunktu vairāk nekā bāzes scenārijā, un par 0,2 procentpunktiem labāku 2022. gada izaugsmi, kas sasniegtu 5,2%, turpmākajos gados atgriežoties pie potenciālā izaugsmes tempa.

Straujāka ekonomiskā aktivitāte atstās pozitīvu ietekmi uz darba algas pieaugumu un nodarbinātību. Paredzams, ka bezdarba līmenis varētu vēl samazināties līdz 7,7% (bāzes scenārijā 7,9%). Savukārt mēneša vidējās bruto darba samaksas pieaugums 2021. un 2022. gadā attiecīgi būtu par 1,0 un 0,1 procentpunktu straujāks nekā bāzes scenārijā, un pieaugot par attiecīgi 9% un 6,1%. Šo faktoru ietekmē pieaugtu privātais patēriņš, bet relatīvi lielāku pieaugumu tas uzrādītu 2022. gadā, kad pilnībā izzustu Covid-19 ierobežojumu psiholoģiskā ietekme. Tādējādi šajā gadā privātā patēriņa pieaugums varētu sasniegt 4%, kas ir 1,4 procentpunktu straujāks nekā bāzes scenārijā.

Sākot ar 2022. gadu ļoti nozīmīgs būs Eiropas Savienības finansēto investīciju ieplūdes pieaugums. Līdz ar to gaidāms, ka bruto pamatkapitāla veidošana varētu pieaugt par 10% jeb par 1,5 procentpunktiem vairāk nekā bāzes scenārijā. To nodrošinās Eiropas Atveseļošanās un noturības mehānisma un *RailBaltica* realizācijas paredzētais finansējums, kas kopā ar Eiropas Savienības struktūrfondi nodrošinās ap 1,2 miljardu *euro* investīcijas, un aptuveni 1,5 un 1,6 miljardu *euro* investīcijas attiecīgi 2023. un 2024. gadā.

1.8. tabula. Optimistiskais makroekonomisko rādītāju attīstības scenārijs

	2020	2021	2022	2023	2024
	fakts	prognoze			
Iekšzemes kopprodukts (milj. euro)	29 334	31 947	34 841	36 972	38 919
pieaugums faktiskajās cenās (%)	-3,6	8,9	9,1	6,1	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	-3,6	4,7	5,2	3,5	3,4
Iekšzemes kopprodukta deflators (gads pret gadu, %)	0,1	4,0	3,7	2,6	1,8
PCI (gads pret gadu, %)	0,2	2,2	2,5	2,2	2,0
Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa (euro)	1 143	1 246	1 322	1 395	1 468
pieaugums faktiskajās cenās (%)	6,2	9,0	6,1	5,5	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	6,0	6,7	3,5	3,2	3,2
Nodarbinātība (tūkst. iedzīvotāju atbilstoši darbaspēka apsekojumiem)	893	884	902	904	904
pieaugums (%)	-1,9	-1,0	2,0	0,3	0,0
Bezdarba līmenis (gada vidējais, % no ekon. aktīviem iedzīv.)	8,1	7,7	6,9	6,3	5,9

Ietekme uz vispārējās valdības budžetu un parādu

Īstenojoties optimistiskajam scenārijam, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi un valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi palielinātos par 244,0 milj. *euro* jeb 0,8% no iekšzemes kopprodukta 2022. gadā salīdzinājumā ar bāzes scenāriju. Savukārt 2023. un 2024. gadā tie būtu attiecīgi par 252,9 milj. *euro* jeb 0,7% no iekšzemes kopprodukta un 259,6 milj. *euro* jeb 0,7% no iekšzemes kopprodukta augstāki nekā bāzes scenārijā.

Izpildoties optimistiskajam scenārijam, aptuveni puse no kopbudžeta ieņēmumu pieauguma būtu attiecināma uz valsts pamatbudžetu. Pie šāda scenārija, pieaugot nodokļu ieņēmumiem, uzlabotos valsts budžeta finansiālā balance, kā rezultātā samazinātos kopējā finansēšanas nepieciešamība un attiecīgi arī aizņemšanās apjoms attiecīgajā periodā, salīdzinot ar bāzes scenāriju. Mazāks aizņemšanās apjoms izraisītu nelielu ietaupījumu procentu izdevumos. Optimistiskā scenārija gadījumā procentu izdevumi 2022. gadā samazinātos par 0,8 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 2,7 milj. *euro* un 2024. gadā par 5,0 milj. *euro* mazāki nekā bāzes scenārijā.

1.9. tabula. Optimistiskā scenārija ietekme uz vispārējās valdības budžetu, milj. *euro*

	Optimistiskais scenārijs				Novirze no bāzes scenārija			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Vispārējās valdības budžeta balance⁷, % no iekšzemes kopprodukta	-8,6	-3,9	-1,3	-0,5	0,7	0,8	0,8	0,7
Vispārējās valdības budžeta balance	-2 757,5	-1 376,1	-492,8	-213,6	174,3	244,8	255,6	264,6
Nodokļu ieņēmumi	9 492,2	10 423,4	11 018,5	11 565,3	164,4	232,7	242,6	250,5
Nenodokļu ieņēmumi	673,3	629,9	573,9	535,2	10,0	11,3	10,2	9,1
Procentu izdevumi	262,2	199,5	232,7	231,0	0,0	-0,8	-2,7	-5,0
Procentu izdevumi (% likmes paliel. par 1 pp)	262,2	205,2	257,7	273,7	0,0	5,0	22,4	37,8
Procentu izdevumi (% likmes samaz. par 1 pp)	262,2	197,0	215,8	200,1	0,0	-3,3	-19,6	-35,9
Vispārējās valdības parāds, % no iekšzemes kopprodukta	47%	49%	47%	46%	-1,4 pp	-2,3 pp	-2,8 pp	-3,2 pp

Vispārējās valdības budžeta balance optimistiskajā scenārijā uzlabotos no 4,8% deficīta bāzes scenārijā uz 3,9% deficītu no iekšzemes kopprodukta 2022. gadā jeb par 244,8 milj. *euro*. 2023. un 2024. gadā balance uzlabotos attiecīgi par 255,6 milj. *euro* un 264,6 milj. *euro*, tādējādi vispārējās valdības budžetā 2023. gadā būtu deficīts 1,3% no iekšzemes kopprodukta, bet 2024. gadā budžets būtu ar 0,5% no iekšzemes kopprodukta deficītu.

Papildus aplūkojam scenārijus, kuros aizņemšanās procentu likmes parāda pārfinansēšanai nosvārstās viena procentpunkta robežās – par vienu procentpunktu palielinoties vai šādā apmērā samazinoties. Procentu likmēm par vienu procentpunktu palielinoties, procentu izdevumi 2022. gadā pieaugtu par 5,0 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 22,4 milj. *euro* lielāki, bet 2024. gadā par 37,8 milj. *euro* lielāki nekā bāzes scenārijā. Savukārt procentu likmei par vienu procentpunktu samazinoties, izdevumi 2022. gadā samazinātos par 3,3 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 19,6 milj. *euro* un 2024. gadā par 35,9 milj. *euro* mazāki nekā bāzes scenārijā.

1.5.2. Pesimistiskais scenārijs

Pesimistiskā scenārija galvenais pieņēmums ir tas, ka līdz rudenim neizdosies sasniegt vakcinācijas plānā paredzēto līmeni, par ko liecināja kopš aprīļa beigām strauji pieaugošie vakcinācijas tempi. Jau vasaras sākumā iezīmējās vakcinācijas tempu mazināšanās. Turklāt Eiropā un Latvijā pieaug jaunā Covid-19 delta varianta izplatība, no kura vairāk cieš

⁷ Procentu likmei saglabājoties kā bāzes scenārijā.

nevakcinētie iedzīvotāji. Līdz ar to, piedzīvojot jaunu spēcīgu slimības vilni un no jauna ieviešot stingrākus vīrusa ierobežošanas pasākumus sākot ar 2021. gada 4. ceturksni, iekšzemes kopprodukta izaugsme būs mazāka nekā bāzes scenārijā, kas paredz, ka ekonomika turpmāk attīstīsies bez šiem ierobežojumiem.

2021. gads ir iesācies ļoti spēcīgi, iekšzemes kopprodukts šā gada pirmajā pusgadā pieauga par 4,5%, arī trešā ceturkšņa izaugsme būs spēcīga, jo ir atcelta virkne ierobežojumu. Atbilstoši šī scenārija pieņēmumiem, oktobrī var izraisīties jauns nozīmīgs saslimstības uzliesmojums. Līdz ar to šis scenārijs paredz, ka šā gada 4. ceturksnī tiks ieviesti pasākumi slimības izplatības ierobežošanai, kas turpināsies līdz 2022. gada pirmajam ceturksnim, savukārt turpmākajos gados vairs nebūtu nepieciešamības tādus ieviest. Rezultātā 2021. gadā kopumā iekšzemes kopprodukta izaugsme samazinātos līdz 3%, kas ir par 0,7 procentpunktiem mazāks pieaugums nekā bāzes scenārijā. Savukārt tas dotu zemāku bāzi 2022. gadam, un iekšzemes kopprodukta pieaugums sasniegtu tikai 2,5% jeb būtu par 2,5 procentpunktiem mazāks nekā bāzes scenārijā. 2023.-2024. gadā izaugsme saglabātos bāzes scenārija līmenī jeb 3,4% apmērā.

Pasliktinoties patērētāju noskaņojumam, līdzīgi kā novērots šā gada sākumā, privātais patēriņš būtiski sabremzētos, noslīdot līdz 2020. gada beigu līmenim, un tādējādi nozīmīgi ietekmētu izaugsmi 2021. un 2022. gadā. Valdības izdevumi nedaudz pieaugtu, palielinot izdevumiem medicīnai, t.sk., rehabilitācijai. Paredzams, ka valdība turpinātu atbalstīt nozares, kas vēl joprojām izjustu ierobežojumus, bet atbalsta apmērs būtu mazāks nekā 2021. gada sākumā. Tikmēr investīcijas un eksportu jaunie ierobežojumi neskartu. Investīcijas nodrošinātu projekti, kurus ir paredzēts finansēt ar Eiropas Savienības fondu un Atveseļošanās mehānisma atbalstu. Strauja ekonomiskā attīstība atsāktos 2022. gada vasarā, neparedzot Covid-19 ceturto vilni.

Darba tirgū paredzams nedaudz spēcīgāks nodarbināto skaita samazinājums 2021. gadā kopumā, jo ceturtajā ceturksnī daļa nozaru būs spiesta atkal apturēt darbību Covid-19 ierobežojumu dēļ. Bezdarba pieaugumu savukārt ierobežotu valsts atbalsts darbu apturējušajiem biznesiem, un tas varētu saglabāties bāzes scenārija līmenī, t.i., 2021. gadā 7,9%, 2022. gadā 7%, 2023. gadā 6,3% un 2024. gadā 5,9% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.

Šī scenārija ietekme uz inflāciju būs nebūtiska, jo cenu izmaiņas Latvijā pašlaik nosaka galvenokārt ārēji faktori – izejvielu preču cenu dinamika pasaules tirgū. Pērn cenu samazinājuma pamatā bija tikai enerģijas cenu kritums, kamēr iekšējās cenas bija ar pozitīvu pieaugumu. Līdz ar to, no vienas puses atliktais patēriņš mazinās iekšzemes cenu pieaugumu, tomēr no otras puses, pasaulē ir iezīmējies spēcīgs cenu pieaugums, kas uzturēs arī iekšzemes cenu līmeni. Turklāt nākamā gada enerģijas cenu tarifi mājāsaimniecībām būs augstāki, balstoties uz 2021. gada biržas cenām.

1.10. tabula. Pesimistiskais makroekonomisko rādītāju attīstības scenārijs

	2020	2021	2022	2023	2024
	fakts	prognoze			
Iekšzemes kopprodukts (milj. <i>euro</i>)	29 334	31 154	32 995	35 018	36 876
pieaugums faktiskajās cenās (%)	-3,6	6,2	5,9	6,1	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	-3,6	3,0	2,5	3,4	3,4
Iekšzemes kopprodukta deflators (gads pret gadu, %)	0,1	3,1	3,3	2,6	1,9
PCI (gads pret gadu, %)	0,2	2,0	2,4	2,2	2,0
Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa (<i>euro</i>)	1 143	1 234	1 302	1 374	1 447
pieaugums faktiskajās cenās (%)	6,2	8,0	5,5	5,5	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	6,0	5,9	3,0	3,2	3,2
Nodarbinātība (tūkst. iedzīvotāju atbilstoši darbaspēka apsekojumiem)	893	880	893	902	902
pieaugums (%)	-1,9	-1,5	1,5	1,0	0,0
Bezdarba līmenis (gada vidējais, % no ekon. aktīviem iedzīv.)	8,1	7,9	7,0	6,3	5,9

Ietekme uz vispārējās valdības budžetu un parādu

Īstenojoties pesimistiskajam scenārijam, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi un valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi samazinātos par 305,6 milj. *euro* jeb 1,1% no iekšzemes kopprodukta 2022. gadā salīdzinājumā ar bāzes scenāriju. Savukārt 2023. un 2024. gadā tie būtu attiecīgi par 324,1 milj. *euro* jeb 1,0% no iekšzemes kopprodukta un 338,9 milj. *euro* jeb 1,0% no iekšzemes kopprodukta zemāki nekā bāzes scenārijā.

Izpildoties pesimistiskajam scenārijam, vairāk nekā puse no kopbudžeta ieņēmumu samazinājuma būtu attiecināma uz valsts pamatbudžetu. Pie šāda scenārija, samazinoties nodokļu ieņēmumiem, pasliktinātos valsts budžeta finansiālā balance, kā rezultātā palielinātos kopējā finansēšanas nepieciešamība un attiecīgi arī aizņemšanās apjoms attiecīgajā periodā, salīdzinot ar bāzes scenāriju. Lielāks aizņemšanās apjoms izraisītu palielinājumu procentu izdevumos. Pesimistiskā scenārija gadījumā procentu izdevumi 2022. gadā palielinātos par 0,3 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 2,7 milj. *euro* un 2024. gadā par 5,7 milj. *euro* lielāki nekā bāzes scenārijā.

Vispārējās valdības budžeta balance pesimistiskajā scenārijā 2022. gadā pasliktinātos līdz 5,8% deficītam no iekšzemes kopprodukta jeb par 305,9 milj. *euro*. 2023. un 2024. gadā balance pasliktinātos attiecīgi par 326,7 milj. *euro* un 344,6 milj. *euro*, un vispārējās valdības budžetā veidotos 3,1% no iekšzemes kopprodukta deficīts 2023. gadā un 2,2% no iekšzemes kopprodukta deficīts 2024. gadā.

1.11. tabula. Pesimistiskā scenārija ietekme uz vispārējās valdības budžetu, milj. euro

	Pesimistiskais scenārijs				Novirze no bāzes scenārija			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Vispārējās valdības budžeta bilance⁸, % no iekšzemes kopprodukta	-9,6	-5,8	-3,1	-2,2	-0,3	-1,1	-1,0	-1,0
Vispārējās valdības budžeta bilance	-2 994,6	-1 926,8	-1 075,1	-822,7	-62,8	-305,9	-326,7	-344,6
Nodokļu ieņēmumi	9 268,6	9 899,3	10 464,9	10 987,9	-59,2	-291,4	-310,9	-327,0
Nenodokļu ieņēmumi	659,8	604,4	550,5	514,2	-3,6	-14,2	-13,1	-11,9
Procentu izdevumi	262,2	200,5	238,1	241,6	0,0	0,3	2,7	5,7
Procentu izdevumi (% likmes paliel. par 1 pp)	262,2	208,3	270,1	206,7	0,0	8,1	34,7	60,7
Procentu izdevumi (% likmes samaz. par 1 pp)	262,2	197,4	216,2	201,3	0,0	-2,8	-19,2	-34,7
Vispārējās valdības parāds, % no iekšzemes kopprodukta	49%	54%	53%	53%	0,5 pp	2,6 pp	3,3 pp	4,1 pp

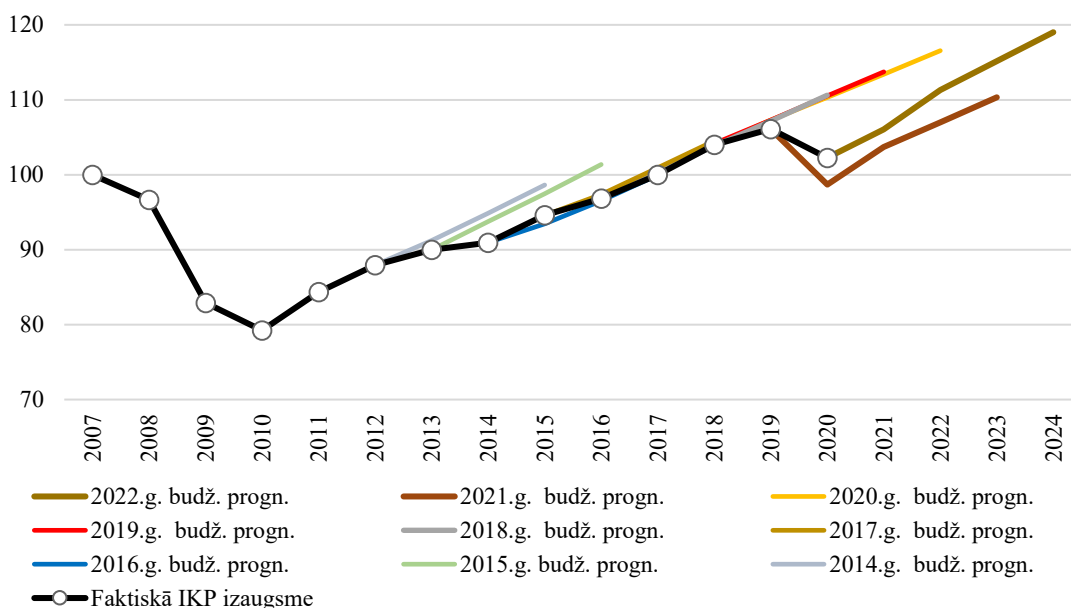
Papildus aplūkojam scenārijus, kuros aizņemšanās procentu likmes parāda pārfinansēšanai nosvārstās viena procentpunkta robežās – par vienu procentpunktu palielinoties vai šādā apmērā samazinoties. Procentu likmēm par vienu procentpunktu palielinoties, procentu izdevumi 2022. gadā palielinātos par 8,1 milj. euro, 2023. gadā izdevumi būtu jau par 34,7 milj. euro un 2024. gadā par 60,7 milj. euro lielāki nekā bāzes scenārijā. Savukārt, procentu likmēm par vienu procentpunktu samazinoties, izdevumi 2022. gadā samazinātos par 2,8 milj. euro, 2023. gadā izdevumi būtu par 19,2 milj. euro un 2024. gadā par 34,7 milj. euro mazāki nekā bāzes scenārijā.

1.6. IEPRIEKŠĒJO MAKROEKONOMISKO PROGNOŽU IZVĒRTĒJUMS

Finanšu ministrijas makroekonomiskās prognozes 2022. gada budžeta vajadzībām tika izstrādātas 2021. gada jūnijā, balstoties uz pēdējiem uz to brīdi pieejamajiem datiem un augstas nenoteiktības apstākļos, ņemot vērā Covid-19 izplatības neprognozējamību. Pēdējos piecos gados Finanšu ministrijas prognozes kopumā ir atbildušas ekonomiskajam trendam, tomēr 2020. gada prognoze bija zemāka nekā fakts, jo pandēmijas dziļums un ietekme uz ekonomiku ir saistīta ar lielu nenoteiktību. Kopumā prognozēm nav vērojamas sistemātiskas kļūdas, līdz ar to prognozēšanas process kopumā ir vērtējams kā apmierinošs.

Iekšzemes kopprodukta pieauguma prognožu novirze no fakta piecos pēdējos gados vidēji bija 1,5 procentpunkti, bet neskaitot 2020. gadu, tikai -0,1 procentpunktu. Turklāt prognožu novirzes gan pozitīvā, gan negatīvā virzienā ir bijušas vienādā skaitā, norādot, ka tās nav ar sistemātisku novirzi vienā virzienā. 2020. gads ir izņēmums ar to, ka Covid-19 radīja netipisku novirzi no biznesa cikla. Salīdzinājumam, tāpēc arī starptautisko institūciju iekšzemes kopprodukta pieauguma prognožu kļūda 2020. gadam bija pat lielāka nekā Finanšu ministrijai. Arī 2022. un 2023. gads, domājams, būs ar lielu prognožu novirzi no faktiskajiem datiem, ņemot vērā lielo nenoteiktību, kādu rada Covid-19 ietekme uz ekonomisko attīstību turpmākajos gados.

⁸ Procentu likmei saglabājoties kā bāzes scenārijā.

1.43. attēls. Iekšzemes kopprodukta vidēja termiņa prognozes un faktiskā izpilde (salīdzināmās cenās, 2007=100)

Pēdējos piecos gados būtiskākā ietekme uz iekšzemes kopprodukta pieauguma prognožu novirzi ir krājumu izmaiņām, kas 2016. gadā un 2020. gadā veidoja attiecīgi -2,5 un +3,1 procentpunktus, arī 2017. un 2018. gados tā bija vērā ņemama (1.44. attēls). Centrālā statistikas pārvalde krājumu izmaiņās iekļauj ekonomiskajai darbībai nepieciešamos uzkrājumus, kā arī statistisko novirzi, kas rodas no iekšzemes kopprodukta kontu balansēšanas no ražošanas un izlietojuma puses. Tieši statistiskā novirze ir galvenais nezināmais, kas ietekmē prognozes un kuru nav iespējams racionāli prognozēt. Prognozēs tika pieņemts, ka tai nav ietekme uz IKP pieauguma tempiem, kas ir arī vispārpieņemta prognozēšanas prakse.

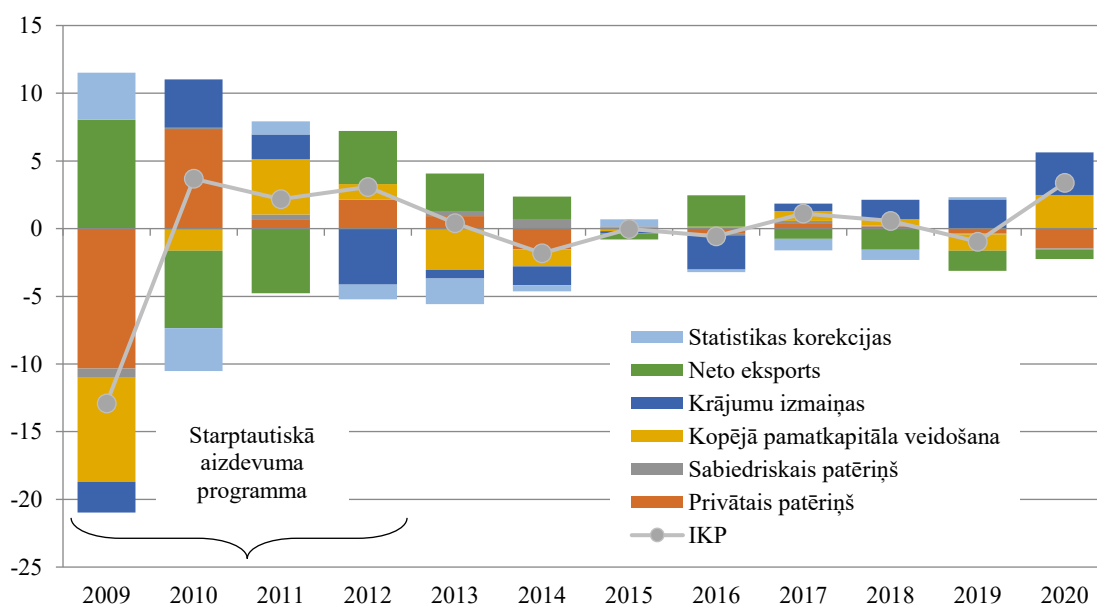
1.10. tabula. Finanšu ministrijas un starptautisko finanšu institūciju iekšzemes kopprodukta pieauguma salīdzināmajās cenās (%) prognožu salīdzinājums⁹

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Finanšu ministrija	2,8	2,5	3,7	3,4	3,0	2,8	5,1	5,0
Eiropas Komisija	2,9	2,8	3,2	3,5	3,2	2,8	6,4	6,0
Starptautiskais Valūtas fonds	3,2	3,2	3,0	3,3	3,3	3,1	8,3	5,2
OECD	3,2	3,6	3,5	3,5	3,6	2,7	6,4	5,6
Iekšzemes kopprodukta fakts								
pēc Centrālās statistikas pārvaldes datu revīzijas 30.09.2021	4,0	2,4	3,3	4,0	2,0	-3,6		
pēc Centrālās statistikas pārvaldes datu revīzijas 30.09.2020	3,3	1,8	3,8	4,3	2,2			

⁹ Tabulā ir atspoguļotas attiecīgā gada prognozes, kas izstrādātas vienu gadu iepriekš (T-1). Piemēram, 2021. gada prognozes ir izstrādātas 2020. gadā. Finanšu ministrijas prognozes ir attiecīgā gada budžeta prognozes, kas izstrādātas iepriekšējā gada jūnijā, izņemot 2015. un 2018. gada budžetus, kad iepriekšējā gada rudenī notika Saeimas vēlēšanas un prognozes tika sagatavotas vēlāk rudenī. OECD, Starptautiskais Valūtas fonda un Eiropas Komisijas prognozes ir minēto institūciju tekošajā gadā publicētās jaunākās (līdz attiecīgā gada jūnijam) prognozes par nākošo gadu.

Tā kā krājumu izmaiņas ir saistītas ar importu, tad šī novirze atbilstoši Finanšu ministrijas makroekonomiskajam modelim atspoguļojas neto eksportā un investīcijās bruto pamatkapitālā. Pēdējais ir saistīts ar to, ka saņemot detalizētāku informāciju, Centrālās statistikas pārvalde daļu no krājumiem pārkvalificē uz investīcijām bruto pamatkapitālā.

2021. gada prognožu novirzes ir saistītas ar nenoteiktību, kad Latvija un pasaule piedzīvoja Covid-19 pandēmiju. Noteiktie vīrusa ierobežošanas pasākumi ierobežoja vairāku tautsaimniecības nozaru darbību un mazināja patērētāju noskaņojumu. Lai arī reakcija bija gaidāma, tomēr tik spēcīgu privātā patēriņa samazinājumu nebija iespējams paredzēt. Tajā pašā laikā investīciju projekti, t.sk. Eiropas Savienības fondu atbalstīti, turpinājās, kā arī daudzi uzņēmumi izmantoja iespēju veikt būvdarbus laikā, kad ir samazinājies klientu skaits, kas citā laikā radītu neērtības. Kopumā “normālos” laikos iekšzemes kopprodukta prognožu novirze no fakta ir būtiski mazāka.

1.44. attēls. Iekšzemes kopprodukts salīdzināmās cenās faktiskā izaugsmes un attiecīgā gada gadskārtējā valsts budžeta likumā iekļautās iekšzemes kopprodukta izaugsmes prognozes starpība pa iekšzemes kopprodukta komponentēm (procentpunkti)

2. FISKĀLĀ POLITIKA

Likums “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” tika sagatavots laikā, kad Latvijas ekonomiku un publiskās finanses turpina skart Covid-19 pandēmija, kas ir izraisījusi būtiskas izmaiņas līdz šim īstenotajā uz ekonomiskajā ciklā sabalansēta budžeta veidošanu balstītajā fiskālajā politikā.

2020. gadā Eiropas Savienībā tika aktivizēta Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula, kas Eiropas Savienības dalībvalstīm ļauj palielināt vispārējās valdības budžeta deficītu 2020. gadā tik, cik ir nepieciešams Covid-19 pandēmijas izsauktā ekonomikas kaitējuma mazināšanai. Līdz ar to Eiropas Savienības fiskālās politikas regulējums 2020. gadā ļāva atkāpties no iepriekš noteiktajiem deficīta mērķiem. Fiskālās disciplīnas likuma 12. pants paredz līdzīgu iespēju atkāpties no 0,5% strukturālā deficīta ievērošanas nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā. Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas aktivizēšana bija pamats tam, lai aktivizētu Fiskālās disciplīnas likuma 12. pantā noteikto atkāpes nosacījumu. Izstrādājot likumu “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” un likumu “Par valsts budžetu 2022. gadam”, Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā ir noteiktas plašākas iespējas atkāpties no Fiskālās disciplīnas likumā noteiktajiem skaitliskajiem fiskālajiem nosacījumiem.

Attiecībā uz valsts sniegto finansiālo atbalstu Covid-19 krīzes seku mazināšanai, jāatzīmē, ka valstī šie atbalsta mehānismi tiek izstrādāti un finansēti ārpus attiecīgā gada valsts budžeta noteiktajiem rādītājiem, operatīvi reaģējot uz nepieciešamajām intervencēm. Tas notiek pārdalot resursus atbalsta mehānismiem no valsts budžeta programmas “Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem”, kurus, savukārt, var palielināt ar apropriācijas palielinājumu virs tā līmeņa, kas noteikts valsts budžeta likumā. Līdz ar to valsts atbalsta mehānismi tiek ir izstrādāti un īstenoti visā periodā no iepriekšējā vidēja termiņa budžeta ietvara likuma sagatavošanas. Covid-19 noteiktie atbalsta pasākumi, kas tika pieņemti pēc likuma “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam” sagatavošanas, bet līdz 2021. gada 23. martam, tika aprakstīti Latvijas Stabilitātes programmā 2021.-2024. gadam. Šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā ir ietverta aktualizētā informācija par Covid-19 atbalsta pasākumiem un to fiskālo ietekmi 2020. un 2021. gadā un prognozēto ietekmi uz 2023. un 2024. gadu.

Latvijas fiskālās politikas vispārējais mērķis laika periodam no 2022. līdz 2024. gadam saglabājas tāds pats, kā iepriekšējos vidēja termiņa budžeta ietvara likumos un tas ir: “ilgtspējīgi kāpināt iedzīvotāju dzīves kvalitāti”. Dzīves kvalitāte ietver iedzīvotāju labklājību, medicīnas pakalpojumu pieejamību, dabas vidi, attīstītu infrastruktūru un kultūru, kvalitatīvu un darba tirgum atbilstošu izglītības sistēmas nodrošināšanu, valsts drošību, kā arī pārmērīgas iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzības novēršanu. Būtiski ir nodrošināt, ka valstī ir apstākļi dzīves kvalitātes uzlabošanai ne tikai šobrīd, bet arī turpmāk. Tāpēc fiskālās politikas mērķī ir akcentēta ilgtspēja. Ilgtspējīga dzīves kvalitātes kāpināšana nozīmē, ka publiskie finanšu resursi tiek novirzīti ne tikai pašreizējiem dzīves kvalitātes uzlabošanas pasākumiem, bet publiskie resursi 2022.-2024. gadam tiek plānoti un sadalīti tā, lai tiktu nodrošināti apstākļi, ka valsts dzīves kvalitāti varēs kāpināt arī ilgtermiņā. To var panākt atsakoties no pašreizējo izdevumu segšanas uz nākamo paaudžu rēķina jeb atsakoties no pārmērīgas publisko izdevumu palielināšanas uz deficīta pieauguma rēķina.

Latvijas fiskālās politikas vispārējais mērķis tiek īstenots (operacionalizēts) ar fiskālās politikas specifiskajiem mērķiem, jeb vidēja termiņa budžeta politikas prioritārajiem attīstības

virzieniem, kas katrā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā var atšķirties, attiecīgi reaģējot uz tā brīža izaicinājumiem.

Likumā “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” tiek izvirzīti šādi vidēja termiņa budžeta politikas prioritārie attīstības virzieni:

- **ienākumu nevienlīdzības mazināšana**, palielinot diferencēto neapliekamo ienākumu minimumu un īstenojot ģimenes valsts pabalsta reformu;
- **cilvēkkapitāla kapacitātes saglabāšana un stiprināšana publiskajā sektorā**, palielinot finansējumu ārstniecības personu, amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm, pedagogu, kultūras nozares un sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju darbinieku atalgojumu;
- **veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošana onkoloģijas jomā**, palielinot finansējumu kompensējamiem medikamentiem un nodrošinot nepieciešamā aprīkojuma iegādi;
- **valsts inovatīvā potenciāla stiprināšana**, palielinot zinātnes bāzes finansējumu un finansējumu fundamentālajiem un lietišķajiem pētījumiem;
- **pēcpandēmijas perioda ekonomiskās vides noturības veicināšana**, atbalstot uzņēmumu atgūšanos un attīstību, stiprinot uzņēmumu kapitāla bāzi un investīciju piesaisti;
- **publisko investīciju projektu portfeļa palielināšana un finansēšana** pašvaldību investīciju projektiem, valsts reģionālo autoceļu pārbūvē un atjaunošanā, lauksaimniecības, meža un zivsaimniecības nozaru infrastruktūras pilnveidošanā, ugunsdzēsības un glābšanas transportlīdzekļu iegādei un investīcijām valsts militārās un aizsardzības industrijas attīstībā.

Latvijas fiskālās politikas vispārējais mērķis un specifiskie mērķi ir tieši saistīti ar Nacionālo attīstības plānu 2021.-2027. gadam, kas ir hierarhiski augstākais nacionāla līmeņa septiņu gadu plānošanas dokuments, un rada nepieciešamos fiskālos apstākļus, lai īstenotu dzīvē Nacionālā attīstības plāna vīziju par Latviju: “2030. gadā Latvija būs plaukstoša aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsts. Ikviens varēs justies drošs un piederīgs Latvijai, šeit katrs varēs īstenot savus mērķus. Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās. Tas vienos sabiedrību jaunu, daudzveidīgu un neatkārtojamu vērtību radīšanai ekonomikā, zinātnē un kultūrā, kuras novērtēs, pazīs un cienīs arī ārpus Latvijas” (Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam).

Tālāk šajā nodaļā tiks sniegts izvērsums gan par to kā tiek aprēķināti pieejamie papildus resursi budžeta prioritāšu īstenošanai, gan arī par to, kādi ir Ministru kabineta pieņemtie lēmumi fiskālās politikas vispārējā mērķa un specifisko mērķu sasniegšanai. Informācija tiks ietverta sekojošās apakšdaļās:

- vidēja termiņa strukturālās bilances mērķu noteikšana;
- vispārējās valdības budžeta bilance;
- vidēja termiņa budžeta prioritārie attīstības virzieni.

2.1. VIDĒJA TERMIŅA STRUKTURĀLĀS BILANCES MĒRĶU NOTEIKŠANA

Vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances mērķu noteikšana parasti izriet no Fiskālās disciplīnas likumā un Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktajiem skaitliskajiem fiskālajiem nosacījumiem. Sakarā ar Covid-19 pandēmiju, ir aktivizēta Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula un tāpēc strukturālās bilances mērķa noteikšanā ir jāpiemēro citi apsvērumi.

Eiropas Komisija šī gada Pavasara pakotnes komunikācijā ir paziņojusi, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula 2022. gadā tiek saglabāta un ir sagaidāms, ka tā tiks izbeigta sākot ar 2023. gadu. Kā norādīts Eiropas Komisijas šā gada 3. marta paziņojumā, lēmums par vispārējās izņēmuma klauzulas izbeigšanu jāpieņem balstoties uz ekonomikas stāvokļa novērtējumu, pamatojoties uz kvantitatīviem kritērijiem, definējot ekonomisko aktivitāti Eiropas Savienībā salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni kā galveno kvantitatīvo kritēriju. Pamatojoties uz Eiropas Komisijas 2021. gada pavasara prognozi, pirmskrīzes ekonomiskā aktivitāte (2019. gada ceturktā ceturkšņa līmenis) Eiropas Savienībā tiks sasniegta 2021. gada ceturtajā ceturksnī, savukārt *Euro* zonā - 2022. gada pirmajā ceturksnī. Pamatojoties uz šo prognozi, Eiropas Komisijas ieskatā pastāv atbilstoši apstākļi, lai saglabātu vispārējā izņēmuma klauzulu 2022. gadā un izbeigtu tās darbību 2023. gadā.

Līdz ar to standarta fiskālie nosacījumi, kas paredzēti Stabilitātes un izaugsmes paktā, 2022. gadā netiek piemēroti. Tāpat ņemot vērā līdzšinējo praksi, kas tika piemērota iepriekšējā vidēja termiņa budžeta ietvara likuma sagatavošanā, arī likumā "Fiskālās disciplīnas likums" noteiktie skaitliskie fiskālie nosacījumi netiek piemēroti uz vispārējā izņēmuma klauzulas darbības laiku. Fiskālās disciplīnas likuma skaitlisko fiskālo nosacījumu piemērošanas principi šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma sagatavošanā ir definēti likuma "Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums" 33. panta otrajā daļā:

Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums

33. pants.

(2) Izstrādājot likumprojektu "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" un likumprojektu "Par valsts budžetu 2022. gadam" un izpildot minētos likumus, netiek piemēroti Fiskālās disciplīnas likuma 7. panta trešās daļas un 9., 10. un 13. panta nosacījumi, bet tiek piemēroti saskaņā ar Padomes 1997. gada 7. jūlija regulas (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu 5. panta otro daļu izdotā atzinuma nosacījumi.

Augstāk minētais regulējums paredz, ka Fiskālās disciplīnas likuma skaitlisko fiskālo nosacījumu vietā 2022. gada budžeta un šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma izstrādē tiek piemērotas Eiropas Savienības Padomes rekomendācijas fiskālās politikas jomā. Būtiski, ka atšķirībā no rekomendācijām 2021. gada budžeta izstrādei, šoreiz rekomendācijas ietver ne tikai kvalitatīva rakstura nosacījumus, bet arī kvantitatīva rakstura nosacījumus.

Eiropas Komisija 2021. gada 2. jūnija fiskālās politikas rekomendācijas, kas Eiropas Savienības Padomē ir pieņemtas šī gada 18. jūnijā, 2022. gada budžeta sagatavošanā cita starpā paredz šādus nosacījumus:

- 1) ir jākontrolē **nacionāli finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums**. Eiropas Komisija nacionāli finansētos primāros kārtējos izdevumus definē kā vispārējās valdības budžeta izdevumus, no kuriem atskaitīti parāda apkalpošanas izdevumi, kapitālie izdevumi, kārtējie Eiropas Savienības fondu izdevumi (Eiropas Savienības budžeta daļa), kā arī Covid-19 ārkārtas atbalsta izdevumi. Savukārt pieļaujamais izdevumu pieaugums kārtējā gadā tiek noteikts balstoties uz iepriekšējā gada kārtējo izdevumu apmēru, kas ņem vērā par 10 gadu vidējā potenciālā iekšzemes kopprodukta pieaugumu, iekšzemes kopprodukta deflatoru un diskrecionāros ieņēmumu pasākumus;
- 2) **Covid-19 ārkārtas vienreizējie pasākumi** ir finansējami uz deficīta pieauguma rēķina atbilstoši nepieciešamībai. Kvantitatīvi ierobežojumi netiek noteikti;
- 3) **nacionāli finansēto investīciju** apjoms 2022. gadā ir jāsaglabā. Rekomendācijas mērķis ir novērst risku, ka nacionāli finansētās investīcijas 2022. gadā tiek mazinātas, samazinot atbalstu Covid-19 pēcpandēmijas periodā, tai skaitā atbalstu ekonomikas sildīšanas mērķiem. Faktiski rekomendācija neliedz investīciju apjoma palielināšanu virs 2021. gada līmeņa, ja vien tas nerada risku publisko finanšu ilgtspējai, tātad, ja tie ir vienreizēji projekti, kas tiek pabeigti vidējā termiņā.

Vienlaikus pašreizējā brīdī pastāv liela nenoteiktība par fiskālo nosacījumu darbību 2023. gadā un turpmākajos gados, kas apgrūtina vidēja termiņa budžeta plānošanu. Vispārējā izņēmuma klauzula ar augstu varbūtību tiks atcelta 2023. gadā, bet saglabājas neskaidrība par to, kāda būs deficīta samazināšanas trajektorija un vai Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumi līdz tam laikam netiks grozīti.

Ņemot vērā šos apstākļus, šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma izstrādē 2022. gadam tika piemērotas Eiropas Savienības Padomes rekomendācijas fiskālās politikas jomā. Vienlaikus apstākļos, kad deficīta samazināšanas trajektorija vidējā termiņā normatīvajā regulējumā nav noteikta, 2022. gada budžeta un šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma izstrādē strukturālās bilances mērķi tiek noteikti, gan ņemot vērā minētās rekomendācijas, gan arī ņemot vērā strukturālās bilances mērķu ietekmi uz vispārējās valdības parāda līmeni.

2.1.1. 2022., 2023. un 2024.gada strukturālās bilances mērķi

Kā tika norādīts iepriekš, strukturālās bilances mērķu noteikšanā šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā 2022., 2023. un 2024. gadam netiek piemēroti Stabilitātes un izaugsmes pakts un Fiskālās disciplīnas likumā noteiktie fiskālie nosacījumi.

Šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likuma strukturālās bilances mērķis tiek aprēķināts:

1) pie nominālās budžeta bilances pie nemainīgas politikas

+pieskaita pieļaujamo fiskālo telpu, kas izlietojama nacionāli finansēto kārtējo primāro budžeta izdevumu finansēšanai;

+pieskaita budžeta izstrādes procesā pieņemto Covid-19 atbalsta pasākumu un publisko investīciju fiskālo ietekmi;

Rezultātā tiek iegūta nominālā budžeta bilance.

2) pie nominālās budžeta bilances

+pieskaita fiskālā nodrošinājuma rezervi;

-atskaita bilances ciklisko komponenti un vienreizējus pasākumus.

Rezultātā tiek iegūts strukturālās bilances mērķis.

Fiskālā telpa, savukārt, šoreiz tiek aprēķināta kā starpība starp vispārējās valdības parāda prognozēto līmeni pie nemainīgas politikas un vispārējās valdības parāda mērķa vērtību.

Fiskālās telpas aprēķins

Saskaņā ar nemainīgas politikas scenāriju, vispārējās valdības parāds 2022. gadā sasniedz 50% no iekšzemes kopprodukta, bet nākamajos divos gados samazinās zem 50% līmeņa (skat. 2.1. tabulu).

2.1. tabula. Vispārējās valdības parāda prognozes 2021.-2024. gadam, nemainīgas politikas scenārijs

	2021	2022	2023	2024
Iekšzemes kopprodukts, milj. <i>euro</i>	31 364	34 022	36 115	38 033
Valsts budžeta balance (pēc naudas plūsmas), milj. <i>euro</i>	-2 842	-1 285	-125	-77
Valsts budžeta balance, % no iekšzemes kopprodukta (pie nemainīgas politikas)	-9,1	-3,8	-0,3	-0,2
Vispārējās valdības parāda prognoze, milj. <i>euro</i> (pie nemainīgas politikas)*	15 566	17 015	17 369	18 088
Vispārējās valdības parāda prognoze, % no iekšzemes kopprodukta (pie nemainīgas politikas)*	49,6	50,0	48,1	47,6

*ņemot vērā Finanšu ministrijas valsts budžeta bilances prognozi, valsts parāda atmaksas grafiku, pieņemtos lēmumus par valsts atbalsta sniegšanu uzņēmumiem (ieguldījumi p/k), valsts aizdevumu prognozi u.c. plūsmas Valsts kases kontos.

Pašreizējā fiskālā politika balstās viedoklī, ka 2022. gadā un turpmākajos gados vispārējās valdības parāds būtu saglabājams tuvu 50% no iekšzemes kopprodukta.

Jāatzīmē, ka atšķirībā no situācijas, kad fiskālo telpu var noteikt precīzi pēc skaitliskajiem fiskālajiem nosacījumiem, telpas noteikšana pēc parāda līmeņa, kas, savukārt, tiek noteikts pēc parāda ilgtspējas kritērija, ir saistīts ar augstu nenoteiktību, jo to ietekmē ilgtermiņa izaugsmes, iekšzemes kopprodukta deflatora un procentu likmju dinamika. Līdz ar to parāda līmeņa noteikšana pēc šī kritērija ar precizitāti līdz decimāldaļai nav iespējama. Līdz ar to parāda līmeņa nosprausana ar precizitāti, kas nepieciešama fiskālās telpas aprēķināšanai ietver zināmu arbitraritātes elementu.

Ņemot vērā minēto un sekojot Eiropas Savienības rekomendācijām par fiskālo politiku 2022. gadā, pieļaujamais parāda līmenis tika nosprausts 50,9% no iekšzemes kopprodukta līmenī, šo robežvērtību ļaujot sasniegt ar kārtējiem izdevumiem. Šo robežvērtību var pārkāpt ar investīciju izdevumiem un ārkārtas izdevumiem Covid-19 pandēmijas negatīvas ietekmes mazināšanai.

Jāatzīmē, ka ikviens jaunās politikas lēmums, kas tiek finansēts ar kārtējiem izdevumiem uz deficīta pieauguma rēķina, nominālā izteiksmē valsts parādu palielina ne tikai tajā gadā, kad pasākums tiek ieviests, bet parāds turpina augt visos turpmākajos gados. Līdz ar to kārtējo izdevumu finansēšana uz deficīta pieauguma rēķina būtiskāk ietekmē parāda pieaugumu, nekā vienreizējie pasākumi, kā investīcijas un Covid-19 ārkārtas pasākumi. Parāda attiecība pret iekšzemes kopproduktu, savukārt, ir atkarīga no parāda kumulatīvā pieauguma

ātruma attiecības pret iekšzemes kopprodukta pieaugumu. Līdz ar to, situācijā, kad 2022. gada parāda līmenis pret iekšzemes kopproduktu Latvijai nav kritisks rādītājs (ja tas paliek 50-55% robežās), bet būtiski ir nodrošināt parāda samazināšanas trajektoriju vidējā termiņā, fiskālā telpa šoreiz tiek noteikta kārtējiem izdevumiem. Tās apmērs tiek kalibrēts tā, lai saskaņā ar makroekonomiskajām un fiskālajām prognozēm, parāds samazinātos vidējā termiņā. Savukārt, investīcijas un ārkārtas Covid-19 pasākumus var finansēt virs nospraustā 50,9% no iekšzemes kopprodukta līmeņa.

Kā redzams 2.2. tabulā, valsts parāda pieaugums no 50,0% no iekšzemes kopprodukta (nemainīgas politikas scenārijs) līdz 50,9% no iekšzemes kopprodukta dod iespēju kārtējos izdevumus palielināt par 302 milj. *euro*. Vienlaicīgi šāds kārtējo izdevumu palielinājuma izsauktais parāda pieaugums 2022. gadā nodrošina, ka turpmākajos gados parāds samazinās un 2024. gadā ir 49,9% no iekšzemes kopprodukta.

Tai pat laikā publiskās investīcijas un Covid-19 pasākumi palielina valsts parāda līmeni, bet saglabā parāda samazināšanās dinamiku vidējā termiņā (skat. 2.2. tabulu).

2.2. tabula. Vispārējās valdības parāda prognozes 2021.-2024. gadam, “tuvu 50% no iekšzemes kopprodukta” scenārijs

	2021	2022	2023	2024
Vispārējās valdības parāda prognoze, % no iekšzemes kopprodukta (pie nemainīgas politikas)	49,6	50,0	48,1	47,6
Vispārējās valdības parāda prognoze, % no iekšzemes kopprodukta (pie mērķis 2022.gadā 50,9 % no iekšzemes kopprodukta)	49,6	50,9	49,8	49,9
Pieļaujamais parāda pieaugums 2022. gadā līdz mērķim, milj. <i>euro</i>		1 751		
t.sk. plānotais pieaugums pie nemainīgas politikas, milj. <i>euro</i>		1 449	354	720
fiskālā telpa, milj. <i>euro</i>		302	302	302
fiskālā telpa, % no iekšzemes kopprodukta		0,9	0,8	0,8

Jāatzīmē, ka šāds fiskālās politikas scenārijs vienlaicīgi nodrošina, ka 2022., 2023. un 2024. gadā nacionāli finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums starp n-1 un n gadu jebkurā no šiem gadiem atbilst Eiropas Savienības fiskālajā rekomendācijā noteiktajiem, ka šis pieaugums nedrīkst pārsniegt desmit gadu vidējo potenciālā iekšzemes kopprodukta pieaugumu.

Covid-19 atbalsta pasākumi un publiskās investīcijas

Kā tika minēts iepriekš, Eiropas Savienības Padomes fiskālās rekomendācijas nosaka, ka 2022. gadā ir jānodrošina nacionāli finansēto primāro izdevumu pieauguma kontrole. Attiecībā uz bruto pamatkapitāla pieauguma apjomu, rekomendācija aicina investīcijas saglabāt, savukārt Covid-19 ārkārtas vienreizējie pasākumi ir finansējami uz deficīta pieauguma rēķina atbilstoši nepieciešamībai.

Šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma sagatavošanā Ministru Kabinets ir pieņēmis lēmumus gan par papildu atbalsta pasākumiem pandēmijas negatīvas ietekmes seku

mazināšanai, gan papildu publisko investīciju projektu īstenošanu (detalizētu informāciju skat. 2.3.1. nodaļā). Attiecīgi šīs izdevumu kategorijas var finansēt pārsniedzot iepriekš definēto fiskālo telpu.

Strukturālās budžeta bilances mērķi

Veicot iepriekš minētās darbības ir iegūti visi nepieciešamie mainīgie, lai varētu definēt strukturālās bilances mērķi 2022.-2024. gadam. Veiktais aprēķins ir atspoguļots 2.3. tabulā.

2.3. tabula. Strukturālās bilances mērķis 2022.-2024. gadam

% no iekšzemes kopprodukta		2022	2023	2024
(1)	nominālā bilance, nemainīgas politikas scenārijs	-2,9	-1,2	-0,3
(2)	pieļaujamā fiskālā telpa	0,9	0,8	0,8
(3)	Covid-19 atbalsta pasākumi, investīcijas un citi fiskālo telpu koriģējoši lēmumi	0,9	0,0	0,1
(4)=(1)-(2)-(3)	nominālā bilance, politikas scenārijs	-4,8	-2,1	-1,3
(5)	fiskālā nodrošinājuma rezerve	0,1	0,1	0,1
(6)=(4)-(5)	nominālā bilance (vidēja termiņa budžeta ietvara likums)	-4,9	-2,2	-1,4
(7)	bilances cikliskā komponente	-0,2	0,0	0,1
(8)	vienreizējie pasākumi	0,0	0,0	0,0
(9)=(6)-(7)-(8)	strukturālās bilances mērķis	-4,7	-2,1	-1,4

Nemot vērā iepriekš veiktos aprēķinus, tiek noteikti kvantitatīvie fiskālie mērķi vidējam termiņam, t.i., nodrošināt vispārējās valdības budžeta strukturālo bilanci 2022. gadā -4,7% no iekšzemes kopprodukta, 2023. gadā -2,1% no iekšzemes kopprodukta un 2024. gadā -1,4% no iekšzemes kopprodukta. Vispārējās valdības nominālā bilance (šī ietvara likuma vajadzībām) tiek noteikta: -4,9% no iekšzemes kopprodukta 2022. gadam, -2,2% no iekšzemes kopprodukta 2023. gadam un -1,4% no iekšzemes kopprodukta 2024. gadam.

2.1.2. Koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu noteikšana

Atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma nosacījumiem, līdztekus citiem fiskālajiem rādītājiem, vidēja termiņa budžeta ietvara veidošanas ietvaros ir nepieciešams aprēķināt koriģētos maksimāli pieļaujamā valsts budžeta izdevumus. Šī fiskālā rādītāja aprēķināšanas vispārējos principus nosaka likuma Fiskālās disciplīnas likuma 15. pants, savukārt, detalizēts aprēķināšanas algoritms ir izklāstīts šajā sadaļā.

Aprēķinu algoritms tiek uzsākts ar minimāli plānojamās vispārējās valdības strukturālās bilances mērķa definēšanu, kas saskaņā ar iepriekšējās sadaļas aprakstu 2022. gadā ir -4,7% no iekšzemes kopprodukta, 2023. gadā ir -2,1% no iekšzemes kopprodukta un 2024. gadā ir -1,4% no iekšzemes kopprodukta apmērā.

Turpmākie algoritma soļi paredz aprēķināt vispārējās valdības budžeta bilances apmēru, kas atbilst minimāli plānojamam vispārējās valdības strukturālās bilances mērķim. To aprēķina pie minimāli plānojamā vispārējās valdības strukturālās bilances mērķa pieskaitot vispārējās valdības budžeta bilances ciklisko komponenti un, ja tādi ir, vienreizējos un citus pagaidu pasākumus (*one-off and other temporary measures*). Līdz ar to tiek iegūta vispārējās valdības budžeta bilance monetārajā izteiksmē, kas 2022. gadā ir -1654,9 milj. euro, 2023. gadā ir -784,5

milj. *euro* un 2024. gadā ir -516,2 milj. *euro*.

Tālāk ir nepieciešams veikt valsts budžeta bilances aprēķināšanu, ko iegūst no iepriekš aprēķinātās vispārējās valdības budžeta bilances atskaitot prognozēto pašvaldību budžeta bilanci, prognozēto atvasināto publisko personu un budžeta nefinansēto iestāžu budžeta bilanci, kā arī EKS korekciju apjomu. Veicot iepriekš minētās darbības, tiek iegūta valsts budžeta bilance katram gadam. Tās apmērs 2022. gadā ir -1777,0 milj. *euro*, 2023. gadā ir -345,3 milj. *euro* un 2024. gadā ir -340,7 milj. *euro*.

Pēdējais solis, lai aprēķinātu maksimāli pieļaujamos valsts budžeta izdevumus, ir atskaitīt no prognozētajiem valsts budžeta ieņēmumiem iepriekš aprēķināto valsts budžeta bilanci. Tādējādi, iegūstam maksimāli pieļaujamos valsts budžeta izdevumus saskaņā ar fiskālajiem nosacījumiem, kas 2022. gadā ir 12440,4 milj. *euro*, 2023. gadā ir 12113,0 milj. *euro* un 2024. gadā attiecīgi 12351,3 milj. *euro*.

Kad ir iegūti maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi, Fiskālās disciplīnas likumā ir noteikts, ka no tiem ir nepieciešams izslēgt izlīdzinātos izdevumus, kuru aprēķināšanu nosaka likuma Fiskālās disciplīnas likuma 18. pants. Atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajam, izdevumu izlīdzināšana tiek piemērota:

- Eiropas Savienības struktūrfondu, Kohēzijas fonda, kopējās lauksaimniecības politikas un kopējās zivsaimniecības politikas izdevumiem;
- valsts budžeta izdevumiem, kas saistīti ar tās valsts parāda daļas apkalpošanu, kura ietilpst Valsts kases kompetencē.

Izdevumu izlīdzināšanas mērķis ir vidējā termiņā novērst augsti svārstīgu valsts budžeta izdevumu kategoriju ietekmi uz kopējo valsts budžeta izdevumu apmēru, tādējādi plānošanas fāzē nodrošinot izdevumu stabilitāti vidējā termiņā.

Izdevumu izlīdzināšana Eiropas Savienības struktūrfondu, Kohēzijas fonda, kopējās lauksaimniecības politikas un kopējās zivsaimniecības politikas izdevumiem tiek veikta 2014.-2020. gada un 2021.-2027. gada Eiropas Savienības plānošanas periodam, pielietojot likuma Fiskālās disciplīnas likuma 18. panta nosacījumus.

Valsts parāda apkalpošanas izdevumu izlīdzināšana tiek veikta saskaņā ar 2014. gada 29. aprīļa Ministru kabineta noteikumiem Nr. 228 "Noteikumi par valsts parāda apkalpošanas izlīdzināto izdevumu aprēķināšanas metodoloģiju", kas izdoti saskaņā ar Fiskālās disciplīnas likuma 18. panta septīto daļu. Šie noteikumi paredz, ka izlīdzināti tiek Valsts kases kompetencē esošie valsts parāda daļas apkalpošanas izdevumi, kas noteikti Finanšu ministrijas valsts pamatbudžeta apakšprogrammā 31.02.00 "Valsts parāda vadība".

Pēc izlīdzināto izdevumu noteikšanas ir iespējams noteikt koriģētos maksimāli pieļaujamos valsts budžeta izdevumus, no maksimāli pieļaujamiem valsts budžeta izdevumiem atskaitot izlīdzināto izdevumu apmēru. Izstrādājot šo vidēja termiņa budžeta ietvara likumu tiek noteikti koriģētie maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi turpmākajiem trim gadiem un tas ir maksimālais izdevumu sliekšnis, kuru var atļauties sasniegt valsts budžetā, neskaitot Eiropas Savienības fondu izdevumus un valsts parāda apkalpošanas izdevumus.

Maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi atbilstoši Fiskālās disciplīnas likumam (maksimālais izdevumu sliekšnis, kuru var atļauties sasniegt valsts budžetā) tiek noteikti pie koriģētajiem maksimāli pieļaujamajiem valsts budžeta izdevumiem pieskaitot faktiskos Eiropas Savienības fondu un faktiskos valsts parāda apkalpošanas izdevumus. Līdz ar to šādi iegūtie maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi, ja tādi tiktu veikti, vispārējā gadījumā

neatbilstu Fiskālās disciplīnas likuma un Stabilitātes un izaugsmes pakta fiskālajiem nosacījumiem – atsevišķos gados izdevumi būtu zemāki, bet citos gados lielāki. Tāpēc, lai nodrošinātu atbilstību fiskālajiem nosacījumiem, kas ir galvenais kritērijs, vērtējot Eiropas Savienības dalībvalstu budžetus, izlīdzināšana iepriekšējos vidēja termiņa budžeta ietvaros netika veikta. Šoreiz, sakarā ar vispārējo izņēmuma klauzulu 2022. gadā un neskaidrību par deficīta samazināšanas trajektoriju turpmākajos gados, kā jau tika aprakstīts iepriekš, vispārējās valdības strukturālā bilance tiek aprēķināta par pamatu ņemot faktisko nominālo bilanci. Šādos apstākļos izdevumu izlīdzināšana nav pamatota un netiek veikta, un izlīdzinātie izdevumi sakrīt ar faktiskajiem izdevumiem. Ņemot vērā minēto, koriģētie maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi 2022. gadā ir 10796,3 milj. *euro*, 2023. gadā ir 10184,4 milj. *euro* un 2024. gadā attiecīgi 10442,3 milj. *euro*.

2.4. tabulā ir sniegts kopsavilkums par koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu aprēķināšanas galarezultātu un starprezultātiem. Maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi atbilstoši Fiskālās disciplīnas likumam tiek noteikti pie koriģētajiem maksimāli pieļaujamajiem valsts budžeta izdevumiem pieskaitot faktiskos Eiropas Savienības fondu un faktiskos valsts parāda apkalpošanas izdevumus. Kā parādīts 2.4. tabulā, maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi atbilstoši Fiskālās disciplīnas likumam 2022. gadā ir 12473,1 milj. *euro*, 2023. gadā ir 12124,3 milj. *euro* un 2024. gadā ir 12362,5 milj. *euro*. Savukārt, faktiskie valsts budžeta izdevumi 2022. gadā ir 12439,1 milj. *euro*, 2023. gadā ir 12088,2 milj. *euro* un 2024. gadā attiecīgi 12324,4 milj. *euro*. Starpību starp šiem diviem lielumiem, veido fiskālā nodrošinājuma rezervi.

2.4. tabula. Fiskālie rādītāji, kas tiek izmantoti koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu aprēķināšanā

		2022	2023	2024
0	Iekšzemes kopprodukts, faktiskajās cenās, milj. <i>euro</i>	34021,8	36115,4	38032,9
1	Strukturālās bilances mērķis, % no iekšzemes kopprodukta	-4,7	-2,1	-1,4
2	Cikliskā komponente, % no iekšzemes kopprodukta	-0,2	0,0	0,1
3	Vienreizējie un pagaidu pasākumi, % no iekšzemes kopprodukta	0,0	0,0	0,0
4=1+2+3	Vispārējās valdības budžeta nominālā bilance, % no iekšzemes kopprodukta	-4,9	-2,2	-1,4
5=4*0	Vispārējās valdības nominālā bilance, milj. <i>euro</i>	-1654,9	-784,5	-516,2
6	Pašvaldību budžeta bilance, milj. <i>euro</i>	-196,0	-160,8	-147,2
7	Atvasināto personu un budžeta nefinansētu iestāžu budžeta bilance, milj. <i>euro</i>	-26,9	-38,0	-37,6
8	EKS korekcijas, milj. <i>euro</i>	344,9	-240,4	9,3
9=5-6-7-8	Valsts budžeta bilance, milj. <i>euro</i>	-1777,0	-345,3	-340,7
10	Valsts budžeta ieņēmumi, milj. <i>euro</i>	10696,1	11779,0	12021,8
11=10-9	Maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi, milj. <i>euro</i>	12473,1	12124,3	12362,5
12=12.1+12.2	Izlīdzinātie izdevumi, milj. <i>euro</i>	1644,0	1928,6	1909,0
12.1	t.sk. izlīdzinātie ES fondu izdevumi, milj. <i>euro</i>	1478,2	1725,4	1704,4
12.1.1	t.sk. neatmaksājamā daļa	167,3	217,8	225,1
12.1.2	atmaksājamā daļa	1310,9	1507,6	1479,3
12.2	Izlīdzinātie valsts parāda apkalpošanas izdevumi	165,9	203,3	204,6
13=11-12	Koriģētie maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumi, milj. <i>euro</i>	10829,1	10195,7	10453,5

14=15+16	Faktiskie izdevumi	1644,0	1928,6	1909,0
15	t.sk. Eiropas Savienības fondu izdevumi – augšup vērsta metode	1478,2	1725,4	1704,4
15.1	t.sk. neatmaksājamā daļa	167,3	217,8	225,1
15.2	atmaksājamā daļa	1310,9	1507,6	1479,3
16	Valsts parāda apkalpošanas izdevumi	165,9	203,3	204,6
17=13+14	Valsts budžeta izdevumi, milj. euro - lejup vērsta metode	12473,1	12124,3	12362,5
18	Valsts budžeta izdevumi, milj. euro - augšup vērsta metode	12439,1	12088,2	12324,4
19=17-18	Starpība	34,0	36,1	38,0
20	<i>Fiskālā nodrošinājuma rezerve atbilstoši likumam "Fiskālās disciplīnas likums"</i>	34,0	36,1	38,0
21	<i>Fiskālā telpa</i>	0,0	0,0	0,0

Maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu precizēšanai budžeta izpildes laikā

Fiskālās disciplīnas likuma 5. panta pirmās daļas 1. punkts nosaka, ka koriģētos maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevums precizē, ja rodas izmaiņas valsts pamatbudžeta izdevumos sakarā ar aktuālākām valsts sociālo pabalstu un pensiju saņēmēju kontingenta prognozēm.

Lai gan iepriekš definētā pieeja šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma sagatavošanā neparedz Fiskālās disciplīnas likuma standarta skaitlisko fiskālo nosacījumu piemērošanu t.sk. ir pieļaujams Fiskālās disciplīnas likumā noteiktais vidēja termiņa budžeta ietvara likumā koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu griestu pārsniegums, Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 33. pantā noteiktās normas par Fiskālās disciplīnas likuma piemērošanu neparedz, ka vidēja termiņa budžeta ietvara likumā nebūtu jānosaka koriģētie maksimāli pieļaujamie valsts budžeta izdevumu griesti kā tādi. Tāpat šī informācija var tikt izmantota gadījumā, ja nākamā gada vidēja termiņa budžeta ietvara likumprojekta izstrādē būs jāpiemēro standarta Fiskālās disciplīnas likuma skaitliskie fiskālie nosacījumi.

Tādējādi, ir nepieciešams fiksēt valsts sociālo pabalstu un pensiju saņēmēju kontingenta prognozes koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu aprēķināšanas brīdī, tātad prognozes, saskaņā ar kurām, ir izstrādāts likums "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam". Līdz ar to šo paskaidrojumu:

- 4. pielikumā ir sniegta informācija par no Aizsardzības ministrijas pamatbudžeta programmas "Militārpersonu pensiju fonds" izmaksājamo izdienas pensiju saņēmēju prognozēm;
- 5. pielikumā ir sniegta informācija par no Labklājības ministrijas pamatbudžeta izmaksājamo valsts sociālo pabalstu saņēmēju prognozēm;
- 6. pielikumā ir sniegta informācija par no Labklājības ministrijas pamatbudžeta izmaksājamo izdienas pensiju saņēmēju prognozēm;
- 7. pielikumā ir sniegta informācija par no Labklājības ministrijas pamatbudžeta izmaksājamo piemaksu pie vecuma un invaliditātes pensijas saņēmēju prognozēm;

Fiskālās disciplīnas likuma 5. panta pirmās daļas 2. punkts nosaka, ka koriģētos maksimāli pieļaujamais valsts budžeta izdevums precizē, ja rodas izmaiņas valsts speciālā

budžeta izdevumos sakarā ar aktuālākām sociālās apdrošināšanas pakalpojumu saņēmēju kontingenta, kā arī pensiju un pabalstu vidējā apmēra prognozēm. Tādējādi ir nepieciešams fiksēt sociālās apdrošināšanas pakalpojumu saņēmēju kontingenta, kā arī pensiju un pabalstu vidējā apmēra prognozes koriģēto maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu aprēķināšanas brīdī, tātad prognozes, saskaņā ar kurām ir izstrādāts likums “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”. Šī informācija ir sniegta 8. pielikumā.

2.1.3. Uzkrāto bilanču starpības

Fiskālās disciplīnas likuma 11. pants nosaka automātisko *ex-post* korekcijas mehānismu, t.i. minimālās plānojamās vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances koriģēšanu, lai nodrošinātu to, ka iepriekšējo gadu faktiskās novirzes no bilances nosacījuma (Fiskālās disciplīnas likuma 10. pants) neietekmē budžeta sabalansētību. Ja budžeta izpildes gaitā tiek konstatēts, ka uzkrātā faktisko strukturālo bilanču novirze no plānoto bilanču apmēra ir pasliktinājusies par vismaz 0,5% no iekšzemes kopprodukta, nākamā vidēja termiņa budžeta likuma trešajā gadā vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances mērķi nosaka par 0,5% no iekšzemes kopprodukta lielāku. Lai novērtētu uzkrāto bilanču starpību, tika veikti aprēķini, kas attēloti 2.5. tabulā.

2.5. tabula. Uzkrāto bilanču starpības aprēķins

		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Iekšzemes kopprodukts (faktiskajās cenās), milj. <i>euro</i>	22749,0	23625,8	24572,1	25371,3	26984,4	29153,6	30647,2	29511,0
2	Faktiskā vispārējās valdības budžeta strukturālā bilance, % no iekšzemes kopprodukta	-1,4	-1,6	-2,0	-0,4	-1,4	-1,7	-0,7	-2,8
3.(1. × 2.)	Faktiskā vispārējās valdības budžeta strukturālā bilance, milj. <i>euro</i>	-314,8	-384,8	-480,2	-106,2	-374,6	-493,2	-205,3	-820,8
4	Minimālā plānojamā vispārējās valdības budžeta strukturālā bilance, % no iekšzemes kopprodukta	-1,3	-1,0	-1,0	-0,9	-1,0	-1,2	-0,6	-0,5
5.(1. × 4.)	Minimālā plānojamā vispārējās valdības budžeta strukturālā bilance, milj. <i>euro</i>	-296,2	-236,2	-243,2	-225,3	-270,3	-354,3	-173,6	-137,2
6.(3.-5.)	Saimnieciskā gada bilanču starpība, milj. <i>euro</i>	-18,6	-148,6	-237,0	119,1	-104,3	-138,9	-31,7	-683,6
7.((6.:1.)×100)	Saimnieciskā gada bilanču starpība, % no iekšzemes kopprodukta	-0,1	-0,6	-1,0	0,5	-0,4	-0,5	-0,1	-2,3
8.(Σ(6.))	Uzkrāto bilanču starpības summa (kumulatīvi), milj. <i>euro</i>	-18,6	-167,2	-404,2	-285,1	-389,4	-528,3	-560,0	-1243,7
9.((8./1.)×100)	Uzkrāto bilanču starpības summa, % no iekšzemes kopprodukta	-0,1	-0,7	-1,6	-1,1	-1,4	-1,8	-1,8	-4,2
10	Likuma "Fiskālās disciplīnas likums" 11. panta nosacījums, % no iekšzemes kopprodukta	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5

Salīdzinot ar likumu "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam"

tika precizēti vispārējās valdības strukturālās bilances faktiskie rādītāji visā apskatāmajā laika periodā. Izmaiņas skaidrojamas gan ar potenciāla iekšzemes kopprodukta pārskatīšanu no Finanšu ministrijas puses, gan ar faktisko iekšzemes kopprodukta datu korekciju, ko veic Centrālā statistikas pārvalde, kas ietekmēja cikliskās komponentes rādītājus un līdz ar to arī vispārējās valdības strukturālo bilanci. Rezultātā, gatavojot likumu "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022. 2023. un 2024. gadam" tika secināts, ka jau kopš 2014. gada uzkrāto bilanču starpības summa pārsniedz pieļaujamo kritēriju.

Atbilstoši likuma Fiskālās disciplīnas likuma 11. panta ceturtajam punktam, minimālo plānojamo vispārējās valdības budžeta strukturālo bilanci koriģē, ja uzkrāto bilanču starpību summa pārsniedz robežvērtību ietvara likuma projekta sagatavošanas gadā. Uz pašreizējo brīdi pēdējais gads, par kuru ir pieejami faktiskie statistikas dati par nominālo budžeta bilanci ir 2020. gads, kas attiecīgi tālāk tiek izmantots kā references gads nosacījuma pārbaudei. Attiecīgi uz 2020. gadu, ņemot vērā statistisko informāciju par vispārējās valdības budžeta nominālo bilanci un Finanšu ministrijas izlaižu starpības novērtējumu, uzkrāto bilanču starpību summa pārsniedz Fiskālās disciplīnas likumā noteikto robežvērtību un ir -4,2% no iekšzemes kopprodukta, tādējādi pirmsšķietami 2024. gadā būtu jāveic strukturālās bilances mērķa korekcijas.

Tomēr izdarot secinājumus par strukturālās bilances mērķa korekciju ir jāņem vērā vairāki apstākļi. Pirmkārt, šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma sagatavošanā netiek piemēroti Fiskālās disciplīnas likuma fiskālie nosacījumi t.sk. bilances nosacījums. Tā, kā Fiskālās disciplīnas likuma 11. panta korekcijas mehānisma piemērošana ir pakārtota bilances nosacījuma darbībai, attiecīgi strukturālās bilances mērķa korekcija nebūtu veicama.

Otrkārt, kā iepriekš tika minēts, pašlaik nav zināms, kāda būs Eiropas Savienībā noteiktā deficīta samazināšanas trajektorija dalībvalstīm vidējam termiņam. Šādos apstākļos fiskālās korekcijas mehānismu nav iespējams pielietot.

Ņemot vērā augstāk minēto, šajā vidēja termiņā budžeta ietvara likumā strukturālās bilances mērķa koriģēšana netiek veikta.

2.1.4. Vidēja termiņa strukturālās budžeta bilances mērķu salīdzinājums

2.5. tabulā ir atspoguļots salīdzinājums starp likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam" un likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" noteiktajiem vispārējās valdības strukturālās bilances mērķiem.

2.6. tabula. Vispārējās valdības budžeta mērķu salīdzinājums starp vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam

	Vidēja termiņa budžeta ietvara likums 2021-2023		Vidēja termiņa budžeta ietvara likums 2022-2024		Starpība (3)=(2)-(1)
	Strukturālās bilances mērķis (1)	Noteicošais fiskālais nosacījums	Strukturālās bilances mērķis (2)	Noteicošais fiskālais nosacījums	
2021	-2,1	Bilances nosacījums	x	x	x
2022	-1,1	Bilances nosacījums	-4,7		-3,6
2023	-0,5	Bilances nosacījums	-2,1		-1,6
2024	x	x	-1,4		x

Salīdzinot strukturālās bilances mērķi 2022. gadam un 2023. gadam starp abiem vidēja termiņa budžeta ietvara likumiem, jāņem vērā specifiskie apstākļi 2020. gadā un 2021. gadā, kas attiecīgi izskaidro būtisko starpību attiecīgajos gados un ir detalizēti aprakstīti 2.1.1. nodaļā.

2.1.5. Vispārējās valdības sektorā klasificēto kapitālsabiedrību faktiskā ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci un parādu

Likuma “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 18. pantā ir noteikts, ka informācija par vispārējās valdības sektorā iekļauto kapitālsabiedrību faktisko un prognozēto ietekmi uz vispārējās valdības izdevumiem, ieņēmumiem, budžeta bilanci un parādu ir publiski pieejama un Finanšu ministrija to iekļauj likuma paskaidrojumos. Informācija par vispārējā valdības sektorā iekļauto kapitālsabiedrību faktisko ietekmi uz vispārējās valdības neto aizdevumiem vai aizņēmumiem (B.9) un parādu 2018., 2019. un 2020. gadā tiek atspoguļota 2. pielikumā. Informācija par vispārējās valdības sektorā iekļauto kapitālsabiedrību prognozēto ietekmi vispārējās valdības neto aizdevumiem vai aizņēmumiem (B.9) 2022., 2023. un 2024. gadā atrodama 2. pielikumā, un informācija par vispārējās valdības sektorā iekļauto kapitālsabiedrību prognozēto ietekmi uz vispārējās valdības parādu 2022., 2023. un 2024. gadā atrodama 3. pielikumā.

2.2. VISPĀRĒJĀS VALDĪBAS BUDŽETA BILANCE

2.2.1. Vispārējās valdības budžeta struktūra

Eiropas Savienības dalībvalstīs makroekonomisko rādītāju un publisko finanšu statistiku uzskaita atbilstoši vienotai un harmonizētai metodoloģijai – Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmai (turpmāk – EKS)¹⁰. 2014. gada septembrī Eiropas Savienībā tika

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 549/2013 par Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmu Eiropas Savienībā.

ieviesta pārskatītā un atjaunotā EKS 2010, savukārt līdz tam nacionālo kontu sistēmas aprēķinos lietoja EKS 95, kas balstījās uz ANO 1993. gadā pieņemtajām nacionālo kontu sistēmas metodoloģijas rekomendācijām.

EKS ir starptautiski atzīts gan vispārēju ekonomikas procesu, gan atsevišķu ekonomikas sektoru, piemēram, valdības finanšu uzskaites standarts. EKS piemēro Māstrihtas kritēriju uzraudzībai un tā ir Eiropas Savienības fiskālās pārvaldības pamatā.

Ja Latvijā valsts finanšu vadībai izmanto naudas plūsmā balstītu nacionālo metodoloģiju, tad EKS mērķis ir, ievērojot detalizētus metodiskus nosacījumus, transformēt naudas plūsmas ieņēmumus un izdevumus uz EKS ieņēmumiem un izdevumiem. Tādējādi arī budžeta deficītu vai pārpalikumu var izteikt kā:

- vispārējās valdības budžeta bilanci (EKS metodoloģija) vai
- konsolidētā kopbudžeta bilanci (nacionālā metodoloģija).

2.1. attēls. Vispārējās valdības budžeta struktūra (S130000)

Lai nodrošinātu pāreju no nacionālās uzskaites kopbudžeta uz vienoto EKS standartu, konsolidētā kopbudžeta bilancei piemēro EKS korekcijas, kas sevī ietver uzskaites metodoloģijas atšķirības. Būtiskākās EKS publisko finanšu statistikas metodoloģijas atšķirības salīdzinājumā ar nacionālo metodoloģiju ir šādas:

- EKS uzskaites pamatā ir uzkrājuma princips, savukārt nacionālajā budžeta vadībā ievēro naudas plūsmas principu;
- nacionālajā uzskaitē atsevišķu veidu finanšu darījumi (aizdevumi u.tml.) EKS izpratnē var būt nefinanšu darījumi, attiecīgi ietekmējot budžeta izdevumus;

¹¹ Valsts (S130130) vai pašvaldību struktūru (S130330) kontrolētās un finansētās komercsabiedrības. Komersantu saraksts ir pieejams Centrālās statistikas pārvaldes tīmekļvietnē https://tools.csb.gov.lv/isk/lv_

¹² No valsts budžeta daļēji finansēto atvasināto publisko personu (S130160) un budžeta nefinansēto iestāžu budžeti (S130150). Iestāžu saraksts pieejams turpat, Centrālās statistikas pārvaldes tīmekļvietnē.

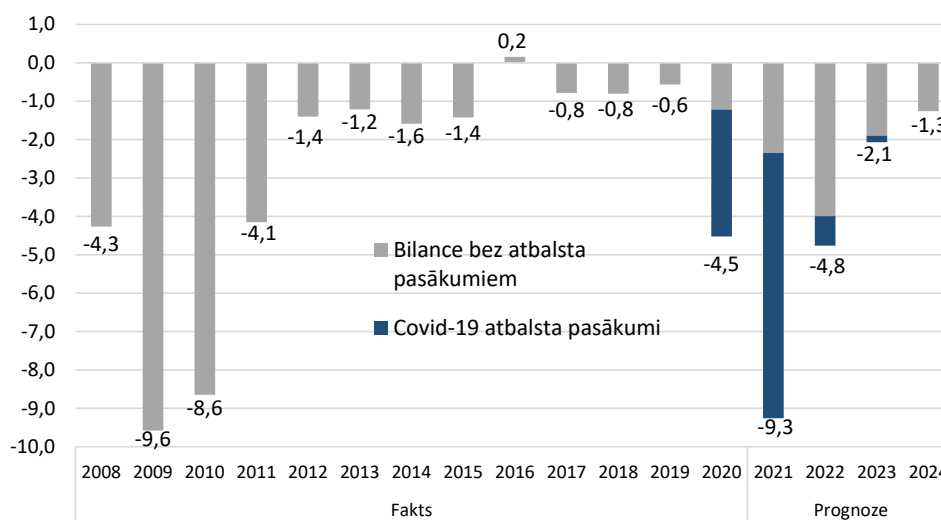
- EKS ir plašāks sektorālais tvērums – tas ir attiecināms uz visu vispārējās valdības institucionālo sektoru, tajā skaitā uz valsts vai pašvaldību kontrolētām un finansētām komercsabiedrībām, taču nacionālā budžeta uzskaitē aptver vien tipiskās budžeta iestādes.

Valsts finanšu uzskaiti atbilstoši EKS metodoloģijai Latvijā veic Centrālās statistikas pārvalde. Savukārt Finanšu ministrija izstrādā vispārējās valdības budžeta prognozes, ievērojot Centrālās statistikas pārvaldes izmantoto EKS metodiku, tādējādi nodrošinot prognozēto rādītāju metodoloģisku atbilstību vienotajiem EKS pamatprincipiem.

Finanšu ministrija, veidojot vispārējās valdības budžeta bilances prognozes, veic pieklasificēto valsts un pašvaldību komersantu aptauju. Aptaujās tiek apkopota informācija par visu vispārējās valdības sektorā ietilpstošo valsts un pēc apgrozījuma lielāko pašvaldību komersantu plānoto saimniecisko darbību. Apkopotā informācija ļauj Finanšu ministrijai aprēķināt šo komersantu saimnieciskās darbības rezultāta ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci.

2.2.2. Vispārējās valdības budžeta bilance

Covid-19 pandēmijas ietekmē vispārējās valdības budžeta deficīts pēdējos divos gados ir būtiski palielinājies un ievērojami pārsniedz līmeni pirms pandēmijas. Ja saskaņā ar *Eurostat* datiem 2019. gadā vispārējās valdības budžeta deficīts bija 174,1 milj. *euro* jeb 0,6% no iekšzemes kopprodukta, tad 2020. gadā, samazinoties nodokļu ieņēmumiem un būtiski palielinoties izdevumiem ekonomikas atbalstam, deficīts bija 1,3 miljardi *euro* jeb 4,5% no iekšzemes kopprodukta. Atbilstoši Finanšu ministrijas novērtējumam vispārējās valdības budžeta deficīts **2021. gadā** (skat. 2.2. attēlu) varētu sasniegt 2,9 miljardus *euro* jeb 9,3% no iekšzemes kopprodukta, kas ir divreiz augstāks nekā plānots budžeta likumā. Augstu deficītu nosaka apjomīga Covid-19 atbalsta pasākumu pakete, kuras ietekme šim gadam ir novērtēta 2,2 miljardu *euro* jeb 6,9% no iekšzemes kopprodukta apmērā.

2.2. attēls. Vispārējās valdības budžeta bilance, % no iekšzemes kopprodukta
(Datu avots: Eurostat 2021. gada oktobra notifikācija, Finanšu ministrija)

Līdz šā gada 3. oktobrim apstiprinātais Covid-19 atbalsts tautsaimniecībai 2021. gadam pēc Finanšu ministrijas novērtējuma veidoja 3,25 miljardus *euro* jeb 10,4% no iekšzemes kopprodukta, un no tā līdz 30. septembrim tika faktiski izsniegti 1,75 miljardi *euro*. Lielākais

atbalsts šā gada deviņos mēnešos tika izlietots grantiem apgrozāmajiem līdzekļiem (501 milj. *euro*), veselības nozarei (309 milj. *euro*), vienreizējiem pabalstiem ģimenēm par bērniem (188 milj. *euro*), dīkstāves pabalstiem (136 milj. *euro*) un vienreizējiem pabalstiem senioriem un cilvēkiem ar invaliditāti (110 milj. *euro*).

2021. gada trijos ceturkšņos nodokļu ieņēmumu dinamikā bija vērojamas pozitīvas tendences. Ja vēl šā gada pirmajā ceturksnī nodokļu ieņēmumi atpalika no 2020. gada attiecīgā perioda ieņēmumiem, tad otrajā un trešajā ceturksnī līdz ar epidemioloģiskās situācijas uzlabošanos un ierobežojumu mīkstināšanu nodokļu ieņēmumi būtiski pārsniedza 2020. gada attiecīgā perioda līmeni. Kopējais nodokļu ieņēmumu apmērs šā gada trijos ceturkšņos pārsniedza pat pirmspandēmijas – 2019. gada attiecīgā perioda – līmeni. Ja gada pēdējos mēnešos nodokļu ieņēmumi pieaugs straujāk nekā prognozēts, paātrinoties ekonomikas izaugsmei, un nebūs nepieciešams papildus finansēt atbalsta pasākumus, deficīts šogad varētu būt mazāks nekā pašreiz novērtēts.

2.7. tabula. Vispārējās valdības budžeta un konsolidētā kopbudžeta balance 2020.-2024. gadā, milj. euro un % no iekšzemes kopprodukta

	2020	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
	Fakts	Novērt.	Prognoze (pie nemainīgas politikas) ¹³			Prognoze		
Vispārējās valdības budžeta balance, % no iekšzemes kopprodukta	-4,5	-9,3	-2,9	-1,2	-0,3	-4,8	-2,1	-1,3
Vispārējās valdības budžeta balance	-1 328,1	-2 931,8	-1 000,1	-443,8	-130,6	-1 620,9	-748,4	-478,1
Centrālā valdība	-1 409,4	-2 805,9	-969,7	-458,2	-97,4	-1 469,8	-686,4	-368,3
<i>t.sk. komersanti</i>	-13,7	-17,1	-53,7	-52,1	-7,0	-53,7	-52,1	-7,0
Vietējā valdība	-45,5	-105,3	-20,2	-24,5	-13,9	-181,1	-144,6	-135,1
<i>t.sk. komersanti</i>	20,8	-43,3	11,4	13,0	33,3	-9,6	13,0	33,3
Sociālās nodrošināšanas fondi	126,8	-20,7	-10,2	39,0	-19,3	29,9	82,6	25,2
EKS korekcijas	-203,2	-47,1	377,7	-240,0	10,2	344,9	-240,4	9,3
KOPBUDŽETA BILANCE	-1 124,9	-2 884,8	-1 377,9	-203,8	-140,8	-1 965,8	-508,0	-487,5
Ieņēmumi	11 337,4	11 709,3	12 668,9	13 904,6	14 241,6	12 684,6	13 819,3	14 155,1
Nodokļu ieņēmumi	9 006,5	9 327,8	10 225,5	10 863,9	11 404,1	10 190,7	10 775,8	11 314,9
Ne-nodokļu ieņēmumi	666,3	663,4	567,2	559,7	522,2	618,6	563,7	526,1
Pašu ieņēmumi	348,4	352,1	364,6	360,4	364,2	363,5	359,4	363,1
Ārvalstu finanšu palīdzība	1 310,3	1 365,4	1 511,1	2 119,9	1 950,5	1 511,2	2 119,9	1 950,4
Pārējie ieņēmumi	5,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Izdevumi	12 462,2	14 594,1	14 046,8	14 108,3	14 382,4	14 650,4	14 327,3	14 642,5
Atlīdzība	2 712,2	2 883,9	2 912,6	2 942,4	2 999,1	3 028,2	3 061,1	3 092,3
Preces un pakalpojumi	1 470,2	1 647,2	1 540,0	1 539,7	1 563,3	1 612,9	1 549,9	1 472,2
Procentu izdevumi	262,9	262,2	242,2	240,0	239,3	200,2	235,4	236,0
Subsīdijas un dotācijas	2 773,8	3 348,1	3 519,0	3 585,3	3 476,7	3 731,4	3 680,2	3 659,5
Sociālie pabalsti	3 620,3	4 770,5	4 080,3	4 247,0	4 494,8	4 087,0	4 250,9	4 495,2
Iemaksas Eiropas Savienības budžetā	321,6	379,0	372,1	363,1	368,9	372,1	363,1	368,9
Kapitālie izdevumi	1 251,9	1 243,2	1 337,7	1 137,4	1 205,2	1 572,6	1 131,6	1 281,2
Pārējie izdevumi	49,4	60,0	43,0	53,5	35,2	46,0	55,1	37,2

¹³ Atbilstoši Ministru kabineta 24.08.2021 informatīvajam ziņojumam “Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta balances prognozēm 2022.-2024. gadā”

Vispārējās valdības budžeta deficīts **2022. gadam** tiek prognozēts 1,6 mljrd. *euro* jeb 4,8% no iekšzemes kopprodukta apmērā. Arī nākošgad saglabājas ar Covid-19 saistītais atbalsts, valsts un pašvaldību līmenī turpinot realizēt augstas gatavības projektus, kā arī nodrošinot finansējumu vakcīnu iegādei. Atbalsta ietekme uz vispārējās valdības budžeta deficītu nākošgad tiek novērtēta 263 milj. *euro* jeb 0,8% no iekšzemes kopprodukta apmērā. 2022. gada un vidēja termiņa budžetā iekļautie pasākumi ar lielāko fiskālo ietekmi ir šādi:

- Darbaspēka nodokļu sloga samazināšana – tiek paaugstināts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums strādājošajiem un pensionāriem, paredzot, ka tas no 2022. gada 1. janvāra būs 350 *euro*, no 1. jūlija – 500 *euro* mēnesī;
- ģimenes valsts pabalsta palielināšana no 2022. gada 1. janvāra par apgādībā esošu vienu bērnu no gada līdz 20 gadu vecumam ģimenes valsts pabalsts būs 25 *euro* mēnesī, par diviem bērniem – 100 *euro* (50 *euro* par katru bērnu), par trijiem bērniem – 225 *euro* (75 *euro* par katru bērnu). Par četriem un vairāk bērniem līdz 20 gadu vecumam pabalsts būs 100 *euro* mēnesī par katru bērnu;
- darba samaksas pieaugums veselības nozarē (medicīnas personālam, rezidentiem), aprūpētajiem sociālās aprūpes institūcijās, izglītības nozarē (pedagogiem, pirmsskolu pedagogiem), iekšlietu nozarē un kultūras jomā strādājošajiem;
- lielāki izdevumi onkoloģijai, tai skaitā kompensējamiem medikamentiem, paliatīvajai aprūpei un zinātnes bāzes finansēšanai;
- PVN samazinātās likmes 5% piemērošana grāmatu un periodisko izdevumu piegādēm.

Nākamā gadā budžetā ir ieplānotas papildus investīcijas 270 milj. *euro* apmērā – pašvaldību aizņēmumu limita palielinājumam (70 milj. *euro*), pašvaldību investīciju programmai (30 milj. *euro*), valsts reģionālajiem autoceļiem (57,7 milj. *euro*), zemkopības infrastruktūrai (50 milj. *euro*) u.c. Tāpat budžetā ir paredzēti lielāki salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem izdevumi ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu īstenošanai gan Eiropas Savienības fondu 2021.-2027. gada plānošanas perioda ietvaros, gan jaunā Atveseļošanas un noturības mehānisma projektiem.

2023. un 2024. gada vispārējās valdības budžeta deficīts tiek prognozēts attiecīgi 2,1% no iekšzemes kopprodukta un 1,3% no iekšzemes kopprodukta. Prognožu pamatā ir aktualizētie budžeta ieņēmumi un izdevumi, balstoties uz 2021. gada jūnijā sagatavoto vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības scenāriju, izdevumu pārskatīšanas rezultātiem un valdības pieņemtajiem lēmumiem par jauniem pasākumiem, kā arī ņemot vērā pašvaldību un citu atvasināto publisko personu budžetu iespējamo attīstību turpmākajos gados.

Valsts budžets

Valsts pamatbudžetā 2021. gadā tiek sagaidīts nozīmīgs izdevumu palielinājums, kas lielākoties saistīts ar valdības apstiprinātā atbalsta Covid-19 seku mazināšanai tautsaimniecībai izdevumiem. Izdevumu palielinājumu sekmēs arī papildus piešķirtais finansējums veselības nozarei, pamatā darba samaksas pieauguma nodrošināšanai ārstniecības personām. Saņemto ieņēmumu apmērs jau deviņos mēnešos pārsniedza plānoto, jo virsplāna ieņēmumi tika saņemti no pievienotās vērtības nodokļa, ekonomikā straujāk atgūstoties no Covid-19 krīzes, kā arī nenodokļu ieņēmumiem. Valsts pamatbudžetā 2021. gadā septembrī jau tika saņemti avansa

maksājumi no Atveseļošanas un noturības mehānisma, līdz ar ko ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi kopumā pārsniegs plānoto apmēru. 2021. gadā valsts pamatbudžetā sagaidāms būtiski augstāks deficīts kā iepriekšējos gados.

2022. gadā līdzīgi kā iepriekšējos – pandēmijas gados ir sagaidāms augsts deficīts, bet vidējā termiņā jau tiek prognozēta pakāpeniska bilances uzlabošanās. Nodokļu ieņēmumos vidējā termiņā sagaidāms mērens pieaugums, kas atbilst ekonomikas pieauguma tempiem. Sagaidāms, ka ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi turpinās pieaugt 2022. gadā, bet tālāk vidējā termiņā sasniegs vēl vēsturiski nepieredzētus līmeņus, jo paralēli norisināsies gan 2014.-2020. gada plānošanas perioda projektu noslēgšana, gan aktīvā fāzē būs 2021.-2027. gada plānošanas perioda projektu īstenošana, gan arī Atveseļošanas un noturības mehānisma, kā arī Rail Baltica projektu īstenošana. Eiropas Savienības instrumentu ieviešana noteiks kā augstu ieņēmumu, tā arī augstu izdevumu līmeni valsts pamatbudžetā. Kā jau pēdējos gados ierasts, valsts pamatbudžetā ne mazāk kā 2% no iekšzemes kopprodukta katru gadu tiek nodrošināti izdevumi aizsardzībai, tāpat turpina pieaugt finansējums veselības nozarei, ģimenes valsts pabalstiem un citām valdības atbalstītajām prioritātēm.

Valsts speciālajā budžetā 2021. gadā sagaidāms mērens ieņēmumu pieaugums, kamēr izdevumi pieaugs lielākā apmērā. Covid-19 pandēmijas ietekmē 2021. gadā valsts speciālajā budžetā tiek prognozēts deficīts. Ieņēmumu apmēru ietekmēja valdības lēmums no 2021. gada samazināt Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmi par 1 procentpunktu (0,5% darba devējam un 0,5% darba ņēmējam). No otras puses, ieņēmumu palielināšanos sekmē ar 2021. gada 1. jūliju ieviestais minimālais Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apmērs. Straujāku izdevumu palielināšanos sekmē augstāki izdevumi slimības pabalstiem, kas tiešā veidā saistīti ar Covid-19 infekcijas izplatību, kā arī valdības apstiprināto atbalstu, kad valsts darba nespējas lapas saistībā ar Covid-19 apmaksā jau no pirmās slimības dienas. Vidējā termiņā valsts speciālajā budžetā tiek plānots pārpalikums, jo līdz ar epidemioloģiskās situācijas uzlabošanos un ekonomisko izaugsmi palielināsies nodokļu ieņēmumi. Tāpat, samazinoties bezdarba līmenim, valsts speciālajā budžetā pakāpeniski samazināsies izdevumi bezdarbnieku pabalstiem.

Prognozējot izdevumus pensijām un sociālajiem pabalstiem vidējā termiņā, ir ņemtas vērā izmaiņas, kas ir iekļautas likumprojekta “Par valsts budžetu 2022. gadam” pavadošo likumprojektu paketē, kā arī līdz šim apstiprinātās izmaiņas likumdošanā:

- No 2014. gada pakāpeniski palielinās pensionēšanās vecums – ik gadu par trim mēnešiem, līdz 2025. gadā tiks sasniegts 65 gadu vecums. Tiesības uz valsts vecuma pensiju 2022. gadā būs personām, kuras sasniegs 64 gadu un trīs mēnešu vecumu. Personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem, ir tiesības pensionēties priekšlaicīgi – divus gadus pirms vispārējā pensionēšanās vecuma sasniegšanas, tātad 2022. gadā pensionēties priekšlaicīgi var personas, kuras sasniegušas 62 gadu un trīs mēnešu vecumu;
- Ar 2021. gada 1. janvāri ir noteikts jauns minimālais vecuma pensijas apmērs, kas turpmāk būs atkarīgs no katra personas apdrošināšanas stāža gada. Minimālo vecuma pensiju aprēķina, minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzei 136 *euro* (personām ar invaliditāti no bērnības – 163 *euro*) piemērojot koeficientu 1,1. Par katru nākamo gadu, kas pārsniedz 15 gadus, kuri nepieciešami vecuma pensijas piešķiršanai, apmērs tiks palielināts par diviem procentiem no minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzes;

- Ar 2021. gada 1. janvāri noteikts jauns minimālais invaliditātes pensijas apmērs, kas turpmāk būs atkarīgs no invaliditātes pensijas aprēķina bāzes 136 *euro* (personām ar invaliditāti no bērnības – 163 *euro*);
- Ar 2021. gada 1. janvāri ir paaugstināts atbalsts apgādnieku zaudējušajiem bērniem (apgādnieka zaudējuma minimālā pensija, atlīdzības par apgādnieka zaudējumu minimālais apmērs), nosakot to bērniem līdz septiņu gadu vecumam 136 *euro*, bet bērniem no septiņu gadu vecuma – 163 *euro*;
- 2021. gada 1. oktobrī tika pārskatītas (indeksētas) vecuma, invaliditātes, izdienas, apgādnieka zaudējuma pensijas un apdrošināšanas atlīdzības, kuras piešķirtas (pārrēķinātas) līdz 2021. gada 30. septembrim un kuru apmērs nepārsniedz 470 *euro*, bet pensijas un apdrošināšanas atlīdzības, kuru apmērs pārsniedz 470 *euro*, pārskata tikai tās daļas apmēru – 470 *euro*;
- No 2022. gada 1. janvāra par vienu dienu tiks saīsināts periods, par kuru darba devējs apmaksās slimības lapu no saviem līdzekļiem. Izmaiņas paredz, ka sākot no darba nespējas 10. dienas (līdz 2021. gada beigām 11. dienas) līdz darbspēju atgūšanas dienai personai ir tiesības uz slimības pabalstu, ko piešķir un izmaksā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra.

**2.8. tabula. Valsts konsolidētā budžeta bilance 2020. – 2024. gadā,
milj. euro**

	2020	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
	Fakts	Novērt.	Prognose (pie nemainīgas politikas) ¹⁴			Prognose		
VALSTS BUDŽETA BILANCE	-1 085,2	-2 769,0	-1 311,6	-162,8	-114,3	-1 769,8	-347,2	-340,3
Ieņēmumi	9 486,9	9 982,3	10 770,4	11 909,8	12 159,1	10 855,9	11 944,4	12 193,2
Nodokļu ieņēmumi	7 318,1	7 779,3	8 513,6	9 056,4	9 509,2	8 548,6	9 088,1	9 540,6
Ne-nodokļu ieņēmumi	615,7	590,5	500,0	492,1	454,3	551,3	496,0	458,1
Ārvalstu finanšu palīdzība	1 305,9	1 359,4	1 505,5	2 114,3	1 944,9	1 505,6	2 114,3	1 944,8
Pārējie ieņēmumi	247,2	253,1	251,4	247,1	250,8	250,3	246,0	249,7
Izdevumi	10 572,2	12 751,3	12 082,0	12 072,6	12 273,4	12 625,7	12 291,6	12 533,5
Uzturēšanas izdevumi	9 750,7	11 918,0	11 236,3	11 492,6	11 765,4	11 603,3	11 717,4	11 949,5
Kapitālie izdevumi	821,4	833,3	845,8	580,0	508,0	1 022,3	574,2	584,0
VALSTS PAMATBUDŽETA BILANCE	-1 224,4	-2 667,0	-1 304,4	-211,5	-95,7	-1 795,1	-439,2	-366,1
Ieņēmumi	6 442,7	6 973,1	7 446,2	8 354,8	8 434,2	7 502,4	8 349,0	8 427,8
Nodokļu ieņēmumi	4 502,3	4 984,5	5 409,5	5 730,9	6 021,0	5 415,2	5 722,2	6 011,9
Ne-nodokļu ieņēmumi	548,0	536,0	442,0	430,4	389,7	493,4	434,4	393,5
Ārvalstu finanšu palīdzība	1 280,2	1 335,4	1 485,5	2 094,3	1 924,9	1 485,6	2 094,3	1 924,8
Pārējie ieņēmumi	112,2	117,2	109,2	99,2	98,7	108,2	98,2	97,6
Izdevumi	7 667,0	9 640,1	8 750,6	8 566,4	8 529,9	9 297,5	8 788,2	8 793,9
Uzturēšanas izdevumi	6 877,2	8 845,2	7 961,7	8 046,2	8 073,4	8 331,2	8 273,1	8 261,0
Kapitālie izdevumi	789,8	794,9	788,9	520,2	456,5	966,3	515,1	532,9
VALSTS SPECIĀLĀ BUDŽETA BILANCE	114,9	-113,8	19,6	86,7	19,1	52,1	130,0	63,5

¹⁴ Atbilstoši Ministru kabineta 24.08.2021. informatīvajam ziņojumam “Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2022.-2024. gadā”

	2020	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
	Fakts	Novērt.	Prognoze (pie nemainīgas politikas) ¹⁴			Prognoze		
Ieņēmumi	3 107,6	3 140,4	3 407,2	3 627,6	3 790,6	3 437,5	3 668,0	3 831,1
Nodokļu ieņēmumi	2 815,9	2 794,8	3 104,1	3 325,5	3 488,2	3 133,3	3 366,0	3 528,7
Pārējie ieņēmumi	291,7	345,6	303,1	302,1	302,4	304,2	302,1	302,4
Izdevumi	2 992,6	3 254,2	3 387,5	3 540,9	3 771,6	3 385,4	3 538,1	3 767,7
Uzturēšanas izdevumi	2 991,5	3 252,1	3 386,3	3 539,8	3 770,5	3 383,1	3 537,0	3 766,6
Kapitālie izdevumi	1,2	2,1	1,3	1,1	1,1	2,3	1,1	1,1
ATVAS. PUBL. PERS. BUDŽETA BILANCE	17,5	11,8	-26,9	-38,0	-37,6	-26,9	-38,0	-37,6
Ieņēmumi	460,6	491,2	463,9	466,5	467,7	519,3	502,1	505,6
Izdevumi	443,1	479,4	490,8	504,5	505,3	546,2	540,1	543,2

Atvasināto publisko personu budžetā (turpmāk – APP) kopš deficīta veidošanās 2015. gadā, kas bija saistīts ar augsto ieguldījumu līmeni, noslēdzoties 2007.-2013. gada plānošanas perioda Eiropas Savienības Struktūrfondu ciklam, pēdējos gados veidojas pārpalikums. Tas saistīts ar pieaugošiem transfertiem ES fondu projektu īstenošanai no valsts pamatbudžeta, kas lielā mērā nodrošina pārpalikumu APP budžeta bilancē. Eiropas Savienības fondu plānošanas perioda sākumā transfertu apjoms ir lielāks, jo ietver arī avansa maksājumus, tādējādi APP budžetā palielinās ieņēmumi un veidojas pārpalikums, tomēr, noslēdzoties Eiropas Savienības fondu plānošanas periodam, kad tiek pabeigti lielāki infrastruktūras projekti universitātēs un zinātniskajos institūtos, palielinās izdevumi, kas veicina deficīta veidošanos. Tiek plānots, ka APP budžetā 2021. gads būs pēdējais esošajā Eiropas Savienības fondu īstenošanas ciklā, kad veidosies pārpalikums, bet sākot ar 2022. gadu un vidējā termiņā APP budžetā tiek prognozēts deficīts.

APP budžetā vidējā termiņa paredzēti papildus līdzekļi zinātnes bāzes finansējuma palielināšanai, sociālo stipendiju nodrošināšana studējošajiem no daudz bērnu ģimenēm, tāpat arī citām prioritātēm. 2022. gadā APP budžetā sagaidāms kapitālo izdevumu pieaugums, jo piešķirti līdzekļi infrastruktūras pilnveidošanai zemkopības resora iestādēm, tostarp ieguldījumiem meliorācijas sistēmās un investīcijām Zaļā kursa mērķu sasniegšanai.

Pašvaldību budžets

Pašvaldību budžetā 2021. gadā ir sagaidāmi zemāki ieņēmumi, salīdzinot ar 2020. gadu, pamatā dēļ zemākiem iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem, ņemot vērā atvieglojumu palielināšanu un Covid-19 pandēmijas ietekmi, turpretī transferti no valsts pamatbudžeta tiek sagaidīti lielākā apmērā nekā iepriekšējā gadā. Transfertu pieaugumu nodrošina speciālās dotācijas un mērķdotāciju pieaugums. Speciālā dotācija pašvaldībām tiek piešķirta lai kompensētu pašvaldībām iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu kritumu 2018. gada nodokļu reformas rezultātā, savukārt mērķdotācijas paredzētas augstākam pedagogu atalgojumam. Pretēji ieņēmumiem, izdevumiem tiek prognozēts pieaugums pret 2020. gadu, pamatā kārtējiem izdevumiem, jo kapitālajos izdevumos, neskatoties uz papildus aizņēmumu limita palielināšanu un augstas gatavības projektu realizāciju Covid-19 seku mazināšanai, kopumā tiek sagaidīts kritums. Kritumu kapitālajos izdevumos nosaka zemākas Eiropas Savienības fondu investīcijas pašvaldībās, noslēdzoties 2014.-2020. gada plānošanas periodam.

Vidējā termiņā pašvaldību budžetā tiek prognozēts augsts deficīta līmenis, ņemot vērā, ka vairāki valdības apstiprinātie lēmumi paredz pašvaldību ieņēmumu samazināšanos – paaugstinot ar iedzīvotāju nodokli neapliekamo minimumu strādājošajiem un pensionāriem.

Tiek prognozēts, ka salīdzinājumā ar scenāriju pie nemainīgas politikas iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi pašvaldību budžetā samazināsies 2022. gadā par 69,8 milj. *euro*, 2023. gadā par 119,9 milj. *euro* un 2024. gadā par 120,6 milj. *euro*. Taču, ņemot vērā to, ka kopumā iedzīvotāju ienākuma nodokļu ieņēmumi pašvaldību budžetā vidējā termiņā pieaugs, ievērojami samazināta iepriekš minētā speciālā dotācija no valsts budžeta. Attiecībā uz pašvaldību budžeta izdevumiem tiek prognozēts, ka tie vidējā termiņā pieaugs, it īpaši atlīdzībām pedagogiem un aprūpētajiem sociālās aprūpes institūcijās, kā arī kapitālie izdevumi. 2022. gadā augstāku kapitālo izdevumu līmeni noteiks valdības piešķirtie 30 milj. *euro* pašvaldību investīciju programmai un aizņemšanās limita palielināšana par 70 milj. *euro*.

2.9. tabula. Pašvaldību konsolidētā budžeta bilance 2020.-2024.gadā, milj. *euro*

	2020	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
	Fakts	Novērt.	Prognoze (pie nemainīgas politikas) ¹⁵			Prognoze		
PAŠVALDĪBU BUDŽETA BILANCE	-39,6	-115,8	-66,2	-41,0	-26,6	-196,0	-160,8	-147,2
Ieņēmumi	2 816,5	2 791,4	2 920,4	3 007,0	3 191,1	2 909,3	2 853,4	2 952,8
Nodokļu ieņēmumi	1 688,4	1 548,5	1 711,9	1 807,6	1 894,9	1 642,1	1 687,7	1 774,3
Transferts no valsts budžeta	945,3	1 053,8	1 014,4	1 005,4	1 102,1	1 073,1	971,6	984,4
Pārējie ieņēmumi	182,7	189,1	194,1	194,1	194,1	194,1	194,1	194,1
Izdevumi	2 856,1	2 907,1	2 986,6	3 048,0	3 217,7	3 105,3	3 014,2	3 100,0
Uzturēšanas izdevumi	2 230,4	2 313,4	2 387,4	2 444,7	2 503,0	2 389,7	2 410,9	2 385,3
Kapitālie izdevumi	625,7	593,8	599,2	603,3	714,7	715,6	603,3	714,7
Pārējie izdevumi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

2.2.3. Valdības apstiprinātie atbalsta pasākumi Covid-19 infekcijas izraisītās krīzes seku mazināšanai tautsaimniecībā un to fiskālā ietekme

Atbilstoši Finanšu ministrijas novērtējumam līdz šā gada 3. oktobrim apstiprinātais tautsaimniecības atbalsta pasākumu apmērs 2021. gadā veido 3,2 miljardus *euro* jeb 10,4% no iekšzemes kopprodukta, 2022. gadā 0,5 miljardus *euro* jeb 1,5% no iekšzemes kopprodukta apmērā, 2023. gadā 0,3 miljardus *euro* jeb 0,8% no IKP, 2024. gadā 0,1 miljardu *euro* jeb 0,3% no iekšzemes kopprodukta. Savukārt 2020. gadā faktiskais atbalsts, ņemot vērā Valsts ieņēmumu dienesta, finanšu institūcijas ALTUM u.c. institūciju sniegto informāciju, bija 1,3 miljards *euro* jeb 4,4% no iekšzemes kopprodukta.

Apstiprinātos atbalsta pasākumus Covid-19 krīzes pārvarēšanai var sadalīt piecās kategorijās – atbalsts nodokļu jomā, atbalsts pabalstu jomā, atbalsts aizdevumu un garantiju jomā, atbalsts nozarēm, kā arī Eiropas Savienības finansējuma atbalsts. Pasākumi ar lielāko fiskālo ietekmi katrā jomā ir atspoguļoti 2.10. tabulā.

¹⁵ Atbilstoši Ministru kabineta 24.08.2021 informatīvajam ziņojumam “Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2022.-2024. gadā”

2.10. tabula. Valdības apstiprinātie atbalsta pasākumi Covid-19 izraisītās seku mazināšanai tautsaimniecībā un to fiskālā ietekme, % no iekšzemes kopprodukta un milj. euro

Pasākumi	2020		2021			2022	
	Izpilde	Ietekme uz bilanci	Plāns uz 03.10.	Operatīvā izpilde līdz 30.09.	Ietekme uz bilanci (novērt.)	Plāns uz 03.10.	Ietekme uz bilanci (novērt.)
ATBALSTA APJOMS	1 280,4	-958,8	3 248,8	1 753,8	-2 166,5	497,7	-263,2
% no attiecīgā gada iekšzemes kopprodukta	4,4	-3,3	10,4	5,6	-6,9	1,5	-0,8
I Atbalsts nodokļu jomā, tai skaitā	251,0	-125,1	110,0	62,4	-28,7	0,0	35,6
Nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi	162,0	-36,1	75,0	62,4	-22,7	0,0	0,6
II Atbalsts pabalstu jomā, tai skaitā	129,6	-129,6	540,2	506,5	-506,5	0,0	0,0
Dīkstāves pabalsti	60,5	-60,5	97,6	135,9	-135,9	0,0	0,0
Algu subsīdijas	47,3	-47,3	75,7	21,0	-21,0	0,0	0,0
Slimības palīdzības pabalsts un piemaksa pie tā par bērnu	0,1	-0,1	14,7	2,9	-2,9	0,0	0,0
Bezdarbnieku palīdzības pabalsts	5,2	-5,2	14,8	10,8	-10,8	0,0	0,0
Slimības pabalsts 1.-10.diena no valsts budžeta dēļ Covid-19	2,9	-2,9	32,5	32,5	-32,5	0,0	0,0
Vienreizējs pabalsts (500 euro) ģimenēm par katru bērnu	0,0	0,0	187,6	187,9	-187,9	0,0	0,0
Vienreizējs pabalsts (200 euro) senioriem un invalīdiem	0,0	0,0	112,5	109,9	-109,9	0,0	0,0
III Atbalsts aizdevumu un garantiju jomā	240,7	-81,8	683,0	91,1	-111,9	69,8	-28,8
IV Atbalsts nozarēm, tai skaitā	631,8	-622,3	1 825,7	1 064,5	-1 510,9	224,0	-263,1
Veselības nozarei	133,1	-123,6	721,1	308,7	-463,8	131,2	-170,3
Satiksmes nozarei (t.sk. avio nozarei un autoceļiem)	408,4	-408,4	293,6	128,9	-293,6	0,0	0,0
Granti apgrozāmajiem līdzekļiem	0,0	0,0	533,8	501,4	-501,4	0,0	0,0
Zemkopības nozarei	37,5	-37,5	45,5	7,6	-45,5	0,0	0,0
Kultūras nozarei	21,1	-21,1	37,3	24,0	-35,2	0,0	0,0
Izglītībai un zinātnei (t.sk. sportam un attālinātajām mācībām)	22,1	-22,1	53,2	31,7	-49,5	0,0	0,0
Augstas gatavības projekti (bez autoceļiem)	0,0	0,0	55,7	33,7	-38,4	92,6	-92,6
V Eiropas Savienības fondu finansējuma atbalsts	27,3	0,0	89,9	29,3	-8,6	203,9	-6,9

Līdz šā gada 30.septembrim faktiski izsniegtā atbalsta apmērs sasniedzis 1,75 mljrd. euro. Martā un aprīlī veikta vienreizēju pabalstu izmaksa ģimenēm ar bērniem (375,8 tūkst. maksājumu), kā arī senioriem un personām ar invaliditāti (549,4 tūkst. maksājumu). Dīkstāves pabalstus Valsts ieņēmumu dienests 2021. gadā izmaksājis 292 tūkst. reižu jeb 76,3 tūkst. personu, bet algu subsīdijas 71,5 tūkst. reižu jeb 28,3 tūkst. personu. Ļoti nozīmīgu apmēru izdevumos veido grantu apgrozāmajiem līdzekļiem izmaksas, kas šogad izmaksātas 40,3 tūkst. reižu jeb 11 tūkst. saņēmēju. Neskatoties, ka 30. jūnijā pamatā dažādu pabalstu izmaksa noslēdzās, gada otrajā pusē izmaksas joprojām turpinājās veselības nozares Covid-19 vajadzību finansēšanai, autoceļu atjaunošanai, zemkopības, kultūras, kā arī citām nozarēm, kam tika piešķirts finansējums no budžeta programmas “Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem”.

Aktualizējot vispārējās valdības budžeta bilances vidējam termiņam, tika ņemta vērā apstiprinātā atbalsta negatīvā ietekme uz budžeta bilanci. 2020. gadā novērtētā ietekme uz vispārējās valdības budžeta deficītu veidoja 1,0 mljrd. *euro* jeb 3,3% no iekšzemes kopprodukta. 2021. gadā sagaidāms, ka ietekme palielināsies līdz 2,2 mljrd. *euro* jeb 6,9% no iekšzemes kopprodukta. Savukārt 2022. gadam ietekme uz deficītu tiek vērtēta būtiski zemākā apmērā – 0,3 mljrd. *euro* jeb 0,8% no iekšzemes kopprodukta, galvenokārt turpinot realizēt augstas gatavības investīciju projektus, kas tiks uzsākti šogad, finansējot Covid-19 vakcīnu iegādi un turpinot ALTUM programmas.

2.2.4. Budžeta prognožu salīdzinājums ar aktuālajām Eiropas Komisijas prognozēm

Salīdzinot Finanšu ministrijas sagatavotās vispārējās valdības budžeta prognozes ar aktuālajām Eiropas Komisijas prognozēm, ir būtiski ņemt vērā to izstrādes laiku. Paskaidrojumu sagatavošanas brīdī ir pieejamas Eiropas Komisijas fiskālās prognozes, kas tika publicētas 2021. gada maijā. Finanšu ministrijas gadījumā 2021. gada budžeta deficīta novērtējumā tika ņemta vērā aktuālākā iekšzemes kopprodukta prognoze, kas izstrādāta šā gada jūnijā un līdz 3. oktobrim apkopotā informācija par Covid-19 atbalsta pasākumu fiskālo ietekmi. Savukārt, gatavojot budžetu 2022. gadam, ieņēmumu un izdevumu prognozes ir aktualizētas, ņemot vērā valdības pieņemtos lēmumus līdz šā gada oktobrim. Gan Finanšu ministrijas, gan Eiropas Komisijas prognozes joprojām tika gatavotas augstas nenoteiktības apstākļos, pastāvot bažām par trešo Covid-19 vilni, ekonomiskās aktivitātes ierobežošanu un papildus atbalsta nepieciešamību, kā arī neskaidrībai par vakcinācijas plāna izpildi.

2.11. tabula. Finanšu ministrija budžeta prognozes salīdzinājums ar Eiropas Komisijas prognozi, % no iekšzemes kopprodukta

	Latvija		Eiropas Komisija (pavasaris 2021) ¹⁶		Starptība (procentpunktos)	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Vispārējās valdības budžeta balance	-9,3	-4,8	-7,3	-2,0	2,0	2,8
Ieņēmumi	38,5	38,8	39,6	39,7	1,1	0,9
Nodokļu ieņēmumi ¹⁷	31,4	30,8	31,7	31,6	0,3	0,8
<i>Ražošanas un importa nodokļi</i>	<i>14,4</i>	<i>14,1</i>	<i>14,4</i>	<i>14,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>
<i>Ienākuma un mantas kārtējie nodokļi</i>	<i>6,9</i>	<i>6,7</i>	<i>7,1</i>	<i>7,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,4</i>
<i>Neto sociālās iemaksas</i>	<i>10,1</i>	<i>10,0</i>	<i>10,2</i>	<i>10,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>
Pārējie ieņēmumi	7,1	8,0	7,8	8,1	0,7	0,1
Izdevumi	47,8	43,6	46,9	41,7	-0,9	-1,9
Atlīdzība	11,6	11,1	12,3	11,4	0,7	0,3
Starppatēriņš	6,6	6,3	6,7	5,6	0,1	-0,7
Sociālie maksājumi	14,4	13,3	13,4	12,4	-1,0	-0,9
Procentu izdevumi	0,7	0,6	0,6	0,6	-0,1	0,0
Subsīdijas	1,2	0,9	1,4	1,2	0,2	0,3
Bruto pamatkapitāla veidošana	5,5	6,5	6,2	6,1	0,7	-0,4
Pārējie izdevumi	7,8	4,8	6,3	4,4	-1,5	-0,4

Atbilstoši 2021. gada pavasara prognozēm Eiropas Komisijas prognozē, ka Latvijas vispārējās valdības budžeta deficīts 2021. gadā būs 7,3% no iekšzemes kopprodukta un

¹⁶ Datu avots: AMECO.

¹⁷ Nodokļu ieņēmumi atbilstoši EKS metodoloģijai (D.2 + D.5 + D.61 + D.91).

2022. gadā būs 2,0% no iekšzemes kopprodukta, kas ir zemāks nekā Finanšu ministrijas prognozētais deficīts. To, iespējams, nosaka tas, ka Eiropas Komisijas prognozes izstrādes brīdī nebija iespējams ņemt vērā aktuālāko informāciju par valdības lēmumiem attiecībā uz papildus finansējumu Covid-19 atbalstam gan 2021., gan 2022. gadam, kā arī Eiropas Komisijas prognozē nav iekļauti aktuālākie valdības lēmumi attiecībā uz papildus finansējumu atlīdzībai un investīcijām. Gan Finanšu ministrijas, gan Eiropas Komisijas prognozē, ka deficīts 2022. gadā salīdzinājumā ar 2021. gadu samazināsies, jo, uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai un kāpjot ekonomikas pieauguma tempam, tik apjomīgs atbalsts Covid-19 krīzes mazināšanai kā iepriekšējos gados vairs nebūs nepieciešams.

2.3. VIDĒJA TERMIŅA BUDŽETA PRIORITĀRIE ATTĪSTĪBAS VIRZIENI

2.3.1. Politikas pasākumi vidēja termiņa budžeta prioritāro attīstības virzienu īstenošanā

Iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzības mazināšana

Ienākumu nevienlīdzības mazināšana ir viens no svarīgākajiem valsts uzdevumiem un tā ir bijusi prioritāte jau vairākos vidēja termiņa budžeta ietvaru likumos. 2022.-2024. gada periodā tā ir kļuvusi vēl aktuālāka, jo Covid-19 krīze ienākumu nevienlīdzību ir vēl vairāk palielinājusi. Covid-19 ierobežojumi ir vairāk skārušas tās nozares (piem. ēdināšana, viesmīlība un tirdzniecība), kur ir liels īpatsvars ar darbiniekiem ar relatīvi zemu atalgojumu. Savukārt, tādas nozares (piem. informācijas tehnoloģiju uzņēmumi), kur ir liels īpatsvars ar darbiniekiem ar relatīvi augstu atalgojumu, ir piedzīvojušas izaugsmi.

Iedzīvotāju dzīves kvalitāti nosaka, gan absolūtie rādītāji, gan relatīvie rādītāji - vidējā iedzīvotāju dzīves kvalitāti un dzīves kvalitātes atšķirības iedzīvotājiem ar atšķirīgu ieņēmumu lielumu. Būtisks rādītājs, vērtējot vidējo dzīves kvalitāti, ir iekšzemes kopprodukta apjoms uz vienu iedzīvotāju, kas Latvijai saskaņā ar *Eurostat* datiem ir sestais zemākais Eiropas Savienībā (iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju pēc PPS (pirktspējas paritātes) 2020. gadā). Savukārt, *Džini* koeficients, kas raksturo ieņēmumu nevienlīdzību, Latvijā ir viens no augstākajiem Eiropas Savienībā, pēc 2019. gada *Eurostat* datiem apsteidzot vienīgi Lietuvu un Bulgāriju.

Likums "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" paredz būtisku iedzīvotāju ienākumu diferencētā neapliekamā minimuma palielinājumi no 300 (330) *euro* uz 500 *euro*. Likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" šai reformai ir paredzēti 93,8 milj. *euro* 2022. gadā un 152,8 milj. *euro* turpmākajos gados.

2.12. tabula. Neapliekamā minimuma un pensionāru nepaliekamā minimuma izmaiņas 2022. gadā

Parametri	2021	2022	
		No 01.01.	No 01.07.
Diferencētais neapliekamais minimums, euro mēnesī	300	350	500
<i>ienākums, līdz kuram neapliekamais minimums tiek piemērots pilnā apmērā, euro mēnesī</i>	500	500	
<i>ienākums, virs kura neapliekamais netiek piemērots, euro mēnesī</i>	1 800	1 800	
Pensionāra neapliekamais minimums, euro mēnesī	330	350	500

Iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzību samazina arī 2021. gadā īstenotā ģimenes valsts atbalsta reforma, kas stājas spēkā 2022. gada 1. janvārī. Viens no tās mērķiem ir mazināt ienākumu nevienlīdzības risku ģimenēm ar bērniem, panākot, lai bērna ienākšana ģimenē būtiski nemazinātu ienākumu līmeni uz vienu ģimenes locekli. Valdības deklarācijas 100. punkts paredz pārskatīt ģimenes valsts pabalsta sistēmu, lai pabalsta apmērs būtu atkarīgs nevis no tā, kurš pēc kārtas bērns ir ģimenē, bet no faktiski audzināmo bērnu skaita, būtiski paaugstinot atbalsta intensitāti, sākot ar diviem bērniem ģimenē.

Reforma paredz šādu pabalstu apmēru:

- par 1 bērnu 25 *euro* mēnesī;
- par 2 bērniem 100 *euro* mēnesī (50 *euro* par katru bērnu);
- par 3 bērniem 225 *euro* mēnesī (75 *euro* par katru bērnu);
- par 4 un vairāk bērniem līdz 20 gadu vecumam 100 *euro* mēnesī par katru bērnu.

Likumā “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” šai reformai ir paredzēti 91,0 milj. *euro* 2022. gadā un 90,9 milj. *euro* turpmākajos gados. Šis finansējums jau tika iekļauts budžeta bāzē.

Valsts cilvēkkapitāla palielināšana

Šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma prioritāte ir veselības, iekšlietu un izglītības nozares cilvēkkapitāla kapacitātes saglabāšana un stiprināšana, palielinot publisko finansējumu ārstniecības personu, amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm un pedagogu atalgojumu. Jāatzīmē, ka līdzās tiem apsvērumiem, kas saistīti ar šajās nozarēs strādājošo kapacitātes ietekmi uz potenciālo iekšzemes kopproduktu, 2022.-2024. gada periodā atalgojuma pieaugumam publiskajā sektorā ir nozīme arī kontekstā ar prognozēto patēriņa cenu indeksa pieaugumu.

Valsts cilvēkkapitāla palielināšana veselības aprūpes nozarē

Dzīves kvalitātes uzlabošana ir iespējama, nodrošinot ekonomikas strauju izaugsmi ilgtermiņā, jeb relatīvi augstu potenciālā iekšzemes kopprodukta pieaugumu. Nelabvēlīgo demogrāfijas tendenču kontekstā darbaspēka komponentes ieguldījums kopējā potenciālā iekšzemes kopprodukta pieaugumā būs tuvs nullei. Šādos apstākļos darbaspēka komponentes ieguldījumu var palielināt, mazinot laiku, ko darbaspējīgā vecuma iedzīvotāji atrodas ārpus darba slimības dēļ. Sabiedrības veselības stiprināšana, nodrošinot kvalitatīvākus un

pieejamākus veselības aprūpes pasākumus, tiešā veidā ietekmē potenciālā iekšzemes kopprodukta izaugsmi un līdz ar to ir viens no rādītājiem valsts cilvēkkapitālā. Jāatzīmē arī, ka kvalitatīvāka un pieejamāka veselības aprūpe tiešā veidā pozitīvi ietekmē fiskālās politikas vispārējo mērķi – iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Līdz ar to publisko finanšu ieguldījumi veselības aprūpē gan tiešā veidā uzlabo iedzīvotāju dzīves kvalitāti, gan rada priekšnosacījumus ekonomikas izaugsmei, kas, savukārt, nodrošina uzlabotās dzīves kvalitātes ilgtspēju.

Veselības nozarē strādājošo atalgojuma palielināšana ir bijusi prioritāte iepriekšējos vidēja termiņa budžeta ietvara likumos un saglabājas kā prioritāte arī šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā. Covid-19 pandēmija ir radījusi papildus fizisko un garīgo slodzi ārstniecības personālam, kā arī pieprasījumu pēc šīs profesijas cilvēkiem ārvalstīs. Lai mazinātu ārstniecības personāla aizplūšanas risku un nodrošinātu darba apstākļiem atbilstošu atalgojumu par vienas slodzes darbu, valstī tiek turpināta ārstniecības personāla atalgojuma palielināšana.

Šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā viens no Ministru kabineta lēmumiem vidēja termiņā ietver 40,6 milj. *euro* piešķiršanu 2022.-2024. gadam, tai skaitā ārstniecības personu darba samaksas pieauguma nodrošināšanai 35 milj. *euro* un darba samaksas nodrošināšanai rezidentiem, kuru rezidentūras studijas netiek apmaksātas no valsts budžeta līdzekļiem 5,6 milj. *euro*.

Eurostat dati norāda, ka 2019. gadā medicīnas personāla skaits Latvijā uz 1000 iedzīvotājiem bija zemāks nekā vidēji Eiropas Savienībā, t.sk. medicīnas māsu skaits bija tikai 4,4 uz 1000 iedzīvotājiem, kas ir viens no zemākajiem rādītājiem Eiropas Savienībā, savukārt ārstu skaits bija 3,2 uz 1000 iedzīvotājiem, kas arī ir zem Eiropas Savienības vidēja rādītāja (3,8).

Latvijā vidēji trūkst vairāk kā 300 ārstu, lai sasniegtu Eiropas Savienības valstu vidējo rādītāju. Pie tam analizējot sertificēto ārstu darbaspējas vecumā skaitu, paredzams, ka 10 gadu laikā darbaspējīgo ārstu speciālistu skaits samazināsies par 39%, ja netiks īstenota ārstu speciālistu atjaunotne un piesaiste darbam Latvijas veselības aprūpes sistēmā.

Latvijā kopā vidēji trūkst vairāk kā 8000 māsu, lai sasniegtu Eiropas Savienības valstu vidējo rādītāju. Atbilstoši esošajiem māsu plānošanas nosacījumiem (tas nozīmē, ka kvalitatīvai aprūpei vienai māsai ir jāaprūpē mazāks pacientu skaits nekā tas ir šobrīd) un ņemot vērā novecošanās faktoru valsts apmaksāto pakalpojumu sniegšanai šobrīd trūkst vairāk kā 3000 māsu.

Medicīnas māsu statistika norāda, ka 2020. gadā 538 māsas absolvēja izglītības iestādi (jāņem vērā, ka šajā absolventu skaitā ir māsas, kurām ir jau iepriekš iegūta māsas kvalifikācija un ir absolvējušas augstskolas programmu māsas profesijā specializācijas iegūšanai), no kurām tikai 217 pirmreizēji reģistrējās Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistrā, bet no tām – tikai 144 uzsāka darbu veselības aprūpes sistēmā (jeb 25% no visiem absolventiem). Savukārt dati par 2021. gadu norāda, ka no 483 māsām, kuras absolvēja izglītības iestādi, tikai 220 pirmreizēji reģistrējās Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistrā, bet no tām – tikai 141 uzsāka darbu veselības aprūpes sistēmā (jeb 29% no visiem absolventiem).

Tāpat Veselības ministrijas dati norāda uz to, ka ir novērojama sistemātiska medicīnas darbinieku aizplūšana darbam ārvalstīs. Kopumā laika periodā no 2010. gada līdz 2021. gada 1. oktobrim ārstniecības personām un ārstniecības atbalsta personām izsniegtas 1303 profesionālās kvalifikācijas izziņas darbam ārvalstīs, no tām – 1043 māsām (2019. gadā - 40

māsām, 2020. gadā – 30 māsām) un 143 ārsta palīgiem. Katru gadu arī latviešu izcelsmes ārstiem tiek izsniegtas izziņas kvalifikācijas atzīšanai ārvalstīs - 2016. gadā – 102, 2017. gadā - 85; 2018. gadā – 75, 2019. gadā – 86, 2020. gadā – 66.

OECD dati norāda, ka slimnīcās, kur tiek nodrošināta neatliekamā medicīniskā palīdzība un sekundārā un terciārā līmeņa veselības aprūpe, nodarbināto ārstu skaits Latvijā ir mazāks kā OECD valstīs vidēji - Latvijā aptuveni 55%, OECD valstīs vairāk nekā 75% (tikai 25% strādā ārpus slimnīcu sektora). Principā šie dati norāda uz to, ka pārāk maza proporcija ārstu strādā slimnīcās t.i. stacionārajā segmentā.

Valsts cilvēkkapitāla palielināšana iekšlietu nozarē

Iekšlietu sistēma 2021. gadā saskārās ar ārkārtas situāciju valsts pierobežā ar Baltkrieviju. Ārkārtas situācija izgaismoja nepilnības amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm atalgojuma sistēmā, kā arī aktualizēja jautājumu par iekšlietu sistēmas cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanu, tai skaitā, izlīdzinot atšķirības, kas veidojās ar valsts aizsardzības resoru, kur finansējuma apjoms ir piesaistīts iekšzemes kopproduktam. Līdz ar to šajā ietvarā cilvēkresursu kapacitātes kāpināšanas prioritātē līdzās veselības un izglītības nozarei ir iekļauta arī iekšlietu nozare.

Pēdējo gadu tendences kā arī aktuālā situāciju valsts pierobežā ar Baltkrieviju liecina, ka noziegumi vērsti pret valsts robežas drošību ir ļoti labi organizēti un pret valsts robežas drošību vērstās darbības ir iespējamas praktiski visā Latvijas Republikas valsts robežas/Eiropas Savienības ārējās robežas garumā. Valsts robežsardzei ir specifiski dienesta pienākumu pildīšanas nosacījumi - apgrūtinātas ēdināšanas iespējas, fiziska slodze veicot apgaitu, robežkontroli ārpus telpām neatkarīgi no laika apstākļiem, nokļūšanai uz robežšķērsošanas vietu jāizmanto personīgais transportlīdzeklis u.tml. Šos iemeslus Valsts robežsardzes amatpersonas bieži norāda kā dienesta pārtraukšanas iemeslus. Līdz ar to būtiska ir Valsts robežsardzes personāla robežkontroles mobilitāte un stiprināšana, ko varētu veicināt, nosakot speciālo piemaksu.

Jau 2018. gadā veiktajā revīzijā “Par Iekšlietu ministrijas 2017. gada pārskata sagatavošanas pareizību” Valsts kontrole sniedza Iekšlietu ministrijai ieteikumu rast risinājumu, lai vienādas “vērtības” amatus ieņemošām amatpersonām vidējā mēnešalga starp iekšlietu dienestiem ir pēc iespējas līdzvērtīga. Iekšlietu ministrija jau ir rosinājusi grozījumus iekšlietu sistēmas atalgojuma normatīvajā regulējumā (Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumi Nr. 806), lai nodrošinātu viszemāk atalgoto amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgas palielināšanu, tomēr veiktie pasākumi pilnībā nenovērša problēmu. Pašlaik visaugstākās mēnešalgas sadalījumā pa mēnešalgu grupām pamatā ir noteiktas Valsts policijas amatpersonām, savukārt, ugunsdzēsējiem-glābējiem, vidējā svērtā mēnešalga ir salīdzinoši zemāka par Valsts policijas un Valsts robežsardzes amatpersonu mēnešalgām, kaut gan amati ir līdzīgi pēc atbildības un sarežģītības pakāpes. Līdz ar to nepieciešams turpināt jau uzsākto mēnešalgu izlīdzināšanu, katras mēnešalgu grupas ietvaros paaugstinot zemākās mēnešalgas, tādējādi sekmējot līdzvērtīgas darba samaksas noteikšanu vienādas “vērtības” amatus ieņemošām amatpersonām.

Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums no 2017. gada 1. janvāra nosaka, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, kurām noteikts pienākums veikt izmeklēšanu īpaši sarežģīta rakstura noziegumu lietās, maksimālo mēnešalgu nosaka atbilstoši rajona prokurora mēnešalgai, tomēr

praksē joprojām izmeklētāju mēnešalgas būtiski atpaliek no noteiktā līmeņa. Arī Valsts kontrole revīzijas ziņojumā "Par Iekšlietu ministrijas 2020. gada pārskatu" ir uzsvērusi, ka Valsts policijas augstākā līmeņa izmeklētāju, kuri veic sarežģītāko kriminālprocesu izmeklēšanu, maksimālā mēnešalga 2020. gadā sasniedza tikai 65% no rajona līmeņa prokuratūras prokurora mēnešalgas. Tādējādi ar mērķi uzlabot izmeklēšanas efektivitāti noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā, ir nepieciešams nodrošināt līdzvērtīgu atlīdzību Iekšlietu ministrijas iestāžu izmeklētājiem ar citās iestādēs nodarbinātiem izmeklētājiem, tajā skaitā, tuvinot augsti kvalificētu speciālistu mēnešalgas rajona prokurora mēnešalgai, kas veicinās speciālistu piesaisti un noturēšanu iekšlietu dienestā.

Nemot vērā augstāk minēto problemātiku, šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā viens no Ministru kabineta lēmumiem vidējā termiņā ietver 20,7 milj. *euro* piešķiršanu 2022. gadam un turpmāk amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm kapacitātes stiprināšanai (robežpiemaksa, izmeklētāju atlīdzība, mēnešalgu izlīdzināšana).

Valsts cilvēkkapitāla palielināšana izglītības nozarē

Nemot vērā ierobežojumus darbaspēka apjomā, kopējo faktoru produktivitātes paaugstināšana Latvijas apstākļos ir galvenais faktors potenciālā iekšzemes kopprodukta izaugsmē. Latvijas iedzīvotāju zināšanas, prasmes un spēja būt inovatīviem un apstākļu izveide iespējai inovatīvās idejas īstenot dzīvē ir tie priekšnoteikumi, kas nepieciešami potenciālā iekšzemes kopprodukta izaugsmei. Izglītībai un zinātnei šeit ir galvenā nozīme.

Atbilstoši *Eurostat* COFOG vispārējās valdības sektora izdevumu klasifikācijas datiem finansējums izglītības jomā Latvijā (5,8% no iekšzemes kopprodukta pēc 2019. gada datiem) ir piektais augstākais Eiropas Savienībā, pārsniedzot gan Eiropas Savienības vidējo rādītāju (4,7% no iekšzemes kopprodukta), gan arī apsteidzot Lietuvu (4,6% no iekšzemes kopprodukta), bet vienlaikus atpaliekot no Igaunijas (6,0% no iekšzemes kopprodukta). Tas norāda uz to, ka finansējums izglītībai Latvijā ir adekvātā līmenī, bet ir jārisina jautājumi saistībā ar skolu tīkla optimizāciju un skolēnu skaita uz vienu pedagogu attiecības palielināšanu. Jāatzīmē, ka būtiska skolēnu skaita uz vienu pedagogu palielināšana, kā arī nozīmīga progresa sasniegšana skolu tīkla reorganizācijā nav iespējama īsā laika periodā, neapdraudot izglītības kvalitāti. Tādējādi viens no risinājumiem ir ieguldīt izglītības sistēmā papildu līdzekļus, lai celtu pedagogu atalgojumu, kas arī ir bijis viens no Ministru kabineta lēmumiem iepriekšējā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā un ir prioritāte arī šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā. Šogad atalgojuma palielināšana pedagogiem ir saistīta arī ar papildus darbu un emocionālo slodzi, ko radīja attālinātais mācību darbs un ko turpinās radīt Covid-19 drošības protokolu īstenošana izglītības iestādēs.

Likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" viens no Ministru kabineta lēmumiem vidējā termiņā ietver 15,2 milj. *euro* piešķiršanu 2022. gadam un 45,6 milj. *euro* turpmāk ik gadu pedagogu darba samaksas pieauguma grafika īstenošanai.

Veselības aprūpes pakalpojumu uzlabošana, tai skaitā onkoloģijas jomā

Par veselības nozares lomu potenciālā iekšzemes kopprodukta palielināšanā tika minēts sadaļā par atalgojuma pieaugumu ārstniecības personālam. Tomēr veselības pakalpojumu kvalitāte un pieejamība ir atkarīga ne tikai no pieejamiem cilvēkresursiem, bet arī no tehniskā nodrošinājuma un medikamentiem.

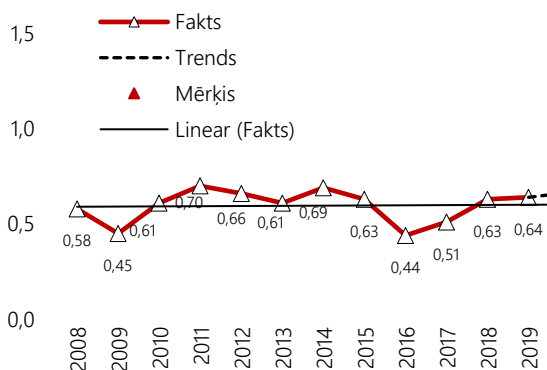
Šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā tiek turpinātas investīcijas tehniskajā aprīkojumā un nodrošināts finansējuma palielinājums valsts apmaksātajiem medikamentiem un finansējums veselības pakalpojumu pieejamības palielināšanai, tai skaitā finansējums reto slimību ārstēšanai, palielinot to iedzīvotāju tvērumu, kuriem valsts apmaksās vakcinēšanos pret gripu, paliatīvās aprūpes pakalpojumu uzlabošanai, bet jo īpaši pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai onkoloģijas slimībām.

Likumā “Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” Ministru kabinets ir lēmis par finansējuma piešķiršanu 2022. gadam 49,8 milj. *euro* apmērā un 2023.-2024. gadā 30,0 milj. *euro* apmērā veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanai (kompensējamie medikamenti, aprīkojuma un iekārtu iegāde Bērnu klīniskā universitātes slimnīcā, Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīcā, Paula Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīcā).

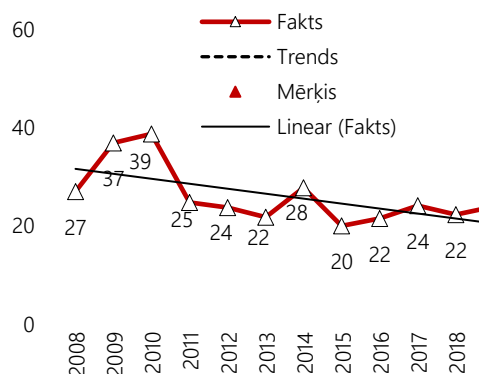
Valsts inovatīvā potenciāla stiprināšana, palielinot zinātnes bāzes finansējumu un finansējumu fundamentālajiem un lietišķajiem pētījumiem

Kā jau tika minēts iepriekš, izglītībai un zinātnei ir galvenā nozīme potenciālā iekšzemes kopprodukta palielināšanā. Ņemot vērā ierobežojumus darbaspēka apjomā, kopējo faktoru produktivitātes paaugstināšana Latvijas apstākļos ir galvenais faktors potenciālā iekšzemes kopprodukta izaugsmē. Latvijas iedzīvotāju zināšanas, prasmes un spēja būt inovatīviem un apstākļu izveide iespējai inovatīvās idejas īstenot dzīvē ir tie priekšnoteikumi, kas nepieciešami potenciālā iekšzemes kopprodukta izaugsmei.

Latvijā ieguldījumi pētniecībā un attīstībā 2019. gadā bija ceturtie zemākie Eiropas Savienībā. Latvijas kopējie izdevumi pētniecībā un attīstībā 2019. gadā bija 0,64% no iekšzemes kopprodukta.

**2.1. att. Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā,
(% no iekšzemes kopprodukta)**

**2.2. att. Privātā sektora ieguldījumi
pētniecībā un attīstībā (% no kopējiem
ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā)**

Pētniecības un attīstības kopējais finansējums pēdējos desmit gados (2011.-2019.) sasniedza vidēji 74 *euro* uz vienu iedzīvotāju, kas ir tikai 13% no Eiropas Savienības vidējā rādītāja (582 *euro* uz vienu iedzīvotāju). Pēc šī rādītāja Latvija atpaliek no vairuma Eiropas Savienības dalībvalstīm, kā arī no Baltijas kaimiņvalstīm Lietuvas un Igaunijas.

Privātā sektora finansējums ir neliels - aptuveni ¼ daļa no kopējiem ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā (0,2% no iekšzemes kopprodukta), kas ir ievērojami zemāks nekā vidēji Eiropas Savienībā (1,4% no iekšzemes kopprodukta), kur uzņēmēji nodrošina vairāk nekā pusi no kopējā pētniecības un attīstības ieguldījumu finansējuma. Ilgtermiņa skatījumā uzņēmumu ieguldījumu pētniecībā un attīstībā līmenis nav pieaudzis.

Valsts inovatīvā potenciāla kāpināšana 2022.-2024. gadā ir nozīmīga ne tikai kā galvenais faktors potenciālā iekšzemes kopprodukta palielināšanā, bet arī jauno konkurētspējas izaicinājumu kontekstā – ekonomikas transformācijai uz oglekļa neitralitāti un Eiropas Savienības aizsardzības spēju attīstībā.

Ekonomikas transformācija uz klimata neitralitāti būs šī gadsimta lielākā ekonomikas transformācija, kur tās valstis, kuras attīstīs tam nepieciešamās tehnoloģijas, iegūs būtiskas priekšrocības starptautiskajā konkurētspējā un jauno tehnoloģiju eksports var kalpot kā būtisks ekonomikas attīstības virzītājs.

Eiropas Savienības aizsardzības spēju attīstība paver iespēju dalībvalstīm attīstīt aizsardzības spējām nepieciešamās tehnoloģijas. Aizsardzības industrija primāri ir Eiropas Savienības lielāko dalībvalstu potenciāls, tomēr arī citas Eiropas Savienības dalībvalstis var attīstīt nišas tehnoloģijas šai nozarei.

Ņemot vērā šos faktorus, 2022.-2024. gadu periodā kā atsevišķs budžeta prioritārais attīstības virziens ir valsts inovatīvā potenciāla attīstība, palielinot finansējumu zinātnei, gan arī veicot publiskās investīcijas militārās un aizsardzības industrijas projektiem. Likumā "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" Ministru kabinets ir piešķīris 10,5 milj. *euro* 2022. gadam un turpmāk zinātnes bāzes finansējuma palielināšanai un fundamentālo un lietišķo pētījumu finansēšanai.

Pēcpandēmijas perioda ekonomiskās vides noturības veicināšana, atbalstot uzņēmumu atgūšanos un attīstību, stiprinot uzņēmumu kapitāla bāzi un investīciju piesaisti

Pēcpandēmijas periodā ir būtiski nodrošināt dzīvotspējīgo uzņēmumu noturību. Šajā periodā noturības riski palielinās, jo valsts atbalsts zaudējumu mazināšanai no Covid-19 ierobežojumiem tiek samazināts atbilstoši ierobežojumu atcelšanai. Tomēr nav pamata uzskatīt, ka līdz ar ierobežojumu atcelšanu ekonomiskās vides dalībnieku un patērētāju uzvedība pilnībā atgriežas pirmskrīzes līmenī. Atsevišķo gadījumos tas notiek ar laika nobīdi, bet citos gadījumos uzvedības maiņa ir neatgriezeniska. Ierobežojumu radīto zaudējumu mazināšana ar valsts atbalsta instrumentiem nodrošināja uzņēmumu likviditāti, tomēr, tā kā zaudējumu kompensēšana vairumā gadījumu nebija simtprocentīga, pandēmijas laikā pasliktinājās uzņēmumu finanšu rādītāji. Pastāv risks, ka līdz ar atbalsta instrumentu atcelšanu un uzvedības maiņu pieprasījuma pusē, uzņēmumu finanšu rādītāji turpinās pasliktināties, izsaucot ilgtermiņa negatīvas strukturālas izmaiņas piedāvājuma pusē. Līdz ar to viena no pēcpandēmijas perioda budžeta prioritātēm ir dzīvotspējīgo uzņēmumu atbalsts, to koncentrējot un mainot akcentus no likviditātes atbalsta instrumentiem uz kapitāla atbalsta instrumentiem.

Attiecīgi 2022. gada budžeta likumā un Ietvara likumprojektā 2022.-2024. gadam, 2022. gadā ir piešķirti 41,0 milj. *euro* aizdevumiem uzņēmumu investīciju projektiem ar kapitāla atlaidi. Aizdevumu varēs saņemt liela apjoma projektiem - investīcijām jaunu ražotņu, iekārtu un tehnoloģisko procesu ieviešanai. Aizdevuma mērķis ir investīcijas materiālos un nemateriālos aktīvos ražošanas uzsākšanai, paplašināšanai un efektīvizācijai. Ja projekts paredzēs vairākus nosacījumus, tai skaitā pietiekami lielu darba samaksu darbiniekiem, jaunas darba vietas, ieguldījumus pētniecībā un attīstībā vismaz noteiktā līmenī, līdz 30% no aizdevuma summas būs iespējams konvertēt uzņēmuma kapitālā.

Publisko investīciju apjoma palielināšana

Lai arī Latvijas publisko investīciju apjoms (bruto pamatkapitāla pieaugums) Eiropas Savienības valstu grupā ir relatīvi augsts, līdz šim ir pastāvējuši šķēršļi veikt investīcijas noteiktos valsts mērogā būtiskos projektos. Šādas investīcijas ir apgrūtinātas, ja tās neatbilst Eiropas Savienības fondu vai Atjaunošanas un noturības fonda prioritātēm, jo konkurence šajos fondos uz to finanšu aploksni, kas nav iezīmēta prioritātēm, ir augsta. Alternatīva ir finansēt šos projektus no valsts budžeta. Šajā gadījumā šķēršļi veidojas tāpēc, ka līdz šim pieejamā fiskālā telpa tika noteikta visām budžeta prioritātēm kopā. Tādos apstākļos investīciju projekti ir pakļauti lielākam riskam tikt noraidītiem, nekā tās budžeta prioritātes, kas tieši skar lielu iedzīvotāju daļu, piemēram, atalgojuma palielināšanas prioritāte.

2022. gadā paliek spēkā Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula. Saskaņā ar 2021. gada jūnija Eiropas Savienības fiskālajām rekomendācijām, 2022. gadā ir jānodrošina nacionāli finansēto primāro izdevumu pieauguma kontrole. Attiecībā uz bruto pamatkapitāla pieauguma apjomu, rekomendācija aicina investīcijas saglabāt. Rekomendācijas konteksts ir saistīts ar risku, ka atceļot pandēmijas laikā ieviesos valsts atbalsta mehānismus, ekonomikas atveseļošanās var bremzēties. To novērst ir iespējams ar publisko investīciju apjoma kāpumu, kas noturētu ekonomikas izaugsmei nepieciešamo pieprasījuma apjomu. Šie apsvērumi, kā arī fiskālo noteikumu nepiemērošana 2022. gadā ļauj valstij īstenot nepieciešamos investīciju projektus, tos finansējot no finanšu tirgos piesaistītajiem resursiem.

Šajā vidēja termiņa budžeta ietvara likumā šī iespēja tiek izmantota 2022. gadā piešķirot 264,7 milj. *euro* investīciju projektu īstenošanai - pašvaldību investīciju projektiem, reģionālo autoceļu pārbūvei un atjaunošanai, lauksaimniecības, meža un zivsaimniecības nozaru infrastruktūras pilnveidošanā (tai skaitā ieguldījumiem meliorācijas sistēmās un investīcijas Zaļā kursa mērķu sasniegšanai), ugunsdzēsības un glābšanas transportlīdzekļu iegādei kā arī valsts militārās un aizsardzības industrijas investīcijām.

2.3.2. Finanšu resursi vidēja termiņa budžeta prioritāro attīstības virzienu īstenošanā

Saskaņā ar likumprojekta "Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam" sagatavošanas grafiku, 2021. gada 24. augusta Ministru kabineta sēdē tika skatīts Finanšu ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums "Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta balances prognozēm 2022.-2024. gadā". Atbilstoši Finanšu ministrijas aprēķiniem, vispārējās valdības budžeta balance pie nemainīgas politikas 2022. gadā bija -2,9% no iekšzemes kopprodukta, 2023. gadā -1,2% no iekšzemes kopprodukta un 2024. gadā -0,3% no iekšzemes kopprodukta, savukārt fiskālā telpa primārajiem kārtējiem

nacionāli finansētajiem izdevumiem 2022. gadā ar bāzes efektu arī uz turpmākajiem diviem gadiem tika noteikta 302 milj. *euro*. Turpmākajā budžeta sagatavošanas procesā, fiskālā telpa tika palielināta līdz 311,0 milj. *euro* 2022. gadā, 311,8 milj. *euro* 2023. gadā un 312,9 milj. *euro* 2024. gadā, balstoties Labklājības ministrijas priekšlikumā samazināt izdevumus valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta apakšprogrammā 04.02.00 “Nodarbinātības speciālais budžets”, pamatojot to ar aktuālajām 2021. gada izpildes tendencēm bezdarbnieka pabalstu izmaksā. Fiskālā telpa tika izlietota valdības noteikto prioritāšu finansēšanai. Vienlaikus valdība arī pieņēma lēmumus ārpus fiskālās telpas, atbalstot papildus līdzekļu piešķiršanu publiskajām investīcijām un Covid-19 atbalsta pasākumiem.

2.13. tabulā ir atspoguļoti būtiskākie vispārējās valdības ieņēmumu pasākumi, par kuriem lēma Ministru kabinets budžeta sagatavošanas procesā.

2.13. tabula. Ieņēmumu pasākumi virs 0,01% no iekšzemes kopprodukta attiecīgajā gadā, milj. *euro*

Pasākums	Ieņēmumu veids	2022	2023	2024
Diferencētā neapliekamā minimuma un pensionāru neapliekamā minimuma palielināšana no 2022. gada 1. janvāra, attiecīgi no 300 līdz 350 <i>euro</i> mēnesī un no 330 līdz 350 <i>euro</i> mēnesī, un abu neapliekamo minimumu palielināšana no 2022. gada 1. jūlija līdz 500 <i>euro</i> mēnesī	Kopā, t.sk.:	-93,8	-152,9	-152,8
	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	-106,2	-173,0	-173,0
	Pievienotās vērtības nodoklis	12,4	20,2	20,2
Atalgojuma palielināšana prioritārajām nozarēm	Kopā, t.sk.,	48,0	59,4	58,1
	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	16,8	20,8	20,3
	Sociālās apdrošināšanas iemaksas	26,7	33,0	32,3
	Pievienotās vērtības nodoklis	4,6	5,6	5,5
Darba devēja veselības pakalpojuma limita paaugstināšana	Kopā, t.sk.:	-1,4	-1,4	-1,4
	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	-0,5	-0,5	-0,5
	Sociālās apdrošināšanas iemaksas	-0,9	-0,9	-0,9
Pievienotās vērtības nodokļa likmes samazināšana no 12% līdz 5% grāmatu piegādei un preses un citu masu informācijas līdzekļu izdevumu vai publikāciju piegādei un to abonentmaksai	Pievienotās vērtības nodoklis	-4,8	-4,8	-4,8
Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu maksimālā objekta palielināšana no 62 800 līdz 78 100 <i>euro</i>	Kopā, t.sk.:	1,3	2,6	2,7
	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	-3,1	-7,0	-7,5
	Sociālās apdrošināšanas iemaksas	4,4	9,5	10,2
Papildus ieņēmumi no akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" dividendēs izmaksājamās peļņas daļas par 2021. gadu	Kopā, t.sk.:	32,0	-	-
	Uzņēmumu ienākuma nodoklis	6,4	-	-
	Nenodokļi	25,6	-	-

Ministru kabineta lēmumi par finansējuma palielinājumu vidēja termiņa prioritārajiem virzieniem ir apkopoti 2.14. tabulā.

2.14. tabula. Izdevumu pasākumi virs 0,01% no iekšzemes kopprodukta attiecīgajā gadā, milj. euro

Pasākuma nosaukums	2022	2023	2024
milj. euro			
Aizsardzības ministrija			
Latvijas militārās un aizsardzības industrijas, kas veido vietējo ražošanu.sk. piesaistot zinātnei un pētniecību, attīstības projekti	10,0		
Ekonomikas ministrija			
Finanšu instruments - aizdevumi investīciju projektiem ar kapitāla atlaidi (pašlaik ietekme uz budžeta bilanci netiek plānota)			
Inovāciju fonds (nozaru pētījumu programmas)	4,0	4,0	4,0
Finanšu ministrija			
Samazināts finansējums valsts parāda vadībai	-42,0	-4,6	-3,3
Finansējums pievienotās vērtības priekšnodokļa atmaksai valsts budžetā par veiktajiem būvniecības darbiem Eiropas Savienības Fondu īstenotajos projektos	5,4	0,7	
Finansējums Iekšlietu ministrijas infrastruktūras pasākumam	3,6		
Iekšlietu ministrija			
Ar Covid-19 krīzes pārvarēšanu un ekonomikas atlabšanu saistītu augstas gatavības projektu īstenošanai – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta depo būvniecībai	9,2		
Amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm kapacitātes stiprināšana (robežpiemaksa, izmeklētāju atlīdzība, mēnešalgu izlīdzināšana) īstenošanu	20,7	20,7	20,7
Speciālo ugunsdzēsības un glābšanas transportlīdzekļu iegāde	12,0		
Valsts drošības dienesta darbības prioritāro jomu stiprināšana	2,6	3,1	3,0
Izglītības un zinātnes ministrija			
ar Covid-19 krīzes seku pārvarēšanu un ekonomikas atlabšanu saistītu augstas gatavības profesionālās izglītības iestāžu projektu īstenošanu	5,4		
Ar Covid-19 krīzes seku pārvarēšanu un ekonomikas atlabšanu saistītu augstas gatavības projektu īstenošana	17,3		
Pedagogu darba samaksas pieauguma grafika īstenošana	15,2	45,6	45,6
Sociālo stipendiju nodrošināšana studējošajiem no daudz bērnu ģimenēm	3,6	6,1	8,4
Zinātnes bāzes finansējuma palielināšanai un fundamentālo un lietišķo pētījumu finansēšana	10,6	10,6	10,6
Zemkopības ministrija			
Valsts atbalstam vaislas lauksaimniecības dzīvnieku ierakstīšanai ciltisgrāmatā, kā arī to ģenētiskās kvalitātes noteikšanai un produktivitātes datu izvērtēšanai	24,0		
Lauksaimniecībā izmantojamiem zinātnes pētījumiem un lauksaimniecības zinātnisko institūciju materiāli tehniskās bāzes pilnveidošanai	3,0		
Mazo lauksaimniecības ražotāju ienākumu valsts atbalstam	3,0		
Zemkopības nozares darba samaksas pieaugums	3,0	3,0	3,0
Zemkopības ministrijas nozaru infrastruktūras pilnveidošana un resora valsts funkciju izpildes tehniskā nodrošinājuma atjaunošana, tai skaitā ieguldījumi meliorācijas sistēmās un investīcijas Zaļā kursa mērķu sasniegšanai	50,0		
Satiksmes ministrija			
Valsts reģionālo autoceļu pārbūve un atjaunošana	57,7		
Finansējums dzelzceļa publiskai infrastruktūrai	7,0	3,0	3,0
Dotācija zaudējumu segšanai sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzējiem	8,7	3,2	3,2
Labklājības ministrija			
Izdevumu samazinājums bezdarbnieka pabalstiem saistībā ar pabalsta saņēmēju skaita vidēji mēnesī prognozēto samazināšanos	-9,0	-9,8	-10,9

Atalgojuma paaugstināšana aprūpētājiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās	9,9	6,5	3,1
Valsts sociālo aprūpes centru infrastruktūras sakārtošana	6,0		
Valsts apmaksāto darbnespējas dienu skaita palielināšana	7,0	7,0	7,0
Tieslietu ministrija			
Jauna cietuma būvniecība Liepājā	-38,8		38,8
Covid-19 krīzes seku pārvarēšanas un ekonomikas atlabšana augstas gatavības projekti – Vienotas tiesu ekspertīžu iestādes izveide	5,1		
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija			
Augstas gatavības pašvaldību investīciju projektu finansējums Covid-19 krīzes pārvarēšanai	23,8		
Pašvaldību investīciju programma	30,0		
Kultūras ministrija			
Finansējuma palielinājums augstas gatavības infrastruktūras projektu īstenošanai	10,7		
Kultūras nozares darba samaksas pieaugums	8,0	8,0	8,0
Vispārējo latviešu dziesmu un Deju svētku tradīcijai 150 gadu	4,0	0,8	0,7
Latvijas valsts simtgadē uzsāktu iniciatīvu ilgtspēja - Latvijas skolas soma	2,5	3,5	3,5
Veselības ministrija			
Ārstniecības personu darba samaksas pieauguma nodrošināšana	35,0	35,0	35,0
Darba samaksas nodrošināšana rezidentiem, kuru rezidentūras studijas netiek apmaksātas no valsts budžeta līdzekļiem	5,6	5,6	5,6
Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošana, tai skaitā aprīkojums Bērnu klīniskās un universitātes slimnīcai, Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcai un Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcai	49,8	30,0	30,0
Pasākumi, lai samazinātu ilglaicīgu negatīvo ietekmi uz sabiedrības psihisko veselību, ko rada COVID-19 pandēmija	5,0	5,0	5,0
Līdzmaksājuma kompensācija personām ar 2. grupas invaliditāti (Veselības aprūpes finansēšanas likuma normas ar 01.01.2022)	8,2	8,2	8,2
Paliatīvas aprūpes nodrošināšana	4,6	4,6	4,6
Veselības pakalpojumu palielināšana (t.sk. retās slimības u.c.)	5,4	5,5	5,5
Kapitālieguldījumi un investīcijas Veselības ministrijas padotības iestādēs un Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas investīcijas	4,7		
Konceptuālā ziņojuma "Par māsas profesijas turpmāko attīstību" ieviešana	3,1	3,1	3,1
Ar Covid-19 krīzes seku pārvarēšanu un ekonomikas atlabšanu saistītu augstas gatavības projektu īstenošana	27,6		
Dotācija pašvaldībām			
PFI speciālās dotācijas korekcija	-31,1	-82,8	-165,7
Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums			
Finansējuma korekcijas atbilstoši Ministru kabineta 24.09.2021 sēdē pieņemtajam lēmumam	74,2	0,3	80,5
Finansējuma korekcijas atbilstoši Ministru kabineta 29.09.2021 sēdē pieņemtajam lēmumam	-2,6	-5,7	-6,1
Precizēts finansējums Covid-19 vakcīnu iegādei	26,6	0,6	0,0
Finansējuma pārdale augstas gatavības projektu īstenošanai	-856	0,0	0,0
Palielināts finansējums reformām, kas saistīta ar ievēlēto, apstiprināto un iecelto amatpersonu atbildību nodrošināšanu		6,3	6,8
Demogrāfijas pasākumu nodrošināšanai	3,5		
Aizņēmuma limita palielināšana pašvaldībām (prognozētā ietekme uz budžeta bilanci)	60,0		

Diskrecionāro politikas lēmumu ietekme uz publisko finanšu ilgtermiņa stabilitāti

Saskaņā ar likumu “Fiskālās disciplīnas likums” fiskālās politikas īstenošanā tiek ievērots ilgtspējīgas fiskālās politikas princips – fiskālās politikas mērķis ir nodrošināt, lai vispārējās valdības parāda apjoms neuzliek nesamērīgu slogu ekonomikai, bet veicina tās attīstību ilgtermiņā. Savukārt, saskaņā ar Direktīvas 2011/85/ES 9. panta otrā punkta d) apakšpunktu, dalībvalstīm ir jāveic izvērtējums par to, kā paredzētie politikas lēmumi, ņemot vērā to tiešu ilgtermiņa ietekmi uz vispārējās valdības finansēm, varētu iespaidot publisko finanšu ilgtermiņa stabilitāti.

Līdz ar to šajā sadaļā tiek veikts ilgtspējas novērtējums Ministru kabineta un Saeimas pieņemtajiem diskrecionārajiem lēmumiem, analizējot vai jauno politikas pasākumu tiešā ietekme nerada riskus publisko finanšu ilgtermiņa stabilitātei.

Analizēti tiek tikai tādi Ministru kabineta pieņemtie politikas pasākumi, kam ir tieša negatīva ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci, proti, ieņēmumus samazinoši pasākumi un izdevumus palielinoši pasākumi. Politikas pasākumi, kam ir tieša pozitīva ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci, netiek izvērtēti. Tāpat tiek pieņemts, ka ilgtermiņa ietekme ir tikai tādiem pasākumiem, kam ir bāzes efekts uz turpmākajiem gadiem. Līdz ar to netiek analizēti pasākumi, kam ir vienreizējs raksturs. Ja politikas pasākums ir ar bāzes efektu, kam fiskālās ietekmes apmērs nominālā izteiksmē ir laikā nemainīgs, politikas pasākums nerada draudus ilgtermiņa publisko finanšu stabilitātei, jo pie augoša reālā iekšzemes kopprodukta un cenu līmeņa pieauguma, politikas pasākuma tiešā fiskālā ietekme procentos pret iekšzemes kopproduktu laikā samazinās. Attiecīgi kritērijs tam, vai jaunā politikas prioritāte rada riskus publisko finanšu ilgtspējai, ir pieņemtā politikas pasākuma fiskālās ietekmes pret iekšzemes kopproduktu dinamika.

Izvērtējot šī vidēja termiņa budžeta ietvara likuma izstrādes laikā pieņemtos Ministru kabineta lēmumus, tika secināts, ka nav pieņemti tādi pasākumi, kuri rada risku publisko finanšu ilgtspējai, jo Ministru kabinets pieņēma lēmumu tikai par tādiem pasākumiem, kuriem ir vienreizējs raksturs vai arī tie ir ar bāzes efektu uz turpmākajiem gadiem, bet to apmērs nominālā izteiksmē laikā ir nemainīgs.

3. KOPBUDŽETA NODOKĻU¹⁸ UN NENODOKĻU IEŅĒMUMU PROGNOZES

3.1. NODOKĻU POLITIKAS AKTUALITĀTES

Nodokļu politikas stratēģisko virzienu skaidrība un stabilitāte ir būtiska gan uzņēmējdarbības, gan sabiedrisko pakalpojumu un investīciju efektīvai plānošanai. Svarīga ir arī to sasaiste ar valsts vispārējiem attīstības mērķiem. Tādējādi arī būtiskākie nodokļu pasākumi ir vērsti, lai ar nodokļu politiku uzlabotu darbaspēka nodokļu konkurētspēju un mazinātu ienākumu nevienlīdzību strādājošiem iedzīvotājiem.

Nodokļu ieņēmumu prognozes ir sagatavotas, pamatojoties uz vidēja termiņa makroekonomisko rādītāju prognozēm, kā arī, ņemot vērā 2021. gada pirmā pusgada faktisko izpildi, iepriekš pieņemtās izmaiņas likumdošanā un Covid-19 krīzes laikā pieņemtos nodokļu atbalsta pasākumus. Nodokļu ieņēmumu prognozēs netiek ietverti nesadalītie nodokļu ieņēmumus vienotajā kontā.

3.1. tabula. Pasākumi, kas ietekmē nodokļu un valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumus no 2022. gada, milj. euro (pēc naudas plūsmas)

Priekšlikums	Ieņēmumu veids	2022	2023	2024
Iepriekš pieņemti nodokļu pasākumi, kas ietekmēs nodokļu ieņēmumus no 2022. gada				
Dabas resursu nodokļa likmju paaugstināšana atsevišķiem objektiem un nodokļa ieņēmumu sadalījuma maiņa starp valsts un pašvaldību budžetiem. Izmaiņas ar 2022. un 2023. gada 1. janvāri	Dabas resursu nodoklis	+5,2	+7,3	
Akcīzes nodokļa likmju paaugstināšana cigaretēm, cigāriem, cigarillām, smēķējamai, karsējamai tabakai un e-cigarešu šķidrumiem un akcīzes nodokļa paaugstināšana no tabakas aizstājējproduktiem (piemēram, nikotīnu saturošiem spilventiņiem)	Kopā, t.sk.:	+13,9	+17,5	
	<i>Akcīzes nodoklis</i>	+11,5	+14,5	
	<i>Pievienotās vērtības nodoklis</i>	+2,4	+3,0	
2022. gada 1. janvāri bezalkoholiskajiem dzērieniem ar cukura saturu no 8 gramiem uz 100 mililitriem noteiks paaugstinātu akcīzes nodokļa likmi 14,00 <i>euro</i> par 100 litriem	Akcīzes nodoklis	Fiskālā ietekme nav aprēķināma		
Likuma “Par valsts budžetu 2022. gadam” izstrādes gaitā Ministru kabinetā atbalstītie un Saeimā pieņemtie pasākumi				
<i>Nodokļu pasākumi</i>				
Diferencētā neapliekamā minimuma un pensionāru neapliekamā minimuma palielināšana no 2022. gada 1. janvāra, attiecīgi no 300 līdz 350 <i>euro</i> mēnesī un	Kopā, t.sk.:	-93,8	-152,9	-152,8
	<i>Iedzīvotāju ienākuma nodoklis</i>	-106,2	-173,0	-173,0

¹⁸ Neieskaitot iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

Priekšlikums	Ieņēmumu veids	2022	2023	2024
no 330 līdz 350 <i>euro</i> mēnesī, un abu neapliekamo minimumu palielināšana no 2022. gada 1.jūlija līdz 500 <i>euro</i> mēnesī	<i>Pievienotās vērtības nodoklis</i>	+12,4	+20,2	+20,2
Atalgojuma palielināšana prioritārajām nozarēm	Kopā, t.sk., <i>Iedzīvotāju ienākuma nodoklis</i> <i>Sociālās apdrošināšanas iemaksas</i> <i>Pievienotās vērtības nodoklis</i>	+48,0 +16,8 +26,7 +4,6	+59,4 +20,8 +33,0 +5,6	+58,1 +20,3 +32,3 +5,5
Darba devēja veselības pakalpojuma limita paaugstināšana	Kopā, t.sk.: <i>Iedzīvotāju ienākuma nodoklis</i> <i>Sociālās apdrošināšanas iemaksas</i>	-1,4 -0,5 -0,9	-1,4 -0,5 -0,9	-1,4 -0,5 -0,9
Pievienotās vērtības nodokļa likmes samazināšana no 12% līdz 5% grāmatu piegādei un preses un citu masu informācijas līdzekļu izdevumu vai publikāciju piegādei un to abonementmaksai	<i>Pievienotās vērtības nodoklis</i>	-4,8	-4,8	-4,8
Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu maksimālā objekta palielināšana no 62 800 līdz 78 100 <i>euro</i>	Kopā, t.sk.: <i>Iedzīvotāju ienākuma nodoklis</i> <i>Sociālās apdrošināšanas iemaksas</i>	+1,3 -3,1 +4,4	+2,6 -7,0 +9,5	+2,7 -7,5 +10,2
<i>Nenodokļu pasākumi</i>				
Ieņēmumu prognozes papieelināšana valsts nodevai par grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēju licencēšanu	Nenodokļi	+0,6	+0,08	+0,05
Ieņēmumu palielināšana no naudas sodiem, ko uzliek Valsts policija par procesuālajiem izdevumiem administratīvajās lietās	Nenodokļi	+0,02	+0,02	+0,02
Ieņēmumu palielināšana no pārejiem naudas sodiem, ko uzliek Valsts policija par pārkāpumiem ceļu satiksmē	Nenodokļi	+0,2		
Papildus ieņēmumi no akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" dividendēs izmaksājamās peļņas daļas par 2021. gadu	Kopā, t.sk.: <i>Uzņēmumu ienākuma nodoklis</i> <i>Nenodokļi</i>	+32,0 +6,4 +25,6		
Ieņēmumu prognožu palielināšana maksājumam par valsts kapitāla izmantošanu no valsts akciju sabiedrības "Latvijas Loto" dividendēs izmaksājamās peļņas daļas	Nenodokļi	+0,2	+0,2	+0,2

Priekšlikums	Ieņēmumu veids	2022	2023	2024
Grozījums Ministru kabineta 2020. gada 21. janvāra noteikumos Nr.40 "Kontrolšāvienu izdarīšanas kārtība un valsts nodevu apmērs un maksāšanas kārtība"	Nenodokļi	-0,002	-0,002	-0,002
Ieņēmumu samazināšana valsts nodevai, kas maksājama par ierakstu izdarīšanu uzņēmumu reģistra žurnālā un komercreģistrā, kā arī iesniedzamo dokumentu reģistrēšanu	Nenodokļi	-0,7	-0,7	-0,7
Numerācijas lietošanas tiesību ikgadējās valsts nodevas palielināšana saskaņā ar likumprojektu "Elektronisko sakaru likums"	Nenodokļi	+0,4	+0,4	+0,4
Ieņēmumu prognožu palielināšana no pārejiem naudas sodiem, ko uzliek Valsts policija par pārkāpumiem ceļu satiksmē	Nenodokļi	+1,6	+1,6	+1,6
Kancelejas nodevu palielināšana par zemesgrāmatā veiktajām darbībām	Nenodokļi	+0,2	+0,1	+0,1
Ieņēmumu prognozes palielināšana 2022. gadam no akciju sabiedrības "Augstsprieguma tīkls" maksājuma par valsts kapitāla izmantošanu	Nenodokļi	+18,8		
Organizēts iepirkums drošības rezervju pakalpojumam valsts naftas produktu rezervju izveidei	Kopā, t.sk.: <i>Pievienotās vērtības nodoklis</i> <i>Nenodokļi</i>	+3,0 +0,5 +2,5		
Ieņēmumu prognozes palielināšana no naudas sodiem, ko uzliek Valsts policija par pārkāpumiem ceļu satiksmē, kas fiksēti ar komersanta tehniskajiem līdzekļiem	Nenodokļi	+1,0	+1,4	+1,1
Ieņēmumu prognozes palielināšana no naudas sodiem, ko uzliek Valsts policija	Nenodokļi	+0,2	+0,2	+0,2
Ieņēmumu prognozes palielināšana no pārejiem naudas sodiem, ko uzliek Valsts policija par pārkāpumiem ceļu satiksmē	Nenodokļi	+0,8	+0,8	+1,0
Saskaņā ar Latvijas Republikas Senāta 2021. gada 22. marta spriedumu, medicīnisko ierīču (arī to komplektējošo daļu, rezerves daļu un piederumu) piegādēm precizēta norma. Lielākai daļai tagad piemēros pareizo (21%) likmi	Pievienotās vērtības nodoklis	+10,4	+10,4	+10,4

3.2. KOPBUDŽETA NODOKĻU IEŅĒMUMI

2021. gada pirmajā pusgadā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi bija 4 639,1 milj. *euro*, kas salīdzinot ar likumā "Par valsts budžetu 2021. gadam" noteikto plānu, ir par 251,6 milj. *euro* jeb 5,7% vairāk, taču izpilde pa nodokļu veidiem vērtējama piesardzīgi, jo, lai mazinātu administratīvo slogu nodokļu maksātājiem, ar 2021. gada 1. janvāri stājās spēkā vienotais

nodokļu konts, Valsts ieņēmumu dienesta vienotajā kontā iemaksāto naudas summu sadalot nodokļu maksātāja saistību segšanai pa nodokļu veidiem. Pirmajā pusgadā ir radusies situācija, ka valsts pamatbudžeta ieņēmumos palika nesadalīti nodokļu ieņēmumi 264,4 milj. *euro*, kas tiks attiecināti uz konkrētajiem nodokļu veidiem un attiecīgajiem budžeta līmeņiem tikai turpmākajos mēnešos, rodoties atbilstošām nodokļu saistībām. Plāna pārpilde apliecina tautsaimniecības pakāpenisku atkopšanos no Covid-19 izraisītās krīzes.

Salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2021. gada pirmajā pusgadā tika iekasēti par 467,9 milj. *euro* jeb 11,2% vairāk. Jāņem vērā, ka šogad ekonomika ir pakāpeniski pielāgojusies krīzes apstākļiem, kā rezultātā šā gada otrajā ceturksnī vērojama salīdzinoši strauja atkopšanās no krīzes, savukārt 2020. gada otrais ceturksnis iezīmēja krīzes sākumu, vienlaikus būtiski samazinoties nodokļu ieņēmumiem. Ņemot vērā makroekonomisko rādītāju prognozes un pirmā pusgada izpildi, 2021. gada kopbudžeta nodokļu ieņēmumu prognoze tika samazināta vien par 13,7 milj. *euro* jeb par 0,1%, salīdzinot ar plānu.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 2022. gadā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi tiek plānoti 10 181,2 milj. *euro*, 2023. gadā 10 766,9 milj. *euro* un 2024. gadā 11 305,9 milj. *euro* apmērā.

3.2. tabula. Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	9 327,8 ¹	10 181,2	10 766,9	11 305,9
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	9 341,5	9 989,9	10 513,1	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i></i>	-13,7	191,4	253,7	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %</i>	-0,1	1,9	2,4	-
% no iekšzemes kopprodukta	29,7	29,9	29,8	29,7

¹ Prognoze 22.07.2021.

Informācija par kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem sadalījumā pa veidiem laika periodā no 2021. līdz 2024. gadam ir sniegti 3.3. tabulā.

3.3. tabula. Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi, milj. euro

	2021 ¹	2022 ²	2023 ²	2024 ²
Sociālās apdrošināšanas iemaksas (valsts speciālajā budžetā)	2 794,8	3 133,3	3 366,0	3 528,7
Pievienotās vērtības nodoklis	2 810,6	3 067,5	3 291,8	3 493,6
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	1 746,0	1 862,0	1 916,2	2 026,2
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	275,0	316,4	330,0	345,0
Veselības maksājums	100,3	112,8	121,2	127,1
Akcīzes nodoklis	1 118,0	1 166,8	1 204,4	1 234,5
Nekustamā īpašuma nodoklis	230,7	234,2	237,7	241,3
Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis	102,2	106,1	108,7	111,3
Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis	22,9	22,9	23,0	23,2
Muitas nodoklis	58,5	61,9	65,2	69,2
Izložu un azartspēļu nodoklis	25,2	47,9	49,3	50,3
Dabas resursu nodoklis	38,9	44,5	48,4	50,6
Elektroenerģijas nodoklis	4,8	4,9	4,9	5,0

¹ Prognoze 22.07.2021.

² Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus galvenokārt ietekmē tautsaimniecībā nodarbināto skaits, nodarbināto ienākumi, atvieglojumu apmērs, kā arī minimālā darba alga. Kopējie iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi 2021. gada 1. pusgadā bija 741,8 milj. *euro*, par 95,5 milj. *euro* jeb 11,4% mazāk kā 2020. gada attiecīgajā periodā. Ieņēmumu kritums pret iepriekšējo gadu pamatā saistās ar būtisko atmaksu pieaugumu šā gada martā (atmaksas sasniedza 97,9 milj. *euro* jeb 53,9% vairāk kā pērn šajā mēnesī), tāpat to papildus ietekmēja arī atvieglojumu apmēru pieaugums. Nodarbināto skaits pēc informācijas no darba devēju ziņojumiem saglabājas aptuveni pērnā gada līmenī (samazinājums par 0,6%), bet ir vērojams darba samaksas fonda apmēra pieaugums par 8,5 procentiem. Savukārt pusgada plāns ir neizpildīts par 64,7 milj. *euro* jeb 8,0%, kā galveno iemeslu minot atmaksu pieaugumu. Ņemot vērā iepriekšminēto atmaksu apmēra pieaugumu, kā arī aktuālās darba samaksas fonda makroekonomiskās prognozes, 2021. gada iedzīvotāju ienākuma nodokļa prognoze tika samazināta par 31,2 milj. *euro* jeb par 1,8%, salīdzinot ar plānu.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2021. gada jūnijā strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa bija 1 259 *euro* jeb par 10,5% lielāka nekā 2020. gada attiecīgajā mēnesī. Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras informāciju reģistrētā bezdarba līmenis 2021. gada jūnijā bija 7,4 procenti, kas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo mēnesi ir par 1,2 procentpunktiem mazāk. Pēc informācijas iesniegtajos darba devēju ziņojumos par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli, 2021. gada 1.pusgadā ienākumus virs valstī noteiktās minimālās darba algas saņēma 74,6% darba ņēmēju un to īpatsvars, salīdzinot ar 2020. gada attiecīgo periodu, ir palielinājies par 0,7 procentpunktiem, taču jāņem vērā, ka 2020. gadā minimālā alga bija 430 *euro* mēnesī.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 2022. gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 1 862,0 milj. *euro*, 2023. gadā 1 916,2 milj. *euro* un 2024. gadā 2 026,2 milj. *euro* apmērā.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu plānu vidējā termiņā ietekmēs prognozētais darba samaksas fonda pieauguma temps, 2021. gada pirmā pusgada izpilde, kā arī 3.1. sadaļā minētie pasākumi.

3.4. tabula. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	1 746,0 ¹	1 862,0	1 916,2	2 026,2
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	1 777,2	1 881,3	1 979,3	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	-31,2	-19,4	-63,1	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %	-1,8	-1,0	-3,2	-
% no iekšzemes kopprodukta	5,6	5,5	5,3	5,3

¹ Prognoze 22.07.2021.

Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, ieskaitot solidaritātes nodokļa daļu valsts speciālajā budžetā¹⁹

Sociālās apdrošināšanas iemaksas galvenokārt ietekmē tautsaimniecībā nodarbināto skaits, nodarbināto ienākumi un minimālā darba alga. Sociālās apdrošināšanas iemaksas 2021. gada pirmajā pusgadā veidoja 30,2% no kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem, un tās valsts speciālajā budžetā bija 1 320,4 milj. *euro*.

Neskatoties uz to, ka, ieviešot vienoto nodokļu kontu, gada sākumā bija naudas plūsmas izmaiņas un atšķirīga ekonomiskā situācija, jo pērn janvārī un februārī Latvijā vēl nebija sākusies infekcijas izplatīšanās, sociālās apdrošināšanas iemaksas valsts specialajā budžetā salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusgadu ir par 13,9 milj. *euro* jeb 1,1% vairāk. Iemaksu pieaugumu ietekmēja ekonomikas atgūšanās no Covid-19 radītās krīzes un straujš vidējās neto darba samaksas pieaugums. 2021. gada pirmajā pusgadā valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi valsts pamatbudžetā veselības finansēšanai bija 46,1 milj. *euro*, kas ir par 0,1 milj. *euro* jeb 0,2% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā.

2021. gada pirmajā pusgadā sociālās apdrošināšanas iemaksas nesasniedza plānu par 14,5 milj. *euro* jeb plāna izpilde bija 98,9 procenti, ko lielākoties ietekmēja vienotā nodokļa konta ieviešana.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 2022. gadā sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi tiek plānoti 3 133,3 milj. *euro*, 2023. gadā 3 366,0 milj. *euro* un 2024. gadā 3 528,7 milj. *euro* apmērā. Sociālo apdrošināšanas

¹⁹ Neieskaitot valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas fondēto pensiju shēmā un solidaritātes nodokli pamatbudžetā

iemaksu plānu ietekmēs prognozētais darba samaksas fonda pieauguma temps, 2021. gada pirmā pusgada izpilde, kā arī 3.1. sadaļā minētie pasākumi.

3.5. tabula. Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu ieņēmumi speciālajā budžetā

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	2 794,8 ¹	3 133,30	3 366,0	3 528,7
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	2 840,4	3 084,7	3 255,8	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	-45,5	48,7	110,2	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %	-1,6	1,6	3,4	-
% no iekšzemes kopprodukta	8,9	9,2	9,3	9,3

¹ Prognoze 22.07.2021.

Sociālās apdrošināšanas iemaksas pamatbudžetā veselības finansēšanai 2022. gadā tiek plānotas 112,8 milj. *euro* apmērā, 2023. gadā 121,2 milj. *euro* un 2024. gadā 127,1 milj. *euro*.

Uzņēmumu ienākuma nodoklis

Uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi 2021. gada 1. pusgadā bija 170,5 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2020. gada attiecīgo periodu ir palielinājušies par 60,2 milj. *euro* jeb par 54,5 procentiem. Ieņēmumu palielinājums skaidrojams ar sadalītās peļņas apmēra pieaugumu, vienlaikus būtiski samazinoties nodokļa atmaksu apmēram (2021. gada 1.pusgadā atmaksas veidoja vien 4,7 milj. *euro*). Pusgada plāns pārpildīts par 24,9 milj. *euro* jeb 17,1%, kā iemeslu minot sadalītās peļņas apmēra pieaugumu, kas pieaug straujāk par iepriekš prognozēto. Ņemot vērā pirmā pusgada izpildi un makroekonomisko rādītāju izmaiņas, 2021. gada uzņēmumu ienākuma nodokļa prognoze tika palielināta par 11,1 milj. *euro* jeb par 4,2%, salīdzinot ar plānu.

Kopš 2018. gada uzņēmumu ienākuma nodoklis piedzīvoja būtiskas pārmaiņas – nodoklis tiek maksāts peļņas sadales un tai pielīdzināmos gadījumos. Sākot ar 2018. gada jūliju, ir būtiski mainījušies deklarācijas iesniegšanas kārtība – tā ir jāiesniedz par katru mēnesi, ja tajā ir izveidojušies ar nodokli apliekami ienākumi. 2021. gada pirmajā pusgadā visvairāk deklarētas dividendes vai dividendēm pielīdzinātās izmaksas 1 098,3 milj. *euro*, bet nosacīti sadalītā peļņa 32,5 milj. *euro* apmērā. Jāpiebilst, ka, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, dividenžu izmaksas pieaugušas 40,3%, bet nosacīti sadalītā peļņa ir samazinājusies par 23,5 procentiem. Šajā periodā deklarēto dividenžu vai tām pielīdzinātās izmaksas visbūtiskāk pieaugušas *Finanšu pakalpojumu darbību, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu, Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošanas un Telekomunikācijas nozarēs* – attiecīgi par 83,5 milj. *euro*, 73,7 milj. *euro* un 26,7 milj. *euro*.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 2022. gadā uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 316,4 milj. *euro*, 2023. gadā 330,0 milj. *euro* un 2024. gadā 345,0 milj. *euro* apmērā. Uzņēmumu ienākuma nodokļa

ieņēmumu plānu vidējā termiņā galvenokārt ietekmēs nodokļa apmēra par peļņas sadali pieauguma tendences, 2021. gada pirmā pusgada izpilde, kā arī 3.1. sadaļā minētie pasākumi.

3.6. tabula. Uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	275,0 ¹	316,4	330,0	345,0
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	263,9	308,5	315,2	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. euro</i>	11,1	7,9	14,8	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %</i>	4,2	2,6	4,7	-
<i>% no iekšzemes kopprodukta</i>	0,9	0,9	0,9	0,9

¹ Prognoze 22.07.2021.

Pievienotās vērtības nodoklis

Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi ir lielākais valsts pamatbudžeta nodokļu ieņēmumu avots, kas 2021. gada sešos mēnešos veidoja 30,2% no valsts kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem. Pievienotās vērtības nodokļa neto ieņēmumi 2021. gada sešos mēnešos bija 1 321,1 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusgadu ir par 192,5 milj. *euro* jeb 17,1% vairāk. Tāpat arī 2021. gada sešu mēnešu izpilde par 42,3 milj. *euro* jeb 3,3% pārsniedz plānoto, līdz ar to 2021. gada pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu prognoze tika palielināta par 75,0 milj. *euro*.

2021. gada 1. ceturkšņa plāna neizpilde pievienotās vērtības nodokļa neto ieņēmumiem bija 10,0 milj. *euro*. To ietekmēja ar Covid-19 saistītie ierobežojumi, nodokļu samaksas termiņa pagarinājumi, kā arī paliekošais efekts no pievienotās vērtības nodokļa pārmaksas atmaksas kārtības maiņas, kas stājās spēkā pērnā gada martā. 2021. gada 2. ceturksnī, uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai valstī, bija mīkstināti Covid-19 ierobežojumi, kas veicināja ekonomisko attīstību. Rezultātā palielinājās pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi. 2021. gada 2. ceturksnī pievienotās vērtības nodokļa neto ieņēmumi bija par 52,3 milj. *euro* lielāki nekā plānots.

Pievienotās vērtības nodokļa bruto iemaksas 2021. gada sešos mēnešos bija 1 773,2 milj. *euro*, kas ir par 176,4 milj. *euro* jeb 11,0% vairāk nekā 2020. gada sešos mēnešos. Sagaidāms, ka ekonomikas atveseļošanās turpināsies arī 2021. gada otrajā pusē pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumiem turpinot būt augstākiem nekā 2020. gadā. Salīdzinot ar 2020. gada 1. pusgada neto ieņēmumiem, iekšzemē iekasētā pievienotās vērtības nodokļa neto ieņēmumi palielinājušies par 169,1 milj. *euro* jeb 15,5% un pievienotās vērtības nodokļa neto ieņēmumi, izlaižot preces brīvam apgrozījumam, palielinājušies par 22,9 milj. *euro* jeb 66,7 procentiem.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 2022. gadā pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 3 077,0 milj. *euro*, 2023. gadā 3 300,8 milj. *euro* un 2024. gadā 3 502,5 milj. *euro* apmērā (skat. 3.7. tabulu). Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu plānu vidējā termiņā ietekmēs prognozētā privātā patēriņa,

eksporta un importa dinamika faktiskajās cenās, 2021. gada pirmā pusgada izpilde, kā arī 3.1. sadaļā minētie pasākumi.

3.7. tabula. Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	2 810,6 ¹	3 077,0	3 300,8	3 502,5
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	2 735,6	2 926,4	3 118,2	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. euro</i>	75,0	150,6	182,6	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %</i>	2,7	5,1	5,9	-
<i>% no iekšzemes kopprodukta</i>	9,0	9,0	9,1	9,2

¹ Prognoze 22.07.2021.

Akcīzes nodoklis

2021. gada pirmajā pusgadā kopējie akcīzes nodokļa ieņēmumi bija 512,8 milj. *euro*. Salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusgadu akcīzes nodokļa ieņēmumi palielinājās par 23,5 milj. *euro* jeb 4,8%, savukārt, salīdzinot ar plānoto, 2021. gada pirmajā pusgadā tika iekasēts par 10,7 milj. *euro* jeb 2,1% mazāk. Plāna neizpildi ietekmēja ieņēmumi no akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem (-10,7 milj. *euro* jeb -10,7%) un alus (-3,5 milj. *euro* jeb -13,4%).

Sagatavojot 2022.-2024. gada akcīzes nodokļa ieņēmumu plānu, tika ņemts vērā prognozētais iekšzemes kopprodukta, darba samaksas un privātā patēriņa pieauguma temps, 2021. gada pirmā pusgada izpilde, pieņemtie grozījumi normatīvajos aktos (skat. 3.1. sadaļu), piešķirtie termiņu pagarinājumi, kā arī akcīzes nodokļa politika Baltijas valstīs un prognozētā akcīzes preču patēriņa dinamika.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” kopējie akcīzes nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 2022. gadā 1 166,8 milj. *euro*, 2023. gadā 1 204,4 milj. *euro*, bet 2024. gadā 1 234,5 milj. *euro* (skat. 3.8. tabulu).

3.8. tabula. Akcīzes nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	1 118,0 ¹	1 166,8	1 204,4	1 234,5
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	1 116,0	1 161,7	1 198,2	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. euro</i>	2,0	5,1	6,2	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %</i>	0,2	0,4	0,5	-
<i>% no iekšzemes ko</i>	3,6	3,4	3,3	3,2

¹ Prognoze 22.07.2021.

Akcīzes nodoklis naftas produktiem

2021. gada pirmajā pusgadā akcīzes nodokļa naftas produktiem ieņēmumi bija 270,1 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, tie palielinājās par 10,9 milj. *euro* jeb 4,2%, bet, salīdzinot ar plānoto, iekasēts par 1,7 milj. *euro* jeb 0,6% vairāk.

Atbilstoši likumam “Par akcīzes nodokli” ar 2021. gada 1. februāri palielinātas likmes benzīna un etilspirta maisījumam (70 – 85 tilpumprocenti). Noteiktas jaunas likmes parafinizētai dīzeļdegvielai un dīzeļdegvielai, ko izgatavo no biomasas un izmanto par degvielu. No 2021. gada 1. jūlija noteiktas jaunas likmes parafinizētai dīzeļdegvielai un dīzeļdegvielai, ko izgatavo no biomasas un izmanto par kurināmo. Kā arī noteiktas atsevišķas likmes dīzeļdegvielai, degvieleļļai un petrolejai, ko izmanto kā kurināmo.

Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta informāciju naftas produktu kopējā patēriņa apjoms 2020. gada decembrī un 2021. gada piecos mēnešos un salīdzinājumā ar 2019. un 2020. gada attiecīgo periodu samazinājies par 2,4%, t.sk. dīzeļdegvielas patēriņš palielinājies par 18,8%, bet benzīna un sašķidrinātās naftas gāzes patēriņš samazinājies attiecīgi par 2,0% un 8,3 procentiem. Degvieleļļas patēriņš palielinājies par 35,1%, bet petrolejas patēriņš samazinājies par 65,1 procentiem.

3.9. tabula. Akcīzes nodokļa likmes degvielai Baltijas valstīs

	2019	2020	2021
Benzīns, <i>euro</i> par 1000 l			
Latvija	476	509	509
Lietuva	434,43	466	466
Igaunija	563	563	563
Dīzeļdegviela, <i>euro</i> par 1000 l			
Latvija ¹	372	414	414
Lietuva	347	372	372
Igaunija	493	493/372 ²	372
Sašķidrinātās naftas gāzes, <i>euro</i> par 1000 kg			
Latvija	244	285	285
Lietuva	304,10	304,10	304,10
Igaunija	193	193	193

¹ Dīzeļdegvielai, kas tiek marķēta saskaņā ar likuma “Par akcīzes nodokli” 28. pantu un kuru izmanto atbilstoši minētā likuma 18. panta piektajā daļā noteiktajam veidam, mērķiem un nosacījumiem, ar 2018. gada 1. jūliju akcīzes nodoklis tiek piemērots 15% apmērā no akcīzes nodokļa standartlikmes dīzeļdegvielai.

² Likme samazināta ar 01.05.2020.

3.9. tabulā redzams, ka 2021. gadā Baltijas valstu degvielas likmes benzīnam, dīzeļdegvielai un sašķidrinātai naftas gāzei ir nemainīgas, salīdzinot ar 2020. gadu. Kopumā benzīna likmes ir visaugstākās Igaunijā, dīzeļdegvielai – Latvijā un sašķidrinātai gāzei – Lietuvā.

Degvielas patēriņa izmaiņas atspoguļojas arī transportlīdzekļu skaita izmaiņās pa degvielas veidiem. Saskaņā ar Ceļu satiksmes drošības direkcijas informāciju 2021. gada 1. jūlijā, salīdzinot ar 2020. gada 1. jūliju, kopējais reģistrēto transportlīdzekļu skaits palielinājies par 2,4%, t.sk. transportlīdzekļu, kas patērē dīzeļdegvielu, īpatsvars kopējā transportlīdzekļu skaitā ir pieaudzis no 66,2% līdz 67,6% un to skaits bija 575 134, benzīnu patērējošo transportlīdzekļu īpatsvars ir samazinājies no 27,8% līdz 26,7% un to skaits bija 227 410. Sašķidrinātās naftas gāzes patērējošo transportlīdzekļu īpatsvars samazinājies par 0,5 procentpunktiem.

Likumā „Par valsts budžetu 2022. gadam” 2022. gadā akcīzes nodokļa naftas produktiem ieņēmumi tiek plānoti 599,6 milj. *euro* apmērā, kas ir par 24,5 milj. *euro* jeb 4,3% vairāk nekā prognozēts 2021. gadam.

Akcīzes nodoklis alkoholiskajiem dzērieniem (neskaitot alu)

2021. gada pirmajā pusgadā akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem (neskaitot alu) ieņēmumi bija 89,2 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, akcīzes nodokļa ieņēmumi no alkoholiskajiem dzērieniem palielinājušies par 1,2 milj. *euro* jeb par 1,4 procentiem. Savukārt salīdzinājumā ar plānoto iekasēts par 10,7 milj. *euro* jeb 10,7% mazāk.

Ar 2021. gada 1. martu tika palielinātas akcīzes nodokļa likmes vīnam, raudzētiem dzērieniem (virs 6%) un starpproduktiem (līdz 15%), starpproduktiem (virs 15% un līdz 22%), spirtam un pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem.

Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta informāciju 2020. gada decembrī un 2021. gada piecos mēnešos, salīdzinot ar 2019. un 2020. gada attiecīgo periodu, patēriņam nodots par 0,6% vairāk alkoholisko dzērienu (no tiem neskaitot alu). Pārējo alkoholisko dzērienu patēriņš palielinājies par 6,9%, vīna un raudzēto dzērienu patēriņš palielinājies par 5,1% un starpproduktu patēriņš samazinājies par 31,7 procentiem.

2022. gada akcīzes nodokļa no alkoholiskajiem dzērieniem ieņēmumi saskaņā ar likumu „Par valsts budžetu 2022. gadam” plānoti 219,3 milj. *euro* apmērā, kas ir par 10,8 milj. *euro* jeb 5,2% vairāk nekā prognozēts 2021. gadam.

Akcīzes nodoklis alum

2021. gada pirmajā pusgadā akcīzes nodokļa alum ieņēmumi bija 22,5 milj. *euro*, kas, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, ir par 0,1 milj. *euro* jeb 0,3% mazāk. Salīdzinot ar pirmajā pusgadā plānoto, iekasēts par 3,5 milj. *euro* jeb 13,4% mazāk.

No 2021. gada 1. marta tika palielināta alus nodokļa likme gan par absolūto spirta tilpumprocentu, gan arī minimālā likme. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta informāciju alus produktu kopējais patēriņš 2020. gada decembrī un 2021. gada piecos mēnešos un salīdzinājumā ar 2019. un 2020. gada atbilstošo periodu ir samazinājies par 6,6 procentiem.

3.10. tabulā atspoguļotas akcīzes nodokļa alum likmes Baltijas valstīs. 2022. gadā alus akcīzes nodokļa likme paliks nemainīga Latvijā un Igaunijā. Ar 2022. gadu Lietuvā tiek pakāpeniski paaugstināta akcīzes nodokļu likme, pamazām pietuvojoties pārējo Baltijas valstu nodokļa likmei.

3.10. tabula. Akcīzes nodokļa likmes alum Baltijas valstīs

	2020	2021	2022
Alus, <i>euro</i> par katru spirta tilpumprocentu par 100 l			
Latvija ¹	7,40 / 7,80	7,80 / 8,20	8,20
Lietuva	7,11	7,11	7,82
Igaunija	12,70	12,70	12,70

¹ Latvijā likme tiek paaugstināta ar katra gada 1. martu, izņemot 2022. gadā.

2022. gada akcīzes nodokļa no alus ieņēmumi saskaņā ar likumu „Par valsts budžetu 2022. gadam” tiek plānoti 58,2 milj. *euro* apmērā, kas ir par 2,9 milj. *euro* jeb 5,2% vairāk nekā prognozēts 2021. gadam.

Akcīzes nodoklis tabakas izstrādājumiem

Akcīzes nodokļa tabakas izstrādājumiem ieņēmumi 2021. gada pirmajā pusgadā bija 109,7 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, akcīzes nodokļa ieņēmumi no tabakas izstrādājumiem ir palielinājušies par 8,8 milj. *euro* jeb 8,7%, bet, salīdzinot ar pirmajā pusgadā plānoto, iekasēts par 1,1 milj. *euro* jeb 1,0% vairāk.

Atbilstoši likumam “Par akcīzes nodokli” ar 2021. gada 1. janvāri paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigāriem, cigarillām, smēķējamajai un karsējamajai tabakai un tabakas lapām. Ar 2021. gada 1. martu tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes cigaretēm.

Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta informāciju kopējais patēriņam Latvijā nodoto cigarešu apjoms 2020. gada decembrī un 2021. gada piecos mēnešos un salīdzinājumā ar 2019. un 2020. gada atbilstošo periodu ir samazinājies par 0,1%, cigāru un cigarillu patēriņš palielinājies par 33,2%, smēķējamās tabakas patēriņš palielinājies par 24,7% un karsējamai tabakai par 12,3 procentiem.

Likums “Par akcīzes nodokli” paredz ar 2022. gada 1. janvāri paaugstināt akcīzes nodokļa likmes cigaretēm; cigāriem un cigarillām; smēķējamajai tabakai, tabakas lapām un karsējamajai tabakai.

3.11. tabula. Akcīzes nodokļa likmes tabakas izstrādājumiem

	Iepriekšējās likmes	Spēkā esošās likmes	Plānotās likmes	
Cigaretetes	ar 01.07.2019.	ar 01.03.2021.	ar 01.01.2022.	ar 01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 cig., <i>euro</i>	78,70	92,50	98,00	104,00
Nodokļa minimālais līmenis par 1000 cig., <i>euro</i>	114,70	121,40	128,40	135,90
Ad valorem, %	20,0%	15,0%	15,0%	15,0%
Cigāri, cigarillas	ar 01.01.2020.	ar 01.01.2021.	ar 01.01.2022.	ar 01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 gab., <i>euro</i>	95,20	104,70	115,2	126,7
Smēķējamā tabaka, tabakas lapas	ar 01.01.2020.	ar 01.01.2021.	ar 01.01.2022.	ar 01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 g., <i>euro</i>	75,00	80,25	85,90	91,90
Karsējamā tabaka	ar 01.01.2020.	ar 01.01.2021.	ar 01.01.2022.	ar 01.01.2023.
Nodokļa likme par 1 000 g., <i>euro</i>	75,00	160,00	207,00	218,00

Akcīzes nodokļa likmju paaugstināšanas rezultātā ar 2022. gada 1. janvāri:

- cigāru vai cigarillu paciņas (10 gab.) mazumtirdzniecības cenas nodokļu daļas pieaugums būs +0,13 *euro*;
- viena smēķējamās tabakas 40 gramu iepakojuma mazumtirdzniecības cenas nodokļu daļas pieaugums būs +0,27 *euro*;
- vienas karsējamās tabakas paciņas (20 gab., 5,4 gramu tabakas) mazumtirdzniecības cenas nodokļu daļas pieaugums 2021. gadā būs +0,31 *euro*;
- vienas cigarešu paciņas (20 cigarettes) nodokļu daļas pieaugums būs ap +0,13 *euro* pie nemainīgas mazumtirdzniecības cenas. Nodokļu daļas pieaugums var mainīties atkarībā no noteiktās mazumtirdzniecības cenas.

2022. gada akcīzes nodokļa no tabakas izstrādājumiem ieņēmumi saskaņā ar likumu „Par valsts budžetu 2022. gadam” tiek plānoti 247,0 milj. *euro* apmērā, kas, salīdzinot ar 2021. gada prognozi, ir par 8,7 milj. *euro* jeb 3,7% vairāk.

Akcīzes nodoklis dabasgāzei

2021. gada pirmajā pusgadā akcīzes nodokļa ieņēmumi par dabasgāzi bija 12,2 milj. *euro*. Salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, akcīzes nodoklis par dabasgāzi iekasēts par 2,2 milj. *euro* jeb 22,5% vairāk. Salīdzinot ar plānoto, iekasēts par 0,4 milj. *euro* jeb 3,1% vairāk.

Likums “Par akcīzes nodokli” nosaka, ka no 2021. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim tiek samazināta akcīzes nodokļa likme dabasgāzei, ko izmanto par degvielu transportā. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta informāciju par dabasgāzes patēriņu – dabasgāzes daudzums, ko izmanto par kurināmo, 2020. gada decembrī un 2021. gada piecos mēnešos, salīdzinot ar attiecīgo periodu pērn, palielinājies par 24,4 procentiem. Dabasgāzes, ko izmanto par kurināmo, patēriņa dinamika ir tieši saistīta ar laikapstākļiem. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes apkopoto informāciju 2020. gada decembrī un 2021. gada pirmajos piecos mēnešos vidējā gaisa temperatūra, salīdzinot ar 2019. un 2020. gada atbilstošo periodu, samazinājusies par 2,8 C°, kas atspoguļojas gan dabasgāzes, ko izmanto par kurināmo, patēriņa dinamikā, gan akcīzes nodokļa ieņēmumos. 2022. gada akcīzes nodokļa ieņēmumi no dabasgāzes tiek plānoti 20,8 milj. *euro* apmērā, kas ir par 0,1 milj. *euro* jeb par 0,5% vairāk nekā prognozēts 2021. gadam.

Akcīzes nodoklis pārējām akcīzes precēm

2021. gada pirmajā pusgadā akcīzes nodokļa ieņēmumi no pārējām akcīzes precēm – kafiju, bezalkoholiskajiem dzērieniem un elektroniskajās cigaretēs izmantojamajiem šķidrumiem – bija 9,0 milj. *euro*. Salīdzinājumā ar 2020. gada atbilstošo periodu akcīzes nodokļa ieņēmumi no tām ir palielinājušies par 0,5 milj. *euro* jeb 5,8 procentiem. Salīdzinot ar pirmajā pusgadā plānoto, iekasēts par 0,3 milj. *euro* jeb 3,4% vairāk.

Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju bezalkoholisko dzērienu patēriņš 2020. gada decembrī un 2021. gada piecos mēnešos un salīdzinājumā ar 2019. un 2020. gada atbilstošo periodu ir samazinājies par 7,0%, bet kafijas patēriņš tai pašā periodā palielinājies par 1,8 procentiem. Elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu patēriņš palielinājies par 4,3 reizēm.

Likums “Par akcīzes nodokli” nosaka, ka no 2021. gada 1. janvāra elektroniskajās cigaretēs izmantojamiem šķidrumiem noteikta akcīzes nodokļa likme par vienu mililitru e-šķidruma neatkarīgi no nikotīna daudzuma produktā, un nodoklis tiek piemērots arī elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu sagatavošanas sastāvdaļām (propilenglikols, aromatizatori, augu izcelsmes glicerīns un nikotīna ekstrakti). Iepriekš šīs sastāvdaļas plaši tika piedāvātas Latvijas tirgū un patērētāji tās iegādājas, lai sagatavotu elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu, tādējādi izvairoties no akcīzes nodokļa nomaksas. Kā arī tiek piemērots akcīzes nodoklis tabakas aizstājējproduktiem.

Saskaņā ar likumu “Par akcīzes nodokli” no 2022. gada janvāra paredzētas izmaiņas bezalkoholisko dzērienu, tabakas aizstājējproduktu un elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu akcīzes nodokļa likmēs. 2022. gada akcīzes nodokļa ieņēmumi no pārējām akcīzes

precēm saskaņā ar likumu „Par valsts budžetu 2022. gadam” tiek plānoti 21,9 milj. *euro* apmērā, kas ir par 1,8 milj. *euro* jeb 9,0% vairāk nekā prognozēts 2021. gadam.

Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis

Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa ieņēmumi 2021. gada sešos mēnešos bija 53,0 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2020. gada 1. pusgadu ir par 2,2 milj. *euro* jeb 4,3% vairāk. Salīdzinājumā ar 2021. gada sešu mēnešu plānu ieņēmumi atpaliek par 3,0 milj. *euro* jeb 5,4 procentiem. Nodokļa plāna neizpilde izveidojās galvenokārt pateicoties zemākiem nekā bija plānots nodokļa ieņēmumiem janvārī un saistāma ar nodokļa likmju pieaugumu kopš gada sākuma, kā rezultātā daļa no transportlīdzekļu īpašniekiem samaksāja nodokli par 2021. gadu 2020. gada beigās. Līdz ar to prognoze 2021. gadam ir samazināta par 1,5 milj. *euro* jeb 1,4% no plāna un nodokļa ieņēmumi prognozēti 102,2 milj. *euro* apmērā.

Ņemot vērā, ka nodokļa ieņēmumi 2021. gada februārī-jūnijā lielākoties atbilst plānam un tuvākajos gados nav sagaidāmas būtiskas nodokļa likmju izmaiņas, prognozējams, ka nodokļa ieņēmumi 2022. un 2023. gadā būs iepriekš plānotajā apmērā, saglabājot mēreno gada pārmaiņas tempu 2,4% apmērā 2023. un 2024. gadā. Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa ieņēmumi 2022. gadā tiek plānoti 106,1 milj. *euro*, 2023. gadā 108,7 milj. *euro* un 2024. gadā 111,3 milj. *euro* apmērā (skat. 3.12. tabulu).

3.12. tabula. Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	102,2 ¹	106,1	108,7	111,3
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	103,7	106,1	108,7	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	-1,5	0,0	0,0	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %	-1,4	0,0	0,0	-
% no iekšzemes kopprodukta	0,3	0,3	0,3	0,3

¹ Prognoze 22.07.2021.

Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa ieņēmumu plānu vidējā termiņā ietekmēs prognozējamās ar nodokli apliekamo transportlīdzekļu struktūras un skaita pārmaiņas, kā arī 2021. gada pirmā pusgada izpilde.

Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis

Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumi 2021. gada sešos mēnešos sastādīja 10,3 milj. *euro*, kas salīdzinājumā ar 2020. gada 1. pusgadu ir par 0,2 milj. *euro* jeb 1,7% vairāk. Salīdzinājumā ar plānu 2021. gada 1. pusgadu ieņēmumi bija mazāki par 0,6 milj. *euro* jeb 5,3 procentiem. Nodokļa plāna neizpilde līdzīgi kā transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa gadījumā izveidojās galvenokārt pateicoties zemākiem nekā bija plānots nodokļa ieņēmumiem janvārī un saistāma ar nodokļa likmju pieaugumu kopš gada sākuma. Līdz ar to prognoze 2021. gadam ir samazināta par 0,4 milj. *euro* jeb 1,0% no plāna un nodokļa ieņēmumi prognozēti 22,9 milj. *euro* apmērā (skat. 3.13. tabulu).

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumi 2022. gadā tiek plānoti 22,9 milj. *euro*, 2023. gadā 23,0 milj. *euro* un 2024. gadā 23,2 milj. *euro* apmērā. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumu plānu vidējā termiņā ietekmēs prognozētas ar nodokli apliekamo transportlīdzekļu struktūras un skaita pārmaiņas, kā arī 2021. gada pirmā pusgada izpilde.

3.13. tabula. Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	22,9 ¹	22,9	23,0	23,2
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	23,2	23,2	23,2	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i></i>	-0,4	-0,3	-0,2	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %</i>	-1,5	-1,2	-0,7	-
<i>% no iekšzemes kopprodukta</i>	0,1	0,1	0,1	0,1

¹ Prognoze 22.07.2021.

Dabas resursu nodoklis

Dabas resursu nodokļa maksājumi ir saistīti ar nodokļu maksātāju ekonomiskajām aktivitātēm un to izraisīto vides noslodzi, kā arī veiktajiem vides aizsardzības pasākumiem. Dabas resursu nodokļa ieņēmumi 2021. gada sešos mēnešos bija 19,4 milj. *euro*, kas ir par 2,4 milj. *euro* jeb 14,3% vairāk nekā 2020. gada atbilstošajā periodā. Kopējie dabas resursu nodokļa ieņēmumi palielinājušies galvenokārt par vides piesārņošanu, atkritumu apglabāšanu un oglekļa dioksīda emisiju. 2021. gadā 1.pusgadā dabas resursu nodokļa ieņēmumi bija par 0,2 milj. *euro* jeb 1,0% vairāk nekā plānots. 2021. gadā nodoklim prognozēti 38,9 milj. *euro* ieņēmumi.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” kopējie dabas resursu nodokļa ieņēmumi plānoti 2022. gadā 50,6 milj. *euro* (t.sk. valsts pamatbudžetā 40,0 milj. *euro*, pašvaldību budžetā 10,6 milj. *euro*), 2023. gadā 75,7 milj. *euro* (t.sk. valsts pamatbudžetā 63,4 milj. *euro*, pašvaldību budžetā 12,4 milj. *euro*) un 2024. gadā 77,5 milj. *euro* (t.sk. valsts pamatbudžetā 64,5 milj. *euro*, pašvaldību budžetā 12,9 milj. *euro*) (skat. 3.14. tabulu). Dabas resursu nodokļa ieņēmumu plānu vidējā termiņā ietekmēs prognozētā tautsaimniecības attīstības dinamika, 2021. gada pirmā pusgada izpilde, kā arī 3.1. sadaļā minētie pasākumi.

3.14. tabula. Dabas resursu nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	38,9 ¹	44,5	48,4	50,6
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	38,9	44,5	48,4	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i></i>	0,0	0,0	0,0	-
<i>pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %</i>	0,0	0,0	0,0	-
<i>% no iekšzemes kopprodukta</i>	0,1	0,1	0,1	0,1

¹ Prognoze 22.07.2021

Izložu un azartspēļu nodoklis

Izložu un azartspēļu nodokli maksā uzņēmumi, kas likumā „Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli” noteiktajā kārtībā saņēmuši speciālu atļauju izložu un azartspēļu organizēšanai un uzturēšanai.

2021. gada sešos mēnešos izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi bija 7,0 milj. *euro*, kas, salīdzinot ar 2020. gada sešiem mēnešiem, ir samazinājušies par 9,4 milj. *euro* jeb 57,3 procentiem. Salīdzinājumā ar plānu 2021. gada sešos mēnešos nodokļa ieņēmumi ir iekasēti par 15,9 milj. *euro* jeb 69,3% mazāk, kam par iemeslu ir Covid-19 ierobežojumu rezultātā joprojām izsludinātais azartspēļu organizēšanas aizliegums visās spēļu zālēs, bingo zālēs, kazino un totalizatora likmju pieņemšanas vietās Latvijas teritorijā. Ņemot vērā minēto, kā arī Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas sniegtās prognozes un viedokli, prognoze 2021. gadam ir samazināta par 28,3 milj. *euro* jeb par 52,9% no plāna.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 2022. gadā kopējie izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi tiek plānoti 47,9 milj. *euro* apmērā, 2023. gadā 49,3 milj. *euro* apmērā un 2024. gadā 50,3 milj. *euro* apmērā. Sagatavojot izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumu plānu vidējam termiņam, tika ņemtas vērā nozares attīstības tendences, kā arī Covid-19 ierobežojumu pakāpeniska atcelšana.

3.15. tabula. Izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	25,2 ¹	47,9	49,3	50,3
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	53,4	49,1	49,2	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	-28,3	-1,2	0,1	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %	-52,9	-2,5	0,3	-
% no iekšzemes kopprodukta	0,1	0,1	0,1	0,1

¹ Prognoze 22.07.2021.

3.3. VALSTS PAMATBUDŽETA NENODOKĻU IEŅĒMUMI

Pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi 2021. gada pirmajā pusgadā bija 411,2 milj. *euro*, kas ir par 97,0 milj. *euro* jeb 30,9% vairāk kā plānots. Salīdzinot ar 2020. gada sešiem mēnešiem, nenodokļu ieņēmumi ir iekasēti par 14,6 milj. *euro* jeb 3,7% vairāk. Nenodokļu ieņēmumu sešu mēnešu plāna pārpildi pamatā nodrošināja ieņēmumi no dividendēm. Plānoto 186,7 milj. *euro* vietā pirmajā pusgadā ieskaitīti 227,7 milj. *euro*. Tāpat nozīmīga pārpilde ir arī šādās nenodokļu pozīcijās:

- **Pārējie nenodokļu ieņēmumi.** Pirmajā pusgadā plāna pārpilde ir 26,6 milj. *euro* jeb 2,7 reizes. Šīs pozīcijas pārpildi nodrošināja ieņēmumi no konfiscēto noziedzīgi iegūto līdzekļu realizācijas, ko budžetā ieskaitā zvērināti tiesu izpildītāji;
- **Pārējie iepriekš neklasificētie finanšu ieņēmumi.** Pirmajā pusgadā izpilde bija 21,3 milj. *euro*. Šajā pozīcijā ienākuma netika plānoti, bet ieņēmumus ietekmēja ISIN papildemisijas Domestic TAP izsolē un Eiropas Komisijas aizņēmuma SURE ietvaros emitēto vērtspapīru prēmija;

- **Ieņēmumi no Latvijai piešķirto emisijas kvotu izsolišanas.** Pirmajā pusgadā plāna pārpilde ir 11,8 milj. *euro* jeb 82,0%.

Tāpat ir pozīcijas, kurās šī gada pirmajā pusgadā ir būtiska neizpilde:

- **Valsts nodeva par naftas produktu drošības rezervju uzturēšanu** – sešu mēnešu neizpilde ir 3,0 milj. *euro* jeb 28,7 procenti.
- **Ieņēmumi no valsts nodevas par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu un profesionālās kvalifikācijas atbilstības dokumentu reģistrāciju** – sešu mēnešu neizpilde ir 2,6 milj. *euro* jeb 51,87 procenti.

Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam” 2022. gadā valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi tiek plānoti 493,4 milj. *euro*, 2023. gadā 434,4 milj. *euro* un 2024. gadā 393,5 milj. *euro* apmērā.

Ieņēmumi no dividendēm 2022. gadā tiek plānoti 199,3 milj. *euro*, 2023. gadā 142,9 milj. *euro*, 2024. gadā 85,0 milj. *euro*. Plāns veidots, pamatojoties uz lielāko valsts kapitālsabiedrību sniegtajām 2021. gada peļņas prognozēm, kā arī saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 806 “Kārtība, kādā valsts kapitālsabiedrības un publiski privātās kapitālsabiedrības, kurās valsts ir dalībnieks (akcionārs), prognozē un nosaka dividendēs izmaksājamo peļņas daļu un veic maksājumus valsts budžetā par valsts kapitāla izmantošanu”, kurā noteikts, ka minimālo dividendēs izmaksājamo peļņas daļu nosaka 80% apmērā no attiecīgās kapitālsabiedrības peļņas (kopā ar uzņēmumu ienākuma nodokli). Papildus tam dividenžu un nenodokļu ieņēmumus ietekmē arī Ministru kabineta atbalstīti pasākumi (skat. 3.1. sadaļu).

3.16. tabula. Valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi

	2021	2022	2023	2024
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022., 2023. un 2024. gadam”, milj. <i>euro</i>	536,0 ¹	493,4	434,4	393,5
Saskaņā ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	452,7	416,7	406,5	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, milj. <i>euro</i>	83,3	76,7	27,9	-
pieaugums, salīdzinot ar likumu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2021., 2022. un 2023. gadam”, %	18,4	18,4	6,9	-
% no iekšzemes kopprodukta	1,7	1,5	1,2	1,0

¹ Prognoze 22.07.2021.

4. VALDĪBAS PARĀDA VIDĒJĀ TERMIŅĀ ATTĪSTĪBAS TENDENCES

Valsts parāda vadības pamatprincipus un uzdevumus vidējam termiņam nosaka Valsts parāda un naudas līdzekļu vadības stratēģija, kuru apstiprina finanšu ministrs. Saskaņā ar stratēģiju valsts parāda un naudas līdzekļu vadības mērķis ir savlaicīgi nodrošināt finanšu resursu pieejamību finansēšanas nepieciešamības segšanai ar zemām valsts parāda apkalpošanas izmaksām, ierobežojot finanšu riskus un vienlaikus sekmējot iekšējā finanšu tirgus attīstību. Valsts parāda un budžeta saistību izpildē tiek izmantota stratēģiska pieeja valsts aizņemšanās un parāda vadības procesa nodrošināšanā, saglabājot pēc iespējas lielāku elastību finanšu tirgos veicamo aizņēmumu nosacījumu (aizņemšanās laiks, instruments, apjoms, termiņš) izvēlē. Tas ļauj ierobežot finanšu riskus vidējā termiņā, kā arī nodrošināt kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai nepieciešamos resursus ar pēc iespējas labvēlīgākiem un izdevīgākiem nosacījumiem.

Covid-19 uzliesmojums izraisīja nepieciešamību 2020. gadā ievērojamā apjomā nodrošināt finansējumu tā ietekmes mazināšanai un ekonomikas atbalstam ārkārtas situācijā, veicot aizņemšanos gan finanšu tirgos, gan no Ziemeļu investīciju bankas un Eiropas Komisijas (*SURE*²⁰), kā rezultātā ievērojami pieauga vispārējās valdības parāds. Saskaņā ar valsts budžeta deficīta un parāda 2021. gada oktobra notifikācijas datiem 2020. gada beigās vispārējās valdības parāds pēc EKS metodoloģijas sasniedza 12,8 mljrd. *euro* jeb 43,2% no iekšzemes kopprodukta. Vispārējās valdības parāda līmeni galvenokārt ietekmē valsts parāds, kas 2020. gada beigās bija 12,4 mljrd. *euro*²¹.

Arī 2021. gadā operatīvi nodrošināts finansiāls segums kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai, t.sk. Covid-19 uzliesmojuma ietekmes mazināšanai un ekonomikas atbalstam ārkārtējā situācijā, 2021. gadā aizņemoties resursus iekšējā un starptautiskajos finanšu tirgos 2,972 mljrd. *euro* apmērā.

Starptautiskajos finanšu tirgos 2021. gadā piesaistīti resursi 2,350 mljrd. *euro* apmērā, veicot jaunu 10 gadu eiroobligāciju emisiju 1,250 mljrd. *euro* apmērā un jaunu 7 gadu eiroobligāciju 0,5 mljrd. *euro* apmērā. Abās emisijās tika fiksēta procentu (kupona) likme 0,000% gadā, kas ir vēsturiski zemākais Latvijas parāda vērtspapīru emisijās starptautiskajos tirgos jebkad sasniegtais tik gara termiņa kupona līmenis. Pēc aktīviem sagatavošanās darbiem, 2021. gada decembrī Valsts kase pirmo reizi Latvijas vēsturē emitēja valsts ilgtspējīgās eiroobligācijas ar dzēšanas termiņu astoņi gadi, piesaistot finansējumu 600 milj. *euro* apmērā ar ienesīgumu 0,263% un fiksējot kupona likmi 0,250%. Obligācijas emitētas Latvijas ilgtspējīgās attīstības atbalstam un finansējuma piesaistei pasākumiem un prioritātēm, kuras vērstas uz klimata pārmaiņu negatīvās ietekmes mazināšanu, virzību uz klimatneitralitāti un labklājības celšanu. Latvija pirmā no Baltijas un Skandināvijas valstīm ir emitējusi ilgtspējīgās obligācijas.

Iekšējā finanšu tirgū 2021. gadā veiktas apgrozībā esošo eiroobligāciju papildu emisijas ar dzēšanu 2025., 2026., 2028., 2029. un 2031. gadā 622,25 milj. *euro* apmērā, fiksējot zemu, t.sk. negatīvus, ienesīguma līmeņus robežās no -0,422% līdz 0,243% (atkarībā no termiņa).

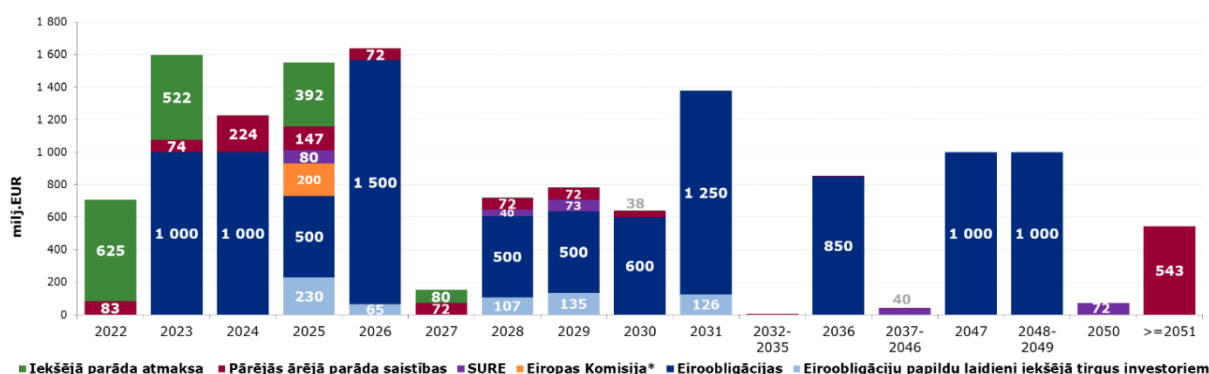
²⁰ SURE - *The temporary Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency*/ pagaidu atbalsta instruments bezdarba risku mazināšanai ārkārtas situācijā

²¹ Pēc nacionālās metodoloģijas, ņemot vērā Valsts kases administrētajiem ārējiem aizņēmumiem un parāda vērtspapīriem piesaistīto atvasināto finanšu instrumentu valūtas rezultātu

Papildus finanšu tirgos veiktajiem aizņēmumiem 2021. gadā ar finansiāli izdevīgiem nosacījumiem veikta aizņemšanās no starptautiskajām finanšu institūcijām spēkā esošo līgumu ietvaros: no Ziemeļu Investīciju bankas 250 milj. *euro* apmērā un Eiropas Komisijas finansēšanas instrumenta *SURE* 185 milj. *euro* apmērā.

Arī turpmāk resursi kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai, t.sk. ekonomikas atbalstam un Covid-19 uzliesmojuma seku mazināšanai, tiks nodrošināti nepieciešamajā apjomā, galvenokārt izmantojot aizņemšanās iespējas iekšējā un starptautiskajos finanšu tirgos. Iekšējā finanšu tirgū resursu piesaiste tiks nodrošināta ar apgrozībā esošo eiroobligāciju papildu laidieniem, izmantojot iekšējā finanšu tirgus potenciālu un iespēju aizņemties ar zemām, t.sk. negatīvām, procentu likmēm. Aizņemšanos starptautiskajos finanšu tirgos plānots nodrošināt ar publiskām ilgtermiņa etalona eiroobligāciju emisijām, uzturot pēc iespējas plašākas un elastīgākas finansiāli izdevīgākā aizņemšanās instrumenta izvēles iespējas.

Nemot vērā līdz 2021. gada 31. decembrim uzņemtās valsts parāda saistības, saskaņā ar valsts parāda atmaksas grafiku 2021.-2024. gadā jāpārfinansē valsts parāda saistības ~3,5 mljrd. *euro* apmērā (sk. 4.1. attēlu). Lielāko daļu no minētajā periodā pārfinansējamā parāda apjoma veido starptautiskajos finanšu tirgos iepriekšējos gados emitētās eiroobligācijas, kurām pienāks dzēšanas termiņš (skat. 4. 1. attēlu).

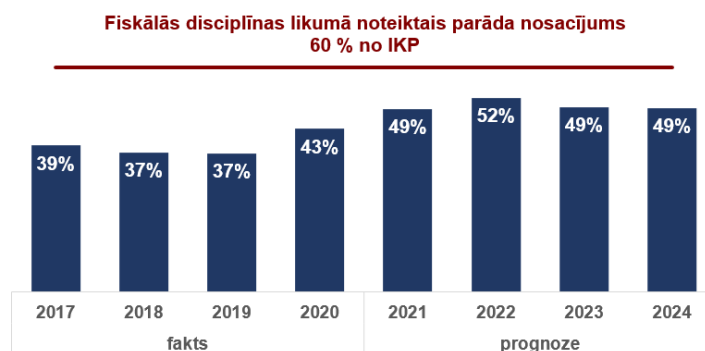
* nav iekļauti sektori S130130, S130140, S130330, S130340, kā arī pieprasījuma un īstermiņa noguldījumi; aprēķinos izmantoti Eiropas Centrālās bankas 31.12.2021. noteiktie valūtu kursi

** 2009.-2011. gada starptautiskā aizņēmuma programmas ietvaros

4.1. attēls. Centrālās valdības aizņēmumu atmaksas grafiks (līdz 2021. gada 31. decembrim uzņemtās saistības, nominālvērtībā)

Atbilstoši aktuālajam novērtējumam, kas sagatavots joprojām lielas nenoteiktības apstākļos, sagaidāms, ka nepieciešamība nodrošināt finanšu resursus valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību izraisīs vispārējās valdības parāda pieaugumu 2021. gadā līdz ~49% no iekšzemes kopprodukta un 2022. gadā līdz ~52% no iekšzemes kopprodukta (skatīt 4.2. attēlu). Pēc 2022.-2023. gadā plānotās valsts parāda atmaksas, kā arī mazinoties Covid-19 uzliesmojuma ietekmei uz valsts budžeta fiskālajiem radītājiem, sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda apjoms, sākot ar 2023. gadu nedaudz samazināsies un stabilizēsies attiecībā pret iekšzemes kopproduktu vidējā termiņā (skatīt 2. attēlu). Saskaņā ar Eiropas kontu sistēmas metodoloģiju vispārējās valdības institucionālajā sektorā iekļauto uzņēmumu parāda tendenci ietekme uz vispārējās valdības

parāda izmaiņām vēsturiski nav bijusi būtiska. Sagaidāms, ka vispārējās valdības institucionālajā sektorā iekļauto uzņēmumu parāda saistību īpatsvars vispārējās valdības parāda kopējā apjomā vidējā termiņā joprojām svārstīsies ap 5%.

4.2. attēls. Vispārējās valdības parāda attīstības tendences (pēc Eiropas kontu sistēmas 2010 metodoloģijas, % no iekšzemes kopprodukta)

Neskatoties uz vispārējās valdības parāda līmeņa pieaugumu, ko ir ietekmējusi ar Covid-19 saistīto pasākumu finansēšanas nepieciešamība, tas nerada risku vispārējās valdības parāda ilgtspējai vidējā termiņā un ilgtermiņā un sagaidāms, ka gan 2021. gadā, gan vidējā termiņā likumā “Fiskālās disciplīnas likums” noteiktais parāda nosacījums tiks ievērots.

PIELIKUMI

1. pielikums

Vispārējā valdības sektorā iekļauto kapitālsabiedrību faktiskā ietekme uz vispārējās valdības B.9 neto aizdevumiem(+)/ neto aizņēmumiem(-) un parādu

milj. euro

	Ieņēmumi	t.sk. ieņēmumu pozīcijas korekcija par ES fondu finansējuma izlietojumu	Izdevumi	Ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-) (ieskaitot korekciju par ES fondu finansējuma izlietojumu)	Ietekme uz vispārējās valdības parādu
2018					
S130130	1 059,590	7,317	1 086,057	-26,467	493,822
S130330	500,378	4,466	530,479	-30,101	292,911
2019					
S130130	1 025,757	8,667	1 063,777	-38,020	516,533
S130330	565,478	7,074	524,112	41,366	286,395
2020					
S130130	1 083,074	22,879	1 096,757	-13,683	544,898
S130330	566,184	15,718	545,398	20,786	296,798

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

2. pielikums

**Vispārējās valdības sektorā iekļauto kapitālsabiedrību prognozētā ietekme uz vispārējās valdības neto aizdevumiem vai
aizņēmumiem (B.9) 2022., 2023. un 2024. gadā**

euro

2022				
N.p.k.		Ieņēmumi	Izdevumi	Ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-)
S130100	Valsts struktūru kontrolētas un finansētas komercsabiedrības			
1	VSIA "Iekšlietu ministrijas poliklīnika"	2 407 400	2 413 270	-5 870
2	SIA "RTU Inženierzinātņu vidusskola"	400 000	380 000	20 000
3	SIA "Latvijas Universitātes nekustamā īpašuma aģentūra"	0	-1 973 300	1 973 300
4	SIA "Bulduru Dārzkopības vidusskola"	660 000	674 500	-14 500
5	VAS "Latvijas Attīstības finanšu institūcija Altum"	35 292 624	36 739 598	-1 446 974
6	VSIA "Šampētera nams"	1 925 000	1 910 030	14 970
7	VSIA "Latvijas Koncerti"	750 000	752 000	-2 000
8	VSIA "Valmieras drāmas teātris"	2 089 783	2 116 031	-26 248
9	VSIA "Daugavpils teātris"	120 000	260 100	-140 100
10	VSIA "Latvijas Nacionālais teātris"	1 250 000	1 193 000	57 000
11	VSIA "Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris"	609 420	604 221	5 199
12	VSIA "Latvijas Nacionālā opera un balets"	3 150 000	3 150 000	0
13	VSIA "Valsts Akadēmiskais koris "Latvija""	92 500	91 000	1 500
14	VSIA "Liepājas Simfoniskais orķestris"	260 000	257 400	2 600
15	VSIA "Rīgas cirks"	145 177	1 000 260	-855 083
16	SIA "Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja"	7 500	4 712	2 788
17	VSIA "Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris"	1 550 000	1 600 000	-50 000

18	VSIA "Latvijas Leļļu teātris"	100 000	1 684 720	-1 584 720
19	VAS "Tiesu namu aģentūra"	7 870 000	6 158 000	1 712 000
20	VAS "Valsts nekustamie īpašumi"	41 644 835	45 224 579	-3 579 744
21	SIA "Vides investīciju fonds"	570 352	489 798	80 554
22	VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs"	2 369 248	2 698 902	-329 654
23	VSIA "Latvijas Televīzija"	675 000	86 667	588 333
24	AS "LatRailNet"	1 286 000	1 288 000	-2 000
25	VAS "Latvijas Valsts ceļi"	16 500 000	16 443 000	57 000
26	VSIA "Autotransporta direkcija"	3 717 097	3 407 688	309 409
27	VAS "Latvijas autoceļu uzturētājs"	81 653 400	80 002 800	1 650 600
28	SIA "Eiropas dzelzceļa līnijas"	0	0	0
29	VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi"	2 094 000	2 039 000	55 000
30	VSIA "Latvijas Proves birojs"	560 722	527 293	33 429
31	SIA "Latvijas standarts"	329 952	341 017	-11 065
32	SIA "Hiponia"	0	0	0
33	AS "Reverta"	0	131 250	-131 250
34	SIA "FeLM"	0	78 600	-78 600
35	AS "Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor"	2 346 562	2 482 313	-135 751
36	SIA "REAP"	0	195 200	-195 200
37	AS "Enerģijas publiskais tirgotājs"	127 254 252	118 416 911	8 837 342
38	SIA "Bobsleja un kamanību trase"	520 000	798 800	-278 800
39	VSIA "Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums"	650 000	618 000	32 000
40	VSIA "Kultūras un sporta centrs "Daugavas stadions""	1 462 000	1 930 491	-468 491
41	SIA "Lielstraupes pils"	2530	7037	-4507
42	SIA "Veselības centra "Bīķernieki""	2 372 512	2 368 939	3 573

43	SIA "Ludzas medicīnas centrs"	3 480 000	3 290 000	190 000
44	VSIA Bērnu psihoneiroloģiskā slimnīcā "Ainaži"	1 850 000	1 788 917	61 083
45	VSIA "Aknīstes psihoneiroloģiskā slimnīca"	0	0	0
46	VSIA "Piejūras slimnīca"	4 827 000	4 726 531	100 469
47	VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža""	11 809 091	11 779 706	29 385
48	VSIA "Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca"	21 239 343	21 702 343	-463 000
49	VSIA "Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs"	25 359 950	26 104 950	-745 000
50	VSIA "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari""	16 242 826	16 376 326	-133 500
51	VSIA "Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīca"	23 245 430	23 100 000	145 430
52	VSIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca"	146 308 466	150 623 283	-4 314 817
53	VSIA "Latvijas Radio"	99 175	22 650	76 525
54	SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca"	184 347 567	181 165 647	3 181 920
55	AS "Ceļu satiksmes drošības direkcija"	50 922 861	48 478 818	2 444 043
56	VSIA "Strenču psihoneiroloģiskā slimnīca"	9 859 280	10 280 529	-421 249
57	VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca"	67 458 349	68 411 763	-953 414
58	AS "Pasažieru vilciens"	43 852 719	101 123 554	-57 270 835
59	Nodibinājums "Akadēmiskās informācijas centrs"	243 000	1 921 187	-1 678 187
S130300	Pašvaldības struktūru kontrolētas un finansētas komercsabiedrības			
61	SIA "Vidzemes slimnīca"	22 994 152	22 924 060	70 092
62	SIA "Dobeles un apkārtnes slimnīca"	398 106	69 158	328 948
63	SIA "Cēsu klīnika"	8 174 775	8 051 733	123 042
64	SIA "Madonas slimnīca"	9 425 064	8 857 111	567 953
65	SIA "Ogres rajona slimnīca"	10 998 007	9 223 778	1 774 229
66	SIA "Rēzeknes slimnīca"	20 000 000	19 832 000	168 000
67	SIA "Rēzeknes Satiksme"	2 166 739	1 710 973	455 766

68	SIA "Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca"	17 913 858	17 712 624	201 234
69	SIA "Olimpiskais centrs "Ventpils""	2 081 023	2 106 018	-24 995
70	SIA "Jūrmalas slimnīca"	9 308 615	10 016 076	-707 461
71	Nodibinājums "Rīgas Tūrisma Attīstības Birojs"	0	0	0
72	SIA "Rīgas 2. slimnīca"	9 331 464	9 298 474	32990
73	SIA "Jelgavas pilsētas slimnīca"	14 057 252	12 924 554	1 132 698
74	SIA "Rīgas 1. slimnīca"	22 553 280	22 642 124	-88 844
75	SIA "Rīgas Dzemdību nams"	13 988 925	13 975 445	13 480
76	SIA "Rīgas veselības centrs"	10 409 280	10 291 743	117 537
77	SIA "Liepājas tramvajs"	2 148 000	1 654 830	493 170
78	SIA "Liepājas reģionālā slimnīca"	30 390 684	34 508 029	-4 117 345
79	SIA "Aviosabiedrība "Liepāja""	1 600 535	1 463 745	136 790
80	SIA "Daugavpils bērnu veselības centrs"	1 965 430	1 985 436	-20 006
81	SIA "Kuldīgas slimnīca"	8 103 810	7 393 644	710 166
82	AS "Daugavpils satiksme"	8 688 961	7 967 358	721 603
83	SIA "Rīgas satiksme"	188 120 157	201 694 196	-13 574 039
84	SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca"	48 832 568	47 312 617	1 519 951
85	SIA "Jēkabpils reģionālā slimnīca"	16 733 900	16 403 050	330 850
Tabulā ir norādīti vispārējās valdības pieklasificēto kapitālsabiedrību ieņēmumi, izdevumi un ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-), atbilstoši kapitālsabiedrību atsūtītajām saimnieciskās darbības anketām. Vispārējās valdības budžeta pieklasificēto kapitālsabiedrību ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-), kas iekļauta vispārējās valdības budžeta prognozēs 2022. gadā ir -63 289 298 <i>euro</i>.				

2023				
N.p.k.		Ieņēmumi	Izdevumi	Ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-)
S130100	Valsts struktūru kontrolētas un finansētas komercsabiedrības			
1	VSIA "Iekšlietu ministrijas poliklīnika"	2 407 400	2 417 450	-10 050
2	SIA "RTU Inženierzinātņu vidusskola"	450 000	440 000	10 000
3	SIA "Latvijas Universitātes nekustamā īpašuma aģentūra"	0	0	0
4	SIA "Bulduru Dārzkopības vidusskola"	660 000	674 500	-14 500
5	VAS "Latvijas Attīstības finanšu institūcija Altum"	32 107 960	33 098 655	-990 696
6	VSIA "Šampētera nams"	1 930 000	1 915 445	14 555
7	VSIA "Latvijas Koncerti"	800 000	809 000	-9 000
8	VSIA "Valmieras drāmas teātris"	2 194 272	2 201 489	-7 217
9	VSIA "Daugavpils teātris"	220 000	295 000	-75 000
10	VSIA "Latvijas Nacionālais teātris"	1 450 000	1 407 000	43 000
11	VSIA "Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris"	609 420	604 952	4 468
12	VSIA "Latvijas Nacionālā opera un balets"	3 700 000	3 700 000	0
13	VSIA "Valsts Akadēmiskais koris "Latvija""	103 700	101 000	2 700
14	VSIA "Liepājas Simfoniskais orķestris"	270 000	268 700	1 300
15	VSIA "Rīgas cirks"	174 212	954 580	-780 368
16	SIA "Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja"	7 000	4 485	2 515
17	VSIA "Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris"	1 550 000	1 600 000	-50 000
18	VSIA "Latvijas Leļļu teātris"	162 500	1 718 418	-1 555 918
19	VAS "Tiesu namu aģentūra"	7 870 000	6 158 000	1 712 000
20	VAS "Valsts nekustamie īpašumi"	42 185 596	45 817 029	-3 631 433
21	SIA "Vides investīciju fonds"	597 830	491 653	106 177

22	VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs"	2 487 711	2 724 727	-237 016
23	VSIA "Latvijas Televīzija"	675 000	86 667	588 333
24	AS "LatRailNet"	1 321 000	1 345 375	-24 375
25	VAS "Latvijas Valsts ceļi"	17 325 000	17 264 000	61 000
26	VSIA "Autotransporta direkcija"	3 728 917	3 221 080	507 837
27	VAS "Latvijas autoceļu uzturētājs"	84 047 450	81 743 760	2 303 690
28	SIA "Eiropas dzelzceļa līnijas"	0	0	0
29	VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi"	2 177 000	2 120 000	57 000
30	VSIA "Latvijas Proves birojs"	565 722	530 793	34 929
31	SIA "Latvijas standarts"	336 551	329 761	6 790
32	SIA "Hiponia"	0	0	0
33	AS "Reverta"	0	0	0
34	SIA "FeLM"	0	39300	-39300
35	AS "Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor"	2 252 018	2 230 594	21 424
36	SIA "REAP"	0	195 200	-195200
37	AS „Enerģijas publiskais tirgotājs”	109 746 464	101 130 700	8 615 764
38	SIA "Bobsleja un kamanību trase"	572 000	798 700	-226 700
39	VSIA "Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums"	750 000	718 000	32 000
40	VSIA "Kultūras un sporta centrs "Daugavas stadions""	2 127 820	1 120 175	1 007 646
41	SIA "Lielstraupes pils"	0	0	0
42	SIA "Veselības centra "Bīķernieki""	2 400 480	2 396 966	3 514
43	SIA "Ludzas medicīnas centrs"	3 500 000	3 310 000	190 000
44	VSIA Bērnu psihoneiroloģiskā slimnīcā "Ainaži"	1 850 000	1 788 971	61 029
45	VSIA "Aknīstes psihoneiroloģiskā slimnīca"	0	0	0
46	VSIA "Piejūras slimnīca"	4 899 000	4 830 532	68 468

47	VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža""	11 809 091	11 779 706	29 385
48	VSIA "Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca"	21 451 736	21 966 736	-515 000
49	VSIA "Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs"	25 559 950	25 619 950	-60 000
50	VSIA "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari""	16 405 254	16 511 254	-106 000
51	VSIA "Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīca"	23 710 000	23 500 000	210 000
52	VSIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca"	147 500 032	150 124 306	-2 624 273
53	VSIA "Latvijas Radio"	123 967	50 550	73 417
54	SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca"	185 188 101	180 365 260	4 822 841
55	AS "Ceļu satiksmes drošības direkcija"	52 157 162	49 191 729	2 965 433
56	VSIA "Strenču psihoneiroloģiskā slimnīca"	9 754 280	9 542 530	211 750
57	VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca"	68 537 456	68 671 064	-133 608
58	AS "Pasažieru vilciens"	39 604 148	102 474 659	-62 870 511
59	Nodibinājums "Akadēmiskās informācijas centrs"	242 000	1 915 863	-1 673 863
S130300	Pašvaldības struktūru kontrolētas un finansētas komercsabiedrības			
61	SIA "Vidzemes slimnīca"	23 661 983	23 581 744	80 239
62	SIA "Dobeles un apkārtnes slimnīca"	342 188	69 432	272 756
63	SIA "Cēsu klīnika"	8 736 405	8 601 268	135 137
64	SIA "Madonas slimnīca"	9 707 816	9 225 710	482 106
65	SIA "Ogres rajona slimnīca"	10 998 007	9 223 778	1 774 229
66	SIA "Rēzeknes slimnīca"	20 000 000	19 932 000	68 000
67	SIA "Rēzeknes Satiksme"	2 296 743	1 836 476	460 267
68	SIA "Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca"	17 913 858	17 719 993	193 865
69	SIA "Olimpiskais centrs "Ventpils""	2 096 192	2 048 376	47 816
70	SIA "Jūrmalas slimnīca"	9 953 571	10 071 598	-118 027
71	Nodibinājums "Rīgas Tūrisma Attīstības Birojs"	0	0	0

72	SIA "Rīgas 2. slimnīca"	9 331 464	9 298 474	32990
73	SIA "Jelgavas pilsētas slimnīca"	14 197 824	13 063 943	1 133 881
74	SIA "Rīgas 1. slimnīca"	23 515 202	23 657 490	-142 288
75	SIA "Rīgas Dzemdību nams"	14 408 570	14 393 186	15 384
76	SIA "Rīgas veselības centrs"	10 617 466	10 556 108	61 358
77	SIA "Liepājas tramvajs"	2 148 000	1 777 571	370 429
78	SIA "Liepājas reģionālā slimnīca"	30 890 684	28 836 077	2 054 607
79	SIA "Aviosabiedrība "Liepāja""	1760588	1618685	141903
80	SIA "Daugavpils bērnu veselības centrs"	2 162 350	2 128 380	33 970
81	SIA "Kuldīgas slimnīca"	8 103 810	7 393 644	710 166
82	AS "Daugavpils satiksme"	8 832 224	8 006 063	826 161
83	SIA "Rīgas satiksme"	193 120 157	190 477 014	2 643 143
84	SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca"	55 793 235	54 419 736	1373499
85	SIA "Jēkabpils reģionālā slimnīca"	16 999 588	16 659 688	339 900
Tabulā ir norādīti vispārējās valdības pieklasificēto kapitālsabiedrību ieņēmumi, izdevumi un ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-), atbilstoši kapitālsabiedrību atsūtītajām saimnieciskās darbības anketām. Vispārējās valdības budžeta pieklasificēto kapitālsabiedrību ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-), kas iekļauta vispārējās valdības budžeta prognozēs 2023. gadā ir -39 069 573 <i>euro</i>.				

2024				
N.p.k.		Ieņēmumi	Izdevumi	Ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-)
S130100	Valsts struktūru kontrolētas un finansētas komercsabiedrības			
1	VSIA "Iekšlietu ministrijas poliklīnika"	2 407 400	2 417 600	-10 200
2	SIA "RTU Inženierzinātņu vidusskola"	500 000	470 000	30000
3	SIA "Latvijas Universitātes nekustamā īpašuma aģentūra"	0	0	0
4	SIA "Bulduru Dārzkopības vidusskola"	665 000	684 500	-19 500
5	VAS "Latvijas Attīstības finanšu institūcija Altum"	33 392 278	34 249 047	-856 769
6	VSIA "Šampētera nams"	1 935 000	1 920 540	14 460
7	VSIA "Latvijas Koncerti"	950 000	952 000	-2 000
8	VSIA "Valmieras drāmas teātris"	2 303 986	2 277 972	26 013
9	VSIA "Daugavpils teātris"	250 000	314 200	-64 200
10	VSIA "Latvijas Nacionālais teātris"	1 650 000	1 608 000	42 000
11	VSIA "Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris"	609 420	604 452	4 968
12	VSIA "Latvijas Nacionālā opera un balets"	3 700 000	3 700 000	0
13	VSIA "Valsts Akadēmiskais koris "Latvija""	115 000	113 000	2 000
14	VSIA "Liepājas Simfoniskais orķestris"	280 000	281 100	-1 100
15	VSIA "Rīgas cirks"	209 054	911 015	-701 961
16	SIA "Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja"	6 500	4 500	2 000
17	VSIA "Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris"	1 550 000	1 600 000	-50 000
18	VSIA "Latvijas Leļļu teātris"	312 000	1 720 713	-1 408 713
19	VAS "Tiesu namu aģentūra"	7 870 000	6 158 000	1 712 000
20	VAS "Valsts nekustamie īpašumi"	42 603 668	46 795 161	-4 191 493

21	SIA "Vides investīciju fonds"	597 830	491 653	106 177
22	VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs"	2 612 096	2 750 552	-138 456
23	VSIA "Latvijas Televīzija"	675 000	86 667	588 333
24	AS "LatRailNet"	1 378 000	1 400 750	-22 750
25	VAS "Latvijas Valsts ceļi"	18 200 000	18 135 000	65 000
26	VSIA "Autotransporta direkcija"	3 896 562	3 314 628	581 934
27	VAS "Latvijas autoceļu uzturētājs"	86 535 590	83 744 240	2 791 350
28	SIA "Eiropas dzelzceļa līnijas"	0	0	0
29	VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi"	2 177 000	2 120 000	57 000
30	VSIA "Latvijas Proves birojs"	565 722	529 693	36 029
31	SIA "Latvijas standarts"	336 551	309 156	27 395
32	SIA "Hiponia"	0	0	0
33	AS "Reverta"	0	0	0
34	SIA "FeLM"	0	0	0
35	AS "Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor"	1 993 986	1 854 653	139 333
36	SIA "REAP"	0	0	0
37	AS "Energijas publiskais tirgotājs"	77 759 274	94 677 291	-16 918 017
38	SIA "Bobsleja un kamanību trase"	629 000	798 600	-169 600
39	VSIA "Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums"	750 000	718 000	32 000
40	VSIA "Kultūras un sporta centrs "Daugavas stadions""	2 072 907	1 158 132	914 776
41	SIA "Lielstraupes pils"	0	0	0
42	SIA "Veselības centra "Bīķernieki""	2 418 550	2 415 490	3 060
43	SIA "Ludzas medicīnas centrs"	3 500 000	3 320 000	180 000
44	VSIA Bērnu psihoneiroloģiskā slimnīcā "Ainaži"	1 850 000	1 788 971	61 029
45	VSIA "Aknīstes psihoneiroloģiskā slimnīca"	0	0	0

46	VSIA "Piejūras slimnīca"	4 972 000	4 958 531	13 469
47	VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža""	11 809 091	11 778 372	30 719
48	VSIA "Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca"	21 666 253	21 921 253	-255 000
49	VSIA "Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs"	25 759 950	25 819 950	-60 000
50	VSIA "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari""	16 569 307	16 618 807	-49 500
51	VSIA "Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīca"	24 200 000	23 970 000	230 000
52	VSIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca"	148 257 729	148 401 878	-144 149
53	VSIA "Latvijas Radio"	123 967	57 770	66 197
54	SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca"	186 026 771	180 999 330	5 027 442
55	AS "Ceļu satiksmes drošības direkcija"	52 872 462	50 313 681	2 558 781
56	VSIA "Strenču psihoneiroloģiskā slimnīca"	9 754 280	9 817 230	-62 950
57	VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca"	68 537 456	68 476 692	60 764
58	AS "Pasažieru vilciens"	38 682 825	34 310 736	4 372 089
59	Nodibinājums "Akadēmiskās informācijas centrs"	241 000	1 914 191	-1 673 191
S130300	Pašvaldības struktūru kontrolētas un finansētas komercsabiedrības			
61	SIA "Vidzemes slimnīca"	23 780 292	23 702 203	78 089
62	SIA "Dobeles un apkārtnes slimnīca"	289 727	67 451	222 276
63	SIA "Cēsu klīnika"	9 336 621	9 188 558	148 063
64	SIA "Madonas slimnīca"	9 999 050	9 598 404	400 646
65	SIA "Ogres rajona slimnīca"	10 998 007	9 223 778	1 774 229
66	SIA "Rēzeknes slimnīca"	20 000 000	19 932 000	68 000
67	SIA "Rēzeknes Satiksme"	2 388 612	1 927 729	460 883
68	SIA "Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca"	17 913 858	17 691 072	222 786
69	SIA "Olimpiskais centrs "Ventpils""	2 111 513	2 045 614	65 899
70	SIA "Jūrmalas slimnīca"	10 796 834	10 666 583	130 251

71	Nodibinājums "Rīgas Tūrisma Attīstības Birojs"	0	0	0
72	SIA "Rīgas 2. slimnīca"	9 331 464	9 298 474	32990
73	SIA "Jelgavas pilsētas slimnīca"	14 339 802	13 111 414	1 228 388
74	SIA "Rīgas 1. slimnīca"	24 501 509	24 711 729	-210 220
75	SIA "Rīgas Dzemdību nams"	14 840 701	14 803 356	37 345
76	SIA "Rīgas veselības centrs"	10 829 814	10 811 120	18 694
77	SIA "Liepājas tramvajs"	2 148 000	1 841 319	306 681
78	SIA "Liepājas reģionālā slimnīca"	31 390 684	29 336 077	2 054 607
79	SIA "Aviosabiedrība "Liepāja" "	1936647	1784471	152176
80	SIA "Daugavpils bērnu veselības centrs"	2 335 700	2 314 470	21 230
81	SIA "Kuldīgas slimnīca"	8 103 810	7 393 644	710 166
82	AS "Daugavpils satiksme"	9 166 671	8 299 574	867 097
83	SIA "Rīgas satiksme"	198 120 157	175 261 701	22 858 456
84	SIA "Daugavpils reģionālā slimnīca"	61 102 301	59 763 174	1 339 127
85	SIA "Jēkabpils reģionālā slimnīca"	17 000 000	16 704 000	296 000
Tabulā ir norādīti vispārējās valdības pieklasificēto kapitālsabiedrību ieņēmumi, izdevumi un ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-), atbilstoši kapitālsabiedrību atsūtītajām saimnieciskās darbības anketām. Vispārējās valdības budžeta pieklasificēto kapitālsabiedrību ietekme uz B.9 neto aizdevumiem (+)/neto aizņēmumiem (-), kas iekļauta vispārējās valdības budžeta prognozēs 2024. gadā ir 26 260 630 <i>euro</i>.				

Datu avots: Finanšu ministrija

3. pielikums

Vispārējās valdības sektorā iekļauto kapitālsabiedrību prognozētā ietekme uz vispārējās valdības parādu 2022., 2023. un 2024. gadā

		<i>milj. euro</i>		
		2022	2023	2024
	Ietekme uz vispārējās valdības parādu, kopā:	782,9	749,6	714,2
S130100				
1	AS "Attīstības finanšu institūcija Altum"	179,2	181,1	201,1
2	AS "Enerģijas publiskais tirgotājs"	46,3	30,3	23,2
3	VAS "Valsts nekustamie īpašumi"	75,7	74,8	75,9
4	VSIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca"	42,6	40,5	38,3
5	SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca "	42,9	41,3	39,7
6	VAS "Latvijas autoceļu uzturētājs"	18,0	17,9	17,9
7	VAS "Tiesu namu aģentūra"	16,1	14,8	13,6
8	VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca"	15,7	14,8	13,9
9	VSIA "Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca"	8,8	8,3	7,8
10	VSIA "Slimnīca "Gintermuiža""	7,8	7,4	7,4
11	AS "Pasažieru vilciens"	3,8	2,0	1,0
12	VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs"	2,8	2,6	2,4
13	VSIA "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari""	0,6	0,0	0,0
S130300				
1	RP SIA "Rīgas Satiksme"	316,1	308,9	268,8
2	SIA "Cēsu klīnika"	2,4	1,8	1,1
3	SIA "Rēzeknes satiksme"	1,7	1,2	0,8
4	SIA "Rīgas Dzemdību nams"	0,6	0,5	0,3
5	SIA "Jūrmalas slimnīca"	1,0	0,8	0,6
6	SIA "Kuldīgas slimnīca"	0,4	0,4	0,3
7	SIA "Jēkabpils reģionālā slimnīca"	0,3	0,1	0,0
8	AS "Daugavpils satiksme"	0,2	0,1	0,1
9	SIA "Liepājas Tramvajs"	0,0	0,0	0,0
10	SIA "Olimpiskais centrs "Ventspils"	0,0	0,0	0,0

Datu avots: Valsts kase

Aizsardzības ministrijas pamatbudžeta programma 31.00.00. "Militārpersonu pensiju fonds"

Programma/pensijas, pabalsta veids	2022. gada plāns			2023. gada plāns			2024. gada plāns		
	pensijas/ pabalsta/ atlīdzības apmērs vidēji mēnesī (euro)	Kontingents (vidēji mēnesī)	izdevumi kopā (euro)	pensijas/ pabalsta/ atlīdzības apmērs vidēji mēnesī (euro)	Kontingents (vidēji mēnesī)	izdevumi kopā (euro)	pensijas/ pabalsta/ atlīdzības apmērs vidēji mēnesī (euro)	Kontingents (vidēji mēnesī)	izdevumi kopā (euro)
Izdevumi kopā			16 269 120			16 269 120			16 269 120
(EKK 6000 Sociālie pabalsti)									
Izdienas pensijas – kopā			14 528 504			14 528 504			14 528 504
(EKK 6216)	x	x		x	x		x	x	
<i>tajā skaitā:</i>									
Izdienas pensijas	590,59	2 050	14 528 504	590,59	2 050	14 528 504	590,59	2 050	14 528 504
Pārējie valsts pabalsti un kompensācijas – kopā			1 740 616			1 740 616			1 740 616
(EKK 6239)	x	x		x	x		x	x	
<i>tajā skaitā:</i>									
Nacionālās pretošanās kustības dalībnieku pabalsti	340,00	274	1 175 715	340,00	274	1 175 715	340,00	274	1 175 715
Barikāžu pabalsti	100,00	8	9 600	100,00	8	9 600	100,00	8	9 600
Obligātā militārā dienesta kompensācijas	231,22	4	11 098	231,22	4	11 098	231,22	4	11 098
Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzība	88,25	2	2 118	88,25	2	2 118	88,25	2	2 118
Veselības bojājuma, traumu un apbedīšanas pabalsti militārpersonām	1 456,51	19	332 085	1 456,51	19	332 085	1 456,51	19	332 085
Veselības aprūpes izdevumi	132,00	133	210 000	132,00	133	210 000	132,00	133	210 000

Datu avots: Finanšu ministrija

5. pielikums

Labklājības ministrijas pamatbudžeta apakšprogramma 20.01.00 "Valsts sociālie pabalsti"

Pabalsta veids	2022. gada plāns			2023. gada plāns			2024. gada plāns		
	Pabalsta apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)	Pabalsta apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)	Pabalsta apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts	168,71	20 481	41 464 408	168,71	20 718	41 944 181	168,71	20 959	42 431 915
Pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai personām ar invaliditāti, kurām ir apgrūtināta pārvietošanās	80,00	35 795	5 727 200	80,00	37 585	6 013 600	80,00	39 464	6 314 240
Valsts sociālais pabalsts Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem un mirušo Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku ģimenēm	110,18	2 962	3 916 238	110,18	2 889	3 819 720	110,18	2 816	3 723 203
Kaitējuma atlīdzība Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem vai viņa nāves gadījumā – viņa apgādībā bijušajiem darbspējīgajiem ģimenes locekļiem	238,33	425	1 215 483	255,25	425	1 301 775	273,37	425	1 394 187
Pabalsts personai ar invaliditāti, kurai nepieciešama īpaša kopšana	235,20	16 348	46 140 595	235,20	16 348	46 140 595	235,20	16 348	46 140 595
Apbedīšanas pabalsts, ja miris valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējs	345,80	43	178 433	345,80	44	182 582	345,80	45	186 732

Pabalsts par asistenta izmantošanu personām ar I grupas redzes invaliditāti	73,43	2 142	1 887 445	73,43	2 127	1 874 227	73,43	2 112	1 861 010
Valsts sociālie pabalsti ģimenēm ar bērniem - kopā	x	x	291 526 121	x	x	292 262 833	x	x	292 790 467
<i>tajā skaitā:</i>									
bērna piedzimšanas pabalsts	421,20	1 460	7 379 424	421,20	1 460	7 379 424	421,20	1 460	7 379 424
bērna kopšanas pabalsts un piemaksa pie bērna kopšanas pabalsta un vecāku pabalsta par dvīņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem	132,00	33 922	53 732 448	132,00	33 922	53 732 448	132,00	33 922	53 732 448
bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsts	318,62	2 976	11 378 557	318,62	3 138	11 997 955	318,62	3 276	12 525 589
ģimenes valsts pabalsts	76,97	225 525	208 295 700	76,97	225 525	208 295 700	76,97	225 525	208 295 700
piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti	107,43	8 331	10 739 992	107,43	8 422	10 857 306	107,43	8 422	10 857 306
pabalsts aizbildnim par bērna uzturēšanu	199,17	2 463	5 886 669	199,17	2 463	5 886 669	199,17	2 463	5 886 669
atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu	54,35	2 787	1 817 681	54,35	2 743	1 788 985	54,35	2 728	1 779 202
valsts atbalsts ar celiakiju slimiem bērniem	108,01	850	1 101 702	108,01	847	1 097 814	108,01	844	1 093 925
atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu	222,80	585	1 564 056	222,80	597	1 596 139	222,80	603	1 612 181
atlīdzība par adoptējamā bērna aprūpi	478,14	38	218 032	489,14	38	223 047	500,39	38	228 178
bērna adopcijas pabalsts	123,63	1 097	1 627 465	123,63	1 108	1 643 784	123,63	1 119	1 660 104
atlīdzība par bērna adopciju	1 422,87	14	239 042	1 422,87	15	256 117	1 422,87	16	273 191
Bēgļu pabalsts	154,21	27	49 964	154,21	30	55 516	154,21	30	55 516
KOPĀ	x	x	404 560 534	x	x	406 087 584	x	x	407 431 315

Datu avots: Finanšu ministrija

6. pielikums

Labklājības ministrijas pamatbudžeta apakšprogramma 20.02.00 "Izdienas pensijas"

Pabalsta veids	2022. gada plāns			2023. gada plāns			2024. gada plāns		
	Pensijas/ pabalsta apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)	Pensijas/ pabalsta apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)	Pensijas/ pabalsta apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Izdienas pensijas	570,88	9 717	66 566 478	597,07	10 290	73 725 734	644,40	10 845	83 862 237
Apbedīšanas pabalsts, ja miris izdienas pensijas saņēmējs	979,68	5	58 781	979,68	5	58 781	979,68	5	58 781
Pabalsts izdienas pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušajam laulātajam	979,67	1	11 756	979,67	1	11 756	979,67	1	11 756
Piemaksas pie vecuma pensijām, lai saglabātu piešķirto izdienas pensijas apmēru tām personām, kurām izdienas pensijas piešķirtas saskaņā ar nolikumu "Par iekšlietu iestāžu ierindas un komandējošā sastāva darbinieku pensijām (darba devēju pensijām)"	164,92	35	69 266	173,80	40	83 424	185,83	45	100 348
KOPĀ	x	x	66 706 281	x	x	73 879 695	x	x	84 033 122

Datu avots: Finanšu ministrija

Labklājības ministrijas pamatbudžeta apakšprogramma 20.03.00 „Piemaksas pie vecuma un invaliditātes pensijām”

Piemaksas veids	2022. gada plāns			2023. gada plāns			2024. gada plāns		
	Piemaksas apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)	Piemaksas apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)	Piemaksas apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vid.mēn.)	Izdevumi kopā (euro)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Piemaksas pie vecuma pensijām	41,79	296 354	148 618 882	42,71	281 654	144 348 202	44,65	267 454	143 309 513
Piemaksas pie invaliditātes pensijām	12,22	24 155	3 542 578	12,27	22 063	3 249 770	12,50	20 143	3 022 191
KOPĀ	x	x	152 161 460	x	x	147 597 972	x	x	146 331 704

Datu avots: Finanšu ministrija

Valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta programma 04.00.00. "Sociālā apdrošināšana"

Pensijas/pabalsta/atlīdzības veids	2022. gada plāns			2023. gada plāns			2024. gada plāns		
	Pensijas/ pabalsta/ atlīdzības apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vidēji mēnesī)	Izdevumi kopā (euro)	Pensijas/ pabalsta/ atlīdzības apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vidēji mēnesī)	Izdevumi kopā (euro)	Pensijas/ pabalsta/ atlīdzības apmērs vidēji mēnesī (euro)	Saņēmēju skaits (vidēji mēnesī)	Izdevumi kopā (euro)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
04.01.00 Valsts pensiju speciālais budžets			2 386 051 983			2 501 707 165			2 672 445 541
Valsts pensijas – kopā	x	x	2 351 212 082	x	x	2 464 754 502	x	x	2 633 128 752
<i>tajā skaitā:</i>									
Vecuma pensijas	435,63	438 449	2 292 029 794	458,07	437 241	2 403 421 169	490,78	436 247	2 569 237 370
Pensijas apgādnieka zaudējuma gadījumā	257,15	14 757	45 537 489	268,89	14 725	47 512 219	282,12	14 693	49 742 492
Augstākās padomes deputātu pensijas	2 370,40	110	3 128 928	2 370,40	110	3 128 928	2 370,40	110	3 128 928
Izdienas pensijas	524,74	1 670	10 515 871	566,44	1 573	10 692 186	617,99	1 486	11 019 962
Valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti naudā – kopā	x	x	34 072 435	x	x	36 183 830	x	x	38 547 311
<i>tajā skaitā:</i>									
Apbedīšanas pabalsts	762,85	2 000	18 308 494	810,24	2 000	19 445 662	865,69	2 000	20 776 485
Kaitējuma atlīdzība Černobiļas atomeloktrostācijas avārijas rezultātā cietušajām personām	411,01	33	162 761	438,20	33	173 528	465,51	33	184 342
Pabalsts pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušam laulātajam	216,68	6 000	15 601 180	230,06	6 000	16 564 640	244,26	6 000	17 586 484
Valsts budžeta maksājumi - kopā	x	x	767 466	x	x	768 833	x	x	769 478
<i>tajā skaitā:</i>									
Pārmaksāto sociālās apdrošināšanas iemaksu atmaksa			267 466			268 833			269 478

Eiropas Savienības pensiju shēmai pārskaitītais pensijas kapitāls			500 000			500 000			500 000
04.02.00 Nodarbinātības speciālais budžets			150 563 488			134 518 007			132 547 431
Valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti naudā – kopā	x	x	47 088	x	x	47 088	x	x	47 088
<i>tajā skaitā:</i>									
Apbedīšanas pabalsts, ja miris bezdarbnieks	327,00	12	47 088	327,00	12	47 088	327,00	12	47 088
Valsts nodarbinātības pabalsti naudā – kopā	x	x	150 378 048	x	x	134 329 075	x	x	132 360 093
Bezdarbnieka pabalsts	373,46	33 555	150 378 048	392,16	28 545	134 329 075	411,77	26 787	132 360 093
Valsts budžeta maksājumi - kopā	x	x	138 352	x	x	141 844	x	x	140 250
<i>tajā skaitā:</i>									
Pārmaksāto sociālās apdrošināšanas iemaksu atmaksa			13 210			16 702			15 108
Eiropas Savienības pensiju shēmai pārskaitītais pensijas kapitāls			4 000			4 000			4 000
Pārējie klasifikācijā neminētie no valsts un pašvaldību budžeta veiktie maksājumi iedzīvotājiem naudā	113,43	89	121 142	113,43	89	121 142	113,43	89	121 142
04.03.00 Darba negadījumu speciālais budžets			75 286 762			85 251 533			95 458 586
Valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti naudā – kopā	x	x	75 276 866	x	x	85 241 030	x	x	95 447 172
<i>tajā skaitā:</i>									
Slimības pabalsts	1 822,18	550	12 026 418	1 913,29	600	13 775 688	2 008,95	630	15 187 640
Atlīdzība par darbspēju zaudējumu	404,30	12 565	60 961 020	429,52	13 380	68 963 550	455,48	14 184	77 526 799
Atlīdzība par apgādnieka zaudējumu	393,67	57	269 269	418,17	59	296 064	443,67	61	324 766
Apbedīšanas pabalsts	1 495,31	5	89 719	1 654,38	5	99 263	1 830,23	5	109 814
Pārējie pabalsti	290,90	553	1 930 440	307,96	570	2 106 465	326,26	587	2 298 153
Valsts budžeta maksājumi - kopā	x	x	9 896	x	x	10 503	x	x	11 414
<i>tajā skaitā:</i>									
Pārmaksāto sociālās apdrošināšanas iemaksu atmaksa			7 896			8 503			9 414
Eiropas Savienības pensiju shēmai pārskaitītais pensijas kapitāls			2 000			2 000			2 000
04.04.00 Invaliditātes, maternitātes un slimības speciālais budžets			739 783 958			784 515 547			835 164 318
Valsts pensijas – kopā	x	x	226 243 788	x	x	239 897 236	x	x	256 904 756
<i>tajā skaitā:</i>									
Invaliditātes pensijas	251,26	74 757	225 403 427	263,89	75 511	239 122 145	279,91	76 266	256 173 412

Pensijas saskaņā ar speciāliem lēmumiem (pensija Černobiļas AES avārijas seku likvidācijas dalībniekam)	69,34	1 010	840 361	71,85	899	775 091	76,18	800	731 344
Valsts sociālās apdrošināšanas pabalsti naudā – kopā	x	x	513 429 142	x	x	544 512 749	x	x	578 153 962
<i>tajā skaitā:</i>									
Slimības pabalsts	1 185,49	21 344	303 637 994	1 274,36	20 917	319 869 704	1 361,92	20 708	338 431 511
Maternitātes pabalsts	3 689,75	1 324	58 622 748	3 984,28	1 324	63 302 241	4 216,74	1 324	66 995 565
Apbedīšanas pabalsts	1 697,96	242	4 930 882	1 799,32	254	5 484 335	1 907,78	267	6 112 521
Kaitējuma atlīdzība Černobiļas AES avārijas rezultātā cietušajām personām	278,26	2 369	7 910 375	289,71	2 392	8 315 836	302,81	2 416	8 779 068
Paternitātes pabalsts	432,20	820	4 252 848	456,06	845	4 624 448	480,17	871	5 018 737
Darbā nodarītā kaitējuma atlīdzība	155,36	1 020	1 901 613	159,86	1 020	1 956 643	164,43	1 020	2 012 579
Vecāku pabalsts	521,51	21 021	131 551 941	556,27	21 021	140 320 220	595,22	21 021	150 145 435
Pabalsts pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušam laulātajam	143,69	360	620 741	147,99	360	639 322	152,44	360	658 546
Valsts budžeta maksājumi - kopā	x	x	111 028	x	x	105 562	x	x	105 600
<i>tajā skaitā:</i>									
Pārmaksāto sociālās apdrošināšanas iemaksu atmaksa			91 028			85 562			85 600
Eiropas Savienības pensiju shēmai pārskaitītais pensijas kapitāls			20 000			20 000			20 000
KOPĀ	x	x	3 351 686 191	x	x	3 505 992 252	x	x	3 735 615 876

Datu avots: Finanšu ministrija

Finanšu ministrs

J. Reirs